

Sadržaj

PROGRAM 48. ĐAKOVAČKIH VEZOVA	2
Zoran Vinković: ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA NAGRADA ZA NAJBOLJU KULTURNU MANIFESTACIJU U HRVATSKOJ „DOŽIVI HRVATSKU“	4
Maja Muškić, Suzana Župan, Vesna Kaselj: U VELIKU EUROPSKU OBITELJ VEZOVI UNIJELE NEIZBRISIVU TRADICIJU SLAVONSKOG BIČA	6
Silvija Butković, Foto Brzica: VEZOVI U SLICI I RIJEČI	18
Marija Baban i Silvija Butković: DVODNEVNO KONJIČKO NATJECANJE U OKVIRU 47. ĐAKOVAČKIH VEZOVA	22
Vlado Matoković: PINKLI TORBA – TORBICA	26
Josip Vinkešević: IVANJSKI KRESOVI U ĐAKOVU 2000-2013.	28
Mirko Knežević: KAKO SE ODJEVERUJU JOSIPOVAČKI MEDVJEDI OD SLAME	33
Vinko Juzbašić: STOLJEĆE BOŠNJAČKOGA „BRANIMIRA“	36
Marija Gačić: POSUDIONICA I RADIONICA NARODNIH NOŠNJI – RIZNICA NARODNOG RUHA	38
Jasmina Jurković Petras: OD RAŽI DO PLETENIH SUVENIRA	41
Jasmina Jurković Petras: TEKSTIL I NARODNA NOŠNJA PODRAVSKE SLAVONIJE – PRIMJERI SELA TURANOVAC	43
Marinka Jaman: MI SMO SNAŠE SEMELJAČKOG KRAJA, ČUVARICE STARIH OBIČAJA!	48
Marinka Pačarić: ETNO MUZEJ U KORITNI	50
Mirko Mihajlević: „OJ KRALJEVA MAJKO, IZAJDI PRED KRALJA...“	52
Mirko Knežević: ČUVARI STARINA - JURJEVAČKA ETNO SOBA	53
Krešimir Filipić: POVIJEST PRIJE POVIJESTI ILI O POVIJESTI ĐAKOVA PRIJE PISANOG SPOMENA	55
Tomislav Žigmanov: BISKUP JOSIP JURAJ STOSSMAYER I IVAN ANTUNOVIĆ U NARODNOM PREPORODU HRVATA U JUŽNOJ UGARSKOJ	58
Branko Ostajmer: PRVA KNJIGA O SARAJEVSKOM ATENTATU OBJAVLJENA JE U ĐAKOVU	62
Vladimir Geiger – Branko Ostajmer: ĐAKOVČANI I ĐAKOVŠTINCI NA BOJIŠTIMA PRVOGA SVJETSKOG RATA	66
Branko Ostajmer: ĐAKOVAČKI PRAVNIK JANKO (IVAN) AŠPERGER – UZ STOTU OBLJETNICU SMRTI (1914.–2014.)	70
Željko Lekšić: ZVONA ZA ĐAKOVAČKU ŽUPNU CRKVE SVIH SVETIH SALIVENA 1925. I 1926. GODINE	73
Željko Lekšić: ALEKSANDAR POLJANIĆ, VELIKI KOLEKCIJONAR ĐAKOVAČKIH KORIJENA	75
Mirko Knežević: NAKON 70 GODINA I ZGNANSTVA VRAĆEN KIP SV. ANTUNA	77
Sanja Rogoz Šola: ZAJEDNICA DUVNJAKA "TOMISLAVGRAD" 1992. - 1999. U ĐAKOVU	79
Mirko Čurić: OŽIVLJENA IZGUBLJENA ĐAKOVAČKA FRESKA LJUDEVITA SEITZA "ANĐEO ODNOSI ANGIOLETTA U RAJ"	83
Josip Palada: UZORANA LEDINA - ŠIMO KLAJČIĆ, AKADEMSKI KIPAR, SLIKAR, GRAFIČAR, MEDALJAR, PJESNIK	87
Đuro Franković: ŠOKAČKE TEME MAĐARSKIH SLIKARA	95
Božica Zoko: NISI NAS OSTAVIO, BOŽE!	103
Ivan Čosić-Bukvin: TOKICA ILI HRVATKA U CVELFERSKIM SELIMA	108
Đuro Bošnjak: KOVINOPOJASAR	111
Adam Rajzl: VILINSKE LIVADE	114
Ivan Grizak: JAJČARI ILI JAJARI	116
Đuro Franković: HRVATSKE PUČKE PRIPOVIJETKE U MAĐARSKOJ	118
Franjo Džakula: ZALOGAJ	120
Đuro Šovagović: SJEĆANJE NA VELIKANA KOJI JE OBILJEŽIO I ĐAKOVAČKE VEZOVE	122
Željko Vurm: TRINAESTA BARANJSKA SMOTRA CRKVENOGA PUČKOG PJEVANJA „ MARIJO, SVIBNJA KRALJICE“	129
Vladimir Rešković Panonski: SATIRICA	131
Branka Uzelac: OSVRT NA MONOGRAFIJU „KONJOGOJSKA UDRUGA ŠIROKO POLJE“	132
Nikola Klemen: HRVATSKI OVČAR	135
Hrvoje Miletić: VODIČ KROZ STALNI POSTAV KULTURNO POVIJESNOG RAZVOJA ĐAKOVA	137
Borislav Bijelić: VRIJEDAN PRILOG ISTRAŽIVANJU POVIJESTI ĐAKOVAČKOG SPORTA	139
Borislav Bijelić: IN MEMORIAM ZVONKO BENAŠIĆ	141
Mirko Čurić: IN MEMORIAM PETAR STRGAR	144
Mato Ručević: IN MEMORIAM ANA PERIĆ	146
Bartol Bačić: VREMENSKE PRILIKE U VRIJEME ODRŽAVANJA ĐAKOVAČKIH VEZOVA	147
Marija Burek: OSOBNE KARTE KUD-ova	149

48. Đakovački vezovi

PRIGODNA REVIIJA
Broj 44.
Godina XLV

Đakovo
Petak, 4. srpnja 2014.

NAKLADNIK
Grad Đakovo

ZA NAKLADNIKA
Zoran Vinković

UREĐIVAČKI ODBOR
Marija Burek
Mirko Čurić
Vesna Kaselj
Mirko Knežević
Maja Muškić
Branka Uzelac
Josip Vinkešević
Željko Vurm
Suzana Župan

GLAVNI UREDNIK
Mirko Čurić

LEKTURA I KOREKTURA
Darija Lazarov

OBLIKOVANJE NASLOVNICI
Vjekoslav Valetić

GRAFIČKA PRIPREMA
Marinko Hardi

TISAK
GrafoArt, Đakovo

ISSN 0351 - 1553

Tiskano uz potporu
Ministarstva kulture

ORGANIZATOR: GRAD ĐAKOVO
SUORGANIZATOR: TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ĐAKOVA

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske
Ministarstvo turizma Republike Hrvatske
Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske
Osječko-baranjska županija
Hrvatska turistička zajednica
Turistička zajednica Osječko-baranjske županije

PROGRAM 48. ĐAKOVAČKIH VEZOVA

6. lipnja – 6. srpnja 2014.g.

Pod pokroviteljstvom:
Predsjednika Hrvatskog sabora Josipa Leke

Generalni sponzor: Osječko pivo

6. 6. petak

20,00 – "LIPANJSKE VEČERI 2014.", Glazbeni program: ARTEŠKI BUNAR – Kondrić na nogometnom igralištu NK "Rekord" Kondrić u Kondriću

7. 6. subota

18,00 – 7. folklorna manifestacija "SELO MOJE NA BRDAŠČU" – Organizator: KUD "Kuševac" Kuševac, školsko igralište (Osnovna škola Josipa Antuna Čolnica, P.Š. Kuševac)

19,00 – Smotra KUD-ova "LIPANJSKE VEČERI 2014." – Kondrić na nogometnom igralištu NK "Rekord" Kondrić u Kondriću

22,00 – Glazbeni program: ARTEŠKI BUNAR

13. 6. petak

12,00 – 8. MOTO SUSRETI – Organizator: MK "Đakovo", iza Strossmayerovog perivoja

14. 6. subota

9,00 – 8. MOTO SUSRETI – Organizator: MK "Đakovo", iza Strossmayerovog perivoja

9,00 – Memorijal Zlatka Kneževića – Teniski klub Đakovo

12,00 – 3. memorijalni stolnoteniski turnir "Rac – Knežević" – Gradska nastavno sportska dvorana

14,00 – Nogometni turnir veterana – "BONAVITA" na nogometnom igralištu NK "Rekord" Kondrić u Kondriću

15. 6. nedjelja

8,00 – 8. MOTO SUSRETI – Organizator: MK "Đakovo", iza Strossmayerovog Perivoja

9,00 – Memorijal Zlatka Kneževića – Teniski klub Đakovo

16. 6. ponedjeljak

9,00 – Memorijal Zlatka Kneževića – Teniski klub Đakovo

17. 6. Utorak

16,00 – Radionica - "Češljanje i tradicijsko odjevanje u graničarskim selima: Budrovi, Piškorevci, Strizivojna, Novi Perkovci i Trnava", Muzej Đakovštine Đakovo

20,00 – Predstavljanje knjige "Zapisi iz Đakovštine I, Tradicijska baština graničarskih sela Đakovštine", Muzej Đakovštine Đakovo

18. 6. srijeda

5. Đakovački rezovi (18. – 21. lipnja)

(*mjesto održavanja – dvorište Doma HV-a, Kralja Tomislava 15)

20,30 – Otvaranje 5. Đakovačkih rezova

21,00 – Predstavljanje Hrvatskog festivala jednogminutnih filmova

22,30 – Koncert Argus Jazz Band

19. 6. četvrtak

5. Đakovački rezovi (18. – 21. lipnja)

(*mjesto održavanja – dvorište Doma HV-a, Kralja Tomislava 15)

10,00 – 1. projekcija 11. Međunarodnog Etno Film Festivala **Srce Slavonije**

20,30 – Otvaranje 11. Međunarodnog Etno Film Festivala **Srce Slavonije**

21,00 – 2. projekcija 11. Međunarodnog Etno Film Festivala **Srce Slavonije**

21,00 – Radionica Astronomskog društva Orion

20. 6. petak

5. Đakovački rezovi (18. – 21. lipnja)

(*mjesto održavanja – dvorište Doma HV-a, Kralja Tomislava 15)

10,00 – 3. projekcija 11. Međunarodnog Etno Film Festivala **Srce Slavonije**
Filmske radionice za djecu Dječjeg vrtića Đakovo

10,30 – Promocija knjige "IVANJSKI KRESOVI" autora: Josipa Vinkeševića i Roberta Vildmana, povodom 15. obljetnice održavanja Ivanjskih kresova, Organizator: SAKUD Slavonije i Baranje – Mala gradska vijećnica

20,00 – Izložba fotografija Veleposlanika Republike Poljske u Hrvatskoj **Macieja Szymański**, Hrvatski dom (kat)

20,00 – **27. BONAVITA**, Glazbeni program: IVAN ZAK, na igralištu NK "Dinamo" Trnava

20,30 – "NEBESKI HVALOSPJEV", Organizator: Udruga "Roseta" - Strossmayerov trg

21,00 – 4. projekcija 11. Međunarodnog Etno Film Festivala **Srce Slavonije**

22,30 – Koncert Rundek Cargo Trio (**gradsko Korzo**)

21. 6. subota

5. Đakovački rezovi (18. – 21. lipnja)

(*mjesto održavanja – dvorište Doma HV-a, Kralja Tomislava 15)

10,00 – 5. projekcija 11. Međunarodnog Etno Film Festivala **Srce Slavonije**

18,00 – IGRALIŠTE NK "DINAMO" TRNAVA – GASTRO DOGAĐAJ
Prodaja čobanca (10,00 kn porcija), degustacija vina trnavačkih vinara

19,00 – **JAZZVEZ - 3. međunarodni festival jazz glazbe Đakovo**

Glazbeni koncert - Korzo:
Matija Dedić, Nobuki Takamena

19,30 – Otvaranje **27. BONAVITE**

– KUD "Kondrićani" Kondrić

– KUD "Mladost" Lapovci

20,00 – Pozdravna riječ - Dodjela nagrada i priznanja ocijenjenim vinima, Te proglašenje pobjednika 27. "Bonavite"

MPS "BIĐANI" BICKO SELO, KUD "IVAN GORAN KOVAČIĆ" BERAČCI, MPS "BAČE" BOŠNJACI, PLESNA UDRUGA "STARI FIJAKER" ĐAKOVO, ŽVS "SRCE ŠOKAČKO" STARO TOPOLJE, KUD "IVAN PLANINA" TARČIN, BIH, MPS "GUNDINCI" GUNDINCI

20,30 – Večera

22,00 – I zvlačenje tombole i koncert tamburaškog sastava ĐERDANI
CIJELO VRIJEME SE MOGU KUŠATI OCIJENJENA I NAGRAĐENA VINA SLAVO-

NIJE I BARANJE, A ISTA VINA, KATALOŠKI OBRAĐENA, BIT ĆE IZLOŽENA NA ĐAKOVAČKIM VEZOVIIMA U VEZOVSKOM ŠATORU

- 21,00** – 15. IVANJSKI KRESOVI – Strossmayerov perivoj
21,00 – 6. projekcija 11. Međunarodnog Etno Film Festivala **Srce Slavonije**
22,30 – Zatvaranje **11. MEFF Srce Slavonije**
23,00 – Movie Night Party

24. 6. utorak

- 21,00** – Glazbeni program – **Đakovo gori 13:** MUVA MASTERS 3000 (DJ), HOLD YOUR HORSES (DJ), KOMODO SAKI (DJ), INFORMATION (OS), STURM UND DRUNK (DJ) – Vezovski šator

25. 6. srijeda

- 21,00** – Glazbeni program – FLUENTES, VATRA - Vezovski šator

26. 6. četvrtak

- 21,00** – Glazbeni program – STROSSMAYER, INAT SLAVONSKI - Vezovski šator

27. 6. petak

- 10,30** – "Zeleno Srce Đakova – Najljepša okućnica 2014.", dodjela nagrada i priznanja, Korzo
21,00 – Glazbeni program – TEŠKA INDUSTRIJA - Vezovski šator

28. 6. subota

- 9,00** – Međunarodna izložba starodobnih vozila i starina – Organizator: Oldtimer klub Đakovo – Prostor ispred Katedrale Sv. Petra
9,00 – Radionica "Molovanje – oslikavanje tkanina" (šamija, pregači, čoškova...) - prezentacija tehnike, Organizatori: Folklorni odbor Đakovačkih vezova, SAKUD grada Đakova i SAKUD Đakovštine - prostorije KUD-a "Sklad"
10,00 – Šahovski festival – Organizator: Šahovski klub Đakovo – Memorijal Matije Drlića i Krešimira Pavića – prostorije šahovskog kluba "Hrvatski branitelji" (Dom hrvatske vojske)
11,00 – Izložba "Prvi svjetski rat u Đakovu i Đakovštini", Muzej Đakovštine Đakovo
19,00 – Koncert i promocija spota – ŽENSKA KLAPA CERTISSA – Hrvatski dom Đakovo
21,00 – Glazbeni program – IZVOR, SLAVONSKI SAN- Vezovski šator

29. 6. nedjelja

- 10,00** – Šahovski festival – Organizator: Šahovski klub Đakovo – Završnica kadetskog i juniorskog prvenstva grada Đakova – prostorije šahovskog kluba Đakovo
16,00 – **MALI VEZOVI** – povorka kreće ispred Male crkve
17,00 – **18,30** – Mali vezovi – nastup skupina – Strossmayerov park
19,00 – **GASTRO FEST "ĐAKOVAČKI VEZOVI" (29. 6. - 3. 7.)** – Vezovski šator
 Gastrofest – Lovачki gulaš i lovačka jela – Lovачki savez Osječko-baranjske županije, Lovni ured Đakovo – Vezovski šator
20,00 – Koncert Puhačkog orkestra DVD-a Đakovo, Organizatori: Puhački orkestar DVD-a Đakovo i Udruga za mlade Đakovo – dvorište Doma HV-a
21,00 – Glazbeni program – NOVA BANDA, PRIJATELJI - Vezovski šator

30. 6. ponedjeljak

- 19,00** – 17. đakovački susreti hrvatskih književnih kritičara – Hrvatski dom Đakovo
19,30 – Gastrofest – «Što su jeli i pili naši stari» - Cluster "Slavonka" Osijek, Podružnica Đakovo i Udruga «Bela sela» Harkanovci - VII. državno i X. regionalno edukacijsko natjecanje u kvaliteti «Prirodne domaće kruškovače» i «Viljemovke» - podjela priznanja - Vezovski šator - XIV. lokalno natjecanje u kvaliteti 'Slavonske šljivovice' - Vezovski šator
 - Izložba prehrambenih proizvoda i pića
20,00 – Izložba fotografija – "BISERJE RAVNICE" - autorica Silvija Butković Hrvatski dom Đakovo (predvorje), izložba traje do 31.7. 2014.
20,00 – Doček pola Nove godine:
 Predgrupa: ODRON
 Grupa: PSIHOMODO POP – Vezovski šator

1. 7. utorak

- 10,00** – 17. đakovački susreti hrvatskih književnih kritičara – Gradska knjižnica i čitaonica
18,00 – Humanitarni malonogometni turnir "Za pomoć poplavljenim područjima RH" – Reprezentacije: Hrvatskog sabora, svećenika Bosne i Hercegovine, svećenika Republike Hrvatske i nacionalnih manjina Republike Hrvatske – Organizator: Vijeće Slovačke nacionalne manjine Općine Punitovci – Gradska nastavno sportska dvorana
19,30 – Gastrofest – fišijada – Vezovski šator
21,00 – Glazbeni program: ARPEGGIO, DYACO - Vezovski šator

2. 7. srijeda

- 18,00** – Humanitarna nogometna utakmica – ĐAKOVAČKI VETERANI – HUMANE ZVJEZDE – stadion NK "Slavonija" Budrovci
19,00 – Gastrofest – Đakovački čobanac – Vezovski šator
21,00 – Glazbeni program – KADENCA, ZVONA - Vezovski šator

3. 7. četvrtak

- 19,00** – Gastrofest – Kulenijada – Vezovski šator
20,00 – Gastrofest – Dodjela pehara i medalja – Vezovski šator
21,00 – Gastronomska kulinarska večer – Vezovski šator
21,00 – Glazbeni program – ARTEŠKI BUNAR, SLAVONIJA BAND - Vezovski šator

4. 7. petak

- 10,00** – Rukometni turnir – Gradska nastavno sportska dvorana
18,00 – Pučko crkveno pjevanje – Samostan sestara Sv. Križa
19,30 – Folklorni program – KUD "TENA" ĐAKOVO- Strossmayerov trg ispred katedrale
21,00 – Svečano otvaranje 48. Đakovačkih vezova - Strossmayerov trg ispred katedrale

Program: "NEKAD BILO, SAD SE SNILO..."

Scenarij: Mirko Ćurić

Nastupaju glumci: Darko Milas (GK Gavella Zagreb), Vjekoslav Janković, Anita Schmidt, Sandra Lončarić Tankosić, Mile Ognjenović, Miroslav Čabraja, Tatjana Zubković Bertok (HNK Osijek), Mato Ručević (Đakovo)

Izvođači: VERA SVOBODA, ŠIMA JOVANOVAČ, STJEPAN JERŠEK – ŠTEF, BORIS ĆIRO GAŠPARAC, SLAVONSKJE LOLE, DIKE, ZVONA I ĐAKOVČANKE, IZVOR, SANJA HAJDUKOVIĆ I GREGA BEND, DYACO, PRIJATELJI, MVS KUD-a "Tena" BEČARINE KUD: KUD "Tena" Đakovo

- 22,30** - Glazbeni program – ĐERDANI, SLAVONSKJE LOLE - Vezovski šator

5. 7. subota

- 10,00** – Rukometni turnir – Gradska nastavno sportska dvorana
10,00 – Zaprežna utakmica „A“ – DRESURA, Državna ergela Đakovo, Hipodrom
12,00 – Turistički obilazak grada "775 godina VEŽE Đakova i Slavonije", polazak ispred Katedrale Sv. Petra, turistički vodič: Domagoj Butković
15,30 – Kombinirana utakmica KUP SLAVONIJE I BARANJE, vožnja kroz kapije s tri čvrste prepreke, Državna ergela Đakovo, Hipodrom
17,00 – Utakmica "B" – PRVENSTVO RH ZA JUNIORE, Državna ergela Đakovo, Hipodrom
18,00 – Revijalna utakmica VK "Đakovo" i VK "Mladost" Zagreb – Gradski bazen Organizator: Vaterpolo klub "Đakovo"
19,30 – Đakovština u pjesmi i plesu - Pozornica u Strossmayerovom parku
21,00 – Nastup gostujućih skupina - Pozornica u Strossmayerovom parku
22,00 – Glazbeni program – BRACE, SLAVONSKI DUKATI- Vezovski šator

6. 7. nedjelja

- 08,30** – Svečana povorka sudionika ulicama Đakova - Od Malog parka do Strossmayerovog parka (folklorne skupine, svatovske zaprege i jahači)
09,00 – Konjička natjecanja / Državna ergela Đakovo, Dvorana za konjičke sportove/Jahaonica:Preponske utakmice E**, A* i A**
10,00 – Sveta misa - Katedrala sv. Petra
10,30 – Međunarodna smotra folklor - Pozornica u Strossmayerovu parku
12,00 – Turistički obilazak grada "775 godina VEŽE Đakova i Slavonije", polazak ispred Katedrale Sv. Petra, turistički vodič: Domagoj Butković
12,30 – Smotra folklor Hrvatske - Pozornica u Strossmayerom parku
15,00 – Dvoprežna kombinirana utakmica – NAGRADA ERGELE ĐAKOVO, Državna ergela Đakovo, Hipodrom
17,00 – Smotra folklor Slavonije i Baranje - Pozornica u Strossmayerovu parku
17,00 – Preponska utakmica OTVORENO PRVENSTVO SLAVONIJE I BARANJE, Preponska utakmica RASTUĆE POTEŠKOĆE, Državna ergela Đakovo, Dvorana za konjičke sportove / Jahaonica
20,00 – "Slavonijo, zemljo plemenita" - Pozornica u Strossmayerovu parku
 - Izbor za najbolje nošeno narodno ruho (djevojke, snaše, momci i bečari)
 - IZVOĐAČI: VERA SVOBODA, ŠIMA JOVANOVAČ, STJEPAN JERŠEK – ŠTEF, BORIS ĆIRO GAŠPARAC, MIROSLAV ŠKORO, SLAVONSKJE LOLE, DIKE, SLAVONSKI VEZ, IZVOR, SANJA HAJDUKOVIĆ I GREGA BEND, ĐERDANI, DYACO, SLAVONIJA BAND, PRIJATELJI, ZVONA, ŽENSKA KLAPA CERTISSA, ŽVS ĐAKOVČANKE, KLAPA SLAVONICA, MARISTELLA RAVLIĆ...
 – PUČKI ZABAVLJAČI: "Bač" Roka i did Tunja"
 – Dodjela nagrada i zatvaranje 48. Đakovačkih vezova
23,00 – Glazbeni program – CRVENA JABUKA– Vezovski šator

ORGANIZACIJSKI ODBOR ĐAKOVAČKIH VEZOVA

Zoran Vinković, gradonačelnik Grada Đakova, predsjednik

Goran Soldo, predsjednik Gradskog vijeća

Ivan Išasegi, zamjenik gradonačelnika

Mirko Ćurić, zamjenik gradonačelnika

Marija Burek, direktorica Turističkog ureda Turističke zajednice Grada Đakova

Tomislav Vuković, predsjednik SAKUD-a grada Đakova

Janja Glavačević, predsjednica SAKUD-a Đakovštine

Glazbeni urednik: Tomislav Radičević, prof.

* Vezovski šator će biti postavljen na parkiralištu iza crkve Svih Svetih
 Suorganizatori pojedinih programa: Ogranak Matice hrvatske u Đakovu, Društvo hrvatskih književnika - Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski, Državna ergela Đakovo, Muzej Đakovštine, Udruga kulinaro Đakovački kulin Đakovo, Udruženje obrtnika Đakovo, Dom za starije i nemoćne osobe, Općina Trnava, Spomen muzej J. J. Strossmayera, Totalni FM Đakovo – Novi radio

ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA NAGRADA ZA NAJBOLJU KULTURNU MANIFESTACIJU U HRVATSKOJ „DOŽIVI HRVATSKU“

Zoran Vinković

Dragi prijatelji, dragi gosti,

dobro došli u Đakovo, tradicijsku prijestolnicu Hrvatske, dobro nam došli na 48. Đakovačke vezove. Dobro nam došli u grad čijim će ulicama i ovog srpnja teći rijeka narodnog stvaralaštva i tradicije na ponos čitave Hrvatske.

Tradicija je to s kojom se Šokci i Šokice rađaju i umiru, s kojom dijele dobro i zlo, a pjesma, ples, narodno ruho i gizdavi konji vrancima odražavaju povijest u kojoj su ukorijenjene sve naše vrline i vrijednosti, koja u sadašnjosti oplemenjuje naše nacionalno biće, tradicija je to koju nam u budućnosti nitko nikada neće, niti može oduzeti.

Hrvatski narod je vjekovima čuvao i sačuvao običaje, jezik, kulturu, povijest i vjeru, stvorivši na taj način prepoznatljiv identitet kojim odišu i Đakovački vezovi. Upravo taj identitet sastavnica je šireg europskog kulturno-tradicijskog kruga koji prožima svakog od nas, čineći nas dijelom europske civilizacije u cjelini. S druge strane tradicija koju čuvamo stvara prepoznatljiv nacionalni identitet s kojim se uvijek i svuda moramo ponositi. Jer upravo se tradicijska kultura utkala u svijest našeg naroda koji ju pomalo ljubomorno čuva od vanjskih utjecaja i promjena, čuvajući ju zapravo od izumiranja.

Ne mogu ne prisjetiti se u ovom trenutku, mogu slobodno reći našeg pape, Ivana Pavla II., sveca sa šokačkim šeširom. Njegov posjet Đakovu trajno je urezan u povijest našeg grada. Sveti

Ivan Pavao II. Hrvatsku je doživljavao kao svoju obitelj. Povjeravao nam je svoju ljubav i poštovanje što je vidljivo iz činjenice da je poput suvremenog apostola ušao u svaki kutak naše domovine. Svima nam je u živom sjećanju ostalo kada je po izlasku iz đakovačke katedrale Sv. Ivan Pavao II. pozdravio i blagoslovio okupljene vjernike koji su mu došli izraziti poštovanje. Tada sam mu darovao u ime Grada Đakova, u

ime svih Đakovčanki i Đakovčana, dio naše tradicije mušku i žensku narodnu nošnju-zlataru te prigodnu povelju s tekstom: „Sveti Oče! Ovaj dar je simbol opstojnosti hrvatskog naroda i njegove povezanosti s Katoličkom crkvom u kojem je utkana povijest, sadašnjost i budućnost, njime su protkani đakovački, slavonski i hrvatski korijeni, svakodnevna borba čovjeka za boljim životom, muka i znoj seljaka, ljepota rađanja kruha i života iz slavonske ravnice. Dar je simbol vjere Hrvata i Hrvatske, mali znak velike ljubavi svih građana Đakova, Slavonije i Hrvatske prema Vama Sveti Oče i Vašoj borbi za istinu, mir i ljubav“.

A potom je uslijedio trenutak koji je ostao zapisan u povijesti – Papa uzima šokački šešir s hrvatskom trobojnicom kojeg na opće oduševljenje svih okupljenih, stavlja na glavu te njime otpozdravlja vjernicima. Taj trenutak Papine neposrednosti i ljubavi prema Hrvatskoj i Đakovu obišao je svijet čineći sve nas Đakovčanke i Đakovčane ponosnima. Danas, kada je Papa Ivan Pavao II. proglašen svetim njegove poruke i djela su još značajnija. Neka nam svojim zagovorom Sv. Ivan Pavao II uvijek bude na pomoći, našem Đakovu i Hrvatskoj. Slika šokačkog šešira, neizostavnog simbola i Đakovačkih vezova, u papinoj ruci ostaje svjedokom povijesti našeg grada i naše tradicije.

Čuvanje naše tradicije i njeno promicanje na svakom koraku ne znači isključivost prema drugima i drugačijima. Upravo suprotno, jer kroz utjecaje drugih kultura učimo i o sebi samima. Glazba i ples su uvijek privlačni i potiču ljude na istraživanje i stvaranje novoga, potiču ljude da budu bolji. Istraživači narodne umjetnosti ističu

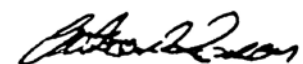
da je kolo u kojem se plesači međusobno drže za ruke najplemenitija pojava koja se jedino može vidjeti i osjetiti u svijetu folkloru. Ta snažna sociološka dimenzija iskazana kolom u kojem su svi jednaki i svi mogu sudjelovati je najvrjedniji dio našeg zajedništva, a ujedno i različitosti među ljudima. Jer folklor je sazdan od različitosti, njega stvaraju i u njemu sudjeluju i dobri, i manje dobri izvođači. U folklornom izričaju nema otuđenosti jer u kolu nitko nikada nije sam. Kolo i pjesma su simbol zajedništva koje nas je sačuvalo kroz povijest i u okrutnim i nepredvidivim vremenima. Zajedništvo nas je sačuvalo u Domovinskom ratu, zajedništvom ostvarujemo bolju budućnost onima koji će doći poslije nas.

Tradicija je srž Vezova koji su kao manifestacija prepoznatljiv dio sveukupne hrvatske kulture, što je potvrđeno brojnim dosadašnjim nagradama i u svjetskim okvirima te posljednjom od njih - nagradom za najbolju kulturnu manifestaciju u Hrvatskoj „Doživi Hrvatsku“, koju je Vezovima dodijelila Hrvatska turistička zajednica.

Zato, dragi moji sugrađani, ponovno po 48. puta istakajmo najljepšu đakovačku priču, naše Vezove. Otvorite širom svoja srca i dušu svima onima koji će doći u naš grad. Učinite ga i za ovih Đakovačkih vezova boljim i ljepšim, učinite Đakovo, Slavoniju i Hrvatsku ponosnom.

GRADONAČELNIK GRADA ĐAKOVA I
PREDSJEDNIK ĐAKOVAČKIH VEZOVA

ZORAN VINKOVIĆ, ing.

KRONIKA 47. ĐAKOVAČKIH VEZOVA

Od 8. lipnja do 7. srpnja đakovačke ulice i sela Đakovštine bili su pretvoreni u jedinstvenu, živopisnu vezovsku pozornicu

U VELIKU EUROPSKU OBITELJ VEZOVI UNIJELI NEIZBRISIVU TRADICIJU SLAVONSKOG BIĆA

Tekst i foto: Maja Muškić, Suzana Župan, Vesna Kaselj i Foto Brzica

Vez do veza – tisuću vezova, 47. Đakovački vezovi. Riječ do riječi – hvalospjev, oda, posveta jednoj manifestaciji što ju svake godine, pa tako i ove 2013., stvara, njeguje, tka, veze, žanje, kuje, u pjesmi, tamburici, zlatari, dukatima, drmešu, drumarcu..., kasu lipicanca veliča slavonski čovjek. Kroz gotovo pet desetljeća veza Šokadije i Vezova postala je neraskidiva jer, jedni bez drugih ne bi bili to što jesu – jedno srce, jedna duša što živi za taj prvi đakovački vikend u srpnju, da cijelome svijetu pokaže što 'znade' i 'imade'. Tako je i u ove svete žetvene dane kraja lipnja i početka srpnja 2013. Dok se po okolnim žitnim poljima žanje slavonsko zlato, u srcu Slavonije na svjetlo dana izlazi svo blago Šokadije - od nošnje iz ormana, dukata iz škrinjica, tambure iz futrole do grivastih ljepotana iz štala. Iako raspršene u mjesec dana trajanja, ono što Vezove čini Vezovima i što u Đakovo dovodi desetke tisuća posjetitelja, zbiva se u tri dana prvog srpanjskog vikenda, pa je tako bilo i lani...

SVEČANO OTVORENI 47. ĐAKOVAČKI VEZOVI

Divna Marija žito požela, žito požela, tri vijenca splela...

Iako se netom prije početka nebo obilno izlilo na Đakovo, scenskom slikom "Divna Marija žito požela, žito požela, tri vijenca splela..." đakovačkog književnika Mirka Ćurića 5. srpnja na platou ispred katedrale svečano su otvoreni 47. Đakovački vezovi, prvi u okrilju velike europske obitelji. Brojne dužnosnike iz hrvatskog crkvenog, političkog, kulturnog i javnog života Ćurić je na Strossmayerovom trgu poveo vremeplovom u 19. stoljeće kamo je ovoga puta smjestio svoju priču što govori o narodnom običaju s početka srpnja kada je u kalendarima bio obilježen blagdan Srpne Gospe koja označava početak žetve. No, da bi scenarij dobio zaplet, radnja se isprepli-

Gradonačelnik Zoran Vinković po trinaesti puta zaredom otvorio je Đakovačke vezove

će s pričom đakovačkog književnika Nikole Tordinca "Brat Adam".

Poznata glumačka imena poput Darka Milasa, Vjekoslava Jankovića, Sandre Lončarić Tanksosić, Mile Ognjenovića, Anite Schmidt i drugih oživjela su likove iz scenarija, čija je glavna tema bila – biranje seoskog crkvenjaka, točnije – zvonara. Kako to i danas biva, selo se podijelilo, no na koncu, zvonar je ipak izabran. Mnogi su se složili, kako unatoč protoku vremena, mentalitet ljudi nije se puno promijenio, ostao je gotovo identičan. Radnju su, kao i svake godine, 'prekidali' nastupi brojnih poznatih imena iz svijeta tamburaške glazbe – Kićo Slabinac, Vera Svoboda, Šima Jovanovac, Stjepan Jeršek – Štef, Ćiro Gašparac, Slavonske, Lole, Slavonski Dukati, Sanja i Srce Slavonije, Zvona, Izvor, Đerdani, Dyaco, Prijatelji,

te MVS KUD-a Tena, Bećarine. Nastupili su i KUD-ovi "Šokadija" Strizivojna i "Tena" Đakovo". Kako su 47. Vezovi i u znaku preuzimanja službe novog nadbiskupa mons. dr. Đure Hranića, svečano otvaranje pratilo je i više od 20 biskupa.

Vezove je tradicionalno otvorenima proglasio gradonačelnik Đakova Zoran Vinković poželjeviši dobrodošlicu svim gostima. "Vezovi svih ovih godina čuvaju tradiciju Đakova, Slavonije i Hrvatske. Oni su odavno bili dio Europe, dio Europske unije, ali po prvi puta se održavaju kao takvi. I Europi i svijetu nude ono što Đakovo, Slavonija, Hrvatska ima. To je tradicija koja je duboko ukorijenjena u svima nama. U ime očuvanja te tradicije i budućnosti otvaram 47. Đakovačke vezove", poručio je Vinković.

SVEČANI MIMOHOD 47. ĐAKOVAČKIH VEZOVA PRVI PUTA PREDVOĐEN I ZASTAVOM EU-a

Među zlatarama i tamburicama - i Maori s Novog Zelanda!

Đakovo, nedjelja, od 8,30 do 11,00, potez od Malog do Velikog parka. Teče svečani vezovski mimohod što se na Strossmayerovom trgu klanja ljepoti katedrale, a ona njemu. Jer, u njemu su 4.500 duša u narodnom ruhu svoga kraja, s pjesmom na usnama, u ritmu plesnog koraka... Rame uz rame stale Šokice sa šamijama, Bosanke u dimijama, Slovakinje u lepršavim plavim suknjama... Šareni se trobojnica o šokačkom šeširu, ali i crven' fesić, oprava ukrajinske narodne nošnje, vez što ga sobom doniješe gradišćanski Hrvati iz Austrije, Hrvati iz Berlina... Koliko li su samo ruke vezilja prošle koncem po platnu za svu tu ljepotu što se jučer slila u srce Slavonije? Pitanje je to bez odgovora u mislima promatrača dok zadiv-

Đakovčane su oduševili gosti s kraja svijeta - Maori s Novog Zelanda

Zlatare su nezaobilazne u povorci Vezova

ljeno promatra sudionike velike vezovske povorke u koju je jučer bila utkana i ljepota baranjske, moslavačke, vrličke, pašmanske, širokobriješke, ličke, vojvođanske, desiničke, sesvetske nošnje... A, već u idućem trenutku nešto sasvim nevideno, drugačije, no krajnje živopisno, potpuno egzotično – u sjeni zvonika, ispred koje tu veliku rijeku tradicije prati đakovačko-osječki nadbiskup i metropolit mons.dr. Đuro Hranić, osječko-baranjski župan Vladimir Šišljagić, gradonačelnik Zoran Vinković i dr., velikoj đakovačkoj smotri pridružili su se – novozelanski Maori! Zajedno s pripadnicima Kiwija, Samoanaca..., stigli u Đakovo s južnog Pacifika zajedno s novozelandskim Hrvatima

iz FA "Kralj Tomislav". Okupljeni u Klapu Samoa na i skupinu Te Ihi Connection Wellington, Maori osvojiše Đakovčane i njihove goste ritmom, pjesmom, odjećom i bojama svoga kutka svijeta. Pobraše simpatije i iskazivanjem dobrodošlice 'radom ruku' koji u nas ima sasvim neko drugo značenje... Na nekoliko trenutaka simpatične dugokose Maorke svojim su nas pjevom odvele u neki sasvim drugi, egzotični svijet.

A, već u idućem trenutku velika vezovska povorka nudila je nešto sasvim drugo, jednako originalno – kandžijanje, UNESCO-om zaštićeno nijemo vrličko kolo, bošnjačke gradske igre iz Sarajeva, zvuk i tradiciju iz doline Neretve, živopisnost livanjskog kraja, tradiciju Palešnika... "Oj curice, rokoko, poljubi me u oko...", pjevao je KUD iz Starih Perkovaca čiji je stari, šokački govor na popisu nematerijalne baštine RH. KUD "Ivan Me-

štrović" iz Vrpolja donio je detalj s tijelovske procesije, a KUD iz Strizivojne zapjevao: "Aoj, društvo, zapjevajmo skupa, pozdravimo novog nadbiskupa". Gizdala se vezovska Šokadija i gradonačelniku domaćinu: "Šokadijo, nek' je tebi dika, što si dala Šokca načelnika!". U povorci i staro, i mlado, pa i bosonoga dječica što đakovački asfalt tek na prstićima gazi... U mimohodu i KUD Gorjanac što još nijedne Vezove propustio nije... A, kad je i zadnja od čak 54 folklorne skupine prošla centrom grada, sav taj folklor iz zemlje i svijeta spleo je na platou ispred prvostolnice veliko šokačko kolo čiju sliku u idućem trenutku zamijeniše prolasci okićenih svatovskih zaprega, njih čak 65, a za njima 85 jahača. Svi oni jučer iz Đakova Europi i svijetu odaslaše poruku da takve smotre i tradicije nigdje drugdje, no u srcu Slavonije, nema.

PROGRAMOM "SLAVONIJO, ZEMLJO PLEMENITA" 'POD KIŠOBRANIMA' ZATVORENI 47. ĐAKOVAČKI VEZOVI

Najljepšom djevojkom Slavonije i Baranje proglašena Vrbanjka Katarina Tomić

Najljepšom djevojkom Slavonije i Baranje na 47. Đakovačkim vezovima po izboru đakovačkog gradonačelnika Zorana Vinkovića proglašena je u nedjelju navečer u Strossamayerovom parku Katarina Tomić iz Vrbanje. Unatoč kiši koja je 'natopila' ljetnu pozornicu, stolice i klupe u gledalištu, zaljubljenici u folklor i tradiciju uporno su čekali da se nebo smiluje kako bi započeo završni pro-

gram ovogodišnjih Đakovačkih vezova – Slavonijo zemljo plemenita, izbor za najbolje nošeno ruho djevotjaka, snaša, momaka i bečara.

- Titulu najljepše snaše ponijela je Valentina Bukvić iz Cernika, druga je Elizabeta Kalić iz Mrzovića, a treća Darija Menđan iz Sota. Najljepša djevojka je Kristina Jakšić iz Gorjana, druga je Tajana Dorić iz Voćina, a treća Matea Brlošić iz Piš-

Zajednička fotografija nagrađenih snaša, djevotjaka i momaka u najljepšim narodnim nošnjama

Gradonačelnik zoran Vinković dodjeljuje nagrade

korevaca. Najljepši momak je Filip Kaurić iz Brodske Varoši, drugi je Ivo Marinović iz Đurđanaca, a treći Adam Bogdanović iz Gorjana. Za miss fotogeničnosti proglašena je Dolores Totić iz Đakova. U programu su nastupili i brojni popularni izvođači – Vera Svoboda, Šima Jovanovac, Stjepan

Jeršek – Štef, Boris Ćiro Gašparac, Slavonske Lole, Izvor, Sanja i Srce Slavonije, Prijatelji i brojni drugi. Svakako valja napomenuti kako je program započeo još dok je nebo obilato prosipalo krupne kapi kiše, kada su na pozornicu stale Đakovačanke. Najviše su se čuvala dragocjena ruha pa su djevojke, snaše i momci na pozornicu stali tek nakon što je kiša prestala padati. Program je završio dodjelom nagrada, a 47. Đakovačke vezove zatvorio je predsjednik Organizacijskog odbora i gradonačelnik Zoran Vinković, već tradicionalno, otpjevavši s Lolama pjesmu "Di se skrila Slavonija koju volim ja".

"Sve vas pozdravljam i želim zahvaliti svima koji su sudjelovali na ovim 47. Vezovima, ni kiša nam nije mogla ništa. Pozivam vas sve na 48., a ove 47. možemo završiti samo pjesmom", poručio je Vinković te zapjevao početne stihove "Mladosti šorovi puni....". U programu su sudjelovali i pučki zabavljači Bać' Roka i did Tunja, a vrlo emotivno od Vezova se oprostio i pjevač koji je s njima proživio desetljeća – Krunoslav Kićo Slabinca. Tisuće gledatelja ustalo je nakon što je otpjevao pjesmu "Inati se Slavonijo", a nakon nje i onu "Pjevaj majko ratara i bekrija", isprativši ga burnim pljeskom i uzdignutim rukama.....

Đakovački vezovi u svoju će povijest upisati dva značajna događaja – ulazak Hrvatske u Europsku uniju, ali i promjenu na čelu Đakovačko-osječke nadbiskupije. Od svoga prethodnika Marina Srakića, koji se povukao u mirovinu, stolovanje je preuzeo nadbiskup Đuro Hranić.

Ljubav i povjerenje dragocjeni su kapital na početku službe koja mi je povjerena!

– Svečanim liturgijskim slavljem u nazočnosti apostolskog nuncija u RH mons. Alessandra D'Errica, predsjednika Hrvatske biskupske konferencije nadbiskupa Želimira Puljića, ostalih biskupa, članova HBK, susjednih biskupskih konferencija, kao i predstavnika kršćanskih crkava i drugih vjerskih zajednica, predstavnika političkih vlasti države, županija i gradova, gospodarstvenika, te brojnih drugih znanstvenih i kulturnih institucija, obitelji, vjernika i hodočasnika, mons. dr. Đuro Hranić preuzeo je službu novog đakovačko-osječkog nadbiskupa i metropolita. Uvođenje u službu događa se u znakovito vrijeme, na 10. obljetnicu smrti biskupa Ćirila Kosa te na 76. rođendan nadbiskupa Marina Srakića, koji je od danas u mirovini.

U vrijeme Vezova veliki događaj ne samo za Đakovo - nadbiskup Đuro Hranić preuzeo je svečano svoju službu

Već od 10 sati u katedrali je započela prigodna priprava sastavljena od molitvene pjesme, da bi potom iz Nadbiskupskog doma krenuo ophod u kome su bile skupine u narodnim nošnjama, redovnice, sjemeništarc i bogoslovi te prezbiteri-suslavitelji. Nakon što su u 10,30 zvona s katedrale označila početak mise, krenuo je i ophod u kome su bili brojni nadbiskupi i biskupi te mons. dr. Đuro Hranić i mons. dr. Marin Srakić. Dok su ulazili u katedralu, masa vjernika pozdravljala ih je velikim pljeskom. Apostolski nuncij pročitao je pismo imenovanja novog nadbiskupa i metropolita, a nadbiskup Đuro Hranić uzeo je sveti palij što ga je primio u bazilici Sv. Petra u Rimu iz ruku pape Franje. Uslijedila je predaja pastirskog štapa, pastorala te ophod do katedre đakovačko-osječkih nadbiskupa kojim je nadbiskupa Đuru poveo mons. Marin Srakić, što je na poseban način obilježilo njegovu učiteljsku službu. Do katedre je donesen i postavljen novi znak – grb novog nadbiskupa i metropolita s porukom "izvezi na pučinu".

U svojoj homiliji, novi nadbiskup mons. Đuro Hranić je rekao: "Ako pšenično zrno pavši u zemlju ne umre, ostaje samo." I doista, ne pokazuje li nam već i naše ljudsko iskustvo sljedeće: "Želim li čuvati svoj život, svoju komotnost i slobodu te ne želim obaveze; ne želim muža, odnosno ženu i djecu; čuvam svoje životne snage te pazim da se ne istrošim, ne ostarim i ne izgubim zdravlje i život, ostajem sam. Život, snaga, mladost, komotnost koje sam htio zadržati i sačuvati, ipak s

godinama nestaju. Od mene i od mojega života ostaje samo onaj dio i samo onoliko koliko sam darovao drugima: novi ljudski životi djece i unučadi, plodovi mojega rada i nastojanja, a iznad svega, dobrota i bližnjima poklonjena ljubav. Ono čega sam se odrekao, što sam darivao i poklanjao, što je palo u zemlju i umrlo, to postaje životno i donosi mnogo roda", istaknuo je nadbiskup mons. Đuro Hranić. Za vrijeme misnog slavlja prineseni su i euharistijski i drugi darovi. Na kraju, pozdravnu riječ i čestitku uputili su novom nadbiskupu i metropolitu mnogi, među kojima predstavnik vjernika laika, svećenika, predsjednik HBH nadbiskup Želimir Puljić kardinal Vinko Puljić, te episkop Lukijan Vladulov. Novi nadbiskup na kraju je misnog slavlja zahvalio svima i preporučio se u molitvu i suradnju. "Toliku podršku i ljubav koju sam osjetio od imenovanja do sada doživljam kao jedan Božji blagoslov, kao dragocjeni kapital na početku službe koja mi je povjerena", istaknuo je nadbiskup Hranić.

I nadbiskupu Đuri i nadbiskupu Marinu priznanje i zahvalu došli su odati brojni vjernici, no i njihovi suseljnici iz Cerića i Ivanovaca i to u narodnim nošnjama. Tako se na kraju mise 'razvilo' kolo ispred katedrale, a u njemu ljepota narodne nošnje tih dvaju sela. No, kako je nadbiskupu Marinu bio rođendan, njegovi su mu Ivanovčani otpjevali bećarac "Oj Đakovo nek' vam je milina, dali smo vam biskupa Marina", ali i njegovu najdražu pjesmu "Tri livade"...

Na 47. Đakovačke vezove pozivale ljelje!

Ljelje su đakovačka, slavonska i hrvatska ulaznica u Europu

Ljelja, i to gorjanska ljelja, u moru zlatnog žita, s nebeskim plavetnilom u pozadini, motiv je službenog plakata 47. Đakovačkih vezova. Autor mu je Đakovčanin Mario Šulina, a na 47. Vezove zove upravo ljelja jer simbolizira Slavoniju, tradiciju, ali i ulazak Republike Hrvatske u Europsku uniju s obzirom da je proljetni ophod kraljica ili ljelja iz Gorjana od prije šest godina, 2007., UNESCO uvrstio na svoju listu nematerijalnih kulturnih dobara svijeta. Upravo su gorjanske ljelje u nedjelju, 30. lipnja, na đakovačkom korzu, a u okviru programa 47. Đakovačkih vezova, pozdravile ulazak Hrvatske u Uniju, u izvedbi KUD-a Gorjanac iz Gorjana. Divili su im se tada brojni Đakovčani, uostalom kao i sva publika gdje god gorjanske ljelje diljem Lijepe naše, Europe i svijeta 'ukrste' svoje sablje. Divio im se i daleki Japan gdje su gorjanske ljelje predstavljale Europu na Međunarodnom festivalu folkloru.

“Mi idemo ljeljo, mi idemo kralju ljeljo...”, pjevaju živopisne gorjanske ljelje za Duhove, po završetku svete mise, ulicama Gorjana, zalazeći u

kuće čiji ih domaćin pozove... S tom pjesmom, s plakata, pozivale su i na 47. Vezove....

Ulasku u EU mahnula i povorka Malih vezova!

Pod plavo-žutom zastavom EU-a, koja odnedavno vihori uz ostale barjake na zgradi gradske uprave, čime je i sama uputila pozdrav ulasku RH u Uniju, prošla je jučer popodne raspjevana povorka Malih vezova, tradicionalne povorke 'velikih' Đakovačkih vezova što se u Srcu Slavonije ovih dana održavaju po 47. put. Od Male crkve do Velikog parka, gradskim korzom, prošlo je oko 30 skupina folklornog podmlatka Đakova, Đakovštine, cijele Slavonije, ali i brojnih krajeva Hrvatske. A, u malovezovskoj povorci, predvođenoj đakovačkim mažoretkinjama, male snaše i bečari, zvuk istarskih sopila, slovački folklor, mali tamburaši, u rubine odjevena dječica što su na Male vezove stigla u maminom naručju, potom dječarci što za sobom na špagi 'rajnjike' vuku... Njihovi vršnjaci iz Josipovca Punitovačkog pokazali su kako se hoda na rukama. Najmlađe vezovce stariji spremili u mala drvena kola, a da im bude udobnije, posjeli ih na šlingane jastuke... “Crne oči i obrve tanke, to imaju samo Lapovčanke”, pjevao je pomladak KUD-a Mladost iz Lapovaca, a mali Piškorevčani iz KUD-a Zora im parirali bečarcem: “Pitaju me iz kojeg sam sela, Piškorevka, golubica bijela, – Punitovci, selo u dva reda, izdaleka k'o New York izgleda”, donijeli su sobom pjesmu iz svoga sela mali Punitovčani

Povorka Malih vezova pokazuje da je budućnost Velikih vezova neupitna

iz KUD-a Veseli Šokci. Mali bećari iz KUD-a Ravni-
ca iz Starih Perkovaca imaju već ljubavnih jada pa
su zapjevali: "Ne mogu, majko, mog mi Sokola,
živjet bez njenog oka garava..." Najmlađi iz đakovačkog KUD-a Sklad dočarali su pak dojdole, običaj prizivanja kiše... Oni najmlađi sudjelovanje u malovezoskoj povorci iskoristili su i za popodnevni san, s dudama u ustima.

Vezovski mjesec s desecima pratećih priredbi

Ženska klapa Certissa nastupila je na nekoliko vezovskih programa

U mjesec dana trajanja, Đakovački vezovi obuhvatili su na desetke različitih programa. Počeli su Smotrom KUD-ova "Lipanske večeri 2013." - Kondrić, te koncertom Ženske klape Certissa u Gimnaziji A.G. Matoša u Đakovu.

Sljedeći vikend, od 14. do ponedjeljka, 17. lipnja protekli su u znaku moto-susreta, nogometnog turnira veterana "Bonavita" na igralištu NK "Rekord" u Kondriću, te teniskog Memorijala Zlatka Kneževića u Đakovu. Đakovčani i gosti proslavili su pola nove godine i ulazak u Europску uniju koncertom Opće opasnosti.

U Europску uniju i u drugu polovicu Nove godine uvela nas je Opća opasnost

Raznolikost motiva na fotografijama "Tena u srcu"

U utorak, 18. lipnja u Hrvatskom domu otvorena je izložba fotografija "Tena u srcu" đakovačke autorice Silvije Butković.

"Raznolikost motiva izložbe koja raskošno prikazuje bogatstvo folklorne kulturne baštine postavom od 130 fotografija prezentirat će slavonsku ravnicu i ujedno turističku ponudu kontinentalnog turizma - plesni scenski pokret, spletove plesa i narodnih običaja, raskoš i ljepotu nošnji, a sve to u izvedbi KUD-a Tena Đakovo", istaknula je na otvorenju Silvija Butković.

Silvija Butković neumoran je kroničar vezovskih događanja

I "Nebeski hvalospjev" u vezovskom programu

Tristotinjak posjetitelja popratilo je 20. lipnja već tradicionalni humanitarni koncert "Nebeski hvalospjev" ispred katedrale, što ga već 14 godina organizira Udruga žena za borbu protiv raka "Roseta". Prihod je namijenjen liječenju oboljelih žena, a organizatorice koncerta posebnu zahvalnost uputile su nadbiskupu Marinu Srakiću koji je 12 godina bio pokrovitelj koncerta, te, osim duhovne potpore, i materijalno pomagao akcije Ro-

sete. Opraštajući se od pokroviteljstva nad Rose-tinim koncertom zbog umirovljenja, nadbiskup Srakić predsjednici Mariji Borčić uručio je "Zlatnu plaketu" Đakovačko-osječke nadbiskupije.

U programu su nastupili Tamburaški orkestar "Campanera", Pjevački zbor "Magnificat", te solisti Marijana Radičević, sopran, Dragana Ištvančić, mezzosopran i Helena Ivezić, violina.

Šahovski festival, Jazzvez, Ivanjski kresovi...

Kako je lipanj odmicao, sve su "gušći" i raznovrsniji bili vezovski sadržaji. Tako je u petak, 21. lipnja održan Šahovski festival, u Trnavi je nastupio "Leteći odred", dok je u đakovačkom London baru otvoren 2. Međunarodni festival jazz glazbe Jazzvez pod nazivom Đakovo Be-bop Session night uz sastav Bop Syndicate. Iste večeri u Strosmayerovu parku održani su i Ivanjski kresovi.

Jazzvez se nastavio i u subotu na korzu kada su nastupili Samuel Crowe Trio, Satoshi Inoue Trio i Vasil Hadžimanov band.

Jednom godišnje đakovačko korzo postane jazz pozornica

Otvorena Bonavita, šampionski pehar tramincu Erdutskih vinograda

U Trnavi je u subotu, 22. lipnja, otvorena 26. Bonavita. Nastupili su KUD-ovi "Kondrićani" iz Kondrića, "Mladost" iz Lapovaca, BKUD "Behar" Maoča, KUD "Husino" Tuzla i KUD "Lovor" Trnjani, te u zabavnom dijelu programa Arteški bunar.

Središnji događaj Bonavite svakako je proglašenje pobjednika i dodjela nagrada i priznanja najboljim vinarima. Evo što je odlučila stručna komisija:

ŠAMPION "BONAVITE" TRAMINAC – ledeno vino - 91 berba: 2012. godine Erdutski vinogradi
ŠAMPION CRNIH VINA: CABARNET SAUVIGNON- 86 Berba: 2011. godine Domagoj Buhač.
ŠAMPION GRAŠEVINE : GRAŠEVINA - kasna ber-

ba - 89 berba: 2011. godine Erdutski vinogradi d.d. ŠAMPION SUHIH MIRNIH VINA: TRAMINAC -87 berba: 2011. godine Iločki podrumi d.d.

Ukupno je dodijeljeno 85 zlatnih medalja, 80 srebrnih, 75 brončanih i 61 priznanje.

Na Gastro-festu stara jela, lovački gulaš, fiš, čobanac i kulen!

Đakovački vezovi, pa tako i ovogodišnji, 47., su i slavonska gastronomija, a što predstavljaju kroz svoj višednevni Gastro-fest koji se održava u završnom vezovskom tjednu, u i ispred velikog šatora. Stara jela, slastice, domaća šljivovica i druge rakije, čobanac, fiš-paprikaš, lovačka jela i, naposljetku, kulen kao 'kralj' svake slavonske tradicionalne trpeze – sve je to ponuda vezovskog Gastro-festa koja neminovno ima svoju 'publiku', odnosno konzumente što u dugim redovima čekaju za porciju čobanca, fiša, šarana na rašljama... Tako je i ove godine; Gastro-fest je u nedjelju, 30. lipnja, počeo kuhanjem lovačkog gulaša i drugih lovačkih jela, a u orgnaizaciji Lovackog saveza Osječko-baranjske županije – Lovnog ureda Đakovo u suradnji s ovdašnjim lovačkim udrugama.. U ponedjeljak, prvog dana ulaska u EU, 47. Đakovački vezovi pokazali su Europi "Što su jeli i pili naši stari". Upravo tako se zove priredba Clustera „Slavonka“ Osijek – Podružnice Đakovo i Udruge „Bela sela“ Harkanovci, uz natjecanje iz proizvodnje slavonskih domaćih rakija. Vrijedne Šokice priredile su pileći paprikaš, langošice, palačinke... i, dakako, domaći kruh s masti i paprikom.

Održano je i proglašenje najboljih proizvođača rakija. Na XIII. lokalnom edukacijskom natjecanju u kvaliteti đakovačke Slavonske šljivovice, prvo mjesto osvojio je uzorak obitelji Lovaković iz Đakova. Prva mjesta na edukacijskim natjecanjima u proizvodnji prirodne domaće kruškovače,

kajsijevače i breskovače osvojili su proizvođači iz Našica, Erduta i Zoljana.

Dan poslije, u utorak, održana je fišijada kada se porcija ribljeg paprikaša prodavala za pristupačnih 10 kuna. Nosnice brojnih posjetitelja vezovskog šatora 'golicao' je tada i miris šarana pečenog na rašljama čija je cijena bila 50 kuna. Gastro-niz nastavljen je preksinoć slavonskim čobancem koji se također poput fiša, kuhao re-vijalno.

Tomislav Blažević šampion vezovske Kulenijade

Posljednja u nizu gastro priredbi Đakovačkih vezova je i ona najdugovječnija – tradicionalna Kulenijada. Šampionski pehar za najbolje ocijenjeni kulin u 2013. godini osvojio je Tomislav Blažević iz Đakova.

Vicešampion je Bojan Šijan iz Višnjevca, dok je "zlatni" pehar osvojio Domagoj Majdak iz Đakova. Pehare šampionima uručio je gradonačelnik Zoran Vinković. Još je dodijeljeno po 20 zlatnih i srebrnih medalja te 10 brončanih.

Dodjela pehara najuspješnijima

ODRŽANI ČETVRTI ĐAKOVAČKI REZOVI I DESETO "SRCE SLAVONIJE"

Otvaranje jubilarnog đakovačkog Etno film festivala

U staroj gradskoj jezgri grada Đakova otvorena je 4. Manifestacija Đakovački rezovi. Prisutne je pozdravila predsjednica Đakovačkih rezova Sanja Bježančević, zahvalivši što su upravo radi njih Đakovački rezovi postali dio grada Đakova i prepoznatljiv kulturni sadržaj za sve generacije. Istom prilikom otvoren je i 10. Međunarodni Etno film festival Srce Slavonije. Festival bogate povijesti, započeo još 1976. godine, upoznaje i

danas đakovačku publiku s tradicijom i starim običajima. Na prvi festival, tada poznat kao 3F ili Festival filmova o folkloru, pristiglo je 45 filmova iz bivše države. Ove, desete godine, pristiglo je 87 filmova iz 53 zemlje svijeta, a selekcijska ekipa izabrala je 19 koji će biti prikazani u 6 festivalskih projekcija i boriti se za nagradu festivala, Zlatno srce Slavonije. Poveznica prvog i ovog desetog izdanja upravo je najveći broj pristiglih filmova s prostora Hrvatske. Cilj svega još od prvog izdanja ovog festivala nije samo prenositi tradiciju, već na temelju toga naučiti nas kako odrediti svoju budućnost. Festival je otvorio đakovački dogradonačelnik prof. Mirko Ćurić rekavši kako se nada da će i iduće godine dobiti pozivnicu za Đakovačke rezove. Na otvorenju Đakovačkih rezova predstavila se udruga CorpArt, mladi osječki autor Igor Sambolec sa svojim plesnim filmom 29 te Denis Božić sa izložbom svojih crno-bijelih fotografija. Za djecu Dječjeg vrtića Đakovo organizirana je radionica animacije koju je vodila Nataša Dorić.

Zlatno srce Slavonije filmu Ljeto s Antonom!

Zlatno srce Slavonije osvojila je tužna priča o ruskom dječaku Un été avec Anton / Summer with Anton (Ljeto s Antonom), redateljice Jasne Krajnovič u produkciji Jean Pierre & Luc Dardenne iz 2012. godine. Srebrno srce Slavonije osvojio je nizozemski film Framing the other iz 2011. godine u produkciji Ilja Kok, redatelja Ilja Kok i Willem Timmers. Brončano srce osvojila je domaća redateljica Željka Kovačević s filmom Kust un bareč iz 2013. godine u produkciji HRT-a. Posebno Srce

Slavonije osvojio je domaći film Macko, redatelja Davora Borića iz 2013. godine. Zbog velikog broja filmova pristiglih na natječaj za Srce Slavonije i iznimne kvalitete filmova žiri je odlučio dodijeliti i četiri pohvale: filmu Žetva u Crkvarima iz 2012. godine u produkciji HRT-a, redatelja Ive Kuzma-

nića, filmovima Kries 50:50 i Razarajući Afion, redatelja Marka Dimića, oba filma iz 2012. godine u produkciji HRT-a i belgijskom filmu Pygmées de la route/ The road Pygmies (Cestovni Pigmeji), redatelja Makie Devuyt i Alain Lemattre iz 2012. godine u produkciji Atelier graphou.

Laureati 16. Književnih kritičara Ljerka Car Matutinović i Studijskilirski kolektiv!

Ljerka Car Matutinović za knjigu kritika Vijenac odabranih i Autorski lirski kolektiv za dosadašnji književno-kritičarski rad laureati su ovogodišnjih 16. Đakovačkih susreta hrvatskih književnih kritičara, završenih jučer, a održanih u okviru 47. Đakovačkih vezova. Car Matutinović dobitnica je, izvijestio je jučer prilikom proglašenja laureata jedan od domaćina Susreta prof. Mirko Ćurić, Nagrade Julija Benešića, dok je, naglasio je svakogodišnji sudionik ove đakovačke inventure domaće književne kritike Goran Rem, ALK-u, projektu njegovih studenata s 4. godine, pripala istoimena Povelja uspješnosti. Car Matutinović zahvalila je na nagradi, dok je u ime Kolektiva to učinila Kristina Krušelj.

Ovogodišnji Susreti, i sami u znaku ulaska RH u EU kroz hrvatsku književnu kritiku u europskom kontekstu, započeli su preksinoć u Hrvatskom domu gdje ih je otvorio đakovački dogradonačelnik Ivan Išasegi, a njihovo ustrajno trajanje pozdravili potpredsjednik Matice hrvatske Stjepan Sučić i predsjednik njenog ogranka Đakovo Vlado Filić. Prikazan je filmski zapis Zlatka Mešića o 15 godina Susreta, nakon čega je održan program "Od Janusa Pannoniusa do Gorana Barea" uz predstavljanje knjige Sanje Jukić i Gorana Rema: „Panonizam hrvatskog pjesništva“. Održan je i glazbeni program „Rođen u blatu“ uz Kvartet AH i prijatelje. Jučer su Susreti „preselili“ u Gradsku knjižnicu i čitaonicu gdje je predstavljen njihov Zbornik XV., nakon čega je održan okrugli stol "Hrvatska književna kritika u europskom kontekstu", u čijem su radu sudjelovali nagrađena Ljerka Car Matutinović, Darija Žilić, Giacomo Scotti, Anastazija Komljenović, Zoltan Medve, Tomislav Žigmanov i Branko Čegec, uz voditelja Roberta Francema.

Dok su preostali sudionici okruglog stola govorili o položaju hrvatske književne kritike u eu-

Dobitnica Nagrade Julija Benešića Ljerka Car Matutinović

ropskoj te da je u tom krugu nedovoljno zastupljena, a Žigmanov da je ona u Srbiji, Vojvodini, „visokopod zastupljena i visokozatomljena“, dok je Medve govorio o njoj s naglaskom na srednjeeuropski prostor, točku na „i“ dao je Branko Čegec. "Hrvatska književna kritika jedva da i postoji!", ocijenio je Čegec. Pri tome je apostrofirao kritiku u književnim časopisima i njihovom doslovnom preživljavanju, dok je za novinsku književnu kritiku rekao da uopće ne postoji, odnosno da su pojedini mediji stvorili paralenu, svoju književnu kritiku naspram preostale, navodeći za primjer, nazvao ju je, „EPH književnu kritiku“. "Potrebna nam je pametna kulturna politika koja sada tone iz godine u godinu, koja nema za književne časopise jer tu nema zarade i interesa, ali ima za festivale kojih imamo za pola EU! Na vlasti je ekipa koju kultura ne zanima. Sa sadašnjima i njihovim prethodnicima na vlasti nema prostora za treću mogućnost", ocijenio je aktualni trenutak domaće književne kritike Čegec.

MUZEJ ĐAKOVŠTINE – OBRтниČKI PROIZVOD KAO SASTAVNI DIO TRADICIJSKE ODJEĆE U ĐAKOVŠTINI

Lutke u aljinama i kožuscima – dragocjen podsjetnik na minula vremena

U Muzeju Đakovštine u okviru 47. Đakovačkih vezova i prigodom obilježavanja 200 godina organiziranog obrtništva u Đakovštini otvorena je izložba pod nazivom "Obrtnički proizvod kao sastavni dio tradicijske odjeće u Đakovštini". Autorica izložbe je Branka Uzelac, dipl. etnologinja, viši kustos u Muzeju, koja je izložbu, kako je istaknula, postavila uz pomoć Posudionice i radionice narodnih nošnji u Zagrebu.

U godini kada je obilježeno 200 godina obrtničkog ceha u Đakovu, za Vezova je priređena prigodna izložba

"Kako sam već bila autor kada je riječ o obrtništvu u Đakovu kada se radila županijska monografija, ušla sam u svijet obrtništva pa sam već onda imala prikupljenih materijala i fotografija. Prošle godine kada sam radila prijedlog programa za Ministarstvo kulture odlučila sam se, bu-

dući da je to 200 godina proslave Ceha, za ovakvu vrstu izložbe. Od prošle godine pripremam se za ovo. Budući da mi u našem fundusu nemamo obrtničkih novih predmeta, a stari su dosta pohabani, bila sam prisiljena tražiti suradnike na terenu, što mi nije bio problem. Budući da sa Posudionicom radimo već 20 godina, odlučili smo se za zajedničku izložbu kako bi obilježili naš zajednički 20-godišnji rad", kazala je Uzelac.

"Riječ je o zimskoj odjeći, jer seljaci što su mogli to su si istkali pomoću tkalačkog stana. No, zimska odjeća je bila kupovana na sajmovima, vašarima, obrtničkim trgovinama. Nažalost, mi u Đakovu više nemamo tradicijskih obrtnika, postoje samo tragovi. Postoje suvremeni obrti. U Vukovarsko-srijemskom i brodskom kraju postoje još uvijek, što mi je drago, i rade se replike predmeta kao što su kožusi, kabanice itd. Đakovo je, nažalost, ostalo u tragovima", istaknula je Uzelac. Marija Vučković, magistra etnologije i kulturne antropologije, stručna suradnica u Posudionici i radionici narodnih nošnji u Zagrebu, kazala je kako je dio izložbe originalan, a dio su replike.

"Mi iz Posudionice predstavili smo šest kompleta narodnih nošnji već odjevenih na lutke i nekih 30 pojedinačnih predmeta koji se nalaze u vitrinama i podestima. To su obrtnički proizvodi, jedan dio su rekonstrukcije ali izrađene po originalnom uzorku" kazala je Vučković. Izložbu je otvorio dogradonačelnik Đakova prof. Mirko Ćurić.

Škoro 'zatvorio' Vezove

I nakon mjesec dana trajanja, u nedjelju navečer spuštena je zavjesa na 47. Đakovačke vezove. Pjesmom ih je zatvorio Miroslav Škoro, čiji završni koncert u velikom Vezovskom šatoru ispunilo više tisuća ljudi. Publika je zajedno sa Škorom pjevala njegove najpoznatije hitove, žustro plesala na 'Julišku', no isto tako i polagano na pjesmu 'Moja vilo'. U publici su se vijorile hrvatske zastave, a dobne granice nije bilo, mogli su se vidjeti oni najmlađi, pa sve do Đakovčana treće životne dobi. Svi su jednako uživali u dobro poznatim Škorinim pjesmama.

Miroslav Škoro u prepunom vezovskom šatoru

VEZOVI U SLICI I RIJEČI

Fotografije: Silvija Butković i Foto Brzica

Ni nevjeme nije spriječilo održavanje otvaranja. Među uzvanicima bili su gotovo svi hrvatski nadbiskupi i biskupi, budući da je drugoga dana bila svečanost preuzimanja nadbiskupske službe dr. Đure Hranića

Po prvi puta među vezovskim zastavama našla se i ona Europske unije

Detalj iz scenske slike - biranje seoskog kneža

"Diva Marija žito požela"... Tena izvodi narodni običaj

Lole su izvele svoju pjesmu iz kočije Državne ergele lipicanaca

Gradonačelnik na čelu vezovske povorke

Mladost Vezova

Bez Bečarina je nemoguće zamisliti bilo koji događaj za vrijeme Đakovačkih vezova

Pred katedralom su svi pokazali svoje običaje

Sva društva koja sudjeluju u povorci daju predstavnike u najveće šokačko kolo

Svatovske zaprege svake godine su pune novim i mladim sudionicima

Među vezovskim jahačima sve je više žena

Detalj povorke Malih vezova

Program Malih vezova održava se i na vezovskoj pozornici

Tijekom vezovske subote i nedjelje neprekidno se odvijaju programi na vezovskoj pozornici u Strossmayerovom parku

Ni slavenske snaše nisu mogle odoljeti šarmantnim Samoancima

Vezovsku povorku svojim znalačkim vođenjem obogaćuju Marija Miholjek i Mata Ručević

Plato ispred katedrale idealno je mjesto za promatranje bogatstva vezovske povorke

Simbol Đakova su katedrala i bijeli lipicanci, ali i ovi crni ljepotani su rado viđeni u srcu Slavonije

Iako je prošle godine obilježio 150 godina, KUD Sklad i dalje ima budućnost

Prošlogodišnji vezovi bili su u znaku žetve

Najveći je ponos ovako složno projahati ispred katedrale

DVODNEVNO KONJIČKO NATJECANJE U OKVIRU 47. ĐAKOVAČKIH VEZOVA

Marija Baban

Fotografija: Silvija Butković

ĐAKOVČANIN ANTUN ŽIVIĆ SLAVIO U JEDNOPREZIMA, A ČEPINČANIN JOSIP ANĐAN U DVOPREZIMA

U organizaciji Državne ergele Đakovo i Lipik, u okviru 47. Đakovačkih vezova održano je dvodnevno konjičko natjecanje na hipodromu Pastuharne Đakovo. U subotu (06. srpnja) održano je I. kolo Croatia cupa u vožnji jednoprega i dvoprega i II. kolo juniorskog prvenstva RH u vožnji dvoprega. U nedjelju (07. srpnja) održano

je pet preponskih utakmica u zatvorenoj jahaonici pred prepunim gledalištem te revijalna kombinirana utakmica u vožnji dvoprega.

I. KOLO CROATIA CUPA U VOŽNJI JEDNOPREGA I DVOPREGA

U prvom natjecateljskom danu na rasporedu su bile utakmice u vožnji jednoprega i dvoprega, i to utakmice koje su se bodovale za I. kolo Dvoprežnog Croatia cupa, I kolo Croatia cupa za jednoprege te II kolo Dvoprežnog Prvenstva Hr-

Konjička natjecanja u atraktivnoj zatvorenoj jahaonici đakovačke Ergele

vatske za juniore. Članovi sudačkog kolegija bili su: Ivica Bogadi, Mirjana Baban i Dražen Lujčić. Postavljač parkura bio je Filip Grgačević.

Tijekom subotnjeg prijepodneva, u dresurnoj vožnji osam vozača dvoprega su svojim vožnjama skupljali bodove za prvo kolo Croatia cupa u vožnji dvoprega. Najspremnije je dresurnu vožnju odvezao aktualni prvak Hrvatske, vozač Državne ergele Đakovo i Lipik, Josip Zirn s Conversano Munjom i Conversano Zentom s ukupno 50,03 bodova (suvozač Tomislav Drenjančević). Iza njega se plasirao Josip Anđan s Krabbe i Pluto Krabbe sa ukupno 52,80 bodova, vozač KK „Slavonac“ iz Čepina (suvozač Marko Slišković). Na treće mjesto se plasirao Tihomir Salarić s Neapolitano Marom i Conversano Gaetanom s ukupno 52,91 boda (KK Pleternica), a suvozačica mu je bila kćerka Ana Salarić. Na četvrto mjesto (59,41) plasirao se Antun Medvidović s dva lipicanska pastuha Conversano Zente (ZK Slavonac). Suvozač mu je bio Nikola Knežević, dok je peto mjesto (65,17) zauzeo Dario Dorušak s Conversano Olgom i Zentom (KK Pleternica). Suvozač mu je bio otac Ivan Dorušak.

U dresurnoj utakmici jednoprega pobijedio je vozač Državne ergele Đakovo i Lipik, Antun Živić i Conversano Batosta s ukupno 54,50 bodova (suvozač Tomislav Obrovac). Drugi je bio Karlo Filipović i Pluto Mara s ukupno 88,50 bodova (suvozačica Ana Filipović). Treće mjesto je osvojio Marko Ećimović i Siglavy Toplica s ukupno 89,17 bodova (suvozač Igor Baboselac), a četvrto Ilija Blažević i Lasta s ukupno 97,67 bodova (suvozač Ante Prnjat), svi vozači Zaprežnog kluba „Slavonac“ iz Slavenskog Broda.

Natjecanje jednoprega

Dodjela nagrada

U dvoprežnoj utakmici preciznosti pobijedio je Josip Anđan ispred Antuna Medvidovića i Josipa Zirna. Četvrti je bio Antun Dorić s Maestoso Batostom i Batostom (ZK Slavonac), a peti Dario Dorušak.

U jednoprežnoj utakmici preciznosti pobijedio je Antun Živić, drugi je bio Karlo Filipović, treći Ilija Blažević, a četvrti Marko Ećimović.

Nakon zbrajanja negativnih bodova iz obje utakmice (dresurne i vožnje preciznosti) ukupni pobjednik nakon prvog kola Croatia cupa za dvoprege je Josip Anđan, drugi Josip Zirn, a treći Tihomir Salarić. Ukupni pobjednik nakon prvog kola Croatia cupa za jednoprege je Antun Živić, drugi Karlo Filipović, a treći Marko Ećimović. Ukupni fond novčanih nagrada u dresurnoj i u utakmici preciznosti iznosio je 4000 kn za dvoprege i 1000 kn za jednoprege.

PEHAR II. KOLA JUNIORSKOG PRVENSTVA ADAMU DORIĆU

U juniorskoj utakmici, kao i prošle godine u Đakovu, slavio je natjecatelj Adam Dorić (ZK Slavonac) ispred članova KK Pleternica, mladog Vinca Katića i Ane Salarić. Isti poredak je bio i nakon prvog kola, održanog u Pleternici, tako da vodi Adam Dorić s ukupno 20 bodova, drugi je Katić s 16 bodova, a treća Salarić s 14 bodova.

Josip Zirn u dvopregu đakovačke Ergele

ĐAKOVAČKA PUBLIKA BODRILA SVAKI SKOK SVAKOG JAHAČA

Tijekom nedjeljnog dana preponska natjecanja održala su se u zatvorenoj jahaonici Državne ergele Đakovo. Nijedno mjesto u Republici Hrvatskoj se ne može pohvaliti s oduševljenjem i navijanjem publike, kakvo jahačima uvijek priredi đakovačka publika. Đakovčani znaju što su konji, i prepuna dvorana odzvanjala je gromoglasnim pljeskom za svaki skok, svakom natjecatelju. Iako pljesak tijekom utakmice nije uputan, jer ponekad može zasmetati koncentraciji jahača i konja, u nedjelju se to nije dogodilo. Svoje oduševljenje svakim skokom publika kao da je prenijela i na sve natjecateljske parove, jer su izvrsno skakali svi jahači i njihovi konji u svih pet preponskih utakmica. Publika je u prijepodnevnim satima, imala priliku uživati u nastupima mladih konja i jahača ili starijih jahača na mlađim konjima u tri preponske utakmice nižih visina (visine od 90, 100 i 110 cm). Prva i druga utakmica se sudila prema tablici A, ex-aequo, što znači da su se svi

jahači koji su prošli parkur bez kaznenih bodova plasirali jednako, tj. na prvo mjesto. U prvoj utakmici na visini od 90 cm uspjelo je to ostvariti jahačicama KK Đakovo Tančik Žanet (Conversano Montenegro), Josipi Šimić (Elf), Suzani Bogdan (Tiho) i Tei Bašić (Maestoso Mara). U drugoj utakmici na visini od 100 cm prvo mjesto je podijelilo čak 15 natjecatelja. Od Osječana, rozetu su primili: Danijela Žuljević (Edward i Skiper Junior), Zoran Munduković (Conero i Canabis), Duško Gages (Catch the Wind), Tibor Mutter (Miško), Ana Jović (Anuška), Nives Sić (Lambada), Martina Ivković (Contado) i Tijana Špoljarić (Colorado). Za KK Đakovo parkure su bez greške odjahali: Josipa Šimić (Elf), Katarina Čorić (Maestoso Mara) i Josip Kokalović (Tiho) te Igor Vinković (Fedora) za KK Karoca i Denis Zeko (Čardaš) za KK Dunavski raj.

U utakmici Idealno vrijeme na visini prepona 110 cm plasirale su se, redom, sve Osječanke: Martina Ivković (Contado), Tijana Špoljarić (Colorado), Nives Sić (Arsenal), Tijana Špoljarić (Zenos) i Mia Krajina (Quercus).

Detalj s natjecanja

Publika rado prati događanja na đakovačkom hipodromu

OSJEČANIN ZORAN MUNDUKOVIĆ POBIJEDIO U NAJTEŽIM PREPONSKIM UTAKMICAMA

Tijekom nedjeljnog poslijepodneva održale su se još dvije preponske utakmice i to utakmica za „Otvoreno prvenstvo Slavonije i Baranje“ na visini od 125 cm i utakmica „Rastuće poteškoće“ na visini od 120 - 140 cm. Tri natjecatelja „Otvorenog prvenstva Slavonije i Baranje“ savladalo je osnovni parkur bez kaznenih bodova i plasiralo se u baraž, dodatno natjecanje na visini od 135 cm, gdje su prva dva natjecatelja i baraž prošli bez kaznenih bodova, pa je za plasman u utakmici odlučilo vrijeme. Plasirali su se redom Osječani Zoran Munduković (Contiki) i Danijela Žuljević (Laguna), Geza Nagy (Coco II) za KK Đakovo te ponovno Osječani Zoran Munduković (Come Back) i Tijana Špoljarić (Croatino). Ukupni novčani fond za ovu utakmicu iznosio je 5000 kuna.

Između dviju preponskih utakmica na otvorenom prostoru đakovačkog hipodroma održana je i revijalna kombinirana utakmica u vožnji dvopre-

ga. Vozilo se kroz 18 postavljenih prolaska kroz čunjeve i kroz dvije čvrste prepreke, postavljene u obližnjoj šumici. Sudjelovalo je 9 natjecatelja. Pobijedio je Tihomir Salarić (KK Pleternica), drugi je bio Josip Zirn, treći Antun Dorić, a iza njega su se plasirali Antun Živić i Dario Dorušak. Oni su podijelili sponzorske nagrade u visini 4.000 kuna.

Posljednja preponska utakmica „Rastuće poteškoće“ skakala se na visini prepona od 120 cm, sa jocker preponom na visini od 140 cm. Kao i u prethodnoj preponskoj utakmici, prva dva natjecatelja su prošli parkur s maksimalnim brojem pozitivnih bodova, pa je za plasman u utakmici odlučilo vrijeme. Plasirali su se redom Osječani Zoran Munduković (Contiki), Danijela Žuljević (Laguna), Tijana Špoljarić (Croatino), Milan Mudrinić (Špar Acocerto) za KK Špar iz Bjelovara i Đakovčanin Geza Nagy (Coco II). Ukupni novčani fond za ovu utakmicu iznosio je 4.000 kuna. Pehare i novčane nagrade su dijelili gradonačelnik grada Đakova, Zoran Vinković i ravnatelj Državne ergele Đakovo i Lipik, dr. Nidal Korabi uz članove sudačkog kolegija Jasminku Pirš Petraković i Željka Šepera.

PINKLI TORBA – TORBICA (kao i ostali cekeri)

Vlado Matković

Stalni suradnik Revije u svom slikovitom stilu, slavonskom ikavicom opisuje predmete i događaje iz starih vremena.

...Vom prilikom se sjećamo ini predmeta, stvari što su koristili svitu tokom ciloga života, gotovo od rođenja pa sve do smrti. To su bili uporabni predmeti koji bi služili za prijenos i čuvanje različitih stvari, robe: čuvanje sjemenja, nošenje hrane, ukrasnih predmeta i predmeta za uljepšavanje. Ovdje moram spomenuti da je to rič o 'vim predmetima, stvarima, a to su pinkli torbe ili o manjoj torbici kao i različitim cekerima. Sve izradito od različitog materijala, platna, svile, broketa, kože, šuške, pa sve do današnji dana, kad torbe „cekeri“ su izraditi od najlona i papira, sve za jednokratnu upotrebu.

Čovjeka torba ili torbica prati svud pa tako sežemo i u vrime velikih plemićkih obitelji, dvorova kao i vojske još za vrijeme Napoleona pa sve do naših dana. Ženski svit (dame, dvorkinje) uz svoje ruvo bolje rečeno ruho za svakodnevnu uporabu kao i za svečane prigode poput različitih „čajanki“, balova i tome slično nose manje torbice okruglog oblika obješene o ruku, a izrađene od brokata, svile, pliša ili satena bogato izvezene koncem il' srmom (zlatom) uz nadopunu čipke.. Sve u stilu baroka ili rokoka. Takve torbice se upotrebljavaju za nošenje u 'no vrime, predmeta potebitih ondašnjoj gospodi, svitu ženskom a to su: lepeza, ukrasni rupčić, maramice, manja ogledalca kao i različiti puderi za lice. Najstarija ženska torbica je iz Iraka. U londonskoj galeriji Courtrauld izložena je torbica nepoznate žene iz sjevernog Iraka. Datira iz 14. stoljeća. torba izrađena od mesinga s umetnutim zlatom i srebrom jedinstven je primjerak na svijetu. Dekoracije su većinom islamske, ali prikaz dvorišta s nje potvrđuju i prilagodbu vladarima iz mongolske dinastije Il-Khanid. Stručnjaci su prije misli da je riječ o novčaniku ili bisagama, a ustanovili su kako je riječ o ženskoj torbici izrađenoj u Mosulu 1300. godine.

A što se tiče muškaraca, oni o pojasu nose takozvane „duvankese“ također omanje torbice okruglog oblika, izradite od platna ili kože, a upotrebljavaju se još i za nošenje kovanog novca, duvana (duhana) i ostalih manjih predmeta neophodnih za svakidašnji život. Takove torbice nose također kroz povijest i različiti vojnici, a o tome svjedoče pisani podaci kao i po koja fotografija. Neprestanim seobama naroda, bilo pod utjecajem ratova, kao i za odlaskom u „tuđi svit“

u narodu se pojavljuju različite torbe, pa tako dolazimo i do dijela kad se prisjećamo običnog puka (seoskog stanovništva) na području Slavonije, točnije same Đakovštine.

TORBICE U ĐAKOVŠTINI

Prilikom odlaska u Đakovo na pijac (tržnicu) žene znaju pojedinu 'ranu metat u takozvane pinklove il' pletene torbe koje same šivaju ručno, a isto kao i robu-ruvo također slažu u pinkli, a koje će obući na se (na sebe) kad idu u goste u drugo selo, bilo na kirbaj (crkveni god) il' druge svečanosti. Pinkli je veća marama – platno kvadratnog oblika u koje se slaže ono što se želi poniti, a kad se složi onda se krajevi (Čoškovi) vežu u čvor-kvrgu jedan nasuprot drugom ili se krajevi samo pričvrste zihericom (kopča od žice koja se kupovala u dućanima u gradu Đakovu). Potljem u upotrebu dolaze torbe različitih veličina od domaćeg platna otkanog na tkalačkom stanu pa tako torba može biti: čisto bijela, bijela pa vezeno nješta po njoj (ruže, leptiri, srceta, konji, grožđe), a također tkana torba može biti uzorak različitih kvadrata u više boja kao i torbe na prude, uzdužne crte isto u više boja. Takve torbe imadu na sebi prišitu špagu, uzicu (konopac) da bi se torba mogla nositi priko ramena.

Nosila se u polje, Đakovo i tome slično. Tu torbu nose odrasli kao i деца (djeca) kad idu u školu (u no' vrime torba se ni' kupovala deci), svit ni' im'o novaca, a ni se tome toliko pridavala pozornost kao u današnje vrime. Đeca u njoj nose pločicu na kojoj pišu zadaću u školi. Još moram spomenuti manju torbicu a isto imade špagu a nosila se objesita o vrat, a to su nosile isključivo žene zatičući u oplećak (njedra) da se ne vidi. U tu torbicu bi metale ključ od osbe u koju se ni smilo ić' (pogotovo đeca), a i novac bi dr-

žale u njoj. torbica je mogla bit od bilo domaćeg platna ili od kupovnog šifona (platna) sa ukra- som ili bret njega. Iza te torbice rado ću spomi- njat i torbe izradite od kože a to je: svinjarska ili čobanska torba.

Svinjarska torba izradita od kože sa kožnim remenom, kajšem da se može nositi priko rame- na. U njoj svinjar nosi ranu (hranu) u polje kao i rakiju za okrepu pa i dvojnice. Rana je sušena, dimljena slanina pet prsta debela da se u njoj i miši mogu leć kako bi svit kazo, kobasica, glavica crvenog luka i komad domaćeg kruva kao i malo soli u drvenoj solenki ili solenki izraditoj od krav- ljeg roga. Čobanska torba izradita od janječeg krzna okrenutog naopako (runja) tako da se rana manje grije na suncu, odajući za ovcama.

Zatim možemo dalje spomenuti torbe koje nose pojedine osobe, poput „službeni lica“, a to su: veterinar, doktor, učitelj, svećenik i ostale se- ske gospode kao i u današnje vrime. Mlada snaša kad dolazi u kuću prilikom udaje njoj se u krilo meće (stavlja) muško dite (dijete) takozvano nat- koljenče, a ona njega dariva malom torbicom od domaćeg il' kupovnog platna koju vješa njem o vrat, a u torbici bude malo bombona, koja jabuka il' malo oraja (oraha). Bogatije đevojke (snaše) i koji dinar kljucnu u tu torbicu da dite bude ve- selije. Torbica može biti malo i ukrasita štogod naveženo ba njoj: ruža, svit, leptir, što se ko' do- sjeti navesti, ali nije bilo obavezno. Bili su u upo- trebi i različiti takozvani cekeri izraditi od šuške , vrbovi šiba, a u novije vrime i kojekaki plastični traka od koji se takođe mogo isplest lipi ceker. Pod utjecajem građanske mode na selo dolaze i manje torbice koje uz narodnu nošnju-ruvo, prvo koriste đevojke, a u kasnijoj životnoj dobi i starije žene (bake).

I na kraju moram spomenit' i torbicu od platna koju svećenik nosi obješenu o vratu u kojoj bude posljednja pomast i hostija koju dijeli bolesniku na bolesničkoj postelji (ili umirućem). Torba se i dan danas nosu u svim prilikama, oblicima kao dodatak modni uz odjeću ili svakodnevnom ži- votu a to su takozvane: putne torbe, đačke torbe, koferi, naprtnjače, ruksaci, vojničke torbe, torbe za sport i rekreaciju, manje torbice za nošenje ključeva, mobitela, putnih isprava, novaca, šmin- ke i drugih potrepština, različite torbe – cekeri prilikom kupovine u dućanima, takozvanim „šo- ping-centrima“. Jednostavno rečeno torba je sa- stavni dio života bila nekada, a to je i dan-danas. Svi smo toga svjesni i brez toga ne možemo žvit.

IVANJSKI KRESOVI U ĐAKOVU 2000.-2013.

Josip Vinkešević

Jedan od najstarijih običaja u nas je Ivanjski krijes koji potječe još iz pretkršćanskih vremena. U Slavoniji se pomalo gubi pa ga je potrebno sačuvati i održavati. Više o tome piše Luka Ilić Oriovčanin u knjizi Narodni slavonski običaji, izdanoj u Zagrebu 1864. godine. On kaže da se ovi običaji obilježavaju u Požegi, Slavonском Brodu, Đakovu i drugim većim selima. Evo citata iz poglavlja Kresnica ili Ivanjska svečanost:

„Čim mërka noć svoja černokobna krila po obzoru razprostre, mladići se skupe i vatru iz dovezene smreke nalože. Ugodni miris dima ili možebiti nëka unutarinja želja za veseljem, Slavoncu prirodëna, sve stanovnike pobuni i na spomenu-

to mësto laskajuć, bez razlike časti i dostojanstva, dobe i spola, čarobno domami. Mladež kad se skupi okolo goruće vatre, uhvati kolo – građanske dëve u Slavoniji koliko mi je poznato, osim ove svečanosti nigda kola ne igraju izuzimav Jastučak – i pričmu toj svečanosti shodne pësme pevati. Odličnie pako osobe, kojim dostojanstvo i pleme u toli veseli krug stupiti nedopušta, ili koje su dobu igranja već prebrodile, radostnim okom uzhtijenu gledajuć mladež ugodne letne večeri traju miomirisno vreme. Poslë kola slëdi preëko vatre skakanje, koja svoj čarobni plamen među preskakanjem goruće smrëke u visinu diže. Osobiti se red kod toga derži. Momak i dëvojka

KUD "Lipa" Semeljci

uhvate se za ruke i tako par za parom stan. Čim se svi u red postave, prvi par zatèrkavši se, preko vatre prèskoči i takim se okrenuvši obide i stane za najstražnji par, koji još skakti ima. Drugi uza-stopce za pèrvim skače, a za ovim u neprètergljivom redu ostali dok se barem deset ali dvanaest putah tako neobrede. Onda iznova kolo uhvate. Gdè je veći broj mladeži, ondè toliko kolo okolo vatre sastave, da ju još neki dosta prostora imadu prèskakivat... Zabava traje tako dugo dok dopremljena smrèka neizgori. Onda se među cičanjem i pèvanjem pèsamah, čim sevatra dobro utèrne, vraćaju kući, da umorenom od skakanja i plesanja tèlu pokoj dadu."

„Mnogo zanimivija i veselija je ova zabava kod slavonskih seljanah. Gjerzi na nekoliko danah prie svetog Ivana kèrstitelja priprave baklje ili lučeve i metnu ih sušiti da bolje mogu gorèt. Dèvojke pako dan prèd Ivanje idu u šumu, beru razno cvètje i vènce. Š njimi se ne samo kod večernje zabave nego i sutradan, kad u cèrkvu idu, kite. Kod pletenja vènacah, na mladiće ili gjerze zaboraviti ne smiju, koji se tomu danu veoma raduju. Kada spomenuto cvètje beru, običaju nèkoje toj prigodi shodne pèsme pèvati...

Navečer u oči Ivanja skupi se mladež. Dèvojke podele vènce a muškarcu ukrešu vatre i zapale lučeve. Veličani (kod Požege) vele baklja, otkud i ovu svečanost 'bakljari' zovu. Nu rado da se 'Kresnica' od kresanja vatre i zove. Čim lučeve zapale i vènci se nakite, sproveden od tambure ili dudah – Veličani bubanj i sviralu nuz mèšinu imadu – idu uzvan sela u bližnju šumu. Došavši na odlučeno mèsto iz smrèke, papradi (petris aquilina) i drug suvadi nalože vatru. Goruće lučeve zatim u vatru među cičanjem i pevanjem sbacaju, tamburaši se ili dudaš po tomu postavi nuz vatru i pričme svirat... Dève kano da se na taj njihov kèrvoločni s nevinim svètom čin (bacaju vijence u vatru, o. I. I.) sèrde slèdeće pèsme poju..."

*Oj jesenske duge noći
Marko ljubi cerne oči.
Ne pada mu san na oči,
Već mu pada jad na sèrdce.
Od jada mu gora vene
I u gori čubar bilje.
Čubar bilje vèrlo tuži
Vele mene naberite
U kitu me zakitite,
Svemu kolu podilite,
A junakom ne diliti,
Jer me oni ružno nose.
Celu večer za lučevi,
A u večer vatru lože,
Vatru lože s čubar biljem,
Vam divojkam na sramotu,
Meni cvitu na rugotu.
Divojčice, mlade seke,
Mlade seke lipo nose
Vas dug danak u njidrima,
A u večer u kosama.
A kad kući mlade dojdju,
Hladnom nogom mene goje.
Zato kod njih ja ne ginem.*

Velička"

„U Velikoj i Radovnjaci (Pož. Varmedj. Velič župe) penju se sa gorućimi bakljama na brežuljke i to na toliko mestah koliko je brežuljakah. Ondè pèvaju, skaču i vesele se. Betlemaši – sèverna stran Velike zove se Betlem – idu toplici i ondè se vesele. Muškarcu se s gorućim bakljama penju na grad (Stare razvaline bivšeg grada...) i po razvalinah – ne bojeći se, da će koji sa visokih zidinah u neizmerni ponor stermoglaviti – hodaju, pèvaju i s bakljama mašu, što u dolu veoma čarobni prizor oku mirnog gledatelja pruža. Drugi opet po golih stènah tamo-amo kao divokoze skaču i bitav brèg skupa s razvalinom u jednu vatru metnu. Ovdè se bave dok im baklje ne izgore, zatim se vrate u dol pèvajućim i igrajućim dèvam. Ove kada vide da se muškarcu k njima približaju, zapale slame i prèd njih bacajuč viču: Evo čoraci! Evo čoraci!" U takvom bo idu buduć su im gore baklje izgorele.

Najznamenitiji je cvet u ivanjskih vèncih paprad. Uzrok je pako taj da budu oni, koji te vence nose, kroz cèlu godinu od glavobolje prosti. Zato se i sutradan njimi kite. Kad se dakle vatra dobro razgori i svi se skupe, onda okolo nje kolo uhvate i pričmu igrat i pèvat. Posle slèdi skakanje kako u i u varoših. Nu tom samo razlikom da se neprèstance ovom činu shodne poju pèsme."

KUD "Šijaci" Bišкупci

„Zabava ova traje do neke doba noći. Zatim nove lučve ili bilje zapale i povraćaju se pjevajući sprovedeni od tamburaša ili dudaša kući. Kada u selo dođu, lučve poternu i ostanke za plot zata-

knu, svaki kod svoje kuće. To biva proti vešticam, koje se, po narodnom mnenju, ovih ostanakah boje, i u selo kroz čelu godinu stupiti ne smiju... Prosti puk u požeškom okolišu ima i taj prèdsud, da koji bolje i više skoči preko vatre, da će mu plodnia pšenica i drugi usevi biti, a lan viši i bolji rasti.“

Kako bi ovaj običaj spasili od zaborava, Savez KUD-ova Slavonije i Baranje osniva smotru IVANJSKI KRESOVI koja se održava 21. lipnja na dan ljetnog solsticija. Prva smotra održana je 2000. godine u Strossmayerovom parku gdje se udomaćila, osim u dva navrata kad je padala kiša pa se održavala u Hrvatskom domu.

Na smotri sudjeluju društva iz Slavonije, Po-dravine, Bilogore, karlovačkog kraja, Banije i drugih krajeva sjeverozapadne Hrvatske gdje se ti običaji još uvijek izvode.

Iz Babine Grede

Zapis: F. K. Kuhač
Arr. : A. Pavić

$\text{♩} = 63$

Go - ri nam vat - ra kr'jes - ni - ca u - o - či go - da I - va - nja,

go - ri nam va - tra kr'jes - ni - ca u - o - či go - da I - va - nja.

*Gori nam vatra kr'jesnica
uoči goda Ivanja,
gori nam vatra kr'jesnica
uoči goda Ivanja.*

Gori nam vatra kr'jesnica
uoči goda Ivanja.

Nju loži diva Marija
i njezin dragi uza nju.

Dragi je fenje nasjeko,
Mara je čubra nabrala,

Mara je čubra nabrala
i dragom kitu bosiljka.

*fenja - smrekovo granje
čubar - ljekovita biljka*

Dakovo, 21. 06. 2008.
KUD "Šijaci" Biškupci

Zapis: J. Vinkešević
Transkripcija: A. Pavić

♩ = 62

Aj - de kri - su mla - de di - ve___ i vi deč - ki pri - stu pi - te,___

to___ a - det___ nam - je, to a - det nam - je.

*Ajde krisu mlade dive
i vi momci pristupite,
to adet nam je, to adet nam je.*

Ajde krisu mlade dive
i vi momci pristupite,
to adet nam je.

Svoje kose raspлетite
i vincima zakitite,
to adet nam je.

Sad se dvoje u'vatite
pa se krisu poklonite,
to adet nam je.

Cviće krisu darivajte,
svitost Boga isprosite,
to adet nam je.

I bujadi zakadite,
ajde krisa priskočite,
to adet nam je.

Ajd u kolu zaigrajte,
zaigrajte, zapivajte,
to adet nam je.

Kazivačica: Kata Palcer
rođ. 1912. u Gorjanima

Gorjani, 13. XII. 1984.
Snimka: J. Vinkešević
Transkripcija: A. Pavić

Dje-voj-ka Ma-ra tri je v'jen-ca ple-la, dje-voj-ka Ma-ra, la-ne, tri je v'jen-ca ple-la.

*Djevojka Mara tri je v'jenca plela,
djevojka Mara, lane, tri je v'jenca plela.*

Djevojka Mara tri je v'jenca plela,
tri v'jenca plela, sva su tri zelena.

Prvi je v'jenac svojoj drugi dala,
drugi je v'jenac na glavu metala.

Treći je v'jenac niz vodu pušćala,
ej, pa je v'jencu tiho govorila:

– Plovi mi, plovi, moj zeleni v'jenče,
ej, pa doplovi do Ivina dvora.

KUD "Drenjanci" Drenje

KAKO SE ODIJEVAJU JOSIPOVAČKI MEDVJEDI OD SLAME

Mirko Knežević

Neprocjenjivo je narodno blago koje se kroz pjesmu, igru i plesove a posebice običaje može vidjeti iz godine u godinu na Đakovačkim vezovima, jedinstvenoj smotri folklornog blaga, kako po broju izvođača i gledatelja svečanog mimohoda folklornih skupina, tako i po broju posjetitelja u Strossmayerovom parku.

Uz Vezove i Đakovački bušari sa šarenilom maski brojnom gledateljstvu pokazuju tradiciju i običaje bogate prošlosti koja živi u sadašnjosti.

Neprocjenjivo blago običaja i danas se u našim selima prenosi s koljena na koljeno, običaji žive, oni su dio prošlosti, trenutak sadašnjosti, a zahvaljujući svima onima koji drže do običaja, oni su i dio budućnosti.

U bogatstvu običaja Đakovštine su i običaji Slovaka iz Josipovca Punitovačkog koje su donijeli iz svoje matične zemlje Slovačke još 1881. godine. Živjeli su i žive sa svojim običajima i tradicijom sve do današnjih dana, živjeli su uz običaje „šibanja-korbačovanja“, „polijevanja“ za Uskrsne blagdane, „polaznikovanja“ za Božićne blagdane, svatovske običaje, paljenja vatri za Dan Svih Svetih, živjeli su za pokladne običaje.

Jedan od najzanimljivijih običaja su i poklade „fašijangi“, kada se na pokladni utorak pojavljuju „medvjedi“ od slame u pratnji „ciganki“. Običaj je to, kako kažu stari Josipovčani, po kojem se nadaju dobrom urodu pšenice, raži, ječma a potom i kukuruza, nadaju se dobrom urodu u godini.

U nedjelju prije pokladnog utorka Josipovcem hodaju djeca „mali medvjedi“ u pratnji „ciganki“. Uz vrisak i zadirkivanje prolaznika hodaju ulicama i ulaze u domaćinstva. Posebno je u Josipovcu gdje su mali „medvjedi“ prava atrakcija i na svoj način pridonose pokladnim običajima. Ti mali „medvjedi“ su preteča onim velikim i brojnim koji na pokladni utorak po tradiciji godinama šeću ulicama Josipovca i prave vragolije koje

samo oni znaju, a na kraju se u poslijepodnevnom satima uključe u pokladnu povorku koja se četrdesetak godina organizira u Josipovcu.

Na pokladni utorak, dan prije Korizme, brojni „medvjedi“ od slame i „ciganke“, stalne pratilje „medvjeda“ u prijednevnom i ranim poslijepodnevnom satima obilaze Josipovac maljajući blatom, čađom ili snijegom prolaznike, vrišteći i zaustavljajući automobile, lupajući po ogradama, ulazeći u dvorišta preskačući ograde i za sve to ipak budu od domaćica počašćeni i nagrađeni krafnama „Kronflama“ koje se obavezno prave u domaćinstvima, budu počašćeni i rakijom, pivom. Inače pokladni običaj „fašijanki“ i običaj ljudi, posebno mladića, da se oviju pripremljenom užadi od slame u „medvjede“ je stari običaj donesen iz Slovačke 1881. godine kada je Josipovčane u sadašnji Josipovac naselio đakovački biskup J. J. Strossmayer. Ni kiša ni snijeg ne ometu oblačenje u „medvjede“ na pokladni utorak.

Oni koji se oblače u „medvjede“ i tko će im biti „ciganka“ dogovore nekoliko dana prije. Svemu prethodi dobra slama, najbolja je od zobi, koja se u tu svrhu ostavlja u vrijeme vršidbe i tako čeka vrijeme poklada. Već u rano jutro okupe se mnogobrojni u domaćinstvima u kojima je u kamari ostavljena slama i počinje pletenje užadi (hužvi). Jedna osoba izvlači slamu, vrti ju, druga prihvaća, pa treća, četvrta i tako se napravi red kojim se isplete uže i do 20 metara dužine. Prava je to umjetnost i umijeće. (Kao kad žena iz vune izvlačeći prede i dobije vunu za pletenje.) Tako na nekoliko mjesta uz kamaru i u nekoliko domaćinstava, svagdje dvadesetak osoba. Napravljena užad slažu se jedna do druge. Treba mnogo užadi. Popije se koja rakija (palenka), a nekada se pila rakija od kukuruza, klipara, popije se pivo, pojede se koja krofna, pričaju se dogodovštine, zapjevaju se slovačke i hrvatske pjesme, bude

veselo. Kad se napravi dovoljno užadi, ovisno koliko će se „medvjeda“ spremati, počinje ovijanje, pravljenje, bolje rečeno oblačenje „medvjeda“, a mogao ih je praviti (krutiti) samo onaj tko je vičan tomu. Ovijanje počinje od nogu, potom se ovija tijelo, ruke, sve do glave. I dok jedni ovijaju, krute, drugi prave još užadi (hužvi). Na noge se stavi obuća, a na glavu čarapa s otvorima za oči te stari šešir. Često se „medvjedu“ napravi rep pa mu se sveže stari lonac, „rajnlika“ ili zvono, a i oni bez repa si to stave pa gegajući se ili trčeći prave veliku buku. „Ciganke“ su mladići koji oblače staru žensku odjeću, maskiraju lice i s blatnjavim

rukama i štapom kao u „medvjeda“ trče, čađavim rukama ili snijegom ako ga ima maljaju prolaznike, skaču na kapije, ulaze u dvorišta. Djeca bježe, ona mala se boje, a djevojke koje znaju i izazivati sakriju se ako mogu pobjeći, a nekada ih i čekaju da se pojave, tada nastaje vrisak, maljanje. Djevojke su „najslađi zalogaj medvjedima“ pa se umaljane blatom ili snijegom nađu i u kanalu.

Na ulici kojom prolaze „medvjedi“, rekli bi, pravo ludilo, pokladno ludilo. Pjeva se, trči, voze se „medvjedi“ na kolima, sjednu na bicikl i ništa vam neće ako im pristupite, ako se ne opirete, pružite im ruku. Hodajući selom dobije se i za

popiti, bude i krafni, a vjeruje se da što su veće krafne urodit će i veći krumpiri.

Često „medvjedi“, a bude ih i više od 20, ponekad i trideset, zaustavljaju starije ljude, bicikliste, automobile pa i autobus. Pružit će vam ruku, pozdravit vas, pa ako se ne opirete nećete biti namaljeni. Nitko se ne ljuti, poklade su „fašianki“, dani su to pokladnog ludila i zabave. U smiraj dana „medvjedi“ koji su se cijeli dan osjećali snažno u toplini slame, skoro bez hrane, u nemoćnosti odlaska na zahod, odahnu kad sa sebe skinu užad (hužve).

Običaj poklada i „medvjeda sa cigankama“ prikazan je u Zagrebu, Đakovu, Osijeku, Županji, Matuljima i drugim mjestima, prikazan je na smotrama folkloru slovačke narodnosti u RH, bili su u programu Međunarodne smotre folkloru u Republici Slovačkoj.

Stariji ljudi odlaze, mladi dolaze, a običaji ostaju i uvijek treba „netko,“ da podsjeti, organizira, upriliči, pomogne i onda običaji neće izumrijeti, pa neće izumrijeti ni običaji josipovačkih „medvjeda“.

Konačni „proizvod“ - medvjedi od slame u pokladnoj povorci. Na prethodnim slikama prikazan je tijek izrade ove jedinstvene izvorne maske

STOLJEĆE BOŠNJAČKOGA „BRANIMIRA“

Vinko Juzbašić

Prvo folklorno društvo u Bošnjacima osnovano je prije točno sto godina. Riječ je o Hrvatskome katoličkom prosvjetnom omladinskom društvu „Branimir“, a čuvar te tradicije današnje je Kulturno-umjetničko društvo „Branimir“.

Poznato je kako se prva hrvatska pjevačka društva osnivaju sredinom 19. stoljeća, a početkom 20. stoljeća nastaju takva društva i u zapadnome Srijemu, npr. u obližnjoj se Županji 1903. osniva „Tomislav“, a u Babinoj Gredi „Zvonimir“ 1909. godine.

U Bošnjacima takvo društvo nastaje uoči Prvog svjetskog rata, 1914. godine, a prva vijest je kratki zapis bošnjačkog župnika Marijana Galovića u župnoj spomenici:

Upravo dva mjeseca pred rat osnovao je župnik u župi Hrvatsko katoličko prosvjetno omladinsko društvo Branimir. Dobrovoljnim darovima kupljeni su stolovi, stolice i ormar za društvene prostorije.

Ovaj je zapis nastao na vrlo uskom prostoru lista spomenice na koncu 1914. godine pa je očito da je naknadno dopisan, a da je prednost dana inim važnijim događajima nego što je osnivanje ovoga društva.

Ipak, i iz ovako kratke bilješke iščitavaju se neke činjenice; prvo je vrijeme osnutka društva: *dva mjeseca pred rat*. Rat, koji je kasnije dobio naziv Prvi svjetski rat, započeo je 27. srpnja 1914., što bi značilo da je društvo osnovano u svibnju ili lipnju 1914. godine. Drugo, iz zapisa je vidljivo da je osnivač društva, zapravo inicijator osnutka, bio župnik Marijan Galović. Da je to uistinu tako više je dokaza, a jedan je i zapis iz njegovoga svećeničkog osobnika gdje u rubrici *kojim se organizacijskim, socijalnim i karitativnim radom bavio* stoji: *U Bošnjacima omlad. prosvjetnim osnovavši i vodeći Hrv. kat. omlad. društvo Branimir.*

Nadalje, iz župnikova zapisa u spomenici poznat je puni naziv društva: Hrvatsko katoličko prosvjetno omladinsko društvo „Branimir“, što otkriva njegovo usmjerenje i svrhu postojanja. Izbor imena društva čini se također logičnim; i u spomenutim susjednim mjestima (Županji i Babinoj Gredi) sličnim društvima dana su imena hrvatskih kraljeva, pa je onda i bošnjačkom društvu dano ime po hrvatskom vladaru Branimiru iz 9. stoljeća. Na koncu, župnik spominje da je dragovoljnim darovima kupljen osnovni namještaj za društvene prostorije. Gdje su bile te prve društvene prostorije, zasad nije poznato, kao ni ine pojedinosti koje bi nas danas posebno zanimala.

Čini se kako bi se datum osnutka „Branimira“ mogao točnije odrediti preko jednoga pisma upućenog iz Tomašanaca uredništvu osječke *Narodne obrane*. Pismo je potpisano 7. srpnja 1914., a autor je ravnajući učitelj Antun Novosel koji ondje opisuje glavnu skupštinu Katoličkoga prosvjetnog društva hrvatskih seljaka u Tomašancima od 26. lipnja 1914. Pri koncu toga pisma Novosel piše i sljedeće: *Koliko mi je poznato, do sada opstojе u Slavoniji takva društva samo u Đakovu, Babinoj gredi, Beravcima, Tomašancima i prije 14 dana osnovano je u Bošnjacima.*

To znači da je bošnjački „Branimir“ osnovan u lipnju 1914. godine! U prilog točnosti, dokaz bi mogao biti i taj što Novosel u pismu spominje svećenika Grgura Galovića, spirituala biskupijskoga sjemeništa u Đakovu, koji je u Tomašancima održao jedno pučko predavanje. Grgur Galović je bio brat župnika Marijana Galovića pa im je on mogao i prenijeti informaciju o osnutku bošnjačkoga „Branimira“.

U međuratnome razdoblju u Bošnjacima je djelovalo nekoliko folklornih društva koja su imala svoje tamburaše i kazališne amatere. Hrvatsko katoličko prosvjetno omladinsko društvo „Branimir“

„Branimir“ na Đakovačkim vezovima

mir“ je zabranjeno 1932. kada ti isti članovi osnivaju Omladinsko društvo „Mladi zadrugari“ čiji su rad vlasti zabranile već 1933. godine. Iste godine župnik Galović osniva Križarsku organizaciju, vjersko društvo za djecu i mladež s folklornim karakteristikama, koje je bilo vrlo aktivno i brojno, a djeluje do konca Drugoga svjetskog rata. Oba ova društva („Mladi zadrugari“ i Križarska organizacija) djelovala su po načelima Katoličke akcije. Od 1927. do 1939. godine (prema predaji) djelovalo je u Bošnjacima Hrvatsko tamburaško društvo/zbor „Branimir“.

Iza Drugoga svjetskog rata u Bošnjacima su djelovala dva kulturno-umjetnička društva: „Seljačka sloga“ (kratko, nema sačuvanih dokumenata) te „Vladimir Nazor“. Koncem 1949. osnovano je Kulturno-umjetničko društvo „Vladimir Nazor“ (od 1997. godine „Branimir“) sa zadaćom čuvanja mjesnih folklornih običaja. Od 1963. do 1997. godine u sastavu društva djeluje kinematograf, od čije se zarade financira rad društva i grade društvene prostorije.

Od najzaslužnijih članova KUD-a izdvajaju se dvojica: počasni predsjednik Matej Juzbašić i glazbenik Antun Lešić. Članovi udruge su do sada uspješno nastupali na mnogim smotrama tradicijske kulture u Hrvatskoj i inozemstvu, izdali su četiri samostalna nosača zvuka (jednu audio-kazetu i tri CD-a), sudjelovali u snimanju dokumentarnih filmova i TV-emisija te odgojili nekoliko profesionalnih tamburaša.

Danas Kulturno-umjetničko društvo „Branimir“ Bošnjaci broji 50-ak članova u četiri sekcije: tamburaška, folklorna, pjevačka i dramska. Aktivne su dvije pjevačke skupine „Baće iz Bošnjaka“ (osnovani 1974.) i „Bošnjačke snaše“ (2008.), a od 1998. do 2008. godine u društvu je djelovala i ženska pjevačka skupina „Nene“. Od 2008. društvo je osnivač smotre marijanskih pjesama „K nebu leti pjesmo moja“, a od 2011. godine suosnivač i organizator glazbenoga Memorijala Antuna Tunje Lešića.

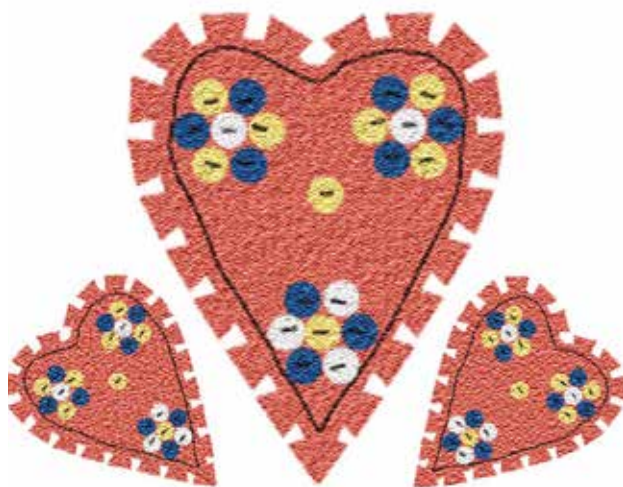
Stota obljetnica bošnjačkoga „Branimira“ u Bošnjacima se želi dostojno obilježiti, a u izradi je i društvena monografija.

POSUDIONICA I RADIONICA NARODNIH NOŠNJI – RIZNICA NARODNOG RUHA

Marija Gačić

U gradu Zagrebu već više od šezdeset godina djeluje ustanova poznata užem krugu javnosti. Krug je to onih zaljubljenika u baštinu koji je čine živim amaterskim radom u brojnim kulturno-umjetničkim društvima u Hrvatskoj i izvan nje. Iako je djelatnost Posudionice i radionice narodnih nošnji vezana isključivo uz narodne nošnje, s vremenom se izgrađivala, modificirala i razvijala u različitim smjerovima te danas obogaćuje kulturnu i baštinsku sliku Republike Hrvatske svojim radom na očuvanju vrijednih originala te izradom autentičnih rekonstrukcija, koje se koriste na folklornoj sceni. Također, razvijenom kulturno-edukativnom djelatnošću, Posudionica komunicira s javnošću putem koncerata, izložbi, seminara, predavanja, radionica, a izdavačkom djelatnošću dokumentira svoj rad i stoji na raspolaganju tisućama korisnika.

Logo Posudionice i radionice narodnih nošnji

Prva voditeljica Posudionice Katarina Turkalj

Povijesni razvoj ustanove

No, vratimo se na početak priče. Posudionica i radionica narodnih nošnji osnovana je 01. 08. 1948. godine kao specijalizirana ustanova za prikupljanje i iznajmljivanje narodnih nošnji kulturno-umjetničkim društvima u Zagrebu, kao i ostalim korisnicima na prostoru ondašnje Jugoslavije. Uslijed intenzivnog razvoja folklorno-plesnog amaterizma u gradu Zagrebu i sve veće potrebe za kostimima, pokretači osnivanja ustanove bili su: dr. Marijana Gušić, direktorica Etnografskog muzeja Zagreb, prof. Zvonimir Ljevaković, direktor Ansambla Lado i dr. Vlado Škreblin, umjetnički direktor SKUD-a „Ivan Goran Kovačić“. Prva voditeljica Posudionice bila je gđa Katarina Turkalj.

U prvom periodu Posudionica je djelovala u sastavu Dramskog kazališta, a zatim niz godina s određenim stupnjem samostalnosti pri Gradskom sindikalnom vijeću. 1957. godine ulazi u sastav Radničke kulturno-prosvjetne zajednice. Zajednica se kasnije preimenovala u Savez kul-

Likovna radionica za djecu - Nošnje naših predaka, 2013.

turno-umjetničkih društava, koji se 1985. godine registrirao kao Zajednica Saveza kulturno-umjetničkih društava Zagreba.

1985. godine ustanova je proširila svoju djelatnost na poslove izrade i rekonstrukcije nošnji, te iste godine promijenila naziv u Posudionica i radionica narodnih nošnji. Tijekom godina, ustanova je nekoliko puta mijenjala svoje sjedište: u Gajevoj i Radićevoj ulici, dugi niz godina bila je smještena u Dežmanovom prolazu 9, a od 1990. godine u Ulici baruna Trenka 1. 1995. godine Posudionica je postala dio Međunarodnog centra za usluge u kulturi, koji danas nosi naziv Kulturni centar Travno, a Posudionica mu je podružnica.

Djelatnosti posudionice i radionice narodnih nošnji

Svojom osnovnom djelatnošću, prikupljanjem i iznajmljivanjem narodnih nošnji, Posudionica je neminovno i izravno upućena na teren, tj. na lokalne zajednice iz kojih dolazi određena nošnja. Prikupljanje nošnji Posudionica vrši otkupom ili donacijama, a vrijedni originali se pohranjuju i čuvaju u zaštićenom fondu, dok se na temelju njih izrađuju autentične replike koje se iznajmljuju kulturno-umjetničkim društvima za korištenje na sceni. Tijekom godina, a posebno u onim ratnim, Posudionica je u svojoj zbirci sačuvala velik broj vrijednih originalnih primjeraka narodnih nošnji, koje su sada na raspolaganju tim istim lokalnim zajednicama u pomoći pri izradi novih narodnih nošnji. Značajne su sačuvane nošnje iz

Srijema, Dalmatinske zagore i drugih krajeva pogođenih ratom.

Spomenuta djelatnost izrade autentičnih replika narodnih nošnji odvija se u restauratorsko-rekonstruktorskoj radionici. Uz narodne nošnje, izrađuju se razni folklorni kostimi i povijesne odore te stručno zaštićuju i obnavljaju oštećene nošnje i tradicijski tekstilni predmeti. Posudionica je tako sudjelovala u nekoliko projekata restauracije nošnji hrvatskih muzeja te projektima rekonstrukcija replika za stalne etnografske muzejske postavne (posljednja ostvarena suradnja je ona na novom stalnom postavu Gradskog muzeja Vukovar). Brojni folklorni kostimi izrađeni su u posudioničkoj radionici za Ansambl "Lado" i amaterske kulturno-umjetničke udruge. U radionici se izrađuju replike povijesnih zastava, časničkih odora povijesnih postrojbi i kostima za viteške plesove.

Nakon niza godina uspješne osnovne djelatnosti, tijekom kojih je prikupljen određen broj vrijednih originala i izrađen velik broj autentičnih replika, stvorio se fundus od desetak tisuća dijelova i kompleta nošnji te je došlo do potrebe boljeg čuvanja originala. U isto vrijeme nastala je potreba da se ta „čuvana zbirka“ prezentira putem različitih programa. Tako je Posudionica svoju djelatnost razvila na kulturno-edukativne programe: etnološka predavanja o narodnim nošnjama, seminare o njihovoj scenskoj primjeni, ljetne radionice i škole na kojima se polaznici učavaju izradi, tradicijskim tekstilnim vještinama i restauraciji nošnji, etnografske izložbe, folklorne koncerte, revije nošnji i različita druga događanja. Sva ta događanja dokumentiraju se te često rezultiraju izdanjima (katalozi, video kazete, CD-i, DVD-i, dokumentarni filmovi) koja pružaju osnovne etnološke informacije o zbirci i folklornoj primjeni narodnih nošnji, podučavaju pravilnom odabiru, odijevanju, uređenju i održavanju, ukazuju na etnografske i likovne vrijednosti te raznovrsne mogućnosti scenske primjene narodnih nošnji.

Do danas je Posudionica producirala desetke uspješnih koncerata u suradnji s folklornim ansamblima grada Zagreba te folklornim društvima koja njeguju izvorni folklor. Koncerti su uvijek tematski određeni te u realizaciji okupljaju stručnjake etnologue, etnokoreologe, folkloriste, etnomuzikologe, koji terenskim istraživanjima i suradnjom s lokalnim KUD-ovima sklapaju mozaike koji čine sliku dijela bogate hrvatske baštine. Uz obljetničke koncerte te prigodne božićne, realizirano je nekoliko koncerata pučkih marijanskih pjesama, a veći koncertni projekti, koji

su okupljali nekoliko stotina izvođača te mnogobrojnu publiku bili su: Šokačka grana – folklorne tradicije Hrvata Šokaca u Panoniji (2009.); *Sva lica različitosti – folklorne tradicije nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj* (2009.); *Oj, Savice, tija vodo ladna – koncert folklornih tradicija porječja Save* (2010.); *Oj, za gorom, za zelenom – koncert šetanih kola* (2012.); *Bećarac... i oko njega – priča u dvostihu* (2013.).

Realiziran je velik broj etnografskih izložbi na kojima se prezentiraju nošnje iz zbirke Posudionice odabirom odgovarajući temi izložbe. Posebno je značajna serija izložbi pod nazivom *Gospočke boje*, koja je proputovala cijelu Hrvatsku i šire. Uz nju, izložba *Dječji svijet naših predaka* posebna je po tome što prikazuje tradicijsku duhovnu i materijalnu kulturu vezanu uz dječji svijet od rođenja do odrasle dobi. Do danas je ostvareno pedesetak izložbi temeljenih na zbirci narodnih nošnji Posudionice.

S obzirom na to da je narodna nošnja kompleksan pojam koji podrazumijeva mnogo jednako važnih elemenata, pažnja se posvećuje svakom detalju: od oglavlja do obuće. Tako je održan velik broj radionica na kojima se izrađuju tradicijska oglavlja ili podučavaju tradicijski načini ukrašavanja nošnji. Za to je posebno značajna *Hrvatska etno riznica – radionica tradicijskih tekstilnih tehnika, izrade i ukrašavanja narodnih nošnji*. Ova radionica se održava na otoku Braču već više od 10 godina te okuplja velik broj polaznika iz Hrvatske i dijaspore. Polaznici uče različite tradicijske tekstilne tehnike te se u njima osamostaljuju kako bi ih mogli primjenjivati i dalje prenositi. Na tom tragu, već nekoliko godina Posudionica održava *Seminar o primjeni narodnih nošnji na amaterskoj folklornoj sceni*, koji polaznicima daje teoretsko i praktično znanje o pravilnom odijevanju narodnih nošnji različitih krajeva Hrvatske te krajeva u kojima žive Hrvati izvan domovine.

Važno nastojanje Posudionice je i projekt primjene tradicijskih motiva i tekstilnog rukotvorstva na suvremenoj odjeći, upotrebnom tekstilu i suvenirima. Na taj se način želi tradicijsko tekstilno rukotvorstvo uključiti u današnje modne tokove i svakodnevni život te popularizirati i približiti mlađim naraštajima. Ovaj projekt je prepoznat i u inozemstvu te je na nekoliko međunarodnih fe-

stivala dobio vrijedne nagrade i priznanja (Rusija, SAD, Argentina, Cipar...).

Posudionica danas

Trenutno je Posudionica ustanova u kulturi grada Zagreba te podružnica Kulturnog centra Travno. Djeluje na dvije adrese u Zagrebu: na onoj staroj u Trenkovoj ulici te na novoj, gdje je 2012. preseljen odjel posudbe, u Ulici Božidara Magovca 17. Preseljenjem odjela posudbe, Posudionica je u Trenkovoj ulici dobila vlastiti izložbeno-galerijski prostor koji aktivno djeluje pod nazivom Etno Art galerija. Do danas je u galeriji postavljeno desetak vlastitih i gostujućih izložbi.

U proljeće 2014. pokrenut je postupak za upis zbirke nošnje Posudionice i radionice narodnih nošnji u Registar materijalne baštine Republike Hrvatske. U njega će biti svrstane vrijedne originalne narodne nošnje prikupljane u zbirku tijekom dugog niza godina. Ovaj upis bit će još jedno priznanje vrijednog rada ustanove te veliki poticaj za daljnje uspješno djelovanje.

Trenutno je u Posudionici stalno zaposleno 10 djelatnika koji vode brigu o zbirci, rade u iznajmljivanju ili stručno obrađuju zbirku i priređuju kulturno-edukativne programe. Uz zaposlenike, velik je broj suradnica i suradnika na terenu bez kojih bi djelatnost Posudionice bila nemoguća.

Zaključak

Ovo je samo kratki pregled šarolikog djelovanja Posudionice i radionice narodnih nošnji, koja se nalazi u gradu Zagrebu, ali je vrlo blizu terenu, i željom i potrebom, te uz njega usko vezana. Glavne djelatnosti ustanove bile bi nemoguće bez vrijednih ruku žena i muškaraca koji čuvaju od zaborava svu silu tradicijskih tehnika ukrašavanja narodnih nošnji. I uz sve ovo do sada nabrojeno, najvažniji zadatak Posudionice je ipak to bogatstvo u što većoj mjeri sačuvati te ga prenijeti na mlade ljude koji, srećom, prepoznaju njegovu vrijednost. Putem svojeg razgranatog i uspješnog djelovanja, Posudionica to već više od šezdeset godina bez prestanka čini, a nadamo se da će se to nastaviti još dugo iza nas.

OD RAŽI DO PLETENIH SUVENIRA

Jasmina Jurković Petras

Tradicijskom privređivanju pripadaju i različite rukotvorske vještine, a jednu takvu vještinu pletenja i izrade „*simplica*“ oživjeli su u KUD-u „Seljačka Sloga“ u Špišić Bukovici, Virovitičko-podravskoj županiji. Projekt „Od raži do pletenih suvenira“ započeo je početkom 2014. godine i službeno traje do kraja tekuće godine, a sudeći prema dosadašnjim rezultatima, trajat će i mnogo duže.

Dobivanjem sredstava preko Zaklade za razvoj lokalne zajednice „Slagalica“ iz Osijeka krenulo se u realizaciju projekta. Vrsna i dugogodišnja pletačica, ali samozatajna Bara Toljan tek se u nekoliko prigoda pohvalila znanjem i umijećem izrade košarica „*simplica*“. U jednom od terenskih razgovora za virovitički muzej 2009. godine zabilježeno je: „*Naučila sam to još k'o dijete raditi, od svojih, da i tu su nekada prodavali i od toga smo živjeli. Tata je znao po pedeset komada na štrik onak nanizat i došlo bi doma z novcima i vrećom žita na ramenu i od toga bi imali kruha (...)* Ja sad radim cijelu zimu pomalo i meni je to zadovoljstvo, makar bole me ruke...“.¹

Važnost prenošenja ove vještine, ali i određenu korisnost i svrsishodnost za lokalnu zajednicu, kao i samo kulturno-umjetničko društvo, prepoznao je predsjednik KUD-a Dubravko Bedeković koji je projekt inicirao. Udruženim snagama Dubravko, Bara, Slogaši i brojni podupiratelji započeli su pripremanje sirovina i materijala potrebnih za realizaciju projekta. U prvoj fazi plana je bilo potrebno oformiti skupine odraslih za radionice na kojima će se učiti tehnika i vježbati izrada pletenih predmeta. Krenuli su od osnova, pa su tako učili iz kolca ljeske praviti liko koji će im omogućiti povezivanje materijala.² Kolce su zajednički prikupljali u prirodi i okolnim šumarcima,

Izrada pletenih suvenira

rezali ih i dobavljali u prostorije KUD-a. Postupak izvlačenja lika nije jednostavan koliko se u teoriji čini: kolac se postavlja na koljeno te se rukama lagano savija, i nožićem zareže po kori. Kora se mehanički čisti, a zatim razdvaja. Nekada se rukama držalo i razdvajalo, a danas je jednostavnije koristiti komadić najlona koji klizi po površini te razdvajanje ne oštećuje ruke. Gospođa Bara se sjeća da se pozivalo u njevoj porodici na ovaj postupak uglavnom muškarce: „*Idemo liče raditi!*“, dok su žene više plele košarice. Iz jednog kolca ljeske može se u pravilu napraviti dva do tri lika dužine od 1 do 1.5 metra. Priprema lika završava „*šiljenjem*“ na oba kraja, kako bi se lakše moglo učvrstiti u slami.

Drugi materijal koji je u KUD-u bilo potrebno nabaviti za izradu „*simplica*“ je ražena slama. Ona ne smije biti moderno balirana, već ručno i „*kosicom*“ pokošena, a pogodna je ponajprije zbog dužine vlati. Ona se uzima za osnovu, a pri-

1 Zapis u Arhivi Etnografske zbirke Gradskog muzeja Virovitica.

premljeno liko se stavlja u posudu s vodom kako bi bilo mekano, savitljivo i podatno za obradu. Debljina budućeg predmeta ovisit će o količini slame, ali i umješnosti radnice/radnika. Postupak izrade je jednostavan: ručica slame se tako omata namočenim likom te povezuje s prethodnim redom – „vijenac“ koji se bode tupim nožićem kako bi zašiljeni kraj lika lakše prolazio. Slama se na ovaj način nadovezuje i povezuje sve redove. Uvijek se započinje od dna – „ritice“. U etnološkoj literaturi ovaj tip pletenja se prepoznaje kao tehnika spiralnih strukova. Rezultat je voluminozno oblikovana posuda koja je služila većinom za čuvanje kruha i raznih zrnatih namirnica. No, ovom tehnikom i materijalima radile su se i košnice za pčele korištene na cijelom ovom podravsko-slavonskom području. Tehnika se smatra vrlo starom i među prvim je korištenim rukotvorskim vještinama poznata kao „autarkična domaća dje-latnost“.

Od raži do pletenih suvenira - prodajni štand

Iako je opis postupka izrade dosta jednostavan, sama izrada i kvaliteta posuda zavisit će o broju izrađenih posuda, ali i već navedenoj spretnosti samog pletača. U Bukovici je pletenje simplicia i drugih proizvoda stiglo s doseljenim obiteljima iz Zagorja. Bara Toljan prepričava obiteljsku priču: „*Da, tam' nema puno zemlje i oni su to cijeli život radili. Gore su sela mala po deset, dvajst kuća i po ljetu bi izašli pod jedno drvo van i đe je hladovina i tu bi svi zajedno pleli. (...) Kad smo tu bili, šezdesetih došli onda smo možda još jedno deset godina radili, ne više.(...) A sad ja pomalo...*“. I u okolna mjesta doseljavali su se

pletači iz Zagorja: u obližnjoj Koriji je radio Stani-
slav *Stanko* Juren koji je pleo na ovakav način, a dio rođaka mu je bio upravo u Bukovici. Smanjena potreba za proizvodima rezultirala je i smanjenjem pletača te se pletenje nije prenosilo na nove generacije. Osvremenjivanjem proizvoda i plasiranjem u suvenirsko tržište ukazala se potreba za edukacijom i prenošenjem nekadašnjih rukotvorskih znanja.

U prvoj tromjesečnoj radionici sudjelovale su: Ana Husnjak, Snježana Pavić, Ivanka Herman, Dubravka Bedeković, Slava Kalenik, Mira Mustač, Vesna Reesch, Rajka Husnjak, Ivanka Žagar, Silvija Zorić, Đurđa Bistrović, Zlata Novogradec, Vera Marčeta, Ljubica Frajlić.

U Špišić Bukovici je 16. ožujka 2014. godine održana mala izložba i prezentacija svih napravljenih radova skupine prve radionice te su pregledani od strane voditeljice radionica Bara Toljan i etnologinje Jasmine Jurković Petras. Tom prilikom su svi radovi pohvaljeni te je naglašen uspješan napredak od početnih do završnih radova. Zanimljivo je kako se tradicijska individualnost u izradi posuda prenijela i na ovu skupinu pletačica koja je naučivši osnovno pletenje ponudila i neke nove, drugačije ukrase. Time je svakako unesena raznovrsnost i bogatstvo rukotvorskog rada. Voditeljica Bara posebno je bila zadovoljna društvenom komponentom projekta i radionica. Naime, zajedničkim sastancima uz rad, puno se družilo, pjevalo, sviralo, ali i konzumiralo slastice i domaće kolače. Ovo je na određeni način obogatilo lokalnu zajednicu koja je međusobno komunicirala, prenosila znanje i kreirala nove elemente upotrebni predmeta.

Korak dalje napravio se i prema promidžbi pletenih predmeta i suvenira izvan Špišić Bukovice. Ispred gradske tržnice u Virovitici tzv. sajmenim danima četvrtkom i subotom mogu se razgledati i kupiti proizvodi na pomičnom štandu kojega je izradio i darovao majstor Miro Blažinčić. Također, izložba i promocija pletenih proizvoda u Dnevnom boravku Gradskog društva Crvenog križa Virovitica održana je 17. travnja.

U godini kada kulturno-umjetničko društvo „Seljačka sloga“ obilježava 80 godina od prvog nastanka društva (15. 03. 1934.), ovakav projekt je i više nego značajan. Njegovo predstavljanje u Zagrebu rezultiralo je pohvalama i čestitkama. To je svakako lijep poticaj za nastavak započetog rada unutar lokalne zajednice.

2 Cijeli proces zabilježila autorica teksta u siječnju 2014. godine. Zapis i foto materijal u Arhivi Etnografske zbirke GMVtc.

TEKSTIL I NARODNA NOŠNJA PODRAVSKE SLAVONIJE – PRIMJERI SELA TURANOVAC

Jasmina Jurković Petras

Uvod

Jedno od nekolicine aktivnih folklornih društava na području Podravske Slavonije je KUD „Seljačka sloga“ iz Turanovca. Društvo je osnovano pedesetih godina 20. stoljeća te s manjim prekidima sudjeluje u raznovrsnim kulturnim događajima svog mjesta. Od 1997. godine djeluje u kontinuitetu te uz folklorne nastupe i promicanja narodne pjesme, plesa, tradicijskih običaja i nošnje, održava vrlo važne za ovaj kraj Susrete folklor. To su druženja kroz pjesmu i ples lokalnih i gostujućih kulturno-umjetničkih društava. Danas društvo u Turanovcu ima aktivnu dječju skupinu, žensku pjevačku, tamburašku i folklornu. Predstavili su se i na Đakovačkim vezovima 2006. godine, gdje su sudjelovali i u Izboru najljepšeg nošenog ruha, ali i na Voloderskim i Vinkovačkim jesenima, zatim na nastupima u Sloveniji i Mađarskoj.

Predstavnici KUD-a „Seljačka sloga“ iz Turanovca

Uz KUD, kao čuvar narodnih nošnji, važnu ulogu ima i virovitički muzej. U Etnografskoj zbirci Gradskog muzeja Virovitica pohranjeni su vri-

jedni primjerci narodnih nošnji iz Turanovca, ali i etnografski zapisi, fotografije te raznovrsni upotrebnici predmeti. Sve to daje potpuniju sliku nekadašnjeg odijevanja i danas pravilnog korištenja narodne nošnje u scenskim prikazima ovog mjesta i cijeloga kraja.

Turanovac je među starijim i većim selima ovoga kraja, smješten u Općini Lukač u Virovitičko-podravskoj županiji, uz glavnu cestu za Mađarsku. Pisane tragove o Turanovcu pronalazimo s kraja 17. stoljeća kada se, nakon duge Osmanske vladavine, kreće u sporu revitalizaciju Virovitice i okolice pod carskom vojskom. Početkom 18. stoljeća u okolici Virovitice obnovljeno je i napučeno čak dvanaest sela, među kojima je i Turanovac. Naseljava se rimokatoličkim stanovništvom iz Slavonije, središnje Hrvatske, ali i susjedne Bosne.¹ Sredinom 19. stoljeća Turanovac naseljava nešto manje žitelja, većinom rimokatolika. Selo stagnira i stanovništvo kroz 20. stoljeće u neimaštini ide i u nadnice, često po pustarama u okolici Virovitice. Danas je Turanovac veće selo osobito poznato po uzgoju i proizvodnji crvene paprike i tvornice Šafran.

Tekstil i tekstilna proizvodnja

Uz ratarske kulture i duhan koji se sadi od sredine 20. stoljeća, sadila se i sjemenska (industrijska) konoplja posebno važna za proizvodnju niti i platna. Tekstil dobiven od konoplje bio je čvrst i kvalitetan u smislu izdržljivosti i dugotrajnosti. Organizirana sadnja od sredine 20. stoljeća bila je za nekadašnji PIK Virovitica prvenstveno za proizvodnju užadi. No, usmena kazivanja prikupljena etnološkim istraživanjima ukazuju kako se konoplja nekada sadila u domaćinstvima za

1 Više u R. Horvat, 2001: 46-49.

vlastite potrebe izrade niti, platna i odjeće. Rukopisni zapis o seoskim prilikama prve polovine 20. stoljeća čuva se u Etnografskoj zbirki Muzeja, a donosi i vrijedne podatke o obradi konoplje u selima Gornje Bazje, Dugo Selo, Turanovac i Budrovac.²

„Kada je konopja bila zrela za čupanje čupala se i vezala u tanje snopiće. Zatim bi se odvezla na prodorinu. To je bila jedna bara gdje je cijelo selo kiselilo konoplju. Svatko je svoju konoplju obilježio vrbovim stapovima. Nikad se nije dogodilo da je netko uzeo tuđu konoplju ili nedaj Bože ukrao. Kada bi konoplja bila ukišeljena i dovežena kući na sušenje. Kada se dobro osušila išlo se na stupanje. Te stupe su izgledale kao krokodilske ralje. Jedna osoba je bila na stupi, a druga podmela konoplju u stupu. Kada se istupalo išlo se na mikanje. To je sprava kojom bi se onaj puzder što se nalazio u vlaknu sasma očistio. Poslije mikanja išlo se na grebanje. To je sprava napravljena od većih čavlova slično češlju. Kroz te češljeve se vlakno češljalo dok nebi ostalo ono najfinije i zvalo se povjesma. Otpadno vlakno što je ostalo poslije češljanja deblje bi se prelo i upotrebljavalo za tkanje ponjava, vreća, muškoj čeljadi hlače i drugo.“

Nekadašnje dobivanje niti iz konoplje bio je složen i dugotrajan postupak. Biljka se sijala s proljeća (travanj ili svibanj), a žetva (čupanje ili košnja) je bila nakon 3 do 4 mjeseca, u srpnju ili kolovozu jer se upravo tada biljka još stigne dobro prosušiti na suncu. U mehaničkom procesu obrade biljke sudjelovala je cijela obitelj, a nerijetko i cjelokupna zajednica. Velike nožne drvene stupe pomagale su u lomljenju stabljika, nakon čega bi se koristila ručna naprava *trlica* te potom veći i manji *grebeni*. Slijedio je postupak izvlačenja odnosno dobivanja, niti tzv. *predenje* na *preslici/prelu* i *vretenu* ili *kolovratu*, koji se uvodi kasnije.

Nakon mehaničkih postupaka obrade biljke, dobivaju se niti potrebne za tkanje platna koje se tada tek preoblikuje u odjeću odnosno dijelove narodne nošnje. Osnova dobrog tkanja je *snovanje* odnosno postavljanje gotovih niti u tkalački stan. *Snovati* nisu znale sve žene u selu, a ponajprije zbog zamršenosti postupka. Znanja o postupku i redu *snovanja* prenosila su se usmenom predajom, većinom ženama. U Turanovcu je tkalački stan poznat kao *stan*, a između dva rata gotovo svaka kuća je imala jedan. *Stanovi* su bili

drveni, ručno rađeni i sklopivi, a bili su postavljeni su u kućama od jesensko-zimskog razdoblja pa sve do Uskrsa, kada je trebalo završiti poslove tkanja. Istkano konopljino platno se koristilo za krojenje dijelova narodne nošnje, posebice muških hlača i košulja, dijelova svakodnevnog odjeće, poput ženskih *košulja* i *oplećaka*, ali i predmeta u domaćinstvu kao plahti *ponjava*, *stoljnjaka*, vreća za namirnice (kukuruz, proso) i slično.

Uz konoplju, žene su pripremale i pamučne niti za tkanje. Pamuk se kupovao u dućanima, a obrađivao se kao i konoplja. Često se, radi uštede, miješao pamuk i kudjelja pa su takve tkanine zване *smesnina*. Platno, ukoliko je naborano, zovu i *činar*, a ako je tkano bez nabora zovu *daranj*.

„U zimi su žene bile jako angažirane predenjem, tkanjem, vezenjem i šivanjem. To je u svakoj kući bila prava mala tekstilna industrija. Tkalo se platno za odjeću tj. nošnju od pamuka od dvije nite i činar od četiri nite, zatim miješano pamuk i najfinija vlakna konoplje. Od toga su se uglavnom tkali stolnjaci, ručnici, platno za muške košulje. Od lošijeg konopljinog vlakna tkale su se plahte, stolnjaci za svakodnevnu potrebu jer u ono vrijeme nije se sjelo za stol dok se nije prostro stolnjak.“

Jedna od starijih fotografija KUD-a "Seljačka sloga" iz Turanovca

Ženska narodna nošnja

Kao i u drugim mjestima, ženska narodna nošnja u Turanovcu ima više inačica što daje na bogatstvu folklornog izričaja, ali pruža i mogućnost brojnih bogatih scenskih prikaza. Svakako, razlikuje se svakodnevna narodna odjeća od svečane i tzv. „prazničke“, zatim ljetna i zimska varijanta,

² Rukopis se čuva u Arhivi Etnografske zbirke, a prepisan je bez lektorske obrade kako bi zadržao izvornost. Autorica navodi kako su običaji koje opisuje istovjetni u navedenim mjestima, a sporadične razlike posebno ističe.

kao i odjeća malih djevojčica *curica*, djevojaka, udanih žena *snaša* i starijih žena.

Djeca do 5-6 godine, i ženska i muška nosila su jednostavne bijele haljinice zvane *popovačke*. Bile su većinom bez ukrasa i vrlo jednostavnog kroja, a od debljeg domaćeg platna. U selima virovitičkoga kraja često su haljine *popovačke* bile „*ofarbane u plavoj boji, a dugačke skoro do gležnja*“.³

Djevojčice i djevojke nosile su temeljno ruho: gornji dio *oplećak* te mali *oplećak* ispod, suknju zvana *košulja*, *malu košulju* ili *podsuknju*, zatim pregaču *opreg* i tkanu maramu oko vrata šantrak. Nosile su još i tkani, vuneni, crveni *pojas* ili *tkanicu* sa resama tzv. *štrancelji* te bijele heklane čarape, s vremenom i najlonke te crne kožne opanke, a potom i cipele na malenu peticu. Djevojke su kosu češljale u jednostavne pletenice i razdjeljak, dok su udane žene, *snaše* imale na glavi vezene kapice *poculice*, a starije žene marame šantrače tamnije boje. Svečana varijanta odjeće za djevojke i mlade žene podrazumijeva svilenu maramu oko vrata i odgovarajuću svilenu pregaču. Prema sačuvanim fotografijama iz prve polovine 20. stoljeća možemo vidjeti da su žene povezivale svilene maramu tvorničke izrade visoko kod vrata u križ, a manjim su dijelom prekrivale ramena. Te marame zvane *partaši* ili *ružičani* imaju „*dva lica*“ pa su se tako nosile u razdoblju korizme i žalosti s plavim motivom, a nakon korizme u narančasto-crvenoj varijanti. Po sebi imaju vezene motive cvijeća, a često su i na svilenim pregačama i velike rascvjetale ruže. Oko svilenih marama je crna čipka upletena od crnog pamučnog konca s gombicama na krajevima. Tkane crvene marame šantraci vezali su se oko vrata te su rubovima bijele čipke ležali na ramenima.

Gornji dijelovi *oplećci* su rađeni većinom od domaćeg pamučnog tkanja, spajani od tri ili četiri pole platna, dok su široki rukavi od po jedne pole. Ukrasi na rukavima su rađeni isključivo crvenom i bijelom bojom, ponekad i s upotrebom crnog detalja, dok se druge boje ne pojavljuju. Rukavi su rađeni *pripljetom* u kombinaciji s ručnim vezom. Završavaju čipkom, tvorničkom ili rukom rađenom, a na zapešću je prišivena pozamanterijska uska trakica, većinom crvene boje. Vratni izrez *obješva* je ukrašen ulaganim pamukom crvene i crne boje raznih motiva. *Oplećak* nije složen u nabore niti sprijeda niti straga. Ispod se odijevao „*mali oplećak*“, a ponekad i zasebno (toplijih dana). Mali *oplećak* je sastavljen

³ Prema zapisu J. Louvar za sela Gornje Bazje, Dugoselo, Turanovac, Budrovac.

od domaćeg platna, dvonitnog tkanja s kratkim ili do lakta dugačkim rukavima što su završeni malom čipkom, većinom rukom rađenom. Vratni izrez ukrašen je često vezanim motivima, plošnim vezom raznih boja.

Tipični vez iz Turanovca

Ženske suknje zvane i *košulje* imale su također nekoliko varijanti. Osnova je sašivena pretežno od četiri pole platna, većinom ćinara, a s prednje strane od jedne pole tzv. *smesnine*. Suknja je složena u guste i jednake nabore, *snizana* i u struku opšivena pojasom od *smesnine* na kojem su prišivene uzice upletene od kudjelje. Nad rubom suknje, oko desetak centimetara visine smješten je ukras zvan „*ulog*“, odnosno „*uloženo je crveno*“. Radi se o prijebornoj tehnici tkanja ulaganja crvenim i rjeđe crnim pamukom. Suknje završavaju sitnom, uskom i nazubljenom rukom rađenom čipkom. Utjecaj građanske mode u 20. stoljeću izrazito se vidi u prišivanju tzv. *pantljika* u bojama trobojnice ili crveno bijelom varijanti na donji, stražnji dio suknje, a umjesto ručnog veza ili tkanja. U Turanovcu takve suknje *košulje* zvane su i *pantljinarke*, a u okolnim selima poznati su još i nazivi *košulja s pantljinom*, *rubaća na žnjorice*, *pantljinarka s trima pantljini*. Ovo je, uz estetski dojam, pružao i praktični time što se olakšavalo i održavanje same odjeće koja se skidanjem prišivenih traka mogla češće prati, što nije bio slučaj s tkanim vezom koji je znao „*puštati crvenu boju*“. Dio sukanja *košulja* iz Turanovca se nekada i *flajbao* ili plavio plavilom za rublje – plavom bojom kupovanom u *dućanima*. Ta „*moda*“ je zahvatila i neke druge krajeve, pa na etnografskoj karti Hrvatske imamo priliku vidjeti zaplavljenju odjeću na kojoj se kontrastno vide vezovi u bijeloj boji.

Pregača „*opreg*“ je većinom sastavljena od dvije ili tri pole domaćeg platna te složena u široke nabore. Opšivena je „*opasjem sa žnjurama*“ odnosno ima uzice na krajevima. S tri strane je pozamanterijska ili rukom rađena čipka. Osobi-

tost ženskog odijevanja u Turanovcu je i vezena bijela maramica što se zaticala za pregaču. Ona je sprijeda imala funkciju zaštite pregače od prljanja prilikom plesa u kolu, najčešće od ruku. No, često je nadomještala pregaču koja nije u potpunosti rađena crvenim tkanjem, već joj je crvenim ukrasom urešen samo donji dio pregače. Bijele maramice su često vezene i šarenim koncem biljnih motiva, posebice cvjetnih. S vremenom funkcija zaštite se umanjuje pred estetskom funkcijom – maramice postaju pokazatelj ručnog rada, umješnosti u vezu, kao i urednosti te osobne higijene djevojke i žene koja ju nosi.

Mlade djevojke, ali i mlade *snaše* ukrašavale su se prirodnim cvijećem i nakitom. Po selima bi često hodali *prnkari* kojima se do između rata plaćalo isključivo u starim krpama. To su putujući trgovci koji bi nudili razne ukrase kao što su đerdani, *trepetljike*, *broševi* i *minduše*. Također, nudili bi i sitnice za domaćinstvo kao igle šivanke, igle za štrikanje, pribadače, pa i mirišljave sapune i druge sitnice. U Turanovcu su djevojke vezale crnu baršunastu vrpču usko oko vrata, često s manjim medaljonom ili stakalcem. Udane žene kosu su, pored kapice *poculice*, ukrašavale patkovim perima i cvijećem - *kovrčice*. Čest ukras na prsima su i raznovrsne pantljike, osobito crvene boje i trobojnice. Tek udana žena bi na prvu misu nakon udaje preko poculice nosila bijeli veo *kopreno*. Nakon Drugog svjetskog rata u modu snažnije ulaze i kupovne, kratke, pamučne čarape, zatim najlonke u boji kože te cipele na peticu i vezanje. Prema kazivanjima, ali i rukopisnom zapisu još sredinom 20. stoljeća, vrijedilo je pravilo da je glava kuće *svekar*, kao gospodar financija svojim *snašama* kupovao samo par opanaka godišnje koji su se onda izmjenjivali s ostalim članovima obitelji.

Navedeno je kako je kapica *poculica* bila znak mlade udane žene. U Turanovcu i selima uže okolice Virovitice te kapice se poznaju po načinu ručnog veza, istaknutoj crvenoj boji u središnjem i zatiljnom dijelu te crno bijelom motivu u čeonom dijelu. Virovitički muzej ima preko tridesetak takvih kapica od kojih ni jedna nije jednaka, odnosno sve su različite i unikatne u izvedbi. Gusto su vezene crvenom vunicom bodom lančića, što je temeljna podloga, a „ispisane“ mnoštvom stiliziranih cvjetnih, biljnih i geometrijskih motiva u raznim bojama koncem svilencem. Prednji dio kapice čine tzv. špice, u Turanovcu vezene motivom *na soljenke*. Na zatiljnom dijelu su vezene dvije kružnice koje popunjavaju punđu kose, a vezuju se uzicom od kudjelje.

Radna odjeća, primjerice ljeti za žetvu se sastojala od malog *oplečka*, zatim suknje *košulje*, pojasa *tkanice*, pregače *oprega* te na glavi plave štamparske marame. Marame zvane *farbenjače*, *farbaruše*, *farbare* kupovale su se od putujućih trgovaca, ali i na raznim sajmovima, vašarima ili *kirvajima*. Proizvodile su se u malim obiteljskim *farbarijama* tehnikom štampanja pomoću drvenih kalupa. Na virovitičkom području postojala je do 40-ih godina 20. stoljeća *farbarija* u Suhopolju, koja je vjerojatno opskrbljivala i ovo područje. U toplijim i ljetnim mjesecima često se hodalo bez obuće.

Starije žene su zimi pri odlasku na misu nosile kratke, strukirane, crne kaputiće zvane *minten*, ali i štrikane vunene marame. Ovi kaputići su bili od debljih materijala, često *samta*, a nabavljani su u susjednoj Mađarskoj. Vunene marame su kupovane na domaćim sajmovima.

Narodna nošnja s vezom iz Turanovca

Muška narodna nošnja

U temeljnom ruhu muška narodna nošnja se sastoji od košulje, hlača, prsluka i čizama. Uz to, muškarci su kao ukras nosili crni šešir, zatim usku, tamnu, pamučnu pregaču *opreg* te tkanu maramicu šantrak. Pregača je neizostavni dio muškog podravnog odijevanja, ali bez stručno razjašnjene funkcije. Česta su prihvaćanja polovičnih objašnjenja zaštite od zaprljanja te svoje-

Originalna narodna nošnja iz Turanovca

vršne magijske zaštite plodnosti, što studiozno nije obrađeno. Maramica šantrak se stavlja kao ukras na rame odnosno na prsluk. Često se stavlja upravo ona koja je dobivena na dar, a kao simbol naklonosti određene djevojke. Prsluk kakav se nosio u Turanovcu u sklopu tkane odjeće pražitek je utjecaja građanske mode. Rađen je od crnog tekstila te nema ukrasa. Dio stanovništva je bio bez njega, a oni koji su si ga mogli priuštiti nosili su ga u većim i značajnijim prigodama. Maleni džepovi služili su za vrijednosti kao sat, novac, ali i duhan.

Muške hlače, *gaće* specifične su zbog širine i dužine. Skrojene od bijelog domaćeg platna, složene su u široke okomite nabore, kakav je čest slučaj u Podravini. Dužine do pola listova *gaće* su se nosile uz crne čizme, mekih ili polutvrdih sara. To je najsvečanija muška obuća korištena u cijeloj Podravini. Muške *gaće* za svečanije prilike su bile ukrašene u donjem dijelu nogavica i to bijelim šupljim vezom, a nije bila prisutna niti jedna druga boja. Nogavice su završavale sitnom, uskom i nazubljenom rukom rađenom čipkom. Svakodnevna radna muška odjeća bile su i dugačke hlače od konoplje bojane odnosno *ofarbane u crno*. Uz to su na nogama nosili crne, kožne opanke, za hladnijih vremena i drvene klompe. Žene su muškarcima „šile čarape“, što su u osnovi komadi

platna, „visoki do koljena i vezani uzicom da ne ispadnu“.

Kao i u drugim selima, i u Turanovcu se širi gradska moda te se ubrzano napušta seosko odijevanje te se nose *cajgena* odijela. Stariji muškarcima još su sredinom 20. stoljeća za hladnijeg vremena viđeni u svijetlo smeđim *surkama* s apliranim linijskim uzorcima. Nažalost, *surki* danas nema u ostavštini u Turanovcu, a Muzej čuva tek dvije s ovih područja.

Neizostavni dio nekadašnjeg odijevanja muškaraca bio je i šešir, *kapa*. U Turanovcu i okolnim selima ona je isključivo crne boje, izrađena od vunenog pusta te ukrašena sezonskim cvijećem. Standardnog je oblika sa srednje velikim obodom koji je lagano zavnut, a pri dnu se nalazila svilena vrpca, također crne boje.

* * *

Već kroz drugu polovinu 20. stoljeća narodna nošnja odijeva se pri scenskim prikazima plesova i običaja iz Turanovca, što nam potvrđuju i fotografije 50-ih godina 20. stoljeća sa smotri. Već tada narodna nošnja služi kao kostim te se odijeva prema određenim pravilima. Vjerujem kako će i ovaj prikaz o narodnim nošnjama i tekstilu na primjerima iz Turanovca potaknuti folklorne zaljubljenike u raznovrsno tradicijsko odijevanje ovog dijela podravske Slavonije pri budućim nastupima.

Literatura i izvori

Draganić, Danica: Etnografske osobine virovitičkog kraja, u: Virovitički zbornik 1234-1984., Virovitica, 1986., str. 309-328.

Horvat, Rudolf: Povijest grada Virovitice, Matice Hrvatska, Virovitica, 2001.

Jurković, Jasmina - Vidak, Natalija: Ženska kapica poculica kao posebnost virovitičkog kraja, u: Zavičaj, časopis Ogranka Matice hrvatske u Virovitici, br.25,26 i 27., Virovitica, 2009.

Jurković Petras, Jasmina: Utjecaj građanskih modnih stilova na tradicijsko odijevanje virovitičkog područja, u: Nove mode, k.i., Gradski muzej Virovitica, 2009.

Šabić, Vlasta: Ruho iz Etnografskog odjela Muzeja Slavonije, k.i., Muzej Slavonije Osijek, 2002.

Vlastite terenske bilješke 2007-2014.

Fototeka Etnografske zbirke, Gradski muzej Virovitica

Rukopis Julijane Louvar „Život i narodni običaji na selu između dva rata“, Arhiv Etnografske zbirke, Gradski muzej Virovitica

MI SMO SNAŠE SEMELJAČKOG KRAJA, ČUVARICE STARIH OBIČAJA!

Marinka Jaman

Izvorna pjevačka skupina „Semeljačke snaše“, Semeljci osnovana je 5. siječnja 2004. godine s ciljem očuvanja tradicijskog pjevanja, pučkih običaja, zanata, narodnoga ruha, očuvanja svega onog što vrijeme polako odnosi sa sobom. Zamisao o početku okupljanja i druženja došla je prilikom međusobnog pomaganja u poslovima koje je redovito pratila pjesma i pričavanje živopisnih dogodovština iz djetinjstva i mladenaštva. Konkretno, bilo je to, kako su ispričale snaše, za vrijeme posla podizanja kukuruza – idilične slike rada, šuškanja zlatnih klipova sa slavonskih polja, kojima su se korpe brže punile uz veselu družinu.

Takve su i žene koje čine izvornu pjevačku skupinu: vesele, vrijedne, pune duha i pjesme.

Danas u svom sastavu pjevačka skupina broji petnaestak aktivnih članova i veći broj onih koji ju podržavaju. Pronalaze stare pjesme i oživljuju ih, kao i gotovo izumrle običaje semeljačkoga kraja. Pjesme najčešće izvode acapella te uz pratnju gajdi ili samice, a ponekad i uz tamburašku pratnju. Održavaju radionice za djecu kako bi ih upoznale s prošlošću i običajima. Uskršnja radionica bojanja jaja voskom te šaranja šiba i pravljenje „fičkala“ od grana mlade vrbe, koje se sve teže nalaze u prirodi, poput običaja u sva-

Nastup „Semeljaških snaša“

kodnevnom životu. Njeguju i običaje vezane uz liturgijsku godinu. Oni su snimani i bilježeni od strane brojnih medija.

Humanitarni koncert već tradicionalno organiziraju povodom svog rođendana. Tada prikupljena sredstva podijele osobama s posebnim potrebama iz Semeljaca obilazeći ih u njihovim domovima. Prve su u selu osjetile potrebu razveseliti ih na taj način. Ove su godine humanitarnim koncertom proslavile i desetgodišnjicu rada. Dom kulture u Semeljcima je bio prepun. Tražilo se ne samo mjesto više, nego puno mjesta više, tako da su mnogi prestajali cijeli koncert koji je trajao gotovo tri sata.

Još jedna važna godišnja manifestacija „Što se jelo u Korizmi? Mrsno i nemrsno...” organizirala se, već sedmu godinu zaredom, subotom uoči Cvjetnice. Ove godine, jednako kao i prošle, bila je izuzetno posjećena i medijski popraćena. Tim događajem nastoje očuvati starinska jela od zaborava te ih prenijeti mlađim naraštajima, pogotovo u ova recesijska vremena, jer su to jednostavna, a vrlo ukusna jela.

Tijekom protekle 2013. i tekuće 2014. godine, organizirale su brojne aktivnosti. Najširoj publici – cijeloj Europi, predstavile su se šokačkim doručkom koji je snimala Hrvatska radio televizija. Prilog je emitiran prigodom ulaska Hrvatske u Europsku uniju, na sam dan ulaska, kao dio cjelodnevnih emisija kojom se Hrvatska predstavila Europi. Običaji uređenja Božjeg groba, pri kojemu su se prvi put nakon Korizme okupljali i mladi i stari, snimljeni su i prikazani na HRT-u i na Vinkovačkoj televiziji. Vinkovačka televizija prikazala je snaše u emisiji Život piše priče. Gostovale su u emisiji Slavonsko veselje, uživo iz studija Osječke televizije. Radio Đakovo predstavio je Semeljačke snaše u emisiji Ženski pogled i u Najavama događanja. Večer pučkih pisaca u sklopu Županskog sijela Semeljačke snaše popratile su pjesmom u izravnom prijenosu Hrvatskog radija Županja. Radio Osijek također je ove godine izravno prenosio manifestaciju o starinskim jelima. Šokački portal popratiti većinu događanja koje organiziraju, kao i Glas Slavonije. Jedna od snaša redovito izvještava sumještane, a i šire, putem Glasnika Općine Semeljci o njihovom radu. Pripremile su i provele, u suradnji s KUD-om „Lipa” Semeljci, radionicu vezanja šamija u koju su bili uključeni svi zainte-

„Semeljačke snaše” na Vezovima

resirani, bez obzira na godine. Posebno je bilo lijepo vidjeti žene u dobi od preko sedamdeset godina kako s ljubavlju prenose znanje na mlađe, za što su dobile pisane zahvalnice i čokolade. Zaista sitnica u odnosu na to što im je značilo druženje, smijeh i pjesma te večeri njegovanja šokačke tradicije. Semeljačke snaše nastupale su u okviru 47. Đakovačkih vezova u samostanskoj crkvi Presvetog Srca Isusova Milosrdnih sestara sv. Križa u Đakovu, na 13. smotri pučkog crkvenog pjevanja te na ljetnoj pozornici Strossmayerovog parka. Imale su i brojne druge nastupe humanitarnog, zabavljačkog, natjecateljskog karaktera. Ponosne su jer Osječki muzej čuva prikaz njihovoga upričavanja običaja uoči Uskrsa koji je snimila HRT te emitirala u vijestima i Dnevniku uoči Uskrsa.

Ove godine namjeravamo izdati knjigu, zbirku poezije jedne naše snaše, pučke pjesnikinje, u kojoj se nalazi i kratka monografija IPS-e „Semeljačke snaše”, Semeljci, koja je već spremna za tisak. Za snimanje su već pripremljene „mustre za moleraj” jedne vrijedne snaše. Osim toga, Semeljačke snaše surađuju s Muzejom Đakovštine i pripremaju još puno toga. O njihovim projektima još ćete čuti i vidjeti jer su snaše pune ideja, volje i želje za radom, koji najvećim dijelom podupire Općina Semeljci i snaše same, a sve u svrhu očuvanja tradicije našega kraja, nastojeći ostvariti i humanitarni karakter svoga djelovanja. U većinu toga što rade, bilo to medijski popraćeno ili ne, uključuju djecu i mlade te se nadaju kako će u dogledno vrijeme i oni pjevati u „Semeljačkim snašama” i čuvati stare običaje.

ETNO MUZEJ U KORITNI

Marinka Pačarić

Ideja o muzeju je krenula prije 7 – 8 godina na inicijativu Općine Semeljci koja je imala Dom kulture u centru Koritne koji je bio u dosta lošem i ruševnom stanju te mu je trebalo naći svrhu i namjenu. tada se rodila ideja o etno muzeju.

Zahvaljujući Ministarstvu ruralnog razvoja koji je odobrio projekat i osigurao sredstva, krenula je ideja i realizacija muzeja. Sam je dom jedna korićanska baština u kojoj su se okupljali Korićani i gdje su se događala prva kulturna zbiva-

nja u selu poput gledanja prve televizije te kino dvorane i sva kulturna događanja su se zbivala u domu... Glavni inicijatori i pokretači ovog projekta su Mato Gradištanac i Gordana Doko te članovi KUD-a „Vesela šokadija“, Koritna, koji su preuzeli ogroman dio posla na sebe od prikupljanja starina, drvenarije, porculana, nošnji, oruđa i velikog broja fotografija uspjeli su, hvala Bogu, skupiti mnogo te izložiti u dvije prostorije. Sve što je u vitrinama, privatno je vlasništvo ve-

Izložbeni prostor sa narodnim blagom

činom članova KUD-a koji su iz svojih šifonjera, ladičara, staklenjaka izvadili najljepša ruva jer su Korićani bogati nošnjom i držali su jako do tradicije i puno toga su i dan danas sačuvali, tako da se selo Koritna ima čime dičiti i ponositi. U prvoj su postavi izložena svečana ruva koja su se uglavnom nosila tijekom ljetnih dana. Postava muzeja će se mijenjati tijekom cijele kalendarske godine. Reakcije ljudi su bile različite, neki su bili skeptični, neki oduševljeni, ali muzej je otvorio svoja vrata u punom sjaju te se nadamo da će ljudi pomoći u postavljanju eksponata.

Svatko tko želi posjetiti etno muzej može to ostvati svake nedjelje poslije Svete mise od 11-12 sati kada su vrata otvorena za sve posjetitelje.

Fotografije pokazuju dio eksponata

„OJ KRALJEVA MAJKO, IZAĐI PRED KRALJA... KRALJ SE UMORIO, SABLJU POLOMIO IL' MU NOVU KUJTE, IL' DRUGU KUPUJTE“

Mirko Mihaljević

U organizaciji Kulturno-umjetničkog društva „Šokadija“ iz Starih Mikanovaca, ove je godine održana 47. revija djevojaka, snaša i momaka „Mladost i ljepota Slavonije“.

Cilj ove revije je očuvanje tradicijskog odijevanja, sa svim bitnim specifičnostima kraja iz kojeg dolaze sudionici.

Našu Općinu, naše kulturno-umjetničko društvo „Lipa“ i naše Semeljce predstavljala je Andrijana Gradištanac.

Uz pomoć starih fotografija i zapisa uvažene, prve školovane etnologinje, Zdenke Lechner uspjeli smo rekonstruirati „semeljačkog kralja“.

Naime, gospođa Zdenka Lechner je u ljetu, 1961. godine boravila na terenskim istraživanjima u Semeljcima, uz materijalnu pomoć Odbora za narodni život i običaje JAZU, ispitivala je ovaj duhovski običaj.

Prema njezinim terenskim zabilješkama zadnji ophod „semeljački kralja“ kao živući običaj bez primjene folklorne scene, bio je 1918. godine.

Evo jedan dio njezinih terenskih zabilješki:

„Običaj su izvodile djevojke. U družbi ljelja one su predstavljale kraljeve, kraljice, a pratili su ih gajdaš ili tamburaši te radi sakupljanja darova dva prosjaka ili jajara...“

Broj izvođača nije bio određen. Pazilo se da bude paran broj djevojaka...

Iako su poneki etnološki elementi u nekim selima kao na primjer tekst pjesama što su ih

pjevale ljelje, zaboravljeni, ipak se pregledom zabilježene sveukupne građe može dobiti cjelovita slika. U Vuki, Semeljcima i Viškovcima kazivači su znali sve popijevke...

Ljelje su bile u svilenoj seljačkoj odjeći, sa cvjetnim kapama i sabljama ili kosama u ruci...

Običaju ljelja i kraljica nije se pridavalo u ovom kraju neko posebno značenje. Samo je u Semeljcima zabilježeno izricanje magične želje za rast i kvalitetu kudelje i lana, ali ni tamo kao razlog postojanja običaja“.

Proučavajući terenske zabilješke gospođe Zdenke Lechner, htjeli smo pokušati otrgnuti zaboravu ovaj prekrasan Duhovski običaj. Vratili smo se 96 godina unazad, povećavali stare slike, izvlačili dijelove nošnje koji sežu po svojoj izradi u to vrijeme, 1918. godine, izradili „Kraljevu krunu“ i uspjeli.

Naša Andrijana osvojila je 1. mjesto na tradicionalnoj reviji djevojaka, snaša i momaka „Mladost i ljepota“ u Starim Mikanovcima.

Prava je čast pobijediti na takvoj prestižnoj manifestaciji, pobrati pohvale i promovirati svoje selo.

Ovo je još jedna u nizu pobjeda našeg KUD-a, -dokaz da se trud u očuvanju tradicijskog života, pjesme, običaja, odijevanja isplati i još jedna titula koju ćemo bilježiti u povijest KUD-a „Lipa“ iz Semeljaca.

ČUVARI STARINA - JURJEVAČKA ETNO SOBA

Mirko Knežević

Jurjevac Punitovački, slovačko je selo punitovačke Općine s oko 300 stanovnika. Naselio ih iz Slovačke 1882. godine poznati đakovački biskup Josip Juraj Strossmayer, naselio na tada obraslu šumom zemlju. Krčili Jurjevčani zemlju, prigrlili ravnu i pitomu Slavoniju i novu im domovinu Hrvatsku. Lijepo je to selo, radišni ljudi ove lijepe nam Đakovštine. U njemu zvono na misu poziva, dođu gosti na kirvaj, slave se blagdani i praznici, govori se i hrvatski jezik, ide se na izbore, nogomet je glavna sporedna stvar na svijetu, rekli bi svagdašnjica kao i u drugim selima.

Ipak Jurjevčani nisu zaboravili svoju postojbinu Slovačku, ponijeli su sobom ljubav, dio Slovačke, tradiciju i običaje. Govore slovački, u školi se njeguje slovački jezik, a Matica slovačka okuplja sve one koji žele u folklornu ili žensku pjevačku skupinu, likovnu skupinu, one koji žele sudjelovati u likovnim kolonijama ili radionicama. Svoje aktivnosti predstavljaju na smotrama i izložbama.

Gradi se novi društveni dom, uređene su prostorije za rad i djelovanje članova Matice slovačke i svih koji žele sudjelovati u aktivnostima Matice. U domu je postavljena etno soba. Prikazuje

Eksponati jurjevačke etno sobe u Domu Matice slovačke

dio namještaja, predmeta, posuđa i stvari kojima su se nekada Jurjevčani služili.

Poznajući dobro život svoga sela, život ljudi koji su suvremenim namještajem i svemu što je potrebno u sobama, kuhinjama i drugim prostorijama opremili svoja domaćinstva, dvije Jurjevčanke zaljubljene u starine, Anka Novak i Vera Majdiš, odlučile su prikupiti sve ono što negdje

u domaćinstvima stoji, iznijeti na vidjelo dana, sačuvati od propadanja, sačuvati od zaborava. Okupile oko sebe članice Matice, krenule u akciju, prikupile brojnu opremu i stvari. Napravljen je etno kutak, etno soba, stalna postava starina, muzej u malom. Sve je to narodno blago, a lijepo za vidjeti i sjetiti se življenja u prošlosti.

Etno soba ima i svoj aktivan život u kojem se oživljavaju stari običaji i tradicija jurjevačkog kraja

POVIJEST PRIJE POVIJESTI ILI O POVIJESTI ĐAKOVA PRIJE PISANOG SPOMENA

Krešimir Filipec

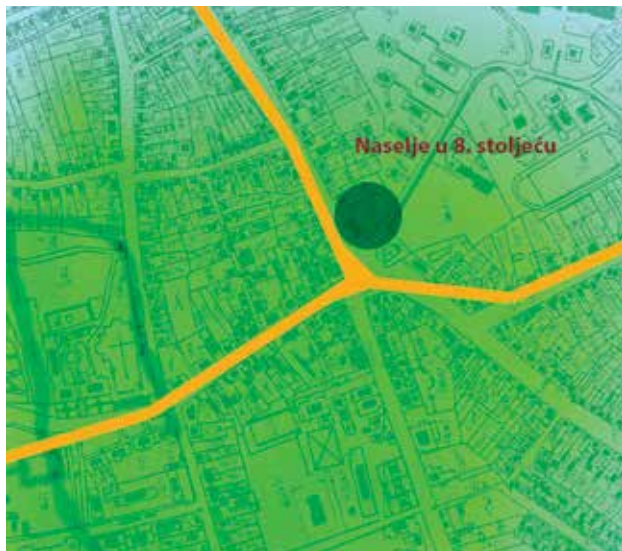
Vrlo često obljetnicu nekog mjesta slavimo prema tome kad se njegovo ime po prvi puta pojavi u nekom povijesnom dokumentu. To se vrlo često slavi kao rođendan i od te godine se broje godine i određuje starost. Takav pristup slavljenju obljetnice temeljenu na prvom spomenu nije zaobišao niti grad Đakovo koji se prvi puta u povijesnim izvorima spominje daleke 1244. Tada, naime, hrvatski i ugarski kralj Bela IV. (1235. – 1270.) potvrđuje darovnicu, koju je njegov brat, hrvatski i slavonski herceg Koloman (1226. – 1242.) izdao bosanskom biskupu Ponsi (1235. – 1270.). Herceg Koloman je, naime, 1239. darovao bosanskom biskupu koji je još tada stolovao južno od rijeke Save u središtu današnje Bosne u Vrhbosni (Sarajevo) imanje Đakovo (*Dyaco*) i Breznu (*Blezna*) u tadašnjoj Vukovskoj županiji. Od toga datuma u pomanjkanju drugoga započela je dokumentirana povijesna priča ovoga slavnoga grada, grada kojeg su ponajviše proslavili bosanski biskupi koji su u njemu počeli stalno boraviti i koji su ga oblikovali smjestivši u nj svoje sjedište.

13. stoljeće, u kojem je prvi spomen Đakova u nekom dokumentu, jest vrijeme o kojem općenito možemo podosta saznati iz povijesnih izvora, to je vrijeme kad se većina mjesta u sjevernoj Hrvatskoj po prvi puta spominju. Prema tome bi se i grad Đakovo uklopio u niz naselja koji svoj rođendan tako slave. Povjesničari, a posebno arheolozi nisu zadovoljni takvom interpretacijom povijesne zbilje te si stoga postavljaju pitanje zašto imamo sačuvane dokumente tek od 13. ili najranije od 12. stoljeća, gdje su oni raniji, te jesu li postojali. Ovaj ravničarski kraj vrlo je često kroz povijest proživljavao teška razaranja koja su dovela do prekida života u pojedinim mjestima, bježanja i sklanjanja ljudi. Nepostojanje dokumenta vrlo često je posljedica teških razaranja i ratnih sukoba u kojima ljudi vrlo često pokušavaju spasiti živu glavu, a nemaju vremena ili s teško-

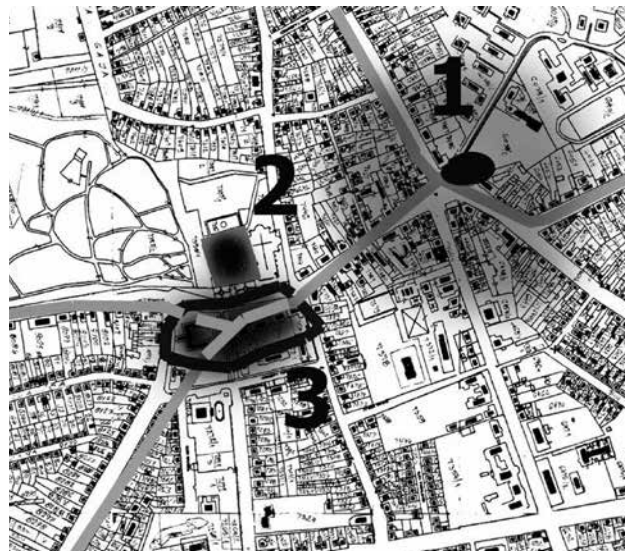
Arheološka istraživanja oko župne crkve

ćom imaju prilike se brinuti oko njih, što je nama kasnije veliki problem kad želimo rekonstruirati njihov stvarni život. Velika razaranja uslijed mongolske (tatarske) provale zbila su se upravo netom prije nego se po prvi puta spominje Đakovo 1244. Možda bi se mogao gubitak isprave iz 1239. godine povezati s teškim prilikama koje je zadesilo cijelo kraljevstvo tijekom nekoliko vrlo krvavih mjeseci mongolskog pustošenja 1241. i 1242. godine. Možda se tako može objasniti molba hrvatskom kralju Beli IV. da se ponovno izda isprava, odnosno duplikat, jer je starija izgubljena. Tako mi jedan nesretan slučaj koji je doveo do gubitka dokumenta važnog za funkcioniranje

Najstariji dio Đakova (ostaci naselja iz 8. stoljeća)

posjeda slavimo kao rođendan grada? Neobičan pristup, ali ne izdvojen u hrvatskoj povijesti. Da se zagrebački biskup nije sporio oko šume Dubrave koja se nalazi nedaleko od današnjeg Vrbovca ne bi imali podatak kad je uopće osnovana Zagrebačka biskupija. I onda se pretpostavljena godina spomenuta u jednom sporo oko šume uzima kao rođendan Zagreba, odnosno njegov prvi spomen. Vrlo neozbiljno, a sasvim stvarno i posve uobičajeno u srednjoj Europi. Takvih i još puno neobičnijih primjera imamo mnogo. O đakovačkoj ispravi, za razliku od gore spomenute, barem nitko ne spori da je istinita. Biti spomenut u 13. stoljeću jest prosjek, a većina ne želi biti prosječna. Gotovo svi gradovi u Slavoniji imaju ranije postanja pa njihov prvi spomen u nekom dokumentu obično i više stoljeća kasni za vidljivim ili podzemnim (arheološkim) dokazima o njihovom osnivanju. Bilo je više nego izvjesno da je tako i s Đakovom. Arheološka istraživanja koja su se provodila više godina u gradu oko male crkve, pokazala su ne samo da nije riječ o 13. stoljeću, nego da je život ovdje počeo u 8. stoljeća. Naravno, riječ je o ponovnom životu ovoga kraja nakon što su naši slavenski preci istjerali sa svojih ognjišta starije stanovništvo u drugoj polovici i prema kraju 6. stoljeća (najveće njihovo naselje u ovome dijelu zemlje nalazilo se pored grada na Štrbincima) i zauzeli njihovu zemlju. To je bio zadnji odsjek velike seobe naroda koja je započela oko 400. godine germanskim seobama, a dovršena je slavenskom seobom oko 600. godine. Posljedica je propast rimske vlasti i nestanak romanskog stanovništva te naseljavanje novog slavenskog. Nakon što su naši preci oružjem zadobili svoju novu domovinu polako su je počeli

Idealna rekonstrukcija Đakova u 14. i 15. stoljeću:
 1.) Naselje oko župne crkve sv. Lovre - od 8. st.; 2.) Utvrdica (castrum) - od 13. st.; 3.) Trgovište (oppidum, forum, civitas) - od 13. st.

popunjavati ljudstvom. O prva dva stoljeća njihova boravka u novoj zemlji vrlo malo znamo, ali se postepeno počinju na pojedinim pozicijama pojavljivati ostaci nastamba i pokućstva, ponajviše sitnih ulomaka keramičkog posuđa, a onda i njihova groblja. Na ovoj vjetrometini niti u kasnijim stoljećima neće biti mira te će se izmjenjivati vlast Avara u savezu s kojima su Slaveni i došli ovdje, potom prodori Franaka, Bugara, a naposljetku i pustošenja Mađara, da bi se konačno iskristalizirala provincija koja će biti uklopljena u prostor vezan uz Hrvatsku. Bez obzira na teška vremena naselje koje je osnovano u 8. stoljeću polako će rasti i do 11. stoljeća već će imati, u okviru ondašnjeg vremena, podosta stanovništva. Ostaci pokućstva, prije svega ulomaka lonaca tih posvjedočeno najstarijih stanovnika Đakova otkriveni su oko današnje male crkve, džamije, odnosno negdašnje đakovačke župne crkve. Upravo oko te pozicije počela se razvijati najstarija jezgra novog mjesta koje će se početi nazivati Đakovom. Potom pratimo rast, imamo sve više predmeta i napokon otkrivamo groblje na kojem je to stanovništvo pokapalo svoje mrtve. Metalni predmeti u grobovima pokazuju nam obrise njihove nošnje, njihove kulture i tradicije koja je nesumnjivo slavenska, hrvatska i univerzalna srednjovjekovna srednjeeuropska. Groblje i naselje predočuju nam stvari koje su posve bile zakrite nepostojanjem povijesnih izvora. Pokazuje se život ljudi koji se na tome mjestu, u neprekinutom nizu, nastavlja kroz duga stoljeća, sve do očito onog kobnog trenutka kada je ovim prostorom, koji

već podosta dugo nije vidio veće sukobe, pro-
hujala 1241. mongolska konjica pustošeći i šireći
paniku među neratobornim stanovništvom. Kad
se jednom zaore zemlja, kad se jednom podigne
nešto na zemlji ili kad se zemlja jednom dirne sve
ili gotovo sve u njoj ostane zapisano. Ponekad
imamo mogućnosti iščitati njezine tragove, po-
nekad to uspijemo, a često smo manje uspješni.
Slojevi zemlje oko današnje male crkve govore
nam da je naselje zasnovano u 8. stoljeću raslo i
da je oko 11. stoljeća već imalo podosta stanov-
nika. Prema broju pokopa u jednoj generaciji, na
istraženom groblju uz župnu crkvu, zaključuje se
da je u mjestu živjelo oko dvije stotina duša, što
je u srednjovjekovnim okvirima, kad je općeni-
to bilo manje ljudi, bio povelik broj. Taj je broj i
u narednim desetljećima rastao, a taj rast može
se povezati s odlukom bosanskih biskupa da se
u njemu nastane, što je omogućilo još ubrzaniji
rast, privlačenje ljudi s različitih strana i gospo-
darski prosperitet. U arheološkim istraživanjima
otkrivenim kućama može se vidjeti kao je živjelo
građanstvo, a ostaci utvrde i stare katedrale go-
vore o materijalnim mogućnostima biskupa i kle-
ra. Prvi spomen Đakova veže se uz vrijeme kad je
mjesto zapravo zadesila prva velika nedaća, u ko-
joj je možemo pretpostaviti, i bila izgubljena her-
cegova darovnica, jer su ti isti Mongoli poharali
tadašnje sjedište bosanskog biskupa u Vrhbosni
(dan. Sarajevo). Nakon toga sve je nekako ja-
snije, isprepliću se povijesni izvori, ali ponovno
i arheološka istraživanja koja imaju mogućnost
prikazati kako živi običan čovjek i siromah i bo-
gataš, koja mogu pokazati kakav je bio standard
u mjestu te kako se u njemu doista živjelo. Taj
općenito velik prosperitet, koji je zahvatio cijelo
kraljevstvo u kasnom srednjem vijeku, prekinula
su turska osvajanja u 16. stoljeću. Nakon njih više
ništa neće biti isto. Arheološka istraživanja nam
nadalje pokazuju da je turskim zauzimanjem
mjesto započeo drugi prekid u njenom kontinu-
iranom razvoju. Razaranja koja su ona donijela i

Pogled na srednjovjekovno groblje u vrijeme istraživanja

prenamjena prostora oko župne crkve ponajviše
o tome svjedoče. Groblje se zapušta, pored sru-
šene crkve gradi se džamija, razvija se drugači-
ja matrica grada. Nakon oslobođanja od Turaka
kreće novi život koji donosi ponovni prosperitet
stanovništvu i tako se slojevi mogu pratiti sve do
konca 20. stoljeća. Stanovništvo se u tome dobu
izmijenilo te su prekinute mnoge veze s prošlo-
šću. Arheološka istraživanja nam pokazuju nada-
lje razvoj toga dijela grada kroz razvoj župnog
stana, izgradnje gospodarstva, sadnju voćaka iza
crkve i dvora itd. Taj drugi niz opet je naprasito
prekinut ovaj put ne mongolskim pustošenjem,
niti turskim osvajanjima nego komunističkim re-
žimom koji je nacionalizacijom crkvenog zemlji-
šta, probijanjem ceste te rušenjem lijepo obliko-
vanog gospodarstva udario temelj nove urbane
povijesti toga dijela grada, grada kakvoga danas
poznamo.

Tri diskontinuiteta u povijesti grada, tri stvari
koje su donijele razaranja i prekid sa starijom tra-
dicijom bile su uvijek podstrek za podizanje no-
vog naraštaja koji se znao podići iz pepela. Arhe-
ološka istraživanja na vidjelo izbace i ono što je
prešućeno ili se smatralo da nije vrijedno zapisati.
Ove godine obilježavamo stogodišnjicu (1914. –
2014.) početka mračnog doba naše povijesti koje
je donijelo stradanja ravnim onima iz najgoreg
vremena ratovanja s turcima u srednjem i novom
vijeku. U tome dobu zbila su se tri razorna rata
koja su prouzročila velike nedaće našoj domovi-
ni, a čije se posljedice još uvijek, unatoč konačnoj
pobjedi 1995., čime je prekinuto to mračno raz-
doblje koje trajalo gotovo osamdeset godina, još
uvijek jako osjećaju. Ove godine sjećamo se i pr-
vog dokumentiranog spomena grada Đakova, ali
se spominjemo i onih mnogobrojnih anonimnih
stanovnika koji su ovdje živjeli, boravili, radili, ve-
selili se i umirali od 8. do 21. stoljeća.

Narokane naušnice 12. st.

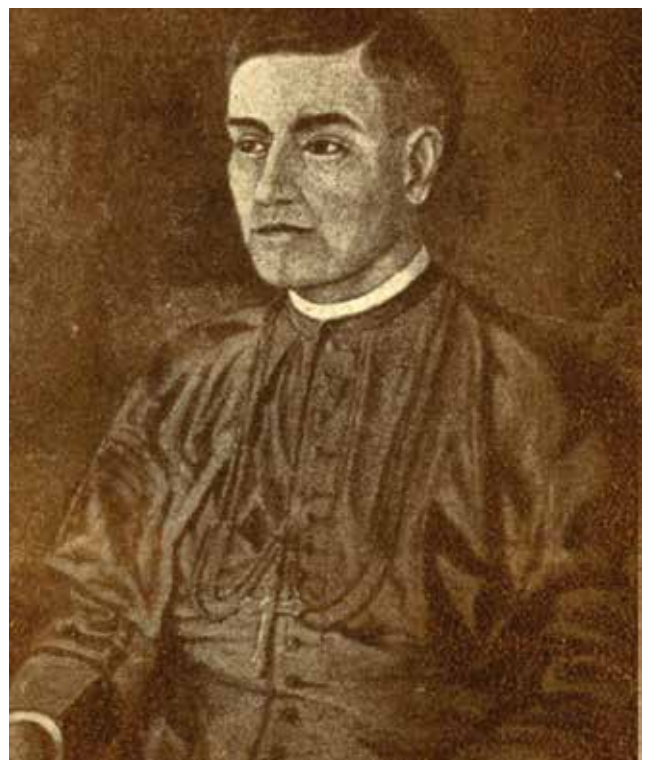

BISKUP JOSIP JURAJ STOSSMAYER I IVAN ANTUNOVIĆ U NARODNOM PREPORODU HRVATA U JUŽNOJ UGARSKOJ

Tomislav Žigmanov

Zbog opterećenosti hrvatsko-mađarskih odnosa u Austro-ugarskoj nastalih zbivanjima 1848. i protumađarskoga djelovanja bana Josipa Jelačića, zatim državnog projekta izgradnje mađarske nacije i konzervativnog i uvelike mađariziranog klera, Hrvati su u južnoj Ugarskoj, to jest u Bačkoj, u nacionalni preporod ušli s ne malim zakašnjenjem. Bit će to tek sredinom druge polovice XIX. stoljeća, a povijest će ga znati bilježiti kao zakašnjeli refleks u odnosu na glavne tokove hrvatskoga narodnog preporoda, u kojemu je značajnu ulogu, kao što je opće poznato, imao i đakovački biskup Josip Juraj Strossmayer.

Središnja osoba većine prvih aktivnosti na planu borbe za nacionalnu opstojnost i prosperitet bačkih i baranjskih Hrvata te onih u okolici Budima i Pešte bit će kalački kanonik Ivan Antunović, kojemu je na samome početku – za potrebe pokretanja mjesnog lista na hrvatskome jeziku – veliku materijalnu ali i moralnu potporu pružio upravo biskup Strossmayer. On će ga nastaviti podržavati sve do Antunovićeve smrti 1888. – afirmirat će ga u političkim i intelektualnim krugovima u Hrvatskoj, štiti od mađarskih državnih i crkvenih vlasti te pružati izdašnu financijsku pomoć. Stoga će neki Strossmayerovu podršku Antunovićevim nastojanjima smatrati od presudne važnosti za njegovo „narodno-prosvjetiteljsko djelovanje“ (Robert Skenderović).

Ivan Antunović

Antunović – vođa preporoda Hrvata u Ugarskom podunavlju

Porodica Ivana Antunovića bila je plemićka, među najuglednijima među bačkim Bunjevcima, čemu su dodatno pridonosile rodbinske veze s ostalim ovdašnjim poznatim plemićkim hrvatskim porodicama kao što su Rudići, Gugano-

vić-Šiškovići, Latinovići, Vojnići, Sučići i dr. Mnogi su Antunovići zauzimali najviše položaje u Bačkobodroškoj županiji tijekom cijelog 19. stoljeća, a osobito u Subotici.

Rođen je 19. lipnja 1815. u Kunbaji, mjestu u današnjem dijelu Bačke koji je nakon 1921. pripao Mađarskoj. Školovao se u nekoliko mjesta Ugarske i Austrije, a za svećenika je zaređen 1838. U crkvenoj karijeri je stalno napredovao. Najprije je postavljen za kapelana u Čantaviru, a od 1839. obavljao je nekoliko služba pri kalačkom kaptolu. Godine 1842., na preporuku mjesnog plemstva, imenovan je župnikom u Bačkom Aljmašu, a viječnikom Bačke županije postao je 1843. Pojedini mađarski povjesničari tvrde da je tijekom Mađarske revolucije 1848. neko vrijeme bio utamničen kao Kossuthov protivnik i Jelačićev pristaša.

Godine 1851. imenovan je dekanom aljmaškog dekanata, a 1859. postao je kalačkim kanonikom. Bio je predsjednik županijske skupštine Bačke županije, a 1861. nakratko i dožupan. Godine 1866. kralj Franjo Josip imenovao ga je prepozitom sv. Pavla u Baču, čime je uveden u kraljevsku knjigu plemića drugog reda. Predsjednikom duhovnog stola te velikim prepozitom kalačkim postao je 1875., a 1876. kralj ga je imenovao naslovnim biskupom bosonskim, što je bio vrhunac njegove karijere. Jednu počast ipak nije dočekaio: Strossmayer ga je navodno predložio za člana Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, no njegov je prijam odgađan zbog optovanih političkih pritisaka iz Ugarske.¹

Antunović je djelovao izvan Trojedne kraljevine – među Hrvatima u Ugarskoj. Bio mu je poznat Ilirski preporod, kao i preporod Čeha i Slovaka, a naročito Srba u Ugarskoj, kao i onih u Srbiji. Puno je čitao, putovao i skupljao iskustva drugih naroda, a naročito naroda kojemu je i sam pripadao – hrvatskoga. Djelovao je na periferiji hrvatskog etnikuma, „periferija“ kojih ima još i u Boki, Bosni, Dalmaciji i Istri, pa je i s njima stupao u kontakte, kako bi uskladio svoj nacionalni rad ne samo sa središnjicom u Zagrebu, nego i sa svim hrvatskim „rubovima“.

Zapažao je slabo vjersko znanje, osiromašenje i raspad obiteljskih zadruga i veliku nepismenost među bunjevačkim i šokačkim Hrvatima u ugarskom Podunavlju, u čemu je nalazio razloge njihova narodnog propadanja. Stoga će mu prva briga biti da im da u ruke pisanu riječ i knjigu kao

sredstvo izobrazbe. Vjerovao je kako će ih putem njih poučiti svim važnijim stvarima, koje se tiču opstanka, razvoja zajedničkog života i zadaća koje imaju prema svome rodu i Crkvi.

Preporodna glasila – *Novine i Vila*

Potaknut ilirskim preporodnim idejama i aktivnostima, nadahnut njihovim glasilima i ohrabren sklapanjem Hrvatsko-ugarske nagodbe 1867. te donošenjem Zakona o narodnostima u Ugarskoj godinu kasnije, kalački je kanonik Ivan Antunović pristupio pokretanju političkoga tjednika, prvih novina među podunavskim Hrvatima – Bunjevcima i Šokcima. Smatrao je da je zadnji čas da se nešto valjano učini na planu „buđenja“ nacionalne svijesti, to jest da se uspostavi brana odnarođivanju kroz zahuktalu mađarizaciju, a programski je okvir nalazio u već postojećim zasadima panslavizma, austroslavizma i jugoslavizma.

Najprije je Antunović na Veliku gospu – 15. kolovoza 1869. objavio javni poziv na utemeljenje „Pučkih novina“, što se drži početkom narodnoga preporoda Hrvata u ugarskom Podunavlju. Odjek je na poziv bio slab – odazvao se mali broj suradnika iz Bačke (Ambrozije Šarčević, Stjepan Grgić Krunoslav, Stjepan Vujević i dr.) i još manji broj financijskih podupiratelja. Kada su pokrenute, *Novine* su imale više pretplatnika iz Trojedne kraljevine negoli u Bačkoj! Valja spomenuti da su glede Antunovićeve nauma bile očitovane i nesimpatije Beča kao i pojedinih mađarskih crkvenih prelata.

Iako se u to vrijeme Antunović i Strossmayer nisu osobno poznavali, javni je poziv ipak naišao na zanimanje preporodnoga pokreta u Hrvatskoj pa i među suradnicima đakovačkoga biskupa (Nikola Voršak, Franjo Rački i Ivan Vončina). Istina, Strossmayer je već bio znao za Hrvate u ugarskom Podunavlju preko svojega biskupa iz školskih dana – Pavla Matije Sučića te baruna Josipa Rudića, s kojim je bio u kontaktu.

Prvi se broj *Bunjevačkih i šokačkih novina* pojavio nakon osam mjeseci od poziva – 21. III. 1870. na nevelikih četiri stranice. Novac je za početak izlaženja osigurao sam Antunović. Do kraja 1872., kada su prestale izlaziti zbog pritiska vlasti, financijskih razloga i pomanjkanja suradnika, objavljeno je ukupno 146 brojeva istoga obima. U studenom 1872. on će u pismu obavijestiti biskupa Strossmayera da u prosincu kani ugasiti

¹ Sažeti prikaz Antunovićeve životopisa učinjen je prema natuknici o Ivanu Antunoviću iz *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*, autora Petra Vukovića (Hrvatsko akademsko društvo, Subotica, 2008., str. 36-40)

Djela Ivana Antunovića: *Poučne iskricе, Temišvar, 1872; Odmetnik, Zagreb, 1875; Slavjan, Kalača, 1875; Bog s čovikom na zemlji, Vac, 1879; Kalocsa város fényképei madár tévlatban, Vac, 1879; Fény és árnyképek, Vac, 1879; Naputak, Kalača, 1882; Razprava o podunavskih i potisanskih Bunjevcih i Šokcih, Beč, 1882 (Sombor, 1930; Pečuh, 2002); Čovik s Bogom, Kalača, 1884.*

Novine te da će nastaviti izdavati samo *Vilu*. Ovo je pismo prvi dokaz suradnje dvojice preporoditelja.

U prvom broju, Antunović je ovako sažeo misiju ovoga hrvatskoga glasila, društvene klime među podunavskim Hrvatima te očekivanja od istih:

Braćo mila, svanulo je, neka je dakle kraj neplodnoj tužbi, nastao je dan i pozivljemo se svikoliko, u kojima još bunjevačka, šokačka krv vrije, da se sdružimo, snagu i svu našu silu sjedinimo i narod naš od sigurne propasti izbavimo, a na onog, koji bi se iz ovog narodnog posla izvukao, na sve grlo vičemo: da ga nije mila Bunjevka, Šokica svojim sladkim mliekom dojila, već nemila Turkinja odgojila.

Osim kao izdavač, Antunović je bio i urednik novina, a malobrojne je svoje suradnike i sljedbenike pronalazio među svećenicima, odvjetnicima i učiteljima. Antunović je u listu naveo kako je to „od stranaka nezavisni“ politički tjednik. U njemu je kao sastavni dio tiskan i književni prilog: isprva samo kao *Nadometak*, a od 1871. sa samostalnim naslovom *Bunjevačka i šokačka vila*.

Ovaj će prilog, nakon gašenja *Novina*, nastaviti samostalno izlaziti od 2. I. 1873. kao četverolistni tjednik također u Antunovićevoj nakladi u Kalači. *Vila* se, međutim, samoimenovala ne više kao „politički tjednik“ već kao „list za pouku, zabavu i gazdinstvo“. Nakon objavljenih osam brojeva, postaje dvotjednik i izlazi nekoliko godina, a nakon sedmomjesečne stanke, od studenoga 1875. do kolovoza 1876., koja je uslijedila zbog oboljenja Antunovića, *Vila* nastavlja izlaziti u Baji, no urednik joj tada više nije bio Antunović već njegov suradnik iz *Novina* i *Vile*, svećenik Blaž Modrošić (1839.-1900.).

Strossmayer kao zagovaratelj, mecena i zaštitnik

U *Novinama* i *Vili* redovito su surađivali i pojedinci iz raznih hrvatskih krajeva (Stipan Pavelić iz Like, Milko Cepelić iz Đakova, Ilija Okrugić Srijemac iz Petrovaradina), čime su one postale nadregionalne novine. Većina je priloga u *Novinama* i *Vili* objavljivana jezikom zagrebačke filološke škole te su na taj način učinile značajan korak u jezičnoj integraciji bačkih Bunjevaca i Šokaca u modernu hrvatsku naciju (Mario Bara).

„Odjek je *Novina* među Bunjevcima i Šokcima međutim bio puno manji nego što je Antunović očekivao. Teško je nalazio suradnike, a najveći je broj tiskanih primjeraka odlazio zapravo pretplatnicima u Hrvatsku. Usto se susretao sa stalnim neprilikama jer ugarski tisak, vlasti, tiskari pa i sam kalački nadbiskup i kardinal Lajos Haynald nisu na njegov projekt gledali dobrohotno“ (Petar Vuković). Upravo je zaštitničkim zalaganjem Strossmayera, kardinal Haynald dopuštao Antunovićevo djelovanje na narodnosnom planu. Štoviše, Antunović je u jednom pismu Strossmayeru priznao kako je upravo on ishodovao njegovu imenovanju za naslovnog biskupa bosonskog. Pa ipak, nije uspjelo Strossmayerovo zalaganje imenovanje Antunovića za sarajevskog biskupa – to je postao Josip Stadler.

„S ove povijesne distance, za Antunovića je najbolje reći da je bio pobunjenik protiv osiromašenja, kulturnog zaostajanja i propadanja i nacionalnog ugnjetavanja hrvatske populacije (Bunjevaca, Šokaca, Bošnjaka, Raca) na području na kojem je on djelovao kao svećenik i kanonik Kaločko-bačke nadbiskupije. S pravom to nazivamo buntom, jer je jasno spoznao jadno stanje hrvatskog puka i osjećao je potrebu da se protiv toga pobuni.“ (Josip Temunović)

Antunović je u *Vili* bio zagovarateljem društvenih i političkih ideja i aktivnosti đakovačkoga biskupa Josipa Juraja Strossmayera, a posebno je isticao njegovu hrabrost u obrani autonomije Hrvatske u odnosu na Ugarsku. Iz pisama koja su ostala nakon Antunovićeve smrti, vidljivo je da je Strossmayer i financijski podupirao izdavanje *Novina i Vile*. Preko Strossmayera Antunović je upoznao i biskupa Jurja Dobrilu, čime je ostvarena suradnja između Dobriline *Naše sloge* i Antunovićeve *Vile*.

Strossmayer je nesebično pomogao i objavu Antunovićevego najpoznatijeg djela – „Razprave o podunavskih i potisanskih Bunjevcih i Šokcih“, u kojemu su iznijete Antunovićeve spoznaje o njihovoj kulturno-povijesnoj baštini te istaknuta njihova pripadnost hrvatskom narodu. Knjiga, međutim, nije dobro primljena od strane vlasti u mađarskoj – predsjednik je vlade Koloman Tisza čak naredio da se „Razprava zaplijeni a od kardinala Haynald a je tražio da se Antunović kazni. To se nije dogodilo zahvaljujući nastojanjima đakovačkoga biskupa. Štoviše, Strossmayer si je dao otkupiti 200 primjeraka „Razprave“! Pa ipak, na preporuku Haynald a Antunović“ ipak, premda pozvan, nije otišao 1882. na otvorenje nove đakovačke katedrale kod svojega mecena! Njemu je na koncu odlučio i vratiti dvije Strossmayerove slike koje je posjedovao, jer se bojao da će ih u Kalači uništiti. Antunović je umro 3. siječnja 1888., a Milko Cepelić je napisao nekrolog u *Glasniku Biskupije bosanske i srijemske*.

PRVA KNJIGA O SARAJEVSKOM ATENTATU OBJAVLJENA JE U ĐAKOVU

Branko Ostajmer

Ubojstvo austrougarskoga prestolonasljednika nadvojvode Franje Ferdinanda i njegove supruge Sofije, koje se zbilo u Sarajevu prije točno stotinu godina (28. lipnja 1914.), označilo je kraj razmjerno dugoga razdoblja mira i svekolikoga napretka na prostoru Austro-Ugarske Monarhije i Europe. Vijest o atentatu, počinjenom od strane mladoga bosanskohercegovačkoga Srbina Gavrila Principa, iz pištolja što ga je Princip dobio u Beogradu, u času je prostrujala čitavom Europom i svijetom. Svi koji su iole bili upoznati s političkim odnosima u Europi s dobrim su razlogom strahovali da će Sarajevski atentat baciti iskru koja će zapaliti veliki ratni sukob u koji će se uključiti sve europske velesile. Tako je doista i bilo: rat je buknuo mjesec dana kasnije (28. srpnja 1914.), zahvatio je Europu a posljedično i velik dio svijeta. Taj prvi globalni ratni sukob u povijesti čovječanstva dobio je naziv Veliki rat, a danas ga, nakon tragičnoga iskustva još krvavijeg Drugoga svjetskog rata, poznajemo pod nazivom Prvi svjetski rat.

Važnost i moguće dalekosežne posljedice Sarajevskoga atentata odmah su prepoznale i gotovo sve novine u Hrvatskoj, Monarhiji i Europi: čitavi brojevi novina u zadnjim danima lipnja i početkom srpnja pisali su gotovo isključivo o atentatu. Opširni dopisi, izvješća, komentari i analize do najmanjih su tančina opisivali živote tragično stradalog bračnog para, njihove posljednje dane u Bosni i Hercegovini, okolnosti sâmoga atentata, prijenos posmrtnih ostataka i pokop, reakcije iz čitavoga svijeta, živu diplomatsku djelatnost i brojne druge aspekte krize koja je prethodila austrougarskoj objavi rata Kraljevini Srbiji.

Dakako, iste pomiješane osjećaje nemira, uzbuđenosti, ogorčenja i straha ta je vijest izazvala i u Đakovu, pa su i mjesne novine – *Djakovačke hrvatske pučke novine* te *Glasnik Biskupija Bosan-*

Ubojica Gavrilo Princip ispaljuje dva smrtonosna hica.

Ilustracija u knjizi

ske i Srijemske – na svojim naslovnicama izvijestile o atentatu.

Golemoga interesa pučanstva za informacijama bio je svjestan i poznati đakovački knjižar i tiskar Makso Bruck¹ koji je i inače bio poznat kao veoma poduzetna osoba. Makso Bruck bio je Židov, sin đakovačkog trgovca Hinka (Heinricha) Brucka i od 1895. godine držao je tiskaru u Đakovu. Tim svojim poslovnim izborom postao je konkurencija Biskupijskoj tiskari koja je dotad bila jedina tiskara u mjestu, no osobitu omrazu navlačio je na sebe kao pristaša tadašnjega bana Dragutina Khuen-Héderváryja i Narodne stranke koja je pružala neupitnu podršku kontroverznom banu. Zbog svoga političkog opredjeljenja Bruck je često bio na meti kritika, ali bio je kritiziran i

¹ O Maksu Brucku vidjeti više u: Željko LEKŠIĆ, "Prilozi životopisu đakovačkog tiskara Maksa Brucka", *Đakovački vezovi. Prigodna revija* 2003., Đakovo, 2003., 52.-53.

zbog nekih drugih, posve nepolitičnih postupaka kojima je na neki način išao ispred svoga vremena. Bio je, primjerice, predmetom poruge zbog toga što je bio jedan od prvih Đakovčana koji se po mjestu vozio na biciklu, u vrijeme (1895. godine) kada to uglednija gospoda u manjim sredinama još nisu činila.

Kao tiskar često je promovirao slobodnije i u književnom pogledu manje vrijedne sadržaje, podilazeći na taj način čitateljstvu. Jedan od brojnih skandala koje je izazvao potječe iz 1911. godine, a ticao se izvjesnih "bezstidnih i škandaloznih", odnosno "bezobraznih" razglednica koje je postavio u izloge svoga poslovnog prostora na đakovačkom korzu; ogorčeni vjernici prosvjedovali su kod svećenikâ, đakovački župni ured je osječkom državnom odvjetništvu podnio kaznenu prijavu, pa je Bruck naposljetku bio prisiljen popustiti i ukloniti sporne razglednice čiji nam konkretniji sadržaj nije poznat.

Početak 20. stoljeća Bruck je započeo s izdavanjem popularnih romana u nastavcima, a uglavnom je bila riječ o prijevodima sa stranih jezika. To lagano štivo, poznato i pod pejorativnim nazivom "šund literatura", očito je imalo dobru prođu kod čitateljstva Đakovštine i šire, budući da je Bruck tijekom dužega niza godina izdao veći broj takvih naslova.² Premda se tijekom dužega razdoblja bavio tiskarskom i nakladništvom, i premda je tiskao i one naslove koji su očito bili dobro prodavani, nije nam poznato da mu je to priskrbilo veći imetak. Poznato je, međutim, da je novac bio sklon utrošiti na daleka putovanja (europske zemlje, Sjedinjene Američke Države), kao i na školovanje svojih sinova, Franje i Feliksa, koji su stekli dobru naobrazbu.

Važno mjesto u nakladništvu, a zasigurno i u autorstvu Makse Brucka čini nekoliko manjih, popularno pisanih knjiga kojima je on popratio značajne svjetske događaje uoči Prvoga svjetskog rata. Prva u nizu takvih knjiga nosi naziv *Propast svijeta 18. svibnja 1910. od Halleyeve repatice*, imala je 15 stranica, bila ilustrirana s 4 slike te bila objavljena uoči nailaska znamenite repatice. Ta je knjižica tada podigla mnogo prašine, a Bruck je s raznih strana bio optuživan da stječe

zaradu na račun priprostog, lakovjernog stanovništva te da ujedno potiče rast hysterije. Dvije godine kasnije, upravo u vrijeme potonuća Titanica, Bruck se zatekao u Sjedinjenim Američkim Državama, u New Yorku svjedočio prihvatu preživjelih brodolomaca te u narednim mjesecima objavio nekoliko svezaka (najmanje tri) o toj najčuvenijoj pomorskoj tragediji u povijesti čovječanstva. Nažalost, nije poznato da je sačuvan ijedan primjerak toga Bruckova uratka naslovljena *Katastrofa broda "Titanic"*. Naposljetku, u srpnju 1914. godine objavio je knjigu *Sarajevska tragedija* kojom je popratio još jedan događaj koji je, poput havarije Titanica, zaokupio pažnju čitavoga svijeta. Sarajevski atentat, sa svim svojim detaljima koji su u zadnjim danima lipnja i početkom srpnja preplavljivali europski tisak, nije bio manje uzbudljiv od romana u nastavcima koje je Bruck objavljivao, a svakako je bio životniji i bliži čitateljstvu, pa stoga ne čudi da ovaj đakovački tiskar nije propustio prigodu da u najkraćem roku ispiše sažet prikaz tog događaja i ponudi ga zainteresiranima u obliku male knjige.

Opis uhićenja Gavrila Principa

Knjiga *Sarajevska tragedija* obaseže ukupno 31 stranicu, a nepotpuni i netočni podaci na naslovnici svjedoče o hitrini u kojoj je bila pripremljena. Ispod naslova otisnuta je kratka opaska "SA 17 SLIKA", no to nije točno, budući da ih među koricama zapravo nalazimo 16. Bilo je propušteno navesti godinu izdanja te su na naslovnici otisnuti tek mjesto izdanja i nakladnik: "DJAKOVO

² Više o Bruckovoj tiskarskoj djelatnosti vidjeti u: Krešimir PAVIĆ, "Đakovačke tiskare prije I. svjetskog rata", *Zbornik Muzeja Đakovštine*, sv. 1, Đakovo 1978., 121.-141. ili Krešimir PAVIĆ, *Povijest đakovačkih tiskara*, Đakovo 1987., 44.-62. Potrebno je također istaknuti da je ova "šund literatura" ipak činila tek manji udio u ukupnom Bruckovu nakladničkom opusu, pa stoga nije pravedno njegovo ime vezivati tek uz tu vrstu tiskovina.

/ TISAK NAKLADNE KNJIŽARE / MAKSO BRUCK". Knjiga je također tiskana bez naznake imena autora, no slobodno se može pretpostaviti da je to bio sâm Bruck, kao što je on zasigurno bio autor i prethodno spomenutih knjižica o Halleyjevu kometu i tragediji *Titanica*.

Iz sadržaja knjige, tj. iz događaja koji su u knjizi predstavljeni, može se zaključiti da je knjiga bila pripremljena sredinom srpnja, a odmah potom zasigurno i tiskana. Uglavnom, s velikom se sigurnošću može reći da je Bruckova *Sarajevska tragedija* bila objavljena petnaestak dana nakon atentata te da je bila i prva knjiga uopće o tom događaju. S objavljivanjem ove vrlo zanimljive knjige, pripremljene u iznimno kratkom roku, na temelju hrvatskoga i inozemnoga novinstva, đakovački knjižar i tiskar Makso Bruck još je jednom potvrdio svoju poduzetnost i kvalitete dobrog novinara. To što njegove "mađaronske" novine koje je izdavao početkom 20. stoljeća nisu imale većega uspjeha više govori o političkom raspoloženju Đakovčana, negoli o Bruckovim novinarskim i izdavačkim sposobnostima. U sadržaju *Sarajevske tragedije* ne nalazimo niti jedan podatak kojega ne bismo mogli pronaći u europskom tisku iz srpnja 1914., ne nalazimo također niti Bruckovih autorskih opažanja i razmišljanja, no ipak je posrijedi izdanje koje u kulturnoj prošlosti Đakova ima svoje mjesto. Stogodišnjica atentata

nudi se kao dobra prigoda da se o njemu po prvi put ozbiljnije progovori.

Knjiga je pisana jednostavno i razumljivo, s nizom naoko nevažnih, ali zanimljivih detalja te je pregledno strukturirana. Osim nenaslovljena uvoda, knjiga se sastoji od kraćih ili dužih, uglavnom kronološki složenih poglavlja. Njihovi su naslovi: "Kako se atentat izveo", "Daljnje opisivanje atentata", "Liječnička pomoć nadvojvodi i njegovoj supruzi", "Uapšenje prvoga atentatora", "Autentično prikazivanje atentata", "Očevitkinja drugoga atentata", "Oružje atentatora", "Mnogobrojne ozlede od komadića bombe", "Vojvotkinja Hohenberg poslije atentata bombom", "Jedan očevidan Principova uapšenja", "Ličnosti atentatora", "Kako je došlo...", "Prijevoz mrtvac", "Jedna propovijed o atentatu", "Povratak kući", "Dvor Arstetten", "Iz života nadvojvode Franje Ferdinanda" te "Prestolonasljednik nadvojvoda Karlo Franjo Josip". Makso Bruck, najvjerojatniji autor, nije nastojao događaj uklopiti u politički kontekst i nije razmatrao moguće posljedice Principova čina, premda je u njemu jasno prepoznao oruđe velikosrpskih pretenzija: "Ali se iz svih njegovih izjava vidi, da je oruđe velikosrpske propagande, jer priznaje, da je njezin osvjedočeni pristaša" (str. 17.). Kao zanimljivost može se navesti i jedna pogreška koja se potkrala u opisu Gavrila Principa (str. 17.-18.). Bilo je, naime, navedeno kako je imao 20 godina, no zapravo mu je u trenutku atentata bilo 19 godina, odnosno nedostajalo mu je samo 27 dana do 20. rođendana (rođen je 25. srpnja 1894.). Posrijedi je bila mala, ali značajna razlika, budući da je na potonjem sudskom procesu upravo zbog toga izbjegao smrtnu kaznu (na kaznu smrti mogli su u tadašnjoj Austro-Ugarskoj Monarhiji biti osuđeni samo građani koji su u vrijeme počinjenja kaznenog djela imali navršениh 20 godina).

Kako je prethodno već rečeno, Bruck je knjigu učinio vizualno privlačnijom prilaganjem 16 ilustracija (14 fotografija i 2 crteža), a one su mahom bile preuzete iz europskih novina i ilustriranih revija. Kao drugi izvor ilustracija Brucku su poslužile i razglednice koje su bile tiskane odmah nakon atentata, uključujući i seriju razglednica koja je prikazivala momente iz posljednjih dana života Franje Ferdinanda (pet razglednica iz te serije posjeduje i Đakovčanin Dragutin Rogoz). Od ilustracija objavljenih u knjizi kao zanimljivije moglo bi se izdvojiti još dvije. Na jednoj, snimljenoj tek sat vremena uoči atentata, bili su prikazani atentator Nedeljko Čabrinović³ i njegov drug

Pretposljednja stranica knjige

Toma Vučinić, a druga je bila crtež koji je prikazivao protusrpske izgrede u Sarajevu, neposredno nakon atentata.

Za razliku od nekih drugih Bruckovih izdanja koja su potpuno zagubljena, *Sarajevska tragedija* sačuvana je u nekoliko primjeraka. Njezino je postojanje, zasigurno temeljem uvida u primjerak koji se čuva u zagrebačkoj Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, zabilježeno i u *Gradi za hrvatsku retrospektivnu bibliografiju knjiga 1835–1940*, u 23. knjizi te edicije. Na istom je mjestu dodana opaska prema kojoj je broj fotografija objavljenih u knjizi zapravo 16, a ne 17, kako je navedeno na ovitku knjige.⁴ Knjiga je bila poznata i đakovačkom povjesničaru Krešimiru Paviću koji ju zajedno sa svim bibliografskim podacima navodi u svojoj vrsno sastavljenoj bibliografiji đakovačkih tiskara do Prvoga svjetskog rata.⁵ Pavić je podatke vjerojatno preuzeo temeljem uvida u primjerak koji se čuva u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, no knjizi nije pridavao veću pozornost.

Značajnu pozornost Bruckovoj brošuri poklonio je sarajevski publicist Nikola Trišić u svojoj iznimno vrijednoj knjizi *Sarajevski atentat u svjetlu bibliografskih podataka*, objavljenoj u Sarajevu 1960. godine.⁶ Autor je bibliografski opis te opisa sadržaja *Sarajevske tragedije* podastro na čitavoj 39. stranici svoje knjige, dočim su gotovo sve ostale bibliografske jedinice bile predstavljene na manjem prostoru. Budući da o Maksi Brucku, nakladniku koji je objavio brošuru, zasigurno nije imao nikakvih podataka, Trišić nije niti mogao ulaziti u nagađanja o tomu tko bio mogao biti autor *Sarajevske tragedije*, pa je jednostavno naveo da je riječ o anonimnom autoru. Iz sâmog sadržaja knjige Trišić je ustanovio da je pripre-

mljena nakon 6. srpnja⁷ i zasigurno prije 23. srpnja.⁸ Stoga je, kao ponajbolji poznavatelj bibliografije o atentatu, mjerodavno zaključio: "Prema tome, ovo je, izgleda, prva knjiga o sarajevskom atentatu."⁹

Zaključno, *Sarajevsku tragediju* bismo mogli opisati kao spretno načinjenu, širem čitateljstvu namijenjenu kompilaciju novinskih tekstova koja je svakako poslužila svrsi kojoj ju je poduzetni Makso Bruck bio namijenio. Autor i izdavač nije imao veće ambicije od zadovoljavanja znatizelje Đakovčana i eventualno čitateljstva nešto šireg područja,¹⁰ a to mu je izdanje zacijelo donijelo i određenu materijalnu dobit. Premda, dakle, *Sarajevska tragedija* nema znanstvenu vrijednost, zbog razmjerno iscrpnoga opisa atentata i potonjih događaja ipak predstavlja zanimljivo štivo koje u nedostupnosti ili nepoznavanju druge, pouzdanije i ozbiljnije literature, svakako može poslužiti kao izvor za predmetnu temu. Ovom prilikom navodim dva primjera korištenja *Sarajevske tragedije* u hrvatskoj, odnosno bivšoj jugoslavenskoj historiografiji i publicistici. U monografiji o neretvanskom kraju, objavljenoj pod naslovom *Neretva*, koristio ju je Ivo Smoljan, i to na način da je u cijelosti preuzeo opis svečanoga čina prijenosa posmrtnih ostataka bračnoga para kroz Metković.¹¹ Posredno, putem spomenutoga Trišićeva djela, *Sarajevsku tragediju* na jednom mjestu citira također i Vladimir Dedijer u obimnom, ambiciozno zamišljenom djelu *Sarajevo 1914*.¹²

pola sata prije Principa izvršio neuspješan atentat na nadvojvodu.

4 *Gradi za hrvatsku retrospektivnu bibliografiju knjiga 1835–1940*, knj. 23, Tom-Ve, gl. i odg. ur. Petar Rogulja, Zagreb 1998., 36.

5 K. PAVIĆ, "Đakovačke tiskare prije I. svjetskog rata", 162.

6 Nikola Trišić bio je suvremenik Sarajevskoga atentata, svjedok sarajevskoga ozračja neposredno nakon tog događaja te osoba koja je velik dio svoga radnog vijeka posvetila istraživanju atentata i literature o njemu. Podatke o odjeku atentata marljivo je prikupljao trideset godina. Preminuo je 1957., a njegov nedovršeni rukopis priređen je za tisak i objavljen tri godine kasnije.

7 To proizlazi iz toga što su u *Sarajevskoj tragediji* opisane i mise zadužnice koje je u Beču služio isusovac Anton Puntigam.

8 To bi, pak, proizlazilo iz toga što u Bruckovoj knjižici nema niti spomena Kraljevine Srbije, njezine vlade i austrougarskoga ultimatumu koji je uručen Srbiji 23. srpnja 1914.

9 Nikola TRIŠIĆ, *Sarajevski atentat u svjetlu bibliografskih podataka*, Sarajevo 1960., 39.

10 Primjerak knjige u posjedu autora ovoga teksta na naslovnici ima žig "VINKO JURIC / SPLIT / KNJIŽARA - PAPIRNICA", što upućuje na zaključak da je Bruck svoj uradak ipak uspio distribuirati diljem Hrvatske.

11 Tijela Franje Ferdinanda i Sofije su prevezena vlakom do Metkovića, a potom su prenesena na bojni brod Viribus Unitis koji ih je trebao prebaciti do Trsta. Ivo SMOLJAN, *Neretva*, Zagreb 1970., 346. (i drugo, dopunjeno izdanje: Ivo SMOLJAN, *Neretva*, Zagreb 1988., 477., 480.).

12 Dedijer preuzima podatak o pozivanju isusovca Antona Puntigama i jednog franjevca neposredno po izvršenju atentata. Vladimir DEDIJER, *Sarajevo 1914*, Beograd 1966., 770.

ĐAKOVČANI I ĐAKOVŠTINCI NA BOJIŠTIMA PRVOGA SVJETSKOG RATA

Vladimir Geiger – Branko Ostajmer

Prvi svjetski rat (1914.-1918.) bio je prvi globalni sukob u povijesti čovječanstva i odredio je sudbine milijuna ljudi. Ubrzo po svomu izbijanju zahvatio je desetak država, a do kraja rata 1918. u ratnim je sukobima sudjelovalo 28 država i izravno ili neizravno 1,5 milijarda stanovnika zaraćenih zemalja ili 3/4 ukupnog svjetskog stanovništva, s bojišnicama na tri kontinenta, u Europi, Aziji i Africi. Ujedno, Prvi svjetski rat označio je kraj jednoga razdoblja, s povijesne su pozornice nestala četiri velika carstva: Rusko, Austro-Ugarsko, Njemačko i Tursko, a mirovnim ugovorima u poraću stvorena je potpuno nova politička podjela Europe i dugoročno određeni međunarodni odnosi u Europi i svijetu.

Đakovo i Đakovština nisu bili poprište izravnih ratnih sukoba, no rat se i usprkos tomu snažno odrazio na život svih slojeva stanovništva te ostavio posljedice koje su se osjećale i u dugim godinama nakon svršetka rata. Više nego kod svih ostalih, rat je naročito dramatičnu točku predstavljao u životu onih koji su bili unovačeni i bačeni na daleka europska i svjetska bojišta. Tom su se prilikom mnogi od njih, a naročito oni iz seoskih sredina, po prvi puta odvojili od svoga užeg zavičaja. Razmjerno brojne sačuvane fotografije svjedoče da ih je taj odlazak u neizvjesnost često potaknuo da po prvi puta stanu pred fotografski aparat. Iz dugotrajnoga rata mnogi se nisu vratili svojim domovima i posljednja počivališta su našli na udaljenim bojištima, a njihove su obitelji brižljivo čuvale uspomenu na njih. Kada je rat nakon četiri iscrpljujuće godine došao svomu kraju, ništa više nije bilo isto.

*

Tijekom Prvoga svjetskog rata 1914.-1918. najveći broj vojnih obveznika iz Kraljevine Hrvatske i Slavonije popunjavao je postrojbe Kraljevskog ugarskog domobranstva, a u sklopu VI. hrvatsko-slavonskog okružnog zapovjedništva u Zagrebu. Osijek je bio zborni mjesto za po-

druče slavonskih županija, Virovitičke, Požeške i Srijemske. Vojni obveznici iz Slavonije potpadali su pod zapovjedništvo XIII. zbora zajedničke carske i kraljevske vojske sa sjedištem u Zagrebu i popunjavali su različite pješačke, topničke i konjičke brigade te opkopske i lovačke bojne. Đakovčani i Đakovštinci uglavnom su služili u 28. i 78. pješačkoj pukovniji, te u 5. i 12. ulanskoj (konjičkoj) pukovniji a bilo ih je i u drugim postrojbama. Sve postrojbe popunjavane s područja Hrvatske i Slavonije bile su u sastavu 5. armije. Prvo ratište na koje su otišle slavonske postrojbe 1914. bilo je Južno ratište u Srbiji, te su sudjelovale i u znamenitim bitkama na Ceru i Kolubari. Početkom 1915. veći je dio slavonskih postrojbi bio prebačen na Rusko ratište, gdje su ratovala s promjenjivim uspjehom, a i s velikim ljudskim gubitcima, u Galiciji, Bukovini i Besarabiji. Najveći vojni uspjeh ostvarile su tijekom Uskršnje bitke na području Przemysla, ali su nepuna dva mjeseca poslije pretrpjele težak poraz kod Gorlice. Slavonske su postrojbe 1916. bile na izravnom udaru Brusilovljeve ofenzive, kojoj su se uspješno odupirale. Nakon što je Italija prešla na protivničku stranu, Austro-Ugarska Monarhija je sredinom 1915. preusmjerila dio postrojbi s Ruskog ratišta na Jugozapadno ratište u Italiji. Preostale postrojbe austro-ugarske vojske, među kojima je bio i znatan broj hrvatskih i slavonskih postrojbi, prebačene su na talijansko ratište nakon unutar-njeg sloma Ruskog carstva 1917. Slavonske postrojbe sudjelovale su i u znamenitim bitkama kod Piave i na Soči, i bojno djelatne ostale su do kapitulacije Austro-Ugarske Monarhije potkraj 1918.

U najvećem broju vojnici iz Hrvatske, i Slavonije, koji su život izgubili na raznim europskim bojištima, na srpskom, ruskom i talijanskom ratištu, posljednje su počivalište našli izvan domovine i daleko od zavičaja. Iznimka nisu bili ni vojnici iz Đakova i Đakovštine. U zavičaju bi vijesti o njih-

voj smrti po prvi i posljednji put pronijele nepoznata, gotovo egzotična imena nekih malih mjesta u Galiciji, Bukovini, Rusiji i drugdje. Točan broj vojnika s prostora Đakovštine koji su na ratištima Prvoga svjetskog rata pronašli svoje posljednje počivalište neće moći biti točno ustanovljen, no dosadašnje razmjerno skromne spoznaje upućuju na zaključak da je riječ o troznamenkastoj brojci. Posebno pitanje je i ratna i poslijeratna sudbina austro-ugarskih vojnika, a među njima i Đakovčana i Đakovštincima, ratnih zarobljenika. Među, pak, Đakovčanima i Đakovštincima, vojnicima, koji su imali više ratne sreće i vratili se u zavičaj i obiteljima, bilo je i ratnih invalida, često hranitelja obitelji.

Ferdinand (Ferdo) Krpić, rođ. 1891., iz Đakova, natporučnik 20. lovačkog bataljuna, preminuo od posljedica ranjavanja na Karpatima 1917.

Đuro Geiger, rođ. 1884., iz Đakova, preminuo od posljedica ranjavanja na Ruskom ratištu 1917.

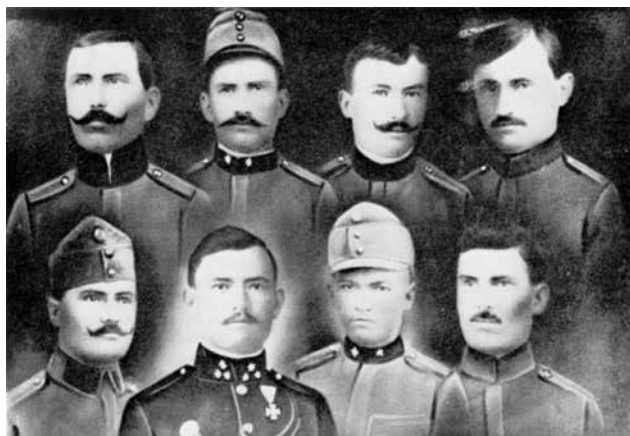
Franjo Šteg, rođ. 1896., iz Đakova, kao pripadnik c. i kr. mornarice, Pula, kolovoz 1916.

Ante Beraković, učitelj iz Strizivojne, vojnik 78. pješačke pukovnije, poginuo 15. listopada 1914. kod Crnog vrha u Srbiji

Adam Schpeiser, rođ. 1885., iz Forkuševaca, kao vojnik u vrijeme Prvoga svjetskog rata

Osmorica braće Braunstein iz Gorjana, kao vojnici u vrijeme Prvoga svjetskog rata

Đuro Živković iz Koritne kao vojnik 1915. sa suprugom, sestrom i kćerkom

Franjo Balentić iz Trnave, treći slijeva u zadnjem redu, ratovao u Galiciji gdje je zarobljen, te bio 3 godine u zarobljeništvu u Rusiji kod Urala

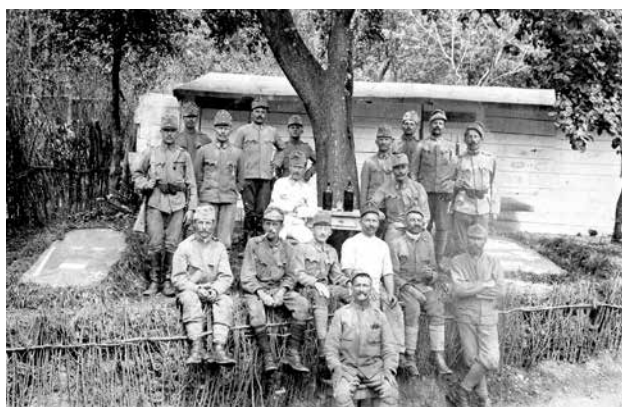
Šimun Erdeljac iz Đakova, sa suborcima negdje na bojištu, prvi slijeva, travanj 1918.

Fabijan Pavić iz Đakova sa suborcima, topnicima, negdje na bojištu u vrijeme Prvoga svjetskog rata

Ferdo Vujčić iz Đakova, sa suborcima negdje na bojištu

Franjo Borbelj iz Levanjske Varoši, u pozadini četvrti slijeva u tamnijim hlačama, sa suborcima, pripadnicima pješačke postrojbe, negdje na bojištu, srpanj 1916.

Mato Đanić iz Đakovačke Satnice, sjedi u sredini, u vojnoj bolnici, u vrijeme Prvoga svjetskog rata

Dopisnica, pučki ustaša Stjepan Schmidt piše šurjaku A. Waldingeru u Josipovac, Đakovo, 7. rujna 1914.

Pismo Đakovčanina Franje Šestaka iz srpskog zarobljeništva, Skoplje 1914., upućeno preko Crvenog križa

Pano s imenima i fotografijama Đakovčana vojnika u Prvome svjetskom ratu, naslovljen: Uspomena živim i palim junacima Đakovo (s posvetom poginulim, nestalim i od posljedica rata preminulim: Junaci počivajte u miru. Svetski rat 1914-1918), ukupno 133 osobe.

ĐAKOVAČKI PRAVNIK JANKO (IVAN) AŠPERGER – UZ STOTU OBLJETNICU SMRTI (1914.–2014.)

Branko Ostajmer

Uvod

Prije točno stotinu godina, 28. lipnja 1914., na srpski Vidovdan, u Sarajevu je mladi bosanski Srbin Gavrilo Princip iskoristio pomutnju u službenom protokolu te pucao iz pištolja na prestolonasljednika Austro-Ugarske Monarhije, nadvojvodu Franju Ferdinanda. Uspio je u namjeri da ubije čovjeka kojeg je smatrao neprijateljem srpskog naroda kao i južnih Slavena uopće, usmrivši pritom i prestolonasljednikovu suprugu, vojvotkinju Sofiju. Principovi pucnji označili su kraj "dugoga" XIX. stoljeća te ujedno i dramatični početak kratkoga, nadasve krvavog XX. stoljeća. Smrt nesuđenoga cara i kralja, o čijim su nazorima i sposobnostima prisutne različite, pa i posve oprečne ocjene, izazvala je podijeljene osjećaje diljem Europe, pa tako i u Đakovu. U Đakovu su, s jedne strane, bili oni koji o habsburškom carstvu te položaju Hrvata i(li) drugih Slavena u carstvu nisu imali povoljno mišljenje; oni sarajevsku zlu kob Habsburgovca nisu doživljavali kao vlastiti gubitak. S druge su strane bili oni Đakovčani – a izvan je sumnje da je bilo i takvih – koji su prema habsburškoj kući gajili topli osjećaj lojalnosti i poštovanja, ako ne i ljubav. Činjenica da je glavna gradska ulica nosila ime dugovječnoga Franje Josipa ne mora značiti mnogo, no vrijedan je pažnje dokument koji svjedoči o nemiru koji je u ranim jutarnjim satima 11. rujna 1898. zahvatio đakovačke ulice kada se pronijela "grozna viest" o nasilnoj smrti kraljice Elizabete – danas legendarne Sissi. Đakovački kotarski predstojnik Zvonimir Žepić zatražio je tada brzojavno od zagrebačke vlade potvrdu ili opovrgnuće vijesti, te mu je bilo odgovoreno da je vijest "žalibože istinita".

Janko Ašperger

Smrt u Sjetlini

Veliki izazov bačen u lice Bečkom dvoru i Monarhiji, a ponajprije europske političke suprotstavljenosti, učvršćene obvezujućim vojno-političkim savezima, navlačili su sive oblake nad sudbinu stare Europe i nagovještavali veliki, globalni ratni sukob, koji je mjesec dana po atentatu doista i buknuo. Rat je odnio milijune ljudskih života i mnogu djecu učinio siročadi. U Austro-Ugarskoj se djecu Franje Ferdinanda i Sofije tijekom rata običavalo nazivati "prvom ratnom siročadi".

U večerje iste te nedjelje kada je u Sarajevu pao Franjo Ferdinand, pala je, uvjetno rečeno, i prva đakovačka žrtva Velikoga rata. Vijest o atentatu, koji se zbio oko 11 sati i 15 minuta, prostrujala je Bosnom i Hercegovinom, Monarhijom, Europom i svijetom. U poslijepodnevnim satima doprla je i do željezničke postaje u Sjetlini, malom mjestu u istočnoj Bosni te ondje zatekla Đakovčanina Janka Ašpergera, pravnik koji je u to vrijeme službovao kao sudski tajnik i predsjednik kotarskog suda u obližnjoj Rogatici. Ašperger se u Sjetlini zatekao po službenoj dužnosti, obavljajući sudske izvode, a vijest o atentatu dojmila ga se vrlo snažno. Najprije se navodno uhvatio za glavu i poviknuo: "Što će se još u toj našoj Bosni dogoditi?", zatim mu je pozlilo te se naposljetku srušio na pod i ubrzo preminuo. U matičnoj knjizi umrlih župe Đakovo kao uzrok smrti bila je navedena "kljenut srca".

U novinskim izvješćima objavljenima nakon njegove smrti bilo je istaknuto kako se Ašperger tijekom čitavoga dana nije osjećao dobro, a šokantna vijest iz Sarajeva predstavljala je dodatno uzrujavanje i njegovo srce to nije izdržalo. Ne možemo pouzdano znati što je sve utjecalo na tragičan kraj u 38. životnoj godini, no možemo pretpostaviti da je Ašperger bio obuzet brigama zbog udaljenosti od obitelji, a napose zbog toga što je njegova supruga Danica tada bila trudna (kći Janka rodit će se 11. siječnja 1915., šest i pol mjeseci po očevoj smrti). Kao pravnik, te kao osoba koja je tijekom petnaest godina službovanja dobro upoznala složene nacionalno-političke odnose u Bosni i Hercegovini (i šire), Ašperger je s velikom sigurnošću mogao pretpostaviti da se ubojstvo austrougarskoga prestolonasljednika neće moći pregrmjeti bez velikih političkih potresa, a vjerojatno i rata, pa stoga zacijelo nije pretjerano zaključiti da je vijest o atentatu doista prekinula njegovu životnu nit.

Biografija

Janko Ašperger bio je odvjetak poznate đakovačke obitelji Ašperger (izvorno Asperger) koja je njemačkoga porijekla i čija prisutnost u Đakovu seže u drugu polovicu 18. stoljeća. Obitelj je dala veći broj zaslužnih pojedinaca, a rodbinskim i prijateljskim vezama bila je povezana s drugim uglednim obiteljima u Đakovu i šire.

Janko Ašperger rođen je u Đakovu 21. studenoga 1876., u obitelji Mateja Ašpergera (Đa-

kovo, 1849.? – Drenje, 1914.) te Ane r. Gal (Gall) (? , 1852. – Đakovo, 1936.), porijeklom Mađarice. U matici krštenih upisan je kao Ivan (Ioannes), u matici umrlih također kao Ivan, no tijekom života je gotovo isključivo koristio oblik imena Janko. Otac Matej Ašperger bio je učitelj i službovao je u Đakovu od 1873. do 1888. godine. Pored osnovne učiteljske službe i publicističke aktivnosti na pedagoškom polju, Matej Ašperger se isticao i kao gospodarski stručnjak (između ostaloga, bio je potpredsjednik đakovačke Gospodarske podružnice) te kao višegodišnji (1877.–1886.) tajnik Pjevačkoga društva "Skład", najuglednijega đakovačkoga društva. Matej Ašperger je za 2 i pol mjeseca nadživio svoga sina; preminuo je u Drenju 9. studenog 1914., također od srčane kapi.

Nakon stečenoga početnog obrazovanja, Janko Ašperger je započeo studirati medicinu u carskoj prijestolnici, Beču. Ondje je bio član Hrvatskoga akademskog društva "Zvonimir" te ga u siječnju 1896. godine nalazimo kao člana Književnoga zbora tog društva. Ašperger je i inače aktivno sudjelovao u studentskom društvenom životu i bio je, pored ostaloga, i član Centralnoga odbora u Beču za priređivanje "II. obćeg sastanka hrvatskih akademskih građana" (sastanak se trebao održati u Osijeku, no "mađaronske" ga vlasti iz političkih razloga nisu dozvolile). Bečki studij medicine, međutim, nije bio dužega vijeka i Ašperger se vrlo brzo vratio u Hrvatsku. Prema dostupnim podacima, sljedeći njegov izbor bio je studij teologije na đakovačkom Biskupijskom sjemeništu, no ni u tome nije bio naročito ustrajan. Prema Matiji Paviću, 1898. godine je službeno istupio sa studija, no u stvarnosti je to učinio i ranije budući da je najkasnije 1897. godine upisao studij prava na Zagrebačkom sveučilištu. Ondje mu je, pored ostalih, predavao i Izidor Kršnjavi, a kao zanimljivost se može navesti podatak da je među studentima s kojima je dijelio studentske klupe bio i Leo Pfeffer, koji će 1914. godine postati poznat kao sudac u procesu protiv atentatora na Franju Ferdinanda. U pravu je Ašperger napokon pronašao svoj životni poziv i studij je uspješno dokončao. Prvi dio studija proveo je u Zagrebu, a potom se 1899. upisao na Pravni fakultet češkoga sveučilišta u Pragu.

Po završetku studija stupio je u sudsku praksu na području Bosne i Hercegovine te je ondje službovao i do kraja svoga kratkog života. Tijekom godina provedenih u Bosni i Hercegovini aktivno je sudjelovao u kulturnom životu tamošnjih Hrvata, pa ga tako 1902. godine nalazimo u Mostaru kao jednoga od osnivača dobrotvorno-

ga "Hrvatskog podpornog društva za potrebne đake srednjih i visokih škola iz Bosne i Hercegovine sa sjedištem". To društvo bilo je utemeljeno s namjerom da se pomogne siromašnim đacima, a Ašperger, u to vrijeme niži sudski činovnik (sudski prislušnik), bio je biran i za člana prvoga društvenog Upravnog odbora. Nekoliko godina kasnije došlo je ujedinjenja toga mostarskog društva i sarajevskog "Hrvatskog društva Napredak za potpomaganje naučnika i đaka Hrvata-katolika" (osnovano kao "Hrvatsko društvo za namještanje djece na zanate i u trgovinu"), a novonastalo društvo ponijelo je ime Hrvatsko kulturno društvo Napredak i odigralo je neusporedivo važnu ulogu u životu bosanskohercegovačkih Hrvata, a igra ju i danas. Društvo je tijekom godina stipendiralo mnogobrojne đake iz Bosne i Hercegovine ali i iz Hrvatske, a među njima nalazimo i Olgu Ašperger, Jankovu kći koja je u godinama 1921.–1922., kao učenica Učiteljske škole, bila stipendist društva.

U početnim godinama 20. stoljeća Janko Ašperger je izvjesno vrijeme proveo i u Sjedinjenim Američkim Državama, gdje je također održavao kontakt s hrvatskom zajednicom (bio je član Hrvatske bratske zajednice, krovne udruge američkih Hrvata, osnovane 1894.).

Kao sudski činovnik promijenio je više mjesta službovanja, a 1910. godine, na primjer, bio je sudski pristav i predsjednik kotarskog suda u Duvnu koje je tada, za vrijeme austro-ugarske uprave, nosilo naziv Županjac. Te 1910. godine se zaručio, a potom je i oženio Danicu Šabarić (Đakovo, 1880. – Đakovo, 1955.). Danica Šabarić je u to vrijeme službovala kao učiteljica u Đakovačkim Selcima, a bila je kći uglednoga đakovačkog odvjetnika Mate Šabarića (Đakovo, 1842. – Đakovo, 1909.) te Dragice r. Cepelić (Vuka, 1851. – Đakovo, 1941.) koja je, pak, bila sestra poznatoga đakovačkoga župnika, Strossmayerova tajnika i plodnoga pisca Milka Cepelića. Danica je kasnije bila poznata đakovačka učiteljica, a također i članica Upravnoga odbora đakovačke podružnice Crvenoga križa. Janku Ašpergeru je to bio drugi brak; prva supruga bila mu je Iva r. Pšenica i iz tog su braka potjecale kćeri Olga i Pavka, a u braku s Danicom uslijedile su još dvije kćeri, Dora i već spomenuta Janka.

Pokop u Đakovu

Tijelo Janka Ašpergera bilo je u metalnom lijevu prevezeno u Đakovo te je u poslijepodnevnim

satima 2. srpnja bio pokopan u obiteljskoj grobnici na đakovačkom gradskom groblju. Pokop je predvodio župnik dr. Pavao Đelatović uz pratnju vjeroučitelja Franje Vuljaka i kapelana Martina Baumšabla. Uz rodbinu, pokojnika je na posljednji počinak ispratilo brojno đakovačko građanstvo kao i đakovačka društva.

Djakovačke pučke novine donijele su u svom broju od 4. srpnja poduži topao nekrolog u kojem su bile istaknute Ašpergerove ljudske i stručne vrline, a napose njegovo rodoljublje: "Pokojni naš Janko po naravi silno nadaren bio je kao djak duša naših sviju društava. Vesele čudi i silne volje za rad, poštovan od sviju davao je svakoj slavi i proslavi sa svoje strane vidljiv znak. U svim rodoljubnim ovacijama medju prvima. Hrvat ćućenjem i mišlju svojom to svoje hrvatstvo nije nigda zatajivao. I u Bosni unatoč krute službene stege isticao se Hrvatom, te je osobito uspješno širio hrvatsku misao medju onamošnjim pukom. I kao činovnik nikada nije propustio narodnih manifestacija niti društva, te rada, a [u] dokolici bavio se i književnošću, te i ako nije svojih radova objelodanjivao, ima vrlo uspjelih stvarca. Bio je dobar Hrvat, brižan otac i vrlo revan činovnik. [...] U pokojniku izgubio je hrvatski narod mnogo, a ponajpače u Bosni. Ocu svom Mateju, koji je stradao mnogo sa svoga hrvatstva, utjeha i ponos, braći mio drug, obitelji nježan otac, a hrvatskoj misli odlučan pobornik bio je naš Janko."

U novinskoj vijesti objavljenoj u osječkoj *Narodnoj obrani* o pokojniku se također pisalo biranim riječima, pa tako, pored ostalog, i sljedeće: "Uz ini bliži rod, koji se je tu sakupio, ostaje uciviljena udova mu sa tri malodobne djevojčice. Pokojnik je bio plemenita duša i lijep karakter. Bio je muž, kakvi danas u ovim desolatnim prilikama teško uspijevaju, a malo ih, koji su spremni za svoje ideale i pregorijevati. Zato su ga mnogi ljubili i poštivali i mnogom će se orositi oko."

Na spomenik su nakon pokopa bili uklesani Ašpergerovo ime i prezime te datum rođenja i smrti, s tim da je pritom učinjena jedna pogreška. Naime, na velikom nadgrobnom spomeniku od crnog mramora nije upisan točan datum smrti; umjesto 28. lipnja, dana smrti Janka Ašpergera (i Franje Ferdinanda), upisan je 28. srpanj, dan kada je Austro-Ugarska Monarhija objavila rat Kraljevini Srbiji, čime je, kako će se kasnije pokazati, otpočeo ratni sukob dotad nezabilježenih razmjera.

ZVONA ZA ĐAKOVAČKU ŽUPNU CRKVU SVIH SVETIH SALIVENA 1925. I 1926. GODINE

Željko Lekšić

O zvonima đakovačke župne crkve koja su postojala tijekom zadnjih dvjestotinjak godina poznato nam je iz kanonskih vizitacija (Stjepan Sršan, *Kanonske vizitacije*, knjiga X, Đakovačko područje 1751.-1833., Državni arhiv Osijek, Osijek 2011., str. 345), a također i iz monografije Stjepana Maroslavca, *Slava Glasu nebeskom* (Đakovačko-osječka nadbiskupija, Đakovo, 2011., str. 199.-200.).

Izgleda da je nakon Prvog svjetskog rata u zvoniku ostalo samo jedno zvono, ono koje je darovao Josip Kozić i kojeg je opisao dr. Franjo Higy-Mandić u tekstu pod nazivom Župna crkva sv. Đurđa u Đakovu (Jeka od Osijeka, Hrvatski zabavnik i kalendar za god. 1919., str. 133.-134.), a možda ni ono nije preživjelo rat. Za vrijeme rata su se skidala zvona sa crkava radi topljenja u materijale za ratne svrhe.

Zvona koja su salivena 1925. godine, s imenima darovatelja. Zbog tih imena su zvona pretopljena i salivena nova, bez imena.

Nekadašnja župna crkva Svih svetih imala je i zvona, koja su stradavala za vrijeme ratova.

Nakon završetka Prvog svjetskog rata tadašnje općinske vlasti, na čelu s općinskim načelnikom Androm Morićem (1887.-1944.), i župnikom Pavom Gjelatovićem (1861.-1934.) odlučile su opskrbiti župnu crkvu sa zvonima. Naručena su

Novo zvono župne crkve u Đakovu.

Svečana posveta na drugi dan Duhova.

Đakovo, 24. svibnja. — Danas je na svečan način obavljena posveta novih zvona za ovdášnju župnu crkvu. Zvona su, uz procesiju, dopremljena s kolodvora, a vozila su ih četiri biskupska bijelca. Procesiju je vodio g. župnik dr. Gjelatović, zač. kanonik, koji je zvona i posvetio. Čim stignu ljudi od tvornice, zvona će se dići u toranj. Na velikom je zvonu slika Bezgriješnog začeca i sv. Florijana, a na malom sv. Pavla i sv. Đurđa s natpisom „Molite za nas!“, a bez imena, zbog kojih su prošle godine bila vraćena u tvornicu, da se preliju.

Tekst u Hrvatskom listu od 26. svibnja 1926. god.

i salivena 1925. godine dva zvona, veće i manje. Na zvonima su bila imena darovatelja. Tekst na većem zvonu bio je:

DAROVALI:

ANTUN AKŠAMOVIĆ, BISKUP

PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA, DJAKOVO

DRAGUTIN I JOSEFINA BOEHM

DR. PAVAO GJELATOVIĆ, DR. ANTUN

SCHWAR(ZMAYER)

FRANJO I ADELA JAKŠEVAC

IVO I BARICA NOVAČIĆ I OSTALO GRADJANSTVO

(ZA VREME NAČE)JNIKA ANDRE MORIĆA I

ŽUPNIKA DR. PAVE GJ(ELATOVIĆA)

SABRALE

JOSEFINA BOEHM, NINA PREDMERSKY

DJAKOVO, 1. JANUAR 1925.

Tekst na manjem zvonu bio je sljedeći:

ZA VREME NAČELNIKA

ANDRE MORIĆA I ŽUPNIKA

DR. PAVE GJELATOVIĆA

Slika s tim zvonima izdana je i u obliku razglednice. (Primjerak posjeduje i đakovački kolekcionar Valentin Markovčić) Upravo su imena bila izazvala spor, prije svega ime tadašnjeg općinskog načelnika Morića, koji nije bio omiljen. To je bio razlogom što su zvona bila vraćena na

Maketa crkve Svih svetih

ponovno izlivanje. Tako su sljedeće godine, 21. svibnja 1926., stigla nova zvona. Na velikom je zvonu teškom 644 kg bila slika Bezgriješnog začeca i sv. Florijana, a na malom teškom 155 kg slike sv. Pavla i sv. Đurđa, s natpisom "Molite za nas!". Zvona su dopremljena s kolodvora uz procesiju koju je vodio župnik dr. Gjelatović, a vozila su ih četiri biskupska bijelca. Potom je župnik Gjelatović zvona i posvetio. To saznajemo iz novinskog članka *Novo zvono*, koji je objavljen u Hrvatskom listu br. 118 od 26. svibnja 1926. godine te iz članka *Blagoslov novih zvona*, koji je objavljen u Glasniku Biskupije Bosanske i Srijemske, br. 54 (1926.), str. 94., a kojeg navodi i Stjepan Maroslavac u svojoj monografiji.

Kakova je bila sudbina ovih zvona, nije nam poznato, a možemo samo pretpostavljati da su i ova skinuta i stradala za vrijeme sljedećeg, Drugog svjetskog rata.

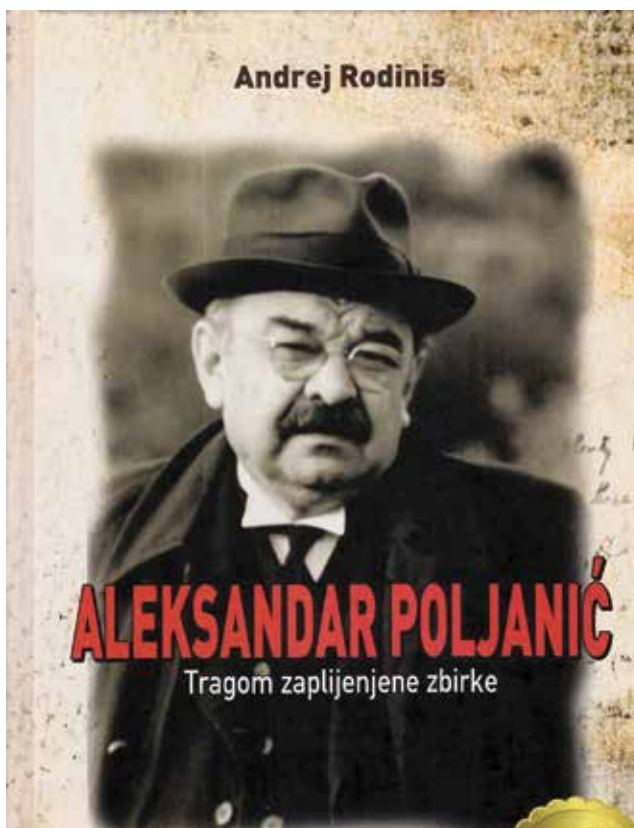
ALEKSANDAR POLJANIĆ, VELIKI KOLEKCIONAR ĐAKOVAČKIH KORIJENA

Željko Lekšić

Docent i arhivist Andrej Rodinis iz Sarajeva napisao je knjigu o velikom bosanskohercegovačkom kolekcionaru Aleksandru Poljaniću, koja je izdana 2012. godine (Aleksandar Poljanić, tragom zaplijenjene zbirke, Arhiv Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2012.). Rodinis ga smatra jednim od najznačajnijih privatnih kolekcionara u Bosni i Hercegovini do 1945. godine.

Aleksandar Poljanić je bio direktor Zemaljske banke u Sarajevu, u čijem je sefu držao svoje zbirke. Suđeno mu je nakon Drugog svjetskog rata zbog navodne suradnje s neprijateljem, a sva imovina mu je konfiscirana. Dio je konfisciran odmah nakon suđenja, a dio je ostao zaključan u sefu Zemaljske banke čak do 1961. godine. Sef je tada morao biti obijen, jer se više nije znalo gdje je ključ. U bogatoj povijesnoj građi Poljanića najstariji dokumenti bili su povelja kralja Stjepana Tomaša iz 1459. godine i Poljičke isprave. Tu je još i građa trgovačkih kuća iz Bosne i Hercegovine, te građa raznovrsnog porijekla. U toj zbirci nalazio se 1936. i zlatnik za kojeg je Ivan Rendeo, hrvatski povjesničar i numizmatičar, tvrdio da pripada bosanskom kralju Stjepanu Tomaševiću. Po konfiskaciji taj zlatnik nije bio zaveden u inventar, a pola stoljeća nakon Poljanićevog hapšenja našao se na aukciji u zagrebačkom hotelu Esplanade, gdje je prodan za 235.000,00 kuna. Osim numizmatičke, Poljanićeva filatelistička zbirka smatra se najboljom u Bosni i Hercegovini.

Aleksandar Poljanić nam je zanimljiv zbog svojih đakovačkih korijena. Njegov djed, majčin otac, bio je Antun Russi, porezni službenik i ugledan đakovčanin te vrijedan društveni radnik, aktivni član pjevačkog društva "Sklad". Bio je oženjen Amalijom rođ. Boellein (1820.-1873.), s kojom je živio u Ulici Stjepana Radića na današnjem broju 12. ista kuća je na tome mjestu i danas. Imali su djecu: Emerik (1850.), Fridrih (1851.-1876.), Ana

Naslovnica knjige Andreja Rodinisa o Aleksandru Poljaniću, velikom kolekcionaru.

(1855.-1857.), Antonio (1857.-1861.) i Paulina (1861.-1943.).

Kćerka Paulina Marija rođena je 9. 1. 1861., a krštena kuma joj je bila Terezija, udova pok. Josipa Trangera, ljekarnika. Majka Amalija umrla je 21. 3. 1873., a potom je nekoliko godina kasnije još jedna tragedija zadesila obitelj. Naime, Paulinin brat Fridrih, apsolvant prava, umire 17. 3. 1876. u dobi od 25 godina. Jedna od obiteljskih tragedija je i ta što je otac Antun Russi bio pronevjerio neki novac 1876. godine, te je sa kćerkom Paulinom (i možda sinom Emerikom?) pobjegao u Bosnu.

Aleksandar Poljanić (1884.-1948.) ima đakovačke korijene.

Paulina se vjenčala u Bosni krajem 1881. ili početkom 1882. s Markom Poljanićem (1852.-1895.), kotarskim predstojnikom u Gradačcu. Tamo su im se rodila djeca: Dora (1882.), Aleksandar (1884.-1948.), Juraj-Đuro (1886.-1906.) i Feliks (1891.). Kćerka Dora udala se za Đuru Pavičića, imali su kćerku Maru. Paulina je nakon suprugove smrti 1895. živjela u Trnavi. Zsigurno je to bilo naslijeđeno imanje, koje je bilo u vlasništvu nekoć bogate obitelji Boellein. Sin Aleksandar je posjećivao majku u Trnavi. Andrej Rodinis je u svome radu naveo: "Izgleda da je Aleksandar za rijetkih dolazaka uživao i u berbama, a ne samo u vinu, koje je redovito nabavljao, i to u velikim

Poljanićev nadgrobni spomenik na trnavačkom groblju.

količinama" (str. 38.). Paulina je umrla u Trnavi 18. 4. 1943. godine te je sahranjena na trnavačkom groblju.

Nakon suđenja i konfiskacije cjelokupne imovine, Aleksandar Poljanić je boravio na majčinom imanju u Trnavi, gdje je i umro 13. 1. 1948. godine, te je i on, pored majke sahranjen na trnavačkom groblju. Grobovi još postoje. Kameni nadgrobni spomenik, na kojem su uklesana njihova imena, zbog svoje visine se bio slomio, te je gornji veći, srušeni dio, postavljen uspravno uz donji dio. Još se (u svibnju) na grobu nalaze lampioni, zasigurno još od Svisveta, što ukazuje na to da pokojnici još nisu zaboravljeni.

NAKON 70 GODINA IZGNANSTVA VRAĆEN KIP SV. ANTUNA

Mirko Knežević

POČETAK OBILJEŽAVANJA SJEĆANJA NA RASELJAVANJE I IZGON STANOVNIKA SELA

Prošlo je gotovo sedam desetljeća otkako su pod prijetnjom partizanskog oružja iz svojih domova protjerani Nijemci sela Krndije. Odvedeni su u sabirne i radne logore u Josipovcu, Krndiji kod Đakova i u Valpovo. Proglašeni su krivcima za nacističke zločine i u to je ime počeo genocid nad nedužnim ženama, djecom i starcima samo zato što su bili Nijemci.

Brojni članovi Njemačke zajednice – Zemaljske udruge Podunavskih Švaba u Hrvatskoj sa sjedištem u Osijeku tradicionalno su se 10. svibnja okupili u Krndiji kako bi obilježili 11. svibnja – Dan progona – Vertreibungstag. Ove je godine bilo napose svečano jer se nakon sedamdeset godina izgnanstva u okrilje crkve Uzvišenja sv. Križa vratio kip svetog Antuna. Svečanost povratka kipa sv. Antuna održala se tijekom misnog slavlja koje je predvodio punitovački župnik mr. Đurica Pardon, u koncelebraciji prof. Slavka Platza, duhovnika đakovačke Udruge Nijemaca.

U prigodnoj homiliji vlč. Pardon kazao je kako su ljudi njemačke nacionalnosti iz ovoga kraja ratna sjećanja iz vremena progonstva pretočili u nastojanja oko obnove crkve u Krndiji. "Oni koji su prognani, Božjom su milošću nadišli mržnju i osvetu i pobijedili u znak Kristova križa, kojem je crkva u Krndiji posvećena. Dok su zbog osvete i mržnje trpjeli porugu kao nedužni članovi njemačkog naroda, svjedočili su ljudskost i izdržljivost u muci s Kristom raspetim. Zato ova crkva svjedoči o uskrsnuću i nadi u novi život, koji se iz križa i muke jednog naroda, nedužnog i protjeranog u razne krajeve svijeta, rađa na povjerenju u novi život po Kristovom uskrsnuću. Primjer naroda koji nakon 70 godina prašta osvetu i moli za

Sveta misa prigodom povratka kipa sv. Antuna

oprost krivnje svjedočanstvo je koje omogućuje i nama nadići razaranja rata i otvoriti nam srca prema budućnosti izgradnje mira", poručio je župnik Pardon.

Poslije mise na mjesnom groblju održana je komemoracija poginulim i umrlim Nijemcima. Na spomen obilježje koje je 1999. godine podigla Njemačka zajednica- Zemeljska udruge Podunavskih Švaba, položeni su vijenci uz molitvu koju je predvodio župnik Pardon. Članovi Zajednice prisjetili su se nevinih žrtava, žena, djece i staraca, koji su u komunističkom sistemu stradali isključivo zbog svoje nacionalnosti. Među oku-

pljenima bilo je i nekoliko onih koji su te 1945. godine preživjeli pakao. Vijence su u ime Njemačke zajednice iz Osijeka položili tajnik Darko Apel i član Upravnog odbora i bivši logoraš Nikola Mak, a u ime Đakovačkog ogranka Zajednice predsjednik Vilim Haas i tajnik Mario Švarcmajer. Zbor njemačke zajednice Osijek „Alte Kameraden“ (Stari prijatelji) otpjevao je švapsku himnu i pjesmu „Imao sam prijatelja“.

Kip svetog Antuna postavljen je kod izgradnje crkve 1937. godine, a prognan je zajedno s Nijemcima, odnosno sklonjen je 1944. g. Najprije je sklonjen u župni dvor u Punitovcima, a kasnije prevezen u Čepin u crkvu sv. Antuna na Ovčari, gdje je bio sve do povratka. „Sveti Antun je prvi povratnik u Krndiju, vratio se kući“, rekao je Vilim Haas, predsjednik đakovačkog ogranka Udruge Podunavskih Švaba. Obnovu uništene crkve od granatiranja i tada pretvorenu u skladište pokrenuli su sredinom 90-ih bivši mještani Krndije, među kojima je najveći donator bio, sada pokojni Lee Pek iz Potnjana pokraj Đakova, koji je krajem II. svjetskog rata protjeran u Njemačku. Za obnovu je donirao 175 tisuća eura. Obnovljenu crkvu blagoslovio je 2. svibnja 2003. tadašnji biskup, đakovačko-osječki mons. dr. Marin Srakić, koji je rekao kako je tada s područja Đakovačke i srijemske biskupije protjerano oko 100 tisuća pripadnika njemačke manjine. „Svim tim ljudima nitko se nikad nije ispričao za tu nepravdu“, rekao je tada biskup Srakić.

Među okupljenima je bio i nekadašnji logoraš Tomo Schwaller, koji danas živi u Đakovu. Rođen je 1932., a u logoru je izgubio cijelu obitelj – oca, majku, brata i sestru. „Cijela je obitelj završila u logoru. Najstarija sestra je bila udana za Hrvata

Brojni članovi Njemačke zajednice – Zemaljske udruge Podunavskih Švaba u Hrvatskoj nazočili su ovom događaju, uz druge vjernike

Vjernici unose obnovljeni kip u crkvu

i ona nije morala ići s nama. Čak ni mamu nisu tjerali u logor, jer nije bila upisana. Ali, kad su nas, njezinu obitelj, potjerali, rekla je – Ne mogu vas ostaviti! i išla je s nama“, govorio je Tomo Schwaller.

Prema podacima u Krndiji je prije izгона, patnji i logora živjelo blizu 1500 stanovnika u 340 kuća. Njihova tragedija i tragedija jednog od najvećih sela Đakovštine koje je imalo nekoliko ulica, kino, trgovinu, započela je 1945., kada je započeto s provedbom zloglasne Odluke Predsjedništva AVNOJ-a od 21. studenoga 1944. godine. U logoru Krndija, mjestu gdje su do tada živjeli Nijemci kao većinsko stanovništvo, od gladi, tifusa i drugih bolesti umrlo ili je ubijeno oko 1500 Nijemaca, među kojima velik broj žena i djece. O ovim stradanjima nije se smjelo govoriti sve do 1990. godine.

Krndija je poslije svjetskog rata naseljavana obiteljima iz raznih krajeva koji su se zapošljavali u tadašnjem PIK-u Đakovo. Vremenom su doseljenici gradili svoje domove i selili se u obližnja mjesta. Kuće nisu obnavljane, propadale su, rušile su se, a zemljište okućnica pretvarano je u oranice. Danas Krndija broji sedamdesetak stanovnika u dvadesetak domaćinstava.

Ostaje sjećanje na Krndiju i njene nesretne stanovnike, ostaje sjećanje na boli i patnje, dolazak preživjelih i njihovih potomaka na misna slavlja u Krndije, ostaje godišnje okupljanje povodom 11. svibnja 1945. godine Dan progona- Vrtreibungstag.

ZAJEDNICA DUVNJAKA "TOMISLAVGRAD" 1992. - 1999. U ĐAKOVU

Sanja Rogoz-Šola

Zajednica Duvnjaka "Tomislavgrad" Đakovo osnovana je 11. siječnja 1992. u Đakovu kao udruga građana podrijetlom iz duvanjskoga kraja, građana duvanjskoga kraja i svih drugih koji prihvaćaju Statut Zajednice. Osnivački sabor Zajednice vodio je Ante Zorić, a radno predsjedništvo su činili Ilija Subašić, Jakov Ćurić i Danko Radoš, dok je zapisničarka bila Mara Gudelj. Na Saboru je izabran Središnji odbor: Ilija Šumanović - predsjednik, Krunoslav Drmić i Pero Šola - dopredsjednici, te članovi: Danko Radoš, Jakov Ćurić, Ante Zorić, Paško Gašpar, Vlado Ivančić, Stanko Vukadin, Stjepan Drmić, Jozo Ćurić, Mate Knežević, Jandre Ivančić, Ilija Subašić i Filip Čulo. Za tajnicu je izabrana Mara Gudelj, Sud časti činili su: Mirko Krišto - predsjednik, Jozo Ćurić i Jure Radoš, dok su u Nadzorni odbor izabrani: Vinko Vukadin, Vid Drmić i Zdenko Miloš.

Ciljevi Zajednice su bili: međusobno povezivanje i suradnja Duvnjaka i njihovih potomaka te drugih članova Zajednice; zaštita i promicanje povijesnih, kulturnih, gospodarstvenih, ekoloških i dr. vrijednosti duvanjskoga kraja; poticanje i razvitak duvanjskoga kraja; stvaranje uvjeta za povratak Duvnjaka u duvanjski kraj; prikupljanje i obrada građe iz prošlosti duvanjskoga kraja; očuvanje nacionalne kulture i običaja duvanjskoga kraja; očuvanje hrvatske nacionalne i državostvorne svijesti; ostvarivanje suradnje sa iseljenicima i njihovim potomcima - organizacijama i udrugama iseljenika; organiziranje pomoći članovima Zajednice i poticanje međusobnog pomaganja; organiziranje i sudjelovanje u zabavnim i kulturnim aktivnostima i dr. oblicima okupljanja i djelovanja; organiziranje prihvata i pomoći učenicima i studentima u novoj sredini; briga o podmlatku Zajednice i dr.

Zajednička fotografija gradonačelnika Zorana Vinkovića, načelnika Općine Tomislavgrad Ivan Vukadin i Ilija Šumanović prigodom potpisivanja povelje o prijateljstvu Đakova i Tomislavgrada

Zajednica Duvnjaka "Tomislavgrad" Đakovo imala je pečat na kojem je dominirala kruna kralja Tomislava ispod koje je prikaz Spomen bazilike sv. Nikole Tavelića u Tomislavgradu. Isti motiv nalazio se i na članskoj iskaznici, koja je još uz to obrubljena trobojnim pleterom. Na poleđini iskaznice otisnuta je poruka "Tomislavgrade u srcu te nosim!"

Zajednica je za 1992. godinu donijela program koji je bio usmjeren u nekoliko područja djelovanja:

1. Migracija, raseljenost i brojno stanje Duvnjaka u Đakovštini - osnovni zadatak je bio omasovljenje Zajednice na najmanje 500 članova, pronalaženje donatora i prostorija za rad,

evidencija broja doseljenih Duvnjaka u Đakovo i ustrojstvo kartoteke nezaposlenih te pomoć pri njihovom zapošljavanju,

2. Gospodarska djelatnost - uspostava kontakta s matičnom Općinom Tomislavgrad i drugim zavičajnim klubovima Tomislavgrad, pomoć duvanjskome kraju u hrani, poticaj razvoja poljoprivrede i stočarstva, suradnja na području turizma i dr.,

3. Društvene i kulturne djelatnosti - osnivanje literarnog kluba, folklorne sekcije i uključivanje u folklorne manifestacije u Đakovu i Tomislavgradu, pomoć i stipendiranje nadarenih učenika i studenata, očuvanje i njegovanje običaja i etnografskih vrednota duvanjskoga kraja, očuvanje okoliša i pošumljavanje goleti duvanjskoga kraja, posjeta rodnom kraju, suradnja s dnevnim listovima i izvještavanje,

4. Humanitarne akcije - pomoć Duvnjacima u slučaju elementarnih nepogoda, pomoć obiteljima poginulih vojnika i dr. oblici pomoći,

5. Obrana Republike Hrvatske - napraviti kartoteku vojnika u Hrvatskoj vojsci iz duvanjskoga kraja,

6. Marketing - pronalaženje sponzora i program akcije prikupljanja sredstava,

7. Organizacija Sabora za Uskrs - osnovati Odbor za ovu manifestaciju.

Sjedište Zajednice je jedno vrijeme bilo u prostorijama člana Zajednice Stanka Vukadina u Ulici P. Preradovića 179 u Đakovu, a većina sastanaka je održana u đakovačkom hotelu "Grozđ". Kasnije Zajednica seli u prostor "Đakovačkog vodovoda", gdje nije dugo bila jer je za prostor morala plaćati najam. Predsjednik Ilija Šumanović je na vlastiti zahtjev razriješen dužnosti predsjednika i njegovu funkciju 1. travnja 1992. preuzima Jozo Čurić.

U zapisnicima sa sastanaka je zabilježeno da je Zajednica pokušala uspostaviti suradnju sa Zavičajnim klubom "Kupres", a Krunoslav Drmić se zauzeo za kontaktiranje s drugim zavičajnim klubovima i prikupio je njihove adrese. Budući da su se širenjem Domovinskog rata Tomislavgrad i cijela Hercegovina našli pogođeni ratnim neprikladnostima, na inicijativu đakovačkog gradonačelnika Mate Zorića, koji je i sam podrijetlom iz toga kraja, organizirana je akcija prikupljanja pomoći pod nazivom "Đakovo - Tomislavgradu i Hercegovini". Članovi Zajednice su odredili dežurstva za prikupljanje novčane i materijalne pomoći po tadašnjim Mjesnim zajednicama i to:

Deklaracija robe za pomoć Tomislavgradu

Članska iskaznica

MZ Gabro Hes - Danko Radoš,
 MZ Rade Končar - Jandre Ivančić,
 MZ Regal Vajs - Krunoslav Drmić,
 MZ Kolodvor - Jakiša Ćurić,
 u prostorijama sjedišta Zajednice - Ilija Šumanović,
 MZ Viškovci - Mara Gudelj,
 MZ Kuševac - Ante Zorić i
 u centru grada ispred "Marketa" - Ante Zorić.

Najpotrebniji proizvodi su bili konzerve hrane, kvasac, dječja hrana i svijeće. Ilija Šumanović se zauzeo za nabavku lijekova i sanitetskog materijala uz pomoć đakovačkog Doma zdravlja. Otiskani su i plakati, obavijest o prikupljanju pomoći je objavljena na Radio Đakovu i TV Đakovu, a uključili su se i župnici koji su u svojim Župnim zajednicama oglasili akciju.

Akcija je uspješno provedena i prikupljeno je 20 tona hrane, 211.800 HRD i 780 DM, od čega je 20.000 HRD plaćeno za prijevoz robe, a 100.000 HRD za kupnju dodatnih konzervi hrane. U pošiljci je poslano i 30 komada tovnih svinja, a za utovar i vođenje kamiona je bio zadužen Filip Ćulo, uz pratnju Ilije Šumanovića, Ante Zorića i Vida Drmića.

Drugi sabor Zajednice organiziran je 8. siječnja 1993. u dvorani "Đakovačke biser noći" (kod Pralasa). Sabor je vodio Ivica Šola, a nastupao je narodni guslar Mile Krajina. Izabrano je novo vodstvo Zajednice: Jozo Ćurić - predsjednik, Vlado Ivančić i Danko Radoš - dopredsjednici, te ostali članovi Središnjeg odbora - Filip Ćulo, Jakiša Ćurić, Krunoslav Drmić, Stipe Drmić, Nikola Drmić, Paško Gašpar, Milan Grgić, Mato Knežević, Jure Radoš, Pero Šola, Ilija Šumanović, Ante Zorić, Jozo Vukadin, Stanko Vukadin i Vinko Vukadin. Za članove Nadzornog odbora izabrani su Ilija Subašić, Jozo Miloš i Mijo Radoš, a za članove Suda časti Mirko Krišto, Perica Ljubas i Jozo Vukadin. Tajnica je ponovno Mara Gudelj.

Zajednica Duvnjaka "Tomislavgrad" Đakovo je brojala 163 člana: Jozo Andrić (r. 1959., iz Trnave), Ilija Antunović (r. 1959., iz Đakova), Stojan Bagarić (r. 1934., iz Đakova), Ante Beljan (r. 1947., iz Đakova), Ante Beljan (r. 1957., iz Đakova), Ilija Beljan (r. 1939., iz Đakova), Jozo Beljan (r. 1936., iz Đakova), Pero Beljan (r. 1939., iz Đakova), Mate Bikić (r. 1964., iz Viškovaca), Stipe Buljan (r. 1941., iz Kuševca), Bože Ćurić (r. 1942., iz Đakova), Ivan Ćurić (r. 1954., iz Đakova), Jakov Ćurić (r. 1937., iz Đakova), Jozo Ćurić (r. 1955., iz Đakova), Mijo Ćurić (r. 1930., iz Đakova), Perica Ćurić (r. 1930.,

iz Đakova), Stipe Ćurić (r. 1927., iz Đakova), Stipe Ćurić (r. 1954., iz Đakova), Tomislav Ćurić (r. 1938., iz Đakova), Tomislav Ćurić (r. 1972., iz Đakova), Jozo Ćuić (r. 1939., iz Kuševca), Klara Ćuić (r. 1974., iz Viškovaca), Miroslav Ćuić (r. 1967., iz Viškovaca), Filip Ćulo (r. 1945., iz Đakova), Ivan Ćulo (r. 1944., iz Đakova), Marko Dilber (r. 1961., iz Đakova), Ante Drmić (r. 1940., iz Đakova), Boško Drmić (r. 1974., iz Đakova), Božo Drmić (r. 1937., iz Đakova), Krunoslav Drmić (r. 1946., iz Đakova), Mate Drmić (r. 1939., iz Đakova), Milan Drmić (r. 1966., iz Đakova), Mile Drmić (r. 1946., iz Đakova), Nikola Drmić (r. 1960., iz Đakova), Pere Drmić (r. 1957., iz Đakova), Stjepan Drmić (r. 1942.), Vid Drmić (r. 1953., iz Đakova), Vid Drmić (r. 1973., iz Đakova), Andrija Filipović (r. 1942., iz Đakova), Ivan Filipović (r. 1959., iz Đakova), Ivan Filipović (r. 1968., iz Đakova), Ivica Gadža (r. 1975., iz Đakova), Mišo Gadža (r. 1943., iz Đakova), Paško Gašpar (r. 1954., iz Đakova), Božidar Grdić (r. 1949., iz Đakova), Milan Grgić (r. 1956., iz Kuševca), Ivan Gudelj (r. 1964., iz Viškovaca), Mara Gudelj (r. 1959., iz Viškovaca), Željko Gudelj (r. 1962., iz Viškovaca), Ante Ivančić (r. 1951., iz Đakova), Ivan Ivančić (r. 1955., iz Đak. Piska), Jandre Ivančić (r. 1953., iz Đakova), Vlado Ivančić (r. 1937., iz Đakova), Ilija Ivanda (r. 1963., iz Kuševca), Branko Karlić (r. 1968., iz Vođinaca), Darinko Klarić (r. 1961., iz Đakova), Ivan Knežević (r. 1970., iz Trnave), Mara Knežević (r. 1942., iz Trnave), Marijan Knežević (r. 1949., iz Trnave), Mate Knežević (r. ?, iz Trnave), Matija Knežević (r. 1967., iz Trnave), Mate Kolak (r. 1943., iz Đakova), Ivan Krajinović (r. 1951., iz Đakova), Ilija Krišto (r. 1963., iz Đakova), Ivan Krišto (r. 1924., iz Đakova), Josip Krišto (r. 1959., iz Đakova), Jozo Krišto (r. 1942., iz Đakova), Jozo Krišto (r. 1965., iz Đakova), Mirko Krišto (r. 1956., iz Đakova), Božo Križić (r. 1958., iz Đakova), Marija Križić (r. 1962., iz Đakova), Milan Križić (r. 1962., iz Đakova), Mirko Križić (r. 1952., iz Đakova), Zdravko Križić (r. 1955., iz Đakova), Tomislav Lučić (r. 1957., iz Đak. Piska), Jozo Ljubas (r. 1928., iz Đakova), Pere Ljubas (r. 1940., iz Đakova), Ante Mamić (r. 1939., iz Đakova), Mate Mamić (r. 1948., iz Đakova), Jozo Miloš (r. 1936., iz Đakova), Zdenko Miloš (r. 1965., iz Đakova), Željko Miškić (r. 1962., iz Đakova), Anđa Nevistić (r. 1965., iz Đakova), Ante Nevistić (r. 1964., iz Đakova), Filip Omazić (r. 1931., iz Đakova), Mato Orlović (r. 1933., iz Đakova), Marija Pataki (r. 1961., iz Đakova), Nedeljko Pataki (r. 1960., iz Đakova), Zvonko Perković (r. 1951., iz Đakova), Drago Petrović (r. 1960., iz Đakova), Frano Petrović (r. 1934., iz Đakova), Jozo Petrović (r. 1961., iz Đakova), Jozo Pokrajčić (r.

1925., iz Đakova), Ante Protrka (r. 1954., iz Đakova), Ivan Purkić (r. 1970., iz Vođinaca), Ana Radoš (r. 1974., iz Viškovaca), Anđa Radoš (r. 1969., iz Viškovaca), Anica Radoš (r. 1966., iz Đakova), Ante Radoš - Mićević (r. 1950., iz Đakova), Danko Radoš (r. 1962., iz Đakova), Drago Radoš (r. 1960., iz Đakova), Filip Radoš (r. 1961., iz Đakova), Frano Radoš (r. 1941., iz Đakova), Ilija Radoš (r. 1961., iz Viškovaca), Jozo Radoš (r. 1954., iz Kuševca), Jure Radoš (r. 1962., iz Đakova), Marijan Radoš (r. 1929.), Marijan Radoš (r. 1943., iz Viškovaca), Mijo Radoš (r. 1932., iz Đakova), Petar Radoš (r. 1941., iz Đakova), Petar Radoš - Perač (r. 1966., iz Viškovaca), Radoslav Radoš (r. 1961., iz Kuševca), Zdravko Radoš (r. 1964., iz Đakova), Zdravko Radoš (r. 1965., iz Đakova), Sanja Rogoz-Šola (r. 1966., iz Đakova), Mile Sabljic (r. 1927., iz Đakova), Stipe Sabljic (r. 1964., iz Đakova), Željko Sabljic (r. 1974., iz Đakova), Ivan Serdarušić (r. 1948., iz Đakova), Ivan Serdarušić (r. 1956., iz Đakova), Jakov Serdarušić (r. 1933., iz Đakova), Stjepan Serdarušić (r. 1953., iz Đakova), Ilija Subašić (r. 1933., iz Đakova), Ivan Sučić (r. 1935., iz Đakova), Ivan Sučić (r. 1965., iz Đakova), Jozo Sučić (r. 1933., iz Đakova), Mile Sučić (r. 1928., iz Đakova), Blaž Sušilović (r. 1958., iz Đakova), Branko Šarić (r. 1962., iz Vođinaca), Stipo Šimić (r. 1958., iz Đakova), Pero Šola (r. 1962., iz Đakova), Ilija Šumanović (r. 1932., iz Đakova), Nikola Tatarević (r. 1943., iz Đakova), Pavo Tirić (r. 1965., iz Đakova), Žarko Tirić (r. 1938., iz Đakova), Ante Tomić (r. 1938., iz Trnave), Ivan Tomić (r. 1947., iz Trnave), Ivan Tomić (r. 1960., iz Trnave), Mirko Tomić (r. 1963., iz Trnave), Stipo Tomić (r. 1934., iz Trnave), Vinko Tomić (r. 1971., iz Beča, Austrija), Zvonimir Udovičić (r. 1956., iz Vođinaca), Jozo Vukadin (r. 1952., iz Viškovaca), Jozo Vukadin (r. 1950., iz Viškovaca), Jozo Vukadin (r. 1967., iz Đakova), Luca Vukadin (r. 1942., iz Viškovaca), Stanko Vukadin (r. 1942., iz Đakova), Tomislav Vukadin (r. 1938., iz Viškovaca), Vinka Vukadin (r. 1966., iz Viškovaca), Vinko Vukadin (r. 1955., iz Đakova), Ivan Zelić (r. 1938., iz Đakova), Tadija Zelić (r. 1940., iz Đakova), Ante Zorić - Antiša (r. 1934., iz Viškovaca), Ante Zorić (r. 1956., iz Đakova), Božo Zorić (r. 1938., iz Viškovaca), Branimir Zorić (r. 1939., iz Kuševca), Branko Zorić (r. 1966., iz Viškovaca), Iva Zorić (r. 1964., iz Viškovaca), Ivica Zorić (r. 1960., iz Viškovaca), Petar Zorić (r. 1959., iz Viškovaca), Radoslav Zorić (r. 1956., iz Đakova), Šimun Zorić (r. 1932., iz Viškovaca) i Ivan Zrinušić (r. 1954., iz Đakova).

Utovar pomoći za Tomislavgrad u Đakovu

Prijem robe u Tomislavgradu

Budući da po završetku Domovinskog rata Zajednica Duvnjaka "Tomislavgrad" Đakovo više nije bila aktivna, jedan od njezinih utemeljitelja i prvi predsjednik Ilija Šumanović je pokrenuo likvidacijski postupak i obrisana je iz Registra udruga 28. svibnja 1999. godine. Svojim sedmogodišnjim djelovanjem svakako je ispunila jednu od osnovnih postavki svoga utemeljenja, a to je pomoć stanovništvu duvanjskoga kraja i to kada im je bilo najteže.

Dokumentaciju o radu đakovačke Zajednice Duvnjaka sačuvao je njezin prvi predsjednik Ilija Šumanović koji ju je predao na čuvanje Peri Šoli. Prigodom obilježavanja Dana Grada, 8. svibnja 2014. godine potpisan je "Sporazum o suradnji i prijateljstvu između Grada Đakova i Općine Tomislavgrad", što je bio trenutak za prisjećanje na postojanje ove Zajednice u Đakovu.

OŽIVLJENA IZGUBLJENA ĐAKOVAČKA FRESKA LJUDEVITA SEITZA: "ANĐEO ODNOSI ANGIOLETTA U RAJ"

Sliku oživio akademski slikar Franjo Molnar

Mirko Ćurić

Godinu dana prije svoje smrti Nikola Tordinac objavljuje u *Obzoru* 1887. tekst o đakovačkom groblju pod nazivom *Đakovački mirogoj*. Vjerojatno već sluti kako su mu dani odbrojani i obilazi đakovačko groblje tražeći mjesto svog zadnjeg počivališta.

"Novih pluća nitko ne dariva, a pokvarenih nitko ne popravlja", zapisao je Tordinac odlazeći posljednji puta u Gleichenberg na liječenje.

Nije vjerovao u "čistoću tamošnjeg zraka" i u lijekove što su mu propisivali doktori. Kao i mnogi bolesnici radio je bez entuzijazma tek ono "što kažu doktori".

Zadnjeg boravka u Gleichenbergu sjetio se u posljednjoj priči što ju je objavio – grkom i prekrasnom *Kožuhu*:

"Da nas je golub biro, ne bi nas spretnije i ljepše pokupio, no što nas pokupi i pribra nevolja u Gleichenbergu u Štajerskoj. Bilo nas pet braće, svih pet iz Slavonije..." Zabilježio je njihove priče "da ostanu braći liepa uspomena", da su jednom bili zajedno, "...kô što nikad više na ovome svietu..."

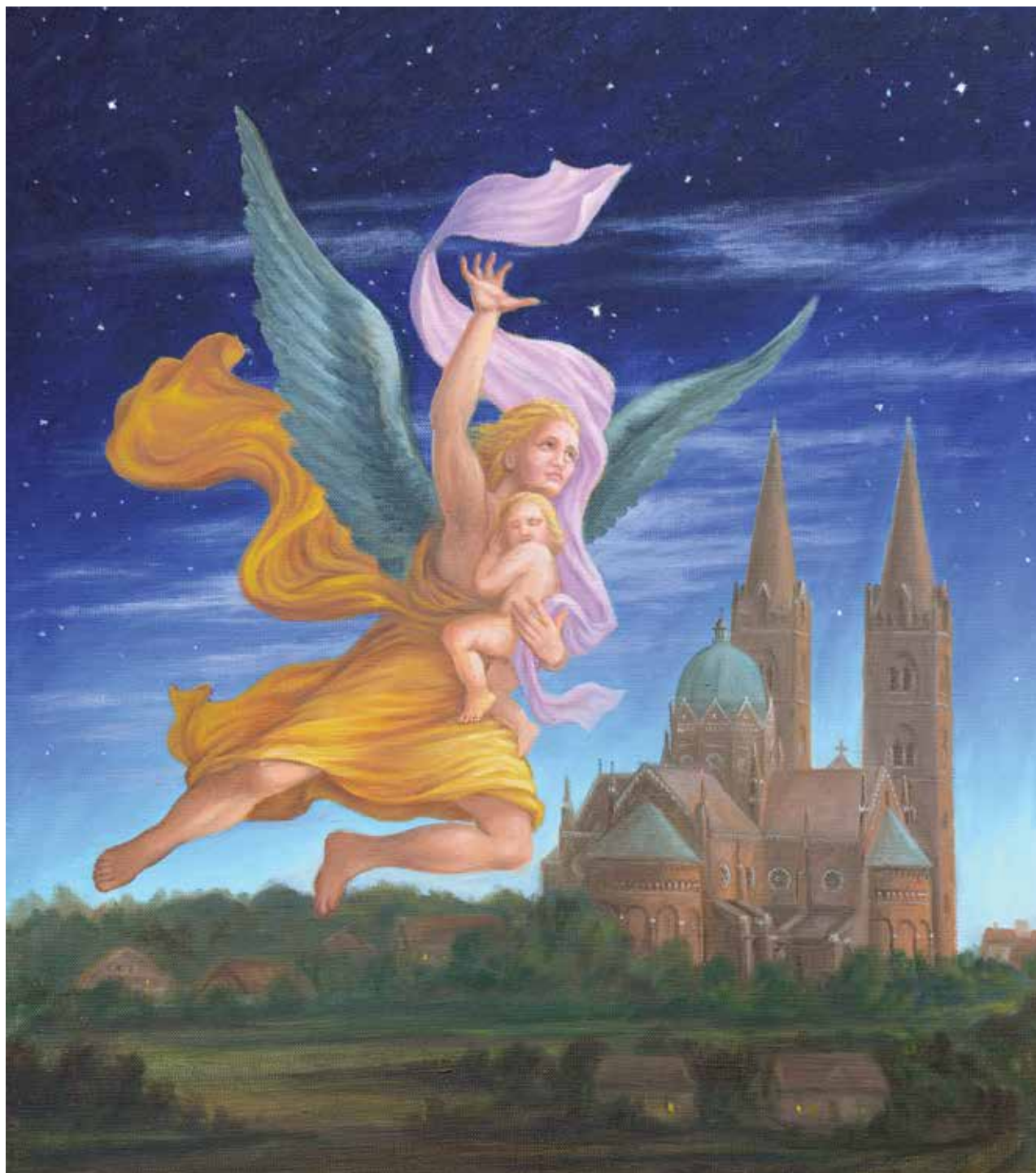
Vedri i raspjevani Tordinac, pun životnog elana, optimizma i ljubavi za sve što je iz naroda kojem pripada, sada je opor i tužan: kraj njegove zadnje priče je tragičan – dva brata umiru mladi, smrtno zavađeni, otrovani mržnjom. *Kožuh* je zavada, mržnja, nerazumijevanje: braća se ne uspijevaju izmiriti na ovom svijetu, iz kako to najčešće biva banalnih i teško razumljivih razloga.

A samo nekoliko mjeseci prije *Kožuha*, dok šeta po đakovačkom groblju, Tordinac je pun topline, romantičan i blagonaklon prema svojim sugrađanima čija posljednja počivališta opisuje. Razgaljuje ga pogled na novu, crvenu i blještavu

katedralu preko puta groblja, zelenilo parka, znani i neznani što počivaju na groblju. Najviše emocija u njemu budi spomenik koji danas na đakovačkom groblju više ne postoji i predivna fresko slika na tom spomeniku. Možda je to bio najljepši spomenik koji je na groblju ikada postavljen, ali to nikada nećemo saznati jer je nepovratno izgubljen. Evo što je Tordinac zapisao:

"...Još je jedan spomenik, koji krije ostatke djeteta (slikara) Zajčeva. Spomenik je jednolik, al je na njem liepa slika na ljepo izvedena, a prikazuje ovo: sveta noćna tišina prekrilila Djakovo i okolicu; gore nebo zaizkrilo zvezdami, a dolje iz mraka strše tankoviti tornjevi u vedrinu; put zvjezdjana neba poletio angjeo angjelske ljepote, u naramku noseć maloga glavitog pokojnika, koji se milo i dragašno stuljio i privio grudima nebesnika. Ama šteta, što će te slike za koju godinu nestati netragom; eno se već sada od angjelske vijoreće odjeće dobra pola odlupila, a tielo do glave gotovo da opane..."

Dug je i naporan put od Rima do Đakova, ali kada se kočija približila toliko da su se počeli nazirati tornjevi katedrale, sve je putnike zahvatilo ushićenje. Najushićeniji bio je mladi slikar Ludovico Seitz. Zajedno s ocem on će freskama ispuniti lađe i apside crkve koja se polako povećavala pred njegovim očima. S njim u kočiji je mlada supruga sa sinčićem Angiolettom u naručju, a najnestrpljivi je stariji sin Giorgetto. Seitz će svoju obitelj prikazati 1875. na freski *Navještenje Gospodinovo i pohođenje Marijino Elizabeti* pa lako možemo rekonstruirati njihov izgled. Dječaci nalikuju majci: svih troje imaju blijedu put i svijetlu, dugu kovrčavu kosu, dok je Ludovico tamniji, s brkovima i malenom bradicom ispod donje usne.

Franjo Molnar: Anđeo odnosi Angioletta u raj, ulje na platnu, 2014.

Ima nešto anđeosko u njegovoj dječici, pa ne čudi što je mlađi sin nazvan Angioletto-Andelko.

Oslikavanje đakovačke katedrale bilo je namijenjeno Johanu Friedrichu Overbecku, slavnom nazarencu, rođenom u Lübecku. Strossmayer ga je angažirao već 1867., ali je slikar umro 1896., ne dovršivši opsežan posao. Valjalo je pronaći zamjenu. Nakon dugotrajne potrage biskup se odlučuje ponovno za slikare nazarenske škole –

oca i sina Seitz – Alexandra Maximiliana i Ljudevita, kako su mu pohrvatili ime, po talijanskom Ludovica, zapravo Ludwiga koji je ime dobio po slavnom bavarskom kralju, jednom od najvećih Strossmayerovih mecenatskih uzora.

Ljudevit Seitz je u Đakovo krenuo iz Rima 9. svibnja 1873., a po dolasku u Đakovo s obitelji je smješten u prefektorat, lijepu vlastelinsku zgradu Đakovačke biskupije na gradskom korzu, u

kojoj je danas Gradski podrum. Dolazi s velikim oduševljenjem noseći šest dovršenih kartona za freske: *Krštenje Kristovo*, *Rođenje Kristovo*, *Krist među mudracima*, *Krist kod Marije i Marte*, *Pohod Marijin Elizabeti* i *Potop*. Već sredinom lipnja započinje prvu fresku *Krštenje Isusovo*, dovršava ju do rujna, a potom, prije zime, dovršava fresku *Isus u kući Marije i Marte*. Međutim, toga ljeta i rane jeseni oduševljenje Ljudevita Seitzza Đakovom je nestalo. Kada je biskup s njim i ocem Alexandrom Maximillianom krajem travnja 1870. potpisao u Rimu ugovor za izvedbu 37 fresaka po cijeni od 34.000 rimskih srebrenih škuda, činilo se to kao posao iz snova. Pred Ljudevitom je bila vječna slava, ali i financijska sigurnost. Otac i sin su gotovo tri godine navaljivali da dođu u Đakovu i započnu s radom, ali je biskup odgađao njihov dolazak sve dok ne bude moguće početi s oslikavanjem crkve. A sada, nakon samo mjesec dana, Ljudevitu je Đakova dosta. Strossmayer se u pismu Voršaku od 4. lipnja 1873. žalio na Ljudevita koji govori da „trati vrijeme radeći u neprikladnom i nepoznatom mjestu“.

Ne shvaća kako ga baš on treba učiniti poznatim i privlačnim.

Prvih pola godine bilo je jedino razdoblje kada su se otac i sin Seitz držali ugovora, a ubuduće će obojica praviti velike probleme biskupu jer je zbog njihova kašnjenja, uglavnom zbog preuzimanja drugih poslova, kasnilo dovršenje katedrale.

Ljudevitova obitelj osim 1873. više nije dolazila u Đakovo, a jedan od razloga je i tragedija koja im se tih mjeseci u Đakovu dogodila. Umro im je maleni sin Angioletto i morali su ga sahraniti na đakovačkom groblju.

U tuzi i zanosu Ljudevit slika prekrasnu fresku koju je opisao Tordinac. Anđeo odvodi njegovog Anđelka u Raj, leti s njime iznad uspavanog Đakova prema zvjezdanom noćnom nebu, prema kojemu streme i tornjevi katedrale, one iste koja će Ljudevitu kao umjetniku donijeti novac i slavu, a kao ocu beskrajnu tugu koja nikada neće uminuti.

U tom malenom Đakovu, na kraju svijeta, ostat će ležati njegov Anđeo. Što je govorila i osjećala njegova žena ne znamo, ali znamo da više nikada nije došla s mužem u Đakovo. Možda je smrt Anđelkova razlog što je Ljudevit tako nevoljko dolazio u Đakovo i tako sporo radio?

Dvije godine nakon sinove smrti Ljudevit u Đakovo dolazi tek u kolovozu i dovršava samo

Ljudevit Seitz: *Susret Marije i Elizabete*, freska u đakovačkoj katedrali, 1875. Na slici je prikazana Seitzova supruga, dvije sestre i dva sina

jednu fresku, najosobniju koju je naslikao u đakovačkoj katedrali: *Susret Marije i Elizabete*. Slika je neobična jer prikazuje dva događaja: u gornjem lijevom kutu slike prikazana je Blagovijest anđeo Gabrijel navješćuje Mariji da će začeti Spasitelja, a ona mu odgovara: "Neka mi bude po rječi tvojoj!"

U središtu slike je susret Marije i Elizabete, a u kompoziciju je Ljudevit uvrstio svoju obitelj. Pored Elizabete i Zaharije naslikao je tri ženske osobe, a tko su one opisuje Cepelić u svojoj *Stolnoj crkvi* (1915.): „Naslikao je svoje sestre Helenu (crnku) i Franceskinu (plavku) ter svoju suprugu s djetetom Angjolettom u naručaju, kojem mu je u Đakovu preminulo: dočim onaj veseli dječak uz zakariju nije nitko drugi, nego njegov prvorođeni sin Gjorgeto, koji je tri godine nakon oca otišao Rimu u vječnost.“

Antun Jarm koji je često pisao o Ljudevitovim freskama pomalo romansira cijeli događaj oko kompozicije slike pa za Angjoleta tvrdi da je "rođen, umro i sahranjen u Đakovu", ali činjenica o rođenju u Đakovu nije točna. Nema zapisa u matičnim knjigama, ali nema zapisa ni u knjigama umrlih. Jedino grob s freskom koji je dirnuo i zadržao Tordinca, svojom trošnom ljepotom i znakovima neumitnog propadanja.

Biskup Strossmayer nije bio previše zadovoljan osobnom notom koju slikar uvrštava u kompoziciju freske, što i zapisuje u *Glasniku* 1875.: "S druge strane slike za sv. Elizabetom stoji sv. Zaharija, pun strahopočitanja prama sv. Gospi. Slikar mu je po starom običaju pratnju sastavio

osobljem sebi milim i dragim. Tu je žena slikarova s dvoje djece, jedno vodi, a drugo u naručaju drži; za ženom su dvije sestre slikarove. Skoro bih rekao, da je slikar tim ponešto slici svojoj naudio, odjenuo ju previše likom sadašnjosti."

Devet godina su Seitz oslikavali katedralu, uz stalno negodavanje biskupa Strossmayera zbog kašnjenja i otezanja s radom. Čak se bio toliko razljutio pa je 1876. angažirao rimskog slikara Consonija da mu naslika dvije freske u glavnom brodu katedrale. Consoni mu šalje svoga učenika Ansiglionija koji je naslikao freske *Abraham žrtvuje Izaka* i *Noina žrtva*. Strossmyer je toliko nezadovoljan freskama da ih čak odbija opisati u seriji tekstova o freskama đakovačke katedrale koji su izlazili u Glasniku i Viencu: „Sad bi mi još samo preostalo dvije slike u glavnoj ladji opisati, ali mi se ne će. Umjetnik, koji ih je slikao, vrlo je dobar i plemenit čovjek, no slab slikar. Slike mu nimalo nisu monumentalne. Reklo se, da je učenik Overbeckov i da je dugo vremena kod Overbecka radio. Ja u njegovim slikama ni najmanjega traga Overbeckove umjetnosti ne nalazim. Slika jedna predstavlja žrtvu Noemovu, a druga žrtvu Abrahamovu. Tim će slikama najoštrija kritika biti neposredno susjedstvo Seitzovog mladjega."

Biskupu je jasno da će morati biti strpljiv sa Seitzovima, koji su postali poznati i traženi po cijeloj Europi. Ljudevita Sveti otac imenuje ravnateljem svih papinskih galerija slika, „očito ga smatrajući najvećim živućim religiozним slikarem“, zapisuje Milko Cepelić 1900., četiri godine prije umjetnikove smrti. Ljudevit je slavan, odlikuju ga u rimskoj akademiji San Luca, u drezdenskoj Akademiji, Sveti Otac ga odlikuje komturstvom Pijeva i Grgurova reda, austrijski car redom Franje Josipa I., a belgijski kralj Leopoldovim redom. Kao umjetnik on je u zenitu, hvaljen i poštovan, ali u privatnom životu snašla ga je nova tragedija. „Ludovico živi stalno u Rimu. Oženjen je: imao je više djece, ali su mu za rana pomrla, a lane je izgubio i sina jedinca, netom je završio 24. godinu“, zapisuje Cepelić. Ljudevit je u svojoj pedeset i petoj godini, na vrhuncu životnih snaga i umjetničke slave, ostao bez nasljednika. Onaj lijepi dječak na đakovačkoj fresci, koji sretno hoda uz svoju

majku, sada je sa svojim bratom Angiolletom na nebu. Za četiri godine za njima će i Ljudevit. Neće se ostvariti Strossmayerova želja da na mjestu slabih Ansiglionijevih fresaka naprave nove. Biskup je zaboravio muke koje je imao sa Seitzima, a posebno dramu u godini dovršenja katedrale. Bilo je predviđeno da se crkva posveti i svečano otvori na Petrovo 1888., na dan svog zaštitnika, ali samo zbog slikara posveta je odgođena do 1. listopada 1888. Nakon završetka radova 1887. Ljudevit i Maximillian obećavaju da će stići za Uskrs u Đakovo i nastaviti radove. Međutim dolazi Uskrs, pa Spasovo i Duhovi, a Seitzovi ne dolaze. „Biskup je u velikoj brizi i tuži“, zapisuje Cepelić, boji se da će i novi rok biti neostvariv i da se crkva neće uopće posvetiti 1888., njemu iznimno bitne godine kada slavi pedeset godina svoga misništva. Stariji Seitz dolazi 18. lipnja, a Ljudevit tek 10. srpnja 1888. Oba grozničavo rade: Ljudevit dovršava dvije slike sa starozavjetnim motivima, *Našašće Mojsijevo* i *Samuel pomazuje Davida za kralja*. Slike su dovršene tek 20. rujna 1888. i radnici užurbano miču skele i uređuju katedralu. Radi se doslovce do samog dana posvete, a taj dan je veliki trijumf ne samo za biskupa već i za slikare.

Ljudevit Seitz više nikad nije došao u Đakovo, iako je osim sjajnih fresaka u Đakovu ostavio sinov grob s možda najljepšom i najemotivnijom freskom koju je ikada naslikao. Pet godina nakon posvećenja katedrale, freska se počela raspadati, a ubrzo je u potpunosti uništena. Jedino sjećanje na nju je usputni zapis prerano umrlog đakovačkog pisca Nikole Tordinca. Oko 140 godina nakon nastanka te freske pisac ovih redova je razgovarao s akademskim slikarom Franjom Molnarom da pokuša rekonstruirati ovu sliku, na osnovu lijepog i dragocjenog opisa Tordinčevog. I ta je slika, čitatelju, pred tobom, onakva kakvu smo je umjetnik Franjo Molnar i pisac ovih redova doživjeli - oživljeni komadić đakovačke kulturne povijesti, sjećanje na sjajnog umjetnika i njegova sina i na njihovog mecenu i na jedno prekrasno đakovačko doba kada su giganti hodali našim gradom: „da ostane braći liepa uspomena“, da smo jednom bili zajedno, „...kô što nikad više na ovome svijetu...“

UZORANA LEDINA

(ŠIMO KLAJČ, akademski kipar, slikar, grafičar, medaljar, pjesnik)

Josip Palada

Ovom prilikom sjećamo se slavonskog diva po mnogo čemu. Zvao se ŠIMO KLAJČ. Roditeljima je došao kao dar 26. 10. 1929. godine u Starim Perkovcima (općina Slavonski Brod), ali je najradije govorio da je rođen nedaleko Đakova. Po osnovnom školovanju i Drugom svjetskom ratu, zatičemo ga u Zagrebu. Tu je 1949. završio gimnaziju, a 1952. godine Višu pedagošku školu (umjetnički odsjek). Dalje podaci govore da je 1960. godine završio Akademiju likovnih umjetnosti – kiparski odjel. Postao je član HDLU-a 1961. godine. Nakon studija profesionalno se bavi likovnim radom te nastupa na brojnim likovnim manifestacijama HDLU-a.

Iz škratih i pomalo samozatajnih natuknica saznali smo. Radio je komornu i monumentalnu skulpturu u različitim materijalima, pročišćenih i simboličnih oblika.

Autor je mnogih spomen – obilježja II. svjetskog rata u: Zagrebu, Splitu, Bjelovaru, Zrenjani nu, Samoboru, Petrinji, Crikvenici, Velikoj, Starim Perkovcima, Novoj Gradiški, ali i ostalih spomen obilježja u: Lastovu, Jablanovcu, Slavonskoj Pože gi, Cresu i Križevcima.

Samostalno je izlagao u Zagrebu (1963., 1974., 1980., 1985., 1988., 1990., 1994.), Đakovu, (1969.), Lenjingradu (1972.), Samoboru (1975.), Opatiji (1977.) i Zaprešiću (1994.).

U Zaprešiću surađuje od 1982. do 1991. kada postaje član radnik Ogranka Matice hrvatske. Izradio je najpoznatiji spomenik Augustu Šenoi, a povodom njegove 100 godišnjice smrti. Spomenik je postavljen u Jablanovcu pod brijegom na kojem se uzdižu Kameni svatovi.

Sudjelovao je na kolektivnim izložbama u: Zagrebu, Samoboru, Osijeku, Đakovu, Slavonskom Brodu, Vinkovcima, Vukovaru, Vrpolju, Splitu, Makarskoj, Rijeci, Gospiću, Otočcu, Sarajevu, Banja Luci, Tuzli, Bihaću, Zenici, Beogradu, Subotici, Skoplju, kao i u Varšavi, Veroni, Linas – Montihery, Strasbourgu i Dakaru.

Bista Augusta Šenoe, rad Šime Klaića

Studijski je putovao u: Firencu, Rim, Pariz, Amsterdam, Luksenburg, Ženevu, Budimpeštu, Sofiju, Istanbul, Lenjingrad i Moskvu. Organizirao je i vodio likovne umjetnike na ta studijska putovanja iz Zagreba i Hrvatske, a preko HDLU-a Zagreb.

Osobno sam ga upoznao 1961. godine. Radio sam intervju s njim, a povodom njegovog povratka iz Moskve, za drugi program Radio Zagreba. Otad smo sporadično drugovali sve do njegove iznenadne smrti.

Gospodin ŠIMO KLAJČ, akademski kipar, blago u Gospodinu tiho je preminuo u petak, 11. VI. 2010. u 81. godini života. Po želji pokojnika, ispraćaj je obavljen u krugu najuže obitelji.

Sznao sam; tog sudbonosnog petka, nije se probudio, kako je dugo vremena činio i kuhao kavu sebi i svojoj dragoj supruzi Tereziji, poznatoj kao Tea, inače susjedi i djevojci iz sokaka u Starim Perkovicima. Kad je došla u njegovu radnu i spavaću sobu da ga podsjeti na uobičajenosti njihove jutarnje seanse, vidjela je, on, njen dragi, jedini, usnuo je vječnost.

Ispunila mu je tolike želje u dugom zajedničkom životu, pa mu je i ovu posljednju na ovom svijetu ostvarila. Nije dugo stala, pa se i sama za njim u vječnost zaputila. Sad druguju u nama nepoznatim svjetovima.

UZORANA LEDINA

Slavonski hrast, brat neba, rastao je i stasao u dub podneblja, Quercus Croata, car u šumi mnogolikog raznovrsnog slavonskog drveća. Pa i kad se stropoštao, mukom je pao, vraćajući ljubljenoj majci Slavoniji, Croaciji, sve što je od njih dobio; i gorostasnost, i ime, i ponos, ali i talent, umješnost, svu svoju značajnost. U sve je dozvoljavao da mu diraju, preimenuju, samo nije dozvolio da mu diraju u ime Šimo. Znao mi je otesito reći: - Koliko ti puta moram skrenuti pažnju? Ja nisam ni Šime, ni Šimun ni Šima, ja sam ŠIMO!

Tamo gdje kupušnjak zora

Rumenilom već zali.

Sisa vime zeleno

Svojoj majci klen mali.

(Sergej, Serjoža Jesenjin, prijevod po mom sjećanju s ruskog.)

Klaićev medaljon Miroslava Krleže

Duhom se nikad nije micao iz svojih Perkovaca. Orao je njivu ljubavi i poezije u maniri kipara klasika, držeći se prepoznatljive realnosti motiva, ali počesto je sezao za nadrealnim, simboličnim pristupima, eksperimentirajući jednostavnim oblicima.

Kad je slikao najvažnija mu je bila idejna simbolika. Tako će Uzoranu ledinu prikazati, nacrtati, artikulirati, misleći na veliko djelo nobelovca Šolohova, ali i na svoju Slavoniju.

Brazdu do brazde, simbolizira uvrnuta lepršava šarena traka. Uzorana ledina je nada rađanja hrane, obilja. Jedino obrađena Panonska njiva vraća uloženi trud orača i povjerljivo joj poklonjenog sjemena, a tako je lijepa, podatna, obećavajuća, kao mlada žena. Naša ravnica. Dno panonskog mora. Dosegnuta ljubav slutnje, ali i uzajamnog povjerenja. Žuto ulje ljekovitih uljarića (repice i suncokreta), crno od sjemenki bundeva, liječi duh i tijelo kao katedrala sveta. A tu su još ljepote: plavetnilo lana, zelenilo konoplje, koja se umijećem i marnim radom pretvara u čudesno bijelo (platno, rubašku, gaće i rukotvorine ostale).

Sve je to sažeo u simbol veličanstvene linearne prostranosti. I na slikama i grafikama pokazao je i prikazao asocijaciju, uvrnuvši, preokrenuvši plastične trake kojima se služe električari i telefonisti da u podzemlju označe svoje instalacije. Od svakog materijala umio je stvoriti novu simboliku, poeziju, metaforu, asocijaciju senzacionalne ljepote, nadrealnu istinu uobličene ideje. Stvar-

nost samo njemu znanu. Uljuđenost i ljepotu nadmašnu.

Do smrti je zimi nosio u javnosti šubaru koju ni jedan vjetar ne može da skinu s glave tvrde i pametne, ali glave paora, šokca. Šešir s trobojnicom može bilo koji sin Eola u prašinu da odnese. Svojom šubarom Šimo je odolijevao svim nasrtajima hladnih vjetrova, kao i misli kritika i kritikanata, te podlostima vjetrova, prgave djece oca Eola. Gradio je rijetko dosegnuti svijet lijepoga iz običnosti. Uvijek svoj, osobit, jedinstven. Narodu na usluzi, jer živio je pretežno od narudžbi koje je ispunjavao do perfekcije, ali ne odstupajući od vrhunskog umjetničkog kreda. Uvijek je bio nov, poseban, svoj. Djela su mu zračila virtuoznošću, skladom i poetikom, napose dopadljivošću.

Uzorana ledina je čedna, nedodirljiva sigurnost, obrana od svih osvajača, posvajača te čizama i kopita silnih kentaura. Jedino ljupkim konjima i njihovim ljudskim pratiocima dozvoljava da je pohode i u njenim njedrima hranu stvore. Govorili su mu, oni koji sve žele u neke prepoznatljive ladice strpati, da je slavonski Zagrepčanin. Oni pak drugi okretali su i imenovali ga zagrebačkim Slavoncem. Smijuljio se tajanstveno, jer je znao, osjećao, radeći u pomalo zamračenom prostoru ateliera, obasjan vidovitošću nadahnuća i uma. – Ja sam svjetionik Svijeta, jedinka, koja pronicljive vizije ideja rukama vizualizira i sadi uz putove zalutalih prolaznika kao putokaze istina! U intimnom dnevniku je pisao pjesme. U drugoj maloj knjižici mi je pokazivao neke nebeske proračune, kao da ga je nježnim krilom vizija taknuo duh Ruđera Boškovića. Svaki put ga je obasjavala neka nova ideja. Iznalazio je materijale koje je oblikovao, na svoj način, poseban način, spreman da svaku narudžbu maksimalno realizira i ozari naručitelja te ga iznenadi ljepotom i prepoznatljivošću zahtjeva, ostajući u realitetu najmoćnijih umjetničkih dosega.

VESNA SE IGRA

Sjećam se te osme samostalne izložbe (Samobor, 22. XI. – 6. XII. 1975.).

Izložio je svega pomalo. 32 skulpture (Poletarac, Vitez slavonske ravni, Vesna s loptom, Ikar, Moje obale, Čežnja, Metamorfoza, Madona s djetetom, Obitelj, Poniženi i uvrijeđeni, Goranov ambis, Erotska žed, Dvoličnjak itd.). Sedam fotografija, postera je pokazivalo njega i njegove skulpture u prirodi. Tridesetak crteža pokaziva-

Medalja s likom prvog hrvatskog predsjednika

lo je i prikazivalo njegove ideje. Četiri uokvirene slike: Don Qujote, Golgota, Otvoriše se nebesa i Uzorana ledina, otvarale su prostor oko izloženih skulptura u neke daleke asocijativne vizije.

Juraj Baldani, profesor, pjesnik i likovni kritičar zaposlen na Radio Zagrebu, u katalogu izložbe je napisao i potpisao:

„Ulazeći u poslijeratnu hrvatsku skulpturu, Šimo Klaić javlja se već od početka kao kipar sklon meditaciji. Svaki njegov rad u stvari je oblikovanje izvjesne ideje kojoj on traži pogodan izraz, bilo u deskripciji ili simboličnu... (napose u raznorodnom materijalu).

Kipar Šimo Klaić vezan je svojim djelom uz rodnu Slavoniju pa nije čudo da niz ostvarenja sugerira kolorit tog podneblja naše zemlje. Dok mnogi svoja istraživanja usmjeravaju prema originalnosti izraza, on to čini u pronalaženju novih dimenzija sadržaja.

Kao pojava u suvremenoj hrvatskoj umjetnosti nije vezan ni za jednu ideju ili stilsku grupaciju. Po naravi sklon liričnosti, meditaciji i psihološkoj analizi, on stvara zatvoren intiman svijet pokušavajući svojim doživljajima i emocijama pridonijeti djelić više ljepote i smirenja životu nagriženom tehniziranim civilizacijom.“ ...

* * *

Skulptura Vesna s loptom, ili kasnije nazvana Vesna se igra.

Toliko je živahna i simbolična ta skulptura da ne znaš: je li se lopta igra s krhom zaigranom djevojčicom, kose vezane u repić, ili se djevojči-

ca igra s tom nadnaravnom čudljivom loptom, koja u svakom slučaju simbolizira Kuglu zemaljsku. Ako mi čvrsto stojimo na zemlji slavonskoj, uspravni glavom u nebu, onda ti ljudi tamo na suprotnoj strani Zemlje, prilijepljeni silom težom stoje u isto vrijeme na glavi u prozračnom nebu. To je ta nadrealnost, naša ili njihova, ali i jedina stvarnost.

S Kuglom zemaljskom se čovječanstvo, od najmanjeg do najvećeg, igra u svemiru, lupajući ručicom, ručetinom i nebrigom po njoj. Nikad se ne zna tko će koga u igri umoriti, savladati, nadvladati ili naprosto odbaciti. Ako prsne Arka, uz sve mudrosti svijeta, nestat će i čovječanstva. Žalobno ječi praznina!

Ova nježna, gotovo nadnaravno poetska asocijativna cjelina, upozorava civilizaciju, koja se ponaša kao pustopašna razuzdana nepromišljena igračka da se igra sa svojom jedinom kolijevkom, svemirskom Arkom, malim planetom Zemljom, koja je usput rečeno zrnce praha, na jednoj od svjetlosnih slamki „Kumove Slame“. Galaksija neće ni znati da je u beskrajnu otpao još jedan djelić nje s ugašenim suncem i svim što okuplja oko sebe. Čovječanstvo se igra kao dijete, vikali mi ili ne. Nerazumlje je sveopća pojava. Čemu ljudima um i mozak?

Na toj izložbi zapažena je bila skulptura Vitez slavonske ravni, čudesan konjanik na vilovitom konju.

Malo dalje, još neobičnija skulptura, Poniženi i uvrijeđeni. Pet nadrealnih likova sjedi na klupi od hrasta. Izrezani su od lima potrošenih, starih, savijenih pila. Potrošili su sebe i ovdje sjede simbolično u praznom prostoru ničega, kao ljudi bez nade. Nadrealna, jednostavno, stvarna zbilja. Šimo je svaku ideju znao uobličiti, pa i u neobičnom materijalu razumu je približiti. (Skulptura je nastala prema knjizi Dostojevskog „Poniženi i uvrijeđeni“.)

VELIKI PRIJATELJI

Od gradića Samobora, Šimo je dobio narudžbu da izradi biste Sedam sekretara SKOJ-a. Dijelila se i Republička nagrada s tim imenom, mladim umjetnicima.

Šimo je vrlo ozbiljno pristupio narudžbi i izradio biste tih poginulih mladića. U tradicionalnoj maniri povijesno shvaćanja kiparstva, što bi Slavonac, pisac i povjesničar umjetnosti Matko Peić

rekao: - Valja umjetnošću artikulirati oblik i lice vremena, duha i zanosa te prepoznatljivom realnošću gestom i oblikom uprizoriti, kroz realistički portret, nadnaravni zanos, i snagu koja je djelovala ne štedeći mladost, pa i život.

Šimo, držeći se povijesne istine, portretira Sedam sekretara SKOJ-a, kao otpor stvarne mladosti protiv uništavajuće mašinerije svjetskog kova i sulude namisli da ratom pokori i čak neke narode uništi. Zbivalo se to prije Drugog svjetskog rata. Sedam najobičnijih mladića, iz naših krajeva, nose baklju, žrtvujući život do pobjede. Gradić želi da u gradu na njih živi uspomena. Izgradili su postolja s imenima i povijesnim podacima. Posadili ih pred vojarnu istog imena kao znamenje.

Šimo hiper realistički portretira povijesne karaktere i likove rano nastradalih mladića. Među prvim žrtvama palo je sedam sekretara: Janko Mišić, Zlatko Šnajder, Pero Popović – Aga, Josip Kolombo, Josip Debeljak, Pajo Marganović i Mijo Oreški. Trojica su strijeljana tu u gradiću. Kipar Šimo je dobio državnu nagradu za svoj nenadmašni rad i oblikovanje. Spomenici su krasili grad godinama, a poslije brojnih svečanosti postavljanja, otvaranja. Hvalilo se djelo i umjetnik, a napose portretirani mladići. Dovođena je mladost

Skulptura Šime Klaića

iz svih krajeva da se napaja i divi na umjetničkom djelu i primjeru, te uči kako se voli i brani domovina, pogotovo oni koji su služili vojsku, a bili su iz različitih krajeva tadašnje države. O svakom je pojedincu i njegovoj hrabrosti napisana knjiga, ali i o svima skupa. Sve to oko njih bila je velika turistička, kao i domoljubna atrakcija. Gradić je blistao sjajem spomena. Pokajnički se oduživao. Zašto? Rijetki su znali da je nekoliko sekretara bilo provaljeno i strijeljano u tom gradiću, pa i njihov mladić, Samoborac Janko Mišić. Odgojeni na tom i ostalim primjerima mladost gradića je odgovorila hrabro i snažno: u hrvatskom Domovinskom obrambenom ratu protiv okupatora, srpskih četnika i njihovog smišljenog uzurpiranja JNA. Četrdeset i osam mladića je položile živote i svoju mladost na oltar domovine, braneći svoju dragu domaju, Lijepu našu, Hrvatsku, bar tako govore spomen-ploče na zidu ograde glavne gradske crkve. Novi spomenik istine blista. Park uspomena se pretvara u park ljubavi. Zid oko cinterija crkve, u kojoj se mladi žene i zavjetuju do groba, novi pomladak stvaraju, nadam se i, ne za neke nove ratove, jer ploče s imenima poginulih, poredane po zidu, opominju - Smrt je blizu!

No samo malo dalje, preko uzvisine, stvarnost je nešto drugo, gotovo nevjerojatna. Istina, pa i povijesna, postala je gubava, nepotrebna, sramna. Demontirane su biste junaka, koje su predstavljale čudo otpora, hrabrosti i nade, u neko drugo vrijeme. U vihoru kaosa rata, netragom su nestale. Bojim se da su bile pretopljene u tvornicama za izradu metaka. Bronca je bila teško dostupni materijal. Embargo je vezao ruke braniteljima, ali ne i srce.

Na mjestu poginule hrabre mladosti, danas su neke druge biste i glave. Neke nove istine.

Zaboravljeno je da su poginuli bili naši mladići, ugašene iskre života u vihorima svjetske ludosti. Sukobljene idejnosti i žrvnji politike mljeli su žrtve. Nicali su grobovi na sve strane, najčešće nevinih, svi zaboravljaju, naših mladića, djevojkica, a i ostalih.

U povijest se i, neka vremena, ne bi smjelo intervenirati, barem ne na ovako grub i nerazuman način. Ni čovječji, a još manje Božji zakoni nikome ne daju pravo da uništi umjetničko djelo, napose obilježje, god vremena. To je kao da nekažnjeno posiječeš gorostas dub, jer ti se ne dopada jedan god njegovog dugovječnog života, ili naprosto ubiješ čovjeka kako bi poništio njegovo postojanje. Za sve se genocide sudi i osudi u našoj civilizaciji, samo još ne za kulturocide, faunocide, floracide, a to je civilizacijska sramota ljudi,

vremena i prostora, pogotovo jer treći milenij od Krista, korača, huji ovdje i sad. Pa valjda se nismo vratili u doba LEONARDA DA VINCI-a, kad su se remek djela uništavala, pretapala u međusobnim obračunima gradova državnica, ili još dalje u doba Rima, kad je Knjižnica svega znanja poznatog svijeta u Aleksandriji, bakljom ludosti potpaljena i izgorila, a knjižničarka silovana i rasčetverena te pustinjским lešinarima prepuštena.

Živom umjetniku kad uništiš djelo to je kao da si mu pobio djecu, rod, brata. Mrtvu majku ne može iz groba dići da mu rodi novog brata, a ni vrijeme vratiti, kako bi ponovno istom energijom stvorio poništenu umjetničku djecu, jer zanos i energija se pomakla u neke nove sporije titraje, u neke nove lirske izričaje, u neko novo doba i poimanje.

Da, skulptura se može obnoviti, novo dijete stvoriti, ali to više nije ono prvotno u strugotini vremena i prostora, napose zanosa, jer pomaklo se vrijeme tvorca, stvorca, pa i Cozmosa. Točka na kojoj se trenutak zbiva, pomiče se rotacijom Zemlje, kćerke svemira, brzinom koju ni ne slutimo, sjedeći u svojoj udobnosti, a mi zapravo putujemo neprekidno pod nebeskim udarima i opasnostima.

Nastradala je i Šiminom idejom stvorena, vebna skulptura „Tri prijatelja“. Oblikovao je ideju. Na masivnoj klupi u parku, zbivanje. Na brončanoj klupi sjede mladić i djevojka, te zajedničkim interesom čitaju knjigu i veličanstveno se uzajamno vole. Putuju kroz avanture znanja i sadržaja knjige, poistovjećujući s pročitanim svoje mlade još neiskusne živote. Veselje je neizmerno. Doživljaj jedinstven. Putuješ bez ugroze kroz tolike avanture i raznovrsne živote te još raznovrsnija iskustva i proživljaje.

Skulpturu je otkupio i javno, brončanu posadio u park pred Vijećnicom, grad Križevci. Nekog je u mraku noći zasmetala ta zaigrana i savjetodavna iskrenost. Skulptura je oštećena još za života umjetnika. Kako i koliko je obnovljena, nismo saznali. Koliko smo uspjeli saznati, u Muzej grada Križevaca je pospremljena. Ponavljam novi vandalizam, koji se uobičajio na našim prostorima, velika je sramota i za plaćene čuvare javnih objekata, spomenika, a bogme i za građane koji ne samo žive nego i uljepšavaju, povijesno obogaćuju svoj i naš grad. Petrinju i ne spominjem, jer ona je bila okupirana. Uništena je crkva Svetog Lovre. Spaljene kuće izbjeglih Hrvata. Pokradena umjetnička djela, pa i Šimin spomenik posvećen Moši Pijadi, nestao je bez traga.

UNIVERZIJADA 1987.

Svjetski poznata manifestacija studentske omladine, koja se održavala u Zagrebu, zbog snishodljivosti politike i proskribiranog slova „U“ od četnika, samozatajno je ponizila Hrvatsku i grad Zagreb i bila oglašavana neprirodno kao Univerzijada (Juniverzijada) valjda kao svjetsko takmičenje studenata Junaca, a ne svjetske elite intelektualaca sportaša.

Šimo Klaić, kipar, rodoljub, tom prilikom je u pripravnim periodu, samoinicijativno izradio Plakete i Medalje o svim sportovima. Na tim čudesnim prijedlozima odličja, izrezanim umijećem epera, nadrealno smanjenim do potrebne minucioznosti i bilo kakvog zahtjeva dimenzija, on slikovito, likovito u prepoznatljivoj gesti pokazuje sve aktivnosti sportova koji su se upražnjavali na takmičenjima. Pravi 34 medaljona. Bez detalja, ali nadrealno, ipak na njegovim aplikacijama prepoznajemo: Streljaštvo, Plivanje, Sportski ribolov, Boćanje, Džudo, Karate, Košarku, Odbojku, Hrvanje, Boks, Šah, Biciklizam, Mačevanje, Skok u vodu, Konjički sport, Podvodne sportske aktivnosti, Skijanje na vodi, Gimnastiku, Kajakaštvo, Automobilizam, Vaterpolo, Veslanje, Motonautiku, Jedrenje, Motoristiku, Skijanje, Hokej na ledu, Opću sportsku medalju, Nogomet, Petoboj, Rukomet, Tenis, Kuglanje, Stolni tenis.

To je toliko sveobuhvatno da su se mnogi uplašili čudesnosti njegovog oblikovanja. Medalje su ostale u ateljeu, njemu na diku, ostalima na sramotu.

Prvu medalju koju sam vidio u vlasništvu obitelji Nagy, prepoznao sam kao poetsku simfoniju posvećenu pjesništvu i pjesniku Sergeju Jesenjinu. Ove medalje o sportu, koje su nastale tridesetak godina kasnije, bile su poetski cizelirane vizije sportskih aktivnosti, rijetke i jedinstvene.

Pokazao ih je na XIII. samostalnoj izložbi u Zagrebu, od 21. 1. do 11. 2. 1985.

Kroničari su zapisali: "Život i umjetnost ili umjetnost kroz realitet života, umjetnost kroz bizarnost predmetnosti uz simbiozu svjetla i sjene, punog i praznog to je ono što karakterizira likovno djelo Šime Klaića". (Mr. V Ferderer, Novine Črnomerec.)

"Ne kidajući gotovo nikada asocijativne sponne između prirodnog izvora informacije i njegove likovne prezentacije, Klaić se afirmirao kao kipar kojemu je apstrahiranje predmetnog samo metoda kojom se oslobađa vizualnih irelevantnosti objektivne realnosti.

Za idejni svijet svojih meditativnih preokupacija, Šimo uvijek traži najadekvatniju skulptorsku formu, te su često ti radovi blizu apstraktnog ili izrazito apstraktni. Nastojeći materijalizirati i apstraktnu pojmove, umjetnik ipak uspijeva naći transparentnu evokativnu nit koja nam njegove metaforične ili simbolske realizacije čini prepoznatljivim i bliskim" (V. Zlamalik. Katalog „Memorijal I. Kerdića“, Osijek, Zagreb, Berlin, 1980. – 1981. godine.)

"U svakoj skulpturi forma se logično stapa i nadopunjuje s početnom poticajnom idejom i upravo odatle proizašla razumljivost – jedna je od najjačih kvaliteta Klaićeva djela i stvaralaštva." (M. Viculin. „Galerija izlog“, Črnomerec, 1984. godine.)

Od svih kroničara, nitko nije primijetio, ili na-prosto nije se usudio primijetiti kad se spominjao Zagreb, nije se spominjala Hrvatska. Na svakoj medalji Šimo je izrezbario tri polja šahovnice, "tri kvadratića su stilizirani grb grada Zagreba, a moj tata ih je stavljao kada prostor na umjetničkom djelu nije dopuštao urezivanje ime autora", upozorila me autorova nasljednica. Neka se u Svijetu zna tko smo i odakle smo. Ta tri polja grba postat će univerzalni znak Hrvatske te je garancija proizvodu koji se nudi da je iz Države Hrvatske, članice Euvropske unije.

Iako medalje nisu službeno dijeljene, svjetska univerzitetska omladina ponijela je mnoge u svijet, kao suvenire. Zagreb i Hrvatska su neprolazni za sva vremena i sve sisteme, ma koliko je to nekima nepodnošljivo, kao Đavolima tamjan.

101 (S)LIČNOST

XV. samostalna izložba plaketa, posvećena 900. obljetnici grada Zagreba. Zaprešić, 17. 10. 1994.

„SLIČNOSTI SU SJENKE RAZLIČITOSTI. RAZNI LJUDI VIDE RAZLIČITE SLIČNOSTI I SLIČNE RAZLIČITOSTI". (Vladimir Nabokov)

Nevjerojatno je tko se sve uključio u kompoziciju ove izložbe. Radovi su nastali u najstravičnijem, ali i najsložnijem herojskom dobu za Hrvatsku, dok su sirene upozoravale grad Zagreb i okolicu na opasnost iz zraka. Čelične ptice četničke posrbljene JNA pokušale su ubiti Legalnog Predsjednika Republike Hrvatske Dr. Franju Tuđmana i njegove goste, a samo su srušile, zgromile, u starom gradu Zagrebu, Banske dvore. Predsjednik je bio prisiljen prijeći i stolovati u

podzemlje. Hrvatska se branila od Vukovara do Dubrovnika. Opet gola mladost, srce i ljubav, slabo naoružana, protiv pete vojne sile u Europi.

Šimo se ne boji. Portretira najistaknutije osobnosti u korpusu naroda Hrvata, ali i prijatelje iz svijeta: Karol Wojtyła i drugi.

Spomenimo imena njegove i naše Slavonije: Antun Bauer, Vesna Bosanac, Mile Dedaković – Jastrebovi, „Zlatni dukati“, pet plaketa, svirali u rovovima na bojišnicama Slavonije, Jakov Eltz, Đuro Kokša, Ćiril Kos, Josip Kozarac, Zvonimir Kulundžić, Dobrica Cesarić, Josip Palada, vodio postrojbu „Hrvatski umjetnici“ do Đakova, Vinkovaca i Nuštra, Antun Gustav Matoš, Juraj Njavro, Matija Antun Relković, Kićo Slabinac, Josip Juraj Strossmayer, Antun Branko Šimić, Fabijan Šovagović, Martin Špegelj, Dragutin Tadijanović, Zlatko Tomičić, Milka Trnina, Tin Ujević i Franjo Tuđman.

Po prvi put medijski pokrovitelji: „Večernji list“, i Hrvatski radio - Radio Sljeme.

Kad sam u uniformi došao u atelje, zatekao sam ga kako u mraku, zapravo u prigušenom dnevnom svjetlu ateliera, modelira svoje plakete, po njemu iole značajnih osoba i osobnosti hrvatskog naroda. Po modeliranju neke je lijevao u gipsu pa patinirao, a neke i u bronci. Pokazao mi je od Zrinskog i Frankopana sve što je napravio bio do tada. Zapazio sam: Alojzija Stepinca, Anto Topić Mimar, Bana Josipa Jelačića, Miroslava Krležu, generala Janka Bobetka, ali i Ivanu Brlić Mažuranić, Brunu Bušića, Augusta Cesarca, Augusta Šenou, Dobrišu Cesarića, Antu Kovačića, Ivana Gorana Kovačića, Josipa Kozarca, Ivana Kozarca, Ivana Mažuranića - pjesnika i bana pučanina, Vladimira Nazora, i da ne nabrajam, preko petsto pedantno, cizeliranih portretiranih značajnika toga vremena na našim prostorima, kao i na prostorima naše dugovjeke povijesti. Svaki lik je ovjenčan vijencem slova i podataka, koji neupućenima govore tko je uprizoren, što je i zašto je ovjekovječen na medaljonima, zapravo plaketama, koje se lijevanjem mogu umnažati, bilo u gipsu, bronci ili nekom drugom metalu.

Što u katalogu kroničari javljaju o Šimi i njegovom djelu:

“Šimo Klaić, pri tretiranju forme daje avangardne priloge našoj suvremenoj skulpturi” (S. Šikić, Zbirka Bauer, 1989. Vukovar).

Uz zornu prepoznatljivost željenog lika, Klaić se poigrava poezijom te je svakome svome djelu dodao poetski stih kako bi još pobliže dao značenje osobi njezinih zasluga. ... (V. Čutura, Glas Koncila, 2. 10. 1994.)

“Ne bih ja to inače naručio... ali me maestro Klaić nagovorio da pristanem na izradu biste koja će stajati u predvorju galerije za koju već desetljećima skupljam umjetnine po svijetu. ... Iznenađen sam, nisam vjerovao da će me tako pogoditi...” (Biskup Đuro Kokša, Globus, 30. 9. 1994.)

KAMENI SVATOVI

(Narodna priča. Spjevana kao povjesnica po Augustu Šenoi i objavljena u Vijencu, 1869.)

Spomenik toj čudesno dramskoj povjesnici i njenom autoru Augustu Šenoi, nitko se nije usudio sačiniti. No povodom 100 godišnjice smrti autora (24. X. 1982.) spomenik je sačinit i postavljen na jednom malom cvjetnom otočiću, na križanju putova u selu Jablanovec, a podno brda na kojem Kameniti svatovi putuju svoj vječni život. Svatovi su visoko gore na hrptu jednog od brjegova Zagrebačke gore, omiljeno zvane Medvjednica. Kamene svatove lebde u nebu nad zelenilom raslinja. Ovdje dolje, suprotno putu koji se penje preko planine, dere uz rub planinskog puteljka, niz strminu, skakutavo, žuboravi planinski potok. Idila, pastoral. Pan nadgleda ljepotu svojega carstva. Nedaleko u rudniku, pospani šišmiši dremuckaju, čekajući ljeto, pa da se vinu u tople sumrake, osvjetljene krijesnicama i zvijezdama, loveći slasne obroke. Ovdje je tek kod nas proljeće zakoračilo. Sve cvjeta radosno i veselo. Oko spomenika je rascvjetalo cvijeće počasti.

Kad se spomenik pripremao, Šimo Klaić je bio zamoljen od organizatora da u svojoj prepoznatljivoj maniri oblikuje bistu Augusta Šenoe. Čitao je i čitao stihove povjesnice:

*Pod vrletnim Susedgradom
Živio vam starac mlinar, ...*

(Imao je mlinaricu i s njom dobije lijepog sina. Boga ti su, vrijedni. Kad je došlo vrijeme ženidbe sin može ženu da bira, ali, kako kaže priča, zaljubio se u lijepu siroticu Janju, kćer slijepog prosjaka. Svi se čude misleći da je pošandrao. Majka mlinarica se najviše suprostavlja, ali pomoći nema, ljubav je jača. Idu svati u crkvu preko planine. Stara doma ručak sprema, ali joj zle sile ne daju mira. Izlazi na prag svoje kuće, mlina, bijesna. Svatovi se vraćaju iz crkve, preko brijega. Šenoa pjeva:)

*...Gnjevnim grlom ljuto vrisnu:
„ Ubila me strijela mahom,
Ak' mi Janja bude snahom!
Kleta družbo, na toj stijeni
Kamenom se okameni!”*

(Sile prokletstva su je poslušale. Gromom spalile mlin, a svate:)

*... Svati, otac, muž i žena
Tvrđ su kamen do kamena, ...*

Kipar situira lijevo od Šenoine biste izdignute u nebo, na malom postolju okamenjenu knjigu i otvara je, taknut čarobnom magijom lirike na završnim stihovima povjesnice.

*Pitaj narod pri toj gori:
„Što će ona rosna stijena?”
Pa ti narod odgovori:
„To su svati od kamena.”*

Kroničar tog događanja, kad je spomenik postavljen i svečano otvoren, ovako je obavijestio kulturnu javnost:

„Prvi susret s našim krajem, Šimo Klaić je imao 1982. kad se obilježavala stogodišnjica Šenoine smrti. Tada je u selu Jablanovec, podno Kamenitih svatova, postavljeno Šenoino poprsje i završni stihovi iz njegove popularne povjesnice Kamenitih svatovi.

Prisutni Šenin unuk gospodin Zdenko Šenoa reče nam, da mu je to najljepši od svih djedovih spomenika. (Napravljeno ih je desetak)

Skromno se pridružujem takvoj prosudbi.

Od tada počinje suradnja istaknutog kipara Klaića sa Zavičajnom zbirkom zaprešićke knjižnice. Šimo će postati 1991. i član radnik Ogranka Matice hrvatske u Zaprešiću. (Zapisao i objavio tadašnji voditelj Zavičajne zbirke profesor S. Ljaljak)

Osobno vam savjetujem, posjetite Jablanovec, spomenik Šenoi, ali i Kamene svatove pa će te tek tada shvatiti i doživjeti veličinu umjetnika koji je oblikovao spomenik, kao božanstvenu okamenjenu pjesmu: i djelu, i čovjeku, i narodu, ali i autoru pjesme, pa i sebi, jer uprizorio je neuprizorivo, nadrealno prizemljio i božanstvo životnosti mu udahnuo za sva vremena. Kiparskim elementima ovjekovječena je pjesma, spjevana po narodnoj priči.

Još je jedna zanimljivost u vezi nadrealno talentiranog kipara, šokca iz naših slavonskih Starih Perkovaca. Samo je jedan put Šimo portretirao sebe. Ostao je u skromnom zaboravu samozatajnosti svoga lika i oblića, puštajući neka sve o njemu govore njegova djela i ostvarenja.

Djela mu se nalaze u privatnim zbirkama i na javnim mjestima širom svijeta. Evo tek nekoliko svjetski poznatih toponima: New York, Čikago, Sofija, Gabrovo, Konakri, Petrograd, Kabul, Šangaj, Tokio, Rim, Padova, Gorica.

Završimo istinitom tvrdnjom: Šimo je neprolazna umjetnička pojava, rijetka veličina u korpusu kipara Hrvata, ali i ostalih likovnih umjetnika.

ŠOKAČKE TEME MAĐARSKIH SLIKARA

Đuro Franković

Ljepotu šokačke nošnje prvi je otkrio slikar István Csók

...Ovaj narod čini privlačnim ne samo jedinstveno lijepa i ukrašena nošnja već i uzorna sloga, čestitost, njegov topao i za prijateljstvo rođen značaj... piše mađarski slikar István Csók o šokačkim Hrvatima u Mohaču.

István Csók je prvi otkrio svijet šokačkih Hrvata u Baranji, a na njegov nagovor slikaju ih i drugi mađarski slikari.

Csók je atraktivne i privlačne Šokice naslikao čak na oko tridesetak platna koje su naišle na dobar prijam u Mađarskoj, na raznim izložbama od Budimpešte do Pečuha, osiguravši solidnu materijalnu poleđinu umjetniku.

István Csók rođen je 13. veljače 1865. u Puzszaegresu (danas Sáregres u Tolnanskoj županiji).

Godine 1882. otputovao je u Budimpeštu na školovanje u Slikarskoj školi. Premda su ovdje predavali i poznati slikari Bertalan Székely i Károly Lotz, ipak je ova ustanova uglavnom obrazovala nastavnike slikanja, a ne umjetnike kista.

Csók nastavlja svoje školovanje u Münchenu, gdje se upisao u Akademiju i postao učenikom Löffftza. Sebe, međutim, nije „pronašao“ ni ovdje, naime škola nije davala prigodu da bi se talenti mogli izdvojiti iz sredine. U Parizu godine 1888. upisao je Akademiju Julian, koja je polaznicima davala potpunu vlastitu slobodu i samostalnost.

István Csók 1895. vraća se iz Pariza u Mađarsku pa se jedno vrijeme zadržava u Nagybányi, u Erdelju, kao i u Tolnanskoj i Baranjskoj županiji, gdje pokušava pronaći „korijene koji podstiču na pravo mađarsko slikarstvo“. Bez pretjerivanja može se reći da je korijene našao većinom u hrvatskim (šokačkim) temama i temama koje mu je ponudio kolorit mađarskih nošnji u Sárközu, u Tolnanskoj županiji.

Počeo je slikati i Šokice u Mohaču, život ribara pored Dunava, ribarske barke i likove u živopisnoj narodnoj nošnji. Na njegovim platnima pojavljuje se kavalkada boja koja može ponijeti čovjeka sa sobom, tako i pravog umjetnika kista kao što je bio Csók.

Na prekretnici XIX. stoljeća, početkom 90-ih godina, kada osjeća da ga obuzima stvaralačka kriza, ponovno se vraća žanr-slikarstvu iz pučkog života.

Godine 1903. opet se nastanio u Parizu, gdje je uz prekide, živio idućih sedam godina, zajedno sa svojom obitelji. Poslije povratka iz Pariza 11. lipnja 1905. godine za mohački list 1905. daje izjavu u kojoj obećava: "Na ljeto ću doći u Baranjsku županiju među Šokce Bodolje, Daljoka, Kozara, i kod Šokica što su ubučene u tako slikovitu nošnju"

Sljedeće godine, tj. 1906., ponovo živi i slika među šokačkim Hrvatima u Mohaču i okolici. Godine 1907. podulje boravi u Mohaču.

Šokica spava (Alvó sokác lány), platno, ulje (1907.)

Pod njegovim vodstvom 1907. u Mohač dolazi društvo mađarskih likovnjaka koji isto napuštaju Pariz te djeluju ovdje i u obližnjim šokačkim selima. Obično za vrijeme ljeta ostavljaju iza sebe francusku prijestolnicu kada su najjarkije boje i u punom sjaju dolazi do izražaja predivna narodna nošnja Šokica, koja zna zatirati pred ljudskom oku. Samo da ponovimo, István Csók naslikao je čak oko tridesetak slika sa šokačkom tematikom, od kojih oko petnaest zna se gdje se nalaze.

Ove njegove blistave slike probuđuju u njemu osjećaj njegove prave biti. Csókovo slikarstvo ide dalje prema smjeru intimnog ugođaja postimpresionizma. Istovremeno se na njegovim slikama pojavljuju i neki formalni elementi secesije, kao npr. na slici *Šokica spava*.

Csók je u umjetnosti sve više tražio kolor, slikovitost.

Posebnu crtu predstavljaju njegove slike sa šokačkom tematikom (Šokci su članovi hrvatske etničke skupine, koji žive u Baranji, Bačkoj, Slavoniji i Srijemu). Zanimljivo je da Csók najčešće slika žene, posebice mlade i to u bogato ukrašenim i izvezenim narodnim nošnjama s bogatim nakitom. Brojna bi se djela mogla navesti kao primjeri, bez nakane da se navedu svi uratci iz ove njegove tematike, ali treba izdvojiti sljedeće naslove u kojima obuhvaća hrvatske teme: *Šokačka snaha*, *Šokica*, *Djevojka u mohačkoj narodnoj nošnji*, *Šokica spava*, *Šokica pored Dunava*, *Šokačko groblje*, *Ružičasta vodenica*, *Sakupljači sijena*, *Šokci se odmaraju*, itd. S tim svojim slikama postigao je visoka priznanja koja mu čak i danas visoko kotiraju.

István Csók je jedan od onih mađarskih slikara koji se skroz držao francuskih impulsa; jednim dijelom bio je pod utjecajem fauvizma, dok je druge strane svojim kompozicijskim rješenjima, primijenom koloritnih refleksa bio blizak impresionizmu. Bio je intuitivnog sklopa, a bit njegove umjetnosti je spontaneitet. Stoga bi bilo u njegovim djelima i prisjećanjima besmisleno tragati za nekom smislenom koncepcijom umjetnosti teorije i ars poetike, naime, teorija ga nije zanimala.

Serija o Šokcima je više no parafraza slikarskog folklorističkog interesiranja, folklorni spektakular, dok na slikama postaje slikarska vrijednost. Njegova glavna djela prava su remek-djela slikarskog fiksiranja čistih doživljaja.

Djela su mu u cjelosti vedri, topli iskazi, koji pogled gledatelja skreću prema ljepotama prirode i životne ljepote. S putanja jednosmjernog razvoja nisu ga mogla skrenuti nastojanja njegovih suvremenika da na svojim slikama vrijednosti

jednog sustava svjesno preoblikuju ono što su u stvarnosti vidjeli.

Najkarakterističnija putanja slikarstva Istvána Csóka su teme o šokačkim djevojkama, oslikane u narodnom enterijeru.

Csók je u kompoziciju slike *Šokica veze* uspio uskladiti suprotnosti: svjetla i sjene, a naslikao ju 1905. godine. Oslikao je jednu mladu ženu koja sjedi na stolici i veze, gleda prema nama iz unutrašnjosti seoske sobe. Iz tamne mase namještaja unutrašnje sobe izdiže se svjetla mrlja lika košulje u narodnoj nošnji, čineći tako jedinstvo s nijansama boje zida i poda.

U slučaju slike *Šokica veze* tamno-svjetle mrlje prouzrokuju plasticitet modela i unutrašnjeg prostora, a na drugoj slici crveno-bijele-crne površine boje sliku pomiču prema smjeru dekorativiteta.

Poznato je kako je István Csók povremence predmet svoje slike ponovno uzeo u obradu te je ponovno naslikao. Takva verzija može biti i njegova slika *Šokica s trešnjama*. Dvije slike je na sličan način komponirao, likove podesio i oslikao u istoj pozi, ali mu boje potpuno odudaraju.

Šokica jede trešnje – drvo, ulje

Blic-snimke života pored rijeke su naredne dvije-tri slike. Na obje slike prepoznatljivi su maniri sastavljanja slika impresionista i njihov sveži svijet boja. Na dvjema slikama pojavljuju se Šokice u narodnoj nošnji, pred u bojama naslikanim

nijansama poledine, ovo su bile Csókove omiljene mohačke teme. Umjetnik kista uhvatio je prolazni lirski simbol života s dekorativnim likovima u prednjem dijelu slike a u pozadini s neprestanim gibanjima i finim valerima ocrtane rijeke, te na njoj ljuljaćim ribarskim barkama, brodom u prolazu, sa ženama koje peru rublje na obali.

Ružičasti mlin (Rózsaszín malom), oko 1905

Jednom prigodom njegov prijatelj umjetnik Max mu je čestitao upravo na slici *Ružičasti mlin*, naime, kako je rekao da na ovoj, isto tako kao i najviše njegovih slika najkarakteristična osobina jest, iako se na njoj zamjećuje utjecaj kulture Pariza, no nju nije mogao nitko drugi naslikati, do li Mađar.

Isto imamo dvije slike s istom temom, samo su tonovi boja različiti – tamniji i svjetliji – što imaju za cilj naglasiti dekorativitet (prva) te plascitet lika (druga).

Šokica spava, žanerna slika datirana 1907. g. asimetrično prikazuje bosonogu ženu koja se na desenoj strani kompozicije oslonila na zid od opeke. Zid od opeke, a na njemu tekstilija s finim valerima i mustricama, čija je sredina bačena na prut, te dekorativna crvenkasta boja odjeće lika zavređuju pozornost.

Slikarsko fiksiranje čistog, spektakularnog doživljaja odražava utjecaj impresionizma francuskog nadahnuća, kako u sastavljanju kompozicije, tako i u boji.

Sljedeća slika tj. profila naslikani portret mlade djevojke, njezin gornji dio tijela lika u potpunosti popunjava čitav prostor slike, koji se utapa u finu plavu i sivu boju pozadine. Djevojka nosi karak-

Šokica spava (Alvó sokác nő) 1907.
– platno, ulje. 60x70 cm, Magyar Nemzeti Galéria

terističnu mohačku šokačku narodnu nošnju s bisericima, trakama bogato ukrašenu žutu pocelicu. O vratu vise joj „cvancike“ (srebrni novac) koji su odraz materijalnog blagostanja i društvenog statusa mladih Šokica.

Na budimpeštanskoj izložbi njegova slika *Djevojka u mohačkoj nošnji* naišla je na golem uspjeh.

Djevojka u mohačkoj nošnji (Mohácsi népviseletet viselő lány) – platno, ulje, 50x40 cm

Šokačka sahrana i Šokačko groblje ove dvije slike nude same po sebi da se interpretiraju naporedo. Ista tema na obje slike. Kao da je prva skica ove druge.

Poznato je kako je István Csók sa svojim prijateljima likovnjacima 1907. ne po prvi puta boravio u Mohačkom kotaru. Za vrijeme višetjednog posjeta naslikali su o Šokcima i više slika. Tada je boravio u Ižepu (Topolje) i Daljoku (Duboševica) (danas se ova dva naselja nalaze unutar Hrvatske, a 1907. činili su sastavni dio Baranjskog trokuta koji je pripadao Mađarskoj).

Novine *Pécsi Napló* 12. listopada 1934. godine u svom 12. broju donose sljedeće: „István Csók je publici grada Pečuha dostavio jednu svoju značajnu sliku s baranjskom temom. Slika je s terena danas već odvojene općine južno-baranjskog Daraža (Draž). Prikazuje šokačko groblje, gdje je jedna mlada djevojka prema šokačkom obredu križ okitila odjećom pokojnoga, te se moli njezina majka i njena druga.

Csók je ovu sliku naslikao 1907. te ona u punoj svježini odražava tehniku majstora te je zacijelo i najznačajniji dio s onim pismom zajedno koje će biti izloženo, a u kojem Csók sliku poklanja gradu Pečuha.“

Prva je slika labavija, živahnija i na linije građena kompozicija, dok se u izradbi druge Csók oslanja na veće mase bijelih, zelenih i crvenih mrlja.

Šokačka sahrana (Sokác temetés) – platno, ulje, 22x28 cm

Pri samom završetku uratka osvrnut ćemo se i na neke druge slike. Csók je na obje slike oslikao istu temu: i ovdje se susrećemo sa Šokicama koje crta na svojim platnima. No i ovom prigodom je svoje trojne likove stavio u prirodni okoliš. Dvije žene u hladovini krošnje drveta ukomponirao je

Šokačko groblje (Sokác temető) 1929.
– platno, ulje, 66,5x86 – JPM Pécs

u dijagonalne slike, dokle se njihova treća druga nalazi na desnom rubu slike, posluživši se također i ovom prigodom metodom slikarske kompozicije impresionista.

Prva slika (*Šokačke djevojke se odmaraju*) je veće perspektive, tamnijih tonova, „markantnija“ dok se na drugoj (*Spavaće Šokice*) iz udaljenije pozadine manje vidi, te je umjetnik svoje odmarajuće likove izrazio lirskijom i finijom paletom.

Šokačke djevojke se odmaraju (Pihenő sokác lányok)
– platno, ulje, 70x85 cm

Njegove slike sa šokačkom tematikom su mahom jedno ili dvolikovne kompozicije, s figurama nacrtanim iz bliza.

Csók se iz Pariza 1910. vraća kući te se nastanio u Budimpešti, gdje su njegova sabrana djela na izložbi 1914. naišla na golem umjetnički i materijalni uspjeh. Ovdje je, kao i na izložbama 1910-ih godina u Umjetnom paviljonu (Múcsarnok) te u Nacionalnom salonu (Nemzeti Szalon)

predstavio i više slika sa šokačkom tematikom. Ova isfinjena slika potječe iz ranijih budimpeštanskih godina kada je još Csók uživao u pomnoj izradbi kolornih detalja, u namnožavanju spektakularnih motiva, to je ono doba kada se na njegovim slikama zapaža kreativna energija. Ove karakteristike umjetnika uzdižu njegova djela u red zanimljivih i značajnih kreacija.

Između dva svjetska rata bio je manje uspješan. Dobio je tek jednu nagradu, belgijski *Časnički križ Leopoldova Reda* 1923. godine za izložbu u Bruxellesu. Te je godine prihvatio mjesto nastavnika Visoke škole primijenjene umjetnosti, gdje je ostao sve do svoga umirovljenja, 1932. godine. Nakon Drugog svjetskoga rata dobio je visoko priznanje *Košutovu nagradu* (Kossuth-díj) i *Zaslugu za narod* (Népköztársaság Érdemrend).

István Csók umro je u Budimpešti 1. veljače 1961. godine u Budimpešti.

Tekst Ana Šnajderić

Prijevod Đuro Franković

Literatura: SZITA, László Baranjska Šokadija u mađarskom slikarstvu, *Narodni kalendar 1986*, Demokratski savez Južnih Slavena u Mađarskoj 1986, 76- 80.; KIS, Tímea Šokačke teme slika- ra Istvána Csóka, *Pogledi*, Časopis za kulturu i društvena pitanja Hrvata u Mađarskoj, br. 7. 1-3.; SZÉKELY, András *Csók István*, Corvina, Budapest, 1977.; SNAJDERICS, Anna *A sokác nép megjelenítése Csók István, Kolbe Mihály és Simon Béla munkásságában* (rukopis)

Slikar Mohača Mihály Kolbe

Rođen je u Legradu 7. kolovoza 1907. godine. Studirao je između 1925-1931. godine likovnu umjetnost na Likovnoj visokoj školi u Budimpešti. Godine 1926. pruža mu se studentsko putovanje po Italiji te 1931. studira u Parizu.

Od 1931. pa sve do svoje smrti 3. rujna 1990. boravi i stvara u Mohaču. Diljem zemlje postaje poznat kao slikar Mohača. Njegova je umjetnost ovdje naišla na prijam i razvila se. Na svojim crtežima i slikama ovjekovječio je svojstveno raspoloženje toga grada, njegovih stanovnika i ljudi. Profesor Likovne visoke škole Oszkár Glatz 1925. organizirao je u Mohaču likovnu koloniju mladih umjetnika u čiji se rad uključio i Kolbe te pod stečenim impresijama 1931. nastanio se u gradu pored Dunava, gdje žive Hrvati Šokci, Mađari, Nijemci i Srbi.

Nije ga čekao nikakav atelje već se šest godina zaposlio u školi za obrtnike. Osamnaest godina je radio u osnovnoj školi kao nastavnik likovnog odgoja. Predavao je u školi, a uz to slikao i crtao grad, ljude u njemu.

Godine 1934. Društvo Szinyei mu dodjeljuje tromjesečnu stipendiju u Italiji. S novim doživljajima obogaćuje svoj umjetnički svijet i pruža mu se mogućnost za upoznavanje suvremene umjetnosti te za upoznavanje prošlosti jednog dijela Europe.

Na njegovim slikama ne pojavljuju se eksplozivna plahovitost, već u bezvremenskom dostajanstvu doživljeni čulni svijet podunavskog krajo- lika i svakodnevice ovdašnjeg čovjeka.

Mihály Kolbe ima i niz slika sa šokačkom tematikom. Poznata mu je jedna slika u ulju iz 1937., „Šokačka djevojka“ (Sokác lány). Istom temom se javlja i 1983. godine. Crta Šokice i čuvanog mohačkog grnčara, Ivu Horvata, majstora narodne umjetnosti. Na njegovim crtežima ovjekovječene su šokačke djevojke i žene, ali samo se u naznakama pojavljuje mohačka hrvatska nošnja, ali je prepoznatljiva po svojim osobnostima, šlingovanim rukavima, oplećcima, čipkom ukrašenih keceljama, bubicaštim ženskim čarapama i ogrlicama oko ženskog vrata.

Njegova lica šokačkih djevojaka potječu iz folkloriziranog svijeta iluzija slika, a ne iz svijeta svakidašnjice. Zaista, njegovi crteži kao da su glasnici jednog zaboravljenog svijeta jer se narodna nošnja više ne pojavljuje u radnoj svakodnevici već samo za vrijeme blagdana. Međutim životvorni tradicioalni svijet koji ga skroz pratio, ustvari je prošlost, za današnjeg čovjeka postaje nostalgičnim simbolom u prizivanju prošlosti. No umjetnik ga je proživio u cjelosti svoga bića, iz kojega se i sam, poput čistog izvora, napajao.

Imao je brojne izložbe u Pečuhu, Mohaču, Budimpešti, Bensheimu i Paksu.

Premинуo je u Mohaču 3. rujna 1990. godine.

Tekst Ana Šnajderić

Prijevod Đuro Franković

Slikar Dezső Pécsi Pilch i njegove šokačke teme

Mađarski slikar Dezső Pécsi Pilch rođen je u Pečuhu 1888. godine.

Studirao je likovnu umjetnost na Visokoj školi likovne umjetnosti (Képzőművészeti Főiskola) u Budimpešti, nakon toga nastavio školovanje u Münchenu, Italiji i Parizu. Na Kraljevskom tehnič-

Dvije šokačke djevojke (Két sokác lány), 1985 – ugalj, olovka, penkalo, 42x33 cm

Šokačka djevojka (Sokác lány), 1983 – ugalj, kreda, 32x24 cm

Šokica (Sokác asszony), 1982 – ugalj, kreda, 45x31 cm

Šokačka djevojka (Sokác leány), 1983 – ugalj, kreda, 44x32 cm

kom fakultetu 1912. bio je pripravnik te je odmah zatim dospio kao zamjenik profesora na Visoku školu likovne umjetnosti, gdje 1918. postaje redovni profesor s katedrom. U ovoj je ustanovi razvio svoju umjetničko-pedagošku djelatnost. U Galeriji umjetnosti (Múcsarnok) najprije je 1912. imao izložbu te je postao prepoznatljiv po svojim žanr slikama. Takva njegova umjetnička djela nalaze se u Budimpešti (nekada u kraljevskoj tvrđi), u budimpeštanskom Muzeju Lijepe umjetnosti (Szépművészeti Múzeum) i Londonu.

Smjer njegova slikanja u kasnijem vremenu poprimao je njemu svojstveni smjer, poglavito primjenjujući utjecaj dekorativnog i koloritnog stvaralaštva narodne šokačke (hrvatske) i mađarske pučke umjetnosti. Njegova nastojanja svjedoče o dosada postignutim izvanrednim uspjesima novih zahvata. Brojni inozemni muzeji čuvaju njegova djela, tako i u Nürbergu, Rimska kraljevska galerija, Državni muzej u Budimpešti i Muzej u Stolnom Biogradu (Székesfehérváru), nekadašnji Muzej kraljevskog princa Pavla u Beogradu, Muzej College Art Association u New Yorku, Državni muzej u Tokiju, Galleria di Brera u Milanu itd.

U razdoblju između dva svjetska rata Dezső Pécsi Pilch djelovao je u duhu impresionizma pa je šokačke Hrvate u Mohaču i okolici ovjekovječio na gotovo pedesetak slika. Na izložbama u Budimpešti, Pečuhu i Mohaču njegovi su likovni radovi naišli na dobar prijam, kako od kritike, tako ga je oduševljeno prihvatila i publika. Najpoznatije su mu: *Svečano odjevene Šokice*, *Šokačka obitelj*, *Čipkarice*, *Švalje*, *Pohod bušara*.

Pilchove slike sa šokačkom tematikom u Pečuhu bile se neobično omiljene. Vijeće slobodnog kraljevskog grada Pečuha kupilo je jedanaest njegovih slika s mohačke izložbe. U uglednim uredima i ustanovama njegove slike kupovale su gotovo sve ustanove. Iz svijeta umjetnosti divne glave šokačkih djevojaka i šokačka nošnja prešle su u sferu reklame. Zahtijevnu i skupu reklamu dolikovalo je prirediti šokačkim likovima Dezsőa Pécsi Pilcha.

Imao je i izložbu u Pečuhu 1934., gdje je bila istovremeno i izložena slika Istvána Csóka *Šokačko groblje (Sokáctemető)*, a koju je umjetnik poklonio gradu.

Dezső Pécsi Pilch preminuo je u Budimpešti 1949. godine.

Šokačke teme slikara Béle Simona

Rođen je u sikuljskoj (mađarski székely) obitelji u Fogarašu, 15. prosinca 1910. godine. Duboko je povezan s erdeljskim rodnim krajem, kasnije i hrvatskim Semartinom (mađ. Alsószentmárton) u Baranjskoj županiji.

U Fogarašu učiteljica Nelli Makai Ignác zapažala je nadarenost dječaka i savjetovala roditeljima da Bélu šalju na školovanje. Na Likovnu akademiju u Koložvaru se upisuje 1928. godine. Za vrijeme studija orijentirao se prema naporima svakodnevice ljudi na selu. Tada je izradio sliku „Sijač sjemena“ (*Magvető*) koja je ujedno značila prekretnicu u životu mladog likovnjaka. Skrenuo je na sebe pozornost struke, a istovremeno na natječaju za mlade likovnjake dodijeljena mu je stipendija Likovne akademije u Budimpešti. Ovdje studira od 1936.-39. godine, u razredu slikara Istvána Szőnyia.

Pored strogih studija na Akademiji više je pozornosti posvetio crtanju prirode, poželjnim žitnim poljima, kuda je nekoć otpratio i svoje roditelje. Za sliku „Žeteoci“ (*Aratók*) 1938. uručena mu je prva nagrada zaklade Marcell Nemes, te je Glavnogradska galerija otkupila ovu sliku.

Obraća se prema socijalnim temama, ocrtava likove sa periferije društva, ljude na selu, tada izrađuje sliku „Kosci“ (*Kaszások*), „Ebédelők“ (*Objed*), „Kuća pokrivena slamom“ (*Szalmafedeles ház*).

Drugi svjetski rat ga, kao vojnog obveznika, primorao da mu slikanje bude vraćeno u svijet snova.

Nakon rata aktivno se uključuje u organiziranje likovnog života, sudjeluje u utemeljenju Udruge Rippl Rónai i dolazi do spoznaje da bi se trebao obratiti prema koloritu bliskom majstoru kista, čije ime nosi ova udruga.

Baranju je upoznao još za vrijeme rata. Šokci i Cigani koji su živjeli u kutu rijeke Drave u Semartinu bili su za njega privlačni. O njihovom živopisnom i živahnom svijetu s velikom ljubavlju načinio je popriličan broj skica i crteža.

U Semartin seli 1951. te istovremeno postaje ravnatelj škole, pedagog i umjetnik. Poslije Budimpešte podravski svijet značio je veliki kontrast, bila su to ustvari dva svijeta. U hrvatskom Semartinu ponovno je otkrio svoje omiljene teme iz djetinjstva. U ovom malenom selu proveo je desetljeća u samoći, tišini, a udubljen u svoje misli. Nova sredina inspirativno je utjecala

na njega i „našao sam na sebe“. Ozračje Sumartona i Baranje ga je u mnogome podsjećalo na krajolik svoga djetinjstva.

Detalj ulice (vjerojatno iz Semartina)

Šokačka i ciganska narodna nošnja, mediteranske čari ovoga kraja, cvijeće, krošnje otvaraju novo poglavlje u njegovom stvaralaštvu. Njegove omiljene boje postale su u nijansama bogatije i punije. U tom periodu je ostvario svoja najvažnija djela: „Šokačka snaša“ (*Sokác menyecske*), „Šokice“ (*Sokác asszonyok*), itd. Disao je sa selom zajedno, nije to bila više atmosfera sinjeg tereta provincijskog života, odnosno, neizlaznosti iz seoskog života. Za tih godina njegova umjetnost

Šokačka snaša (1954. ulje na platnu)

pod utjecajem fauvizma i ekspresivizma postala je šarolikija – njegove su boje otvorenije i pokazuju sasvim novog čovjeka. (*Fauvizam* je bio prvi avangardni pokret, koji je procvjetao na početku dvadesetog stoljeća u Francuskoj. Bio je kolorističkog smjera. Imao je svoje sljedbenike i u redovima mađarskih slikara. *Ekspresivizam* je umjetnički pravac s početka XX. stoljeća razvijen u Njemačkoj, primarno u književnosti (poeziji) i slikarstvu, ali natruhe istog mogle su se pronaći i u glazbenoj umjetnosti.)

Šokice (oko 1965., ulje na platnu)

Godine 1960. ponovo se vraća u gradsku sredinu, postaje profesorom Likovne gimnazije u Pečuhu. Od tada na njegovim platnima pojavljuju se prizori iz pulzirajućeg gradskog života: dječji žagor s igrališta, gradnja kuća i slično, ali i vraćanja uspomena iz podravskog Semartina.

Umro je u Pečuhu 30. listopada 1980. godine.

Tekst: Ana Šnajderić

Prijevod: Đuro Franković

LIT.: *Kortárs Művészeti Lexikon I-III*. Enciklopédia Kiadó, Budapest, 1999-2001; Hamar Imre: *Simon Béla festészete Újművészet*, 1969/2. broj; Sarkadiné Hárs Éva: *Simon Béla*, Jelenkor, 1964/8. broj; Koczog Ákos: *Simon Béla képei a Műcsarnokban*, Jelenkor, 1974/10. szám; Snajderics Anna: *A sokác nép megjelenítése Csók István, Kolbe Mihály és Simon Béla munkásságában* (rukopis)

NISI NAS OSTAVIO, BOŽE!

(o tome pjevaju i svi zričci, cvrčci, šturci, popci, a kako ne bi mi!)

Božica Zoko

Kiše padaju, njive rađaju...kaže stih. I u prirodi postoji sustav poticaja. I nije lako kad izostane. Dođu gladne, gole i bose godine. Stari zavjet poučava da site moraju nahraniti gladne. Ljetinu valja pobrati i spremi u ambare, napuniti žitnice ili prodati za bijele novce jer doći će crni dani ili *dani koji nijesu mi mili*, a mnogi tvrde, među njima i eklezijast – naš starozavjetni Propovjednik! – novci dobro dođu, čak *vrše sve* po njemu iako mnogi poljodjelac pobijeli čekajući ih. Jesu li što izvršili ili nisu postaje svejedno kad se Bog posluži prirodom da nas malo suzbije i uništi, dozove pameti i urazumi. A mi? I dalje ljudi! Jedni druge optužujemo, kao da svi nismo – jedno! – kad krene anđeo uništenja. Ipak i najcrnji dan se može malo p(r)osvijetliti. Tako uči basna o mravu i cvrčku. Mrav je marljivo skupljao ljetinu i spremio zimnicu, a cvrčak je još marljivije plan-dovao i neprestano pjevao. Svjetlao dane, vedrio noći. Možda se koji put i narugao mravu. Ali zato kad dođe zima, mrav je opskrbljen, a cvrčak gladan. Gladan i svega željan. Možda ponajviše svoje pjesme. Prije nego ugine i zamre njegov pjev valja ostaviti zapis o njem jer i mi ćemo umrijeti – mi pjesnici, njegova braća. Tko god je ikad zapjevao, ulazi u to pobratimstvo. Mrav se pobrinuo za se. I za nikog drugog na svijetu ne brine se. I to je na svoj način plemenito. Nikome nije na grbači, što bi rekli zli jezici. Stari Grci su zapamtili Mirmidonce – ljude mrave i naši su se pjesnici osvrtni za njima i bili među njima. Anđelko Vuletić i Petar Gudelj baštine u svojoj poeziji taj mravlji sastojak naše ljudskosti. Lijepo bi bilo da svak od nas može nekad reći za sebe – kad sam bio mrav! Kad sam nosio terete mnogo veće od sebe samoga, kad sam bio marljiv i radin, neumoran noć i dan! I ne brinem se samo za se, kako kaže basna, nego za sve mrave, za sav mravinjak. I nema prosvjeda, nema pobuna, svak zadovoljan svojom plaćom i svojim mjestom u društvu. Ipak, unatoč poštovanju koje osjeća-

Božica Zoko: Obitelj

mo za takvo uređenje i ustroj mravlje države – ne možemo ne voljeti – cvrčka! I njegovu potpunu nebrigu za državne stvari. Ili barem tako samo izgleda. Jer, ako dobro poslušnete – ne pjevaju uvijek cvrčci. Naizgled ne haju, ali veoma dobro znaju kad – zapjevati. Ponekad, u ljetno podne da nema cvrčaka bila bi zaglušujuća tišina u nekim našim predjelima. U nekim našim krajevima i ljudima. Bili bi gluhi vidici i možda bismo svi već bili mrtvi. On je neizostavni dio slavlja svekolike prirode u ovom našem podneblju – od Drave do Jadrana – od Dragonje do Bojane – od Veneta do Otranta – od Alpa do Stare planine – Mediteran i Panonija - sve do Tatri i Karpata – mijenjaju se podneblja i zemlja pod njima, a nas svugdje ima. Pod Suncem i Mjesecom. Mjesečić i Sunčić i zvjezdana gnjezdašca. Vedrine i oblačci. Nekad kiša padne na samo jedan kišobran ili blagoslov

samo na jednu glavu – nekad plivamo svi ili nas sve pritišće kakva oblačina. Šturak, popac, zričak, cvrčak... cijela obitelj nastala je od jednog te istog zvuka. To je zvuk naše unutrašnje buke. Noćne i dnevne. Danonoćne. Koja se ne bi čula da nije njih. Mravi tihi, tihi, bezglasni, a crvčci, zričci, šturci, popci i kad se samo javljaju i kad iz sve snage sami sebe nadglasavaju kao sumanuti u stopu prate pjesmu od koje i sunce silazi s uma – što bi rekao Miroslav Slavko Mađer – a ipak pomažu nam da ostanemo prisebni i sretni što smo još na ovom svijetu.

Cvrčak je zaslužio i svoj hvalospjev i svoju tužaljku i svoju ljubavnu izjavu. Ditiramb, baladu i romancu. Svoje zrenje u sluhu. Hvalospjev napisao Vladimir Nazor koji bi po godinama mogao biti otac Aleksi Kokiću koji napisao tužaljku – skoro bugaršticu. Dostatno je pomno prošiti svaku od njih i hvala i tužba i ljubav pretvaraju se u radosnu svečanost pjevanja. Zrenje s one strane vida – u sveopćem duhu što ispovijeda vjeru veću od svjetla – i sjeća se prvobitne tame i duha nad vodama – zahvalan – jest u pjesmi zričaka ispisao Stanislav Prepek. To je zapravo poema s prologom i nizom kratkih zapjeva koji prate hod kroz godinu i neumoran zričkov pjev tijekom nje. Kratki zapisi iz zričkova svijeta. Susret s kosom, vjetrom, kišom, noći. Pjesnik počinje i završava – počinje pozivom na pjesmu, između jedan zričak priča svoju povijest, završava svojom samoćom i tminama bez kraja, tminama koje činom pjevanja i danas svijetle. Postoji li neki naš, poput onog Dickensovog i Kokićevog, cvrčak u ognjištu? Zacijelo postoji, gdjekad se i javi, ponekog našeg i ubijemo. Ništa zato, hrabri su cvrčci, šturci, popci,

Božica Zoko: *Majka*

zričci – i dalje nam hrabro iziđu pred oči i smjerno i skromno – šute. Hoće da ih ne samo slušamo nego i pogledamo. Nekad pogledan znači – uljepšan. Pogledan cvijet – uljepšan svijet. A mi imamo opjevane cvrčke i zričke u hrvatskoj književnosti. Pjesme su na prvi pogled neusporedive i duboko različite kako slavljenička pjesma i ona koja oplakuje gubitak i moraju biti i još k tome ona koja i slavi i gubi u isti mah suspregnuta klijtaja i zatomljena plača – pjesma trpeća, zrela i bez buke, šikljaj tmine i stremljenja – pjesma pružene ruke. Nježno taknut, dirnut, ganut, opipan i nedohvatno snivan svijet koji više ne vidimo. Možda je za nas svijet bio toliko lijep da smo – zaslijepili od njega! Zaljubili se. Do dna najcrnjeg mraka i bi nam uzvrćeno! Pjesma zričaka nam javlja – nismo izgubljeni, još smo u ljubavi, neka je svuda oko nas tama. Slapovi i česme svjetla napajaju nam sva čula i osjetila – i nije bilo dana kad ljubav nije zasvijetlila. Ako nikako drugačije, ono kroz slova. I pokoja munja sijevne i u magnuću sve osvjetli prije nevremena. Goethe je umro svjetlosti željan – Mehr Licht! – kažu da je rek'o. *Inquesivit lucem et gemuitque* – bilo je to već kod Rimljana. Zatraži svjetlo i zajeca, rekli bismo mi. Sredozemna. Nazorova ima ga u sveobilju i sveslavlju, a druge dvije ravničarske – posobljuju doživljaj svijeta kako samo samoća i tuga znaju. Sreća i nesreća poništavaju se međusobno da bi život mogao teći dalje. Dva krajobraza – jedan jedini cvrčak i njih tisuće. Ovdje jedno srce, tamo umnoženo do beskraj, a beskraj utihlom tamom dotiče i treća pjesma – a od svijeta triju ima – VIŠE SVJETLA! Cijeli krajolik jedno strašno kucanje srca. Tisuće srdašaca. Prenapregnutost koja je ipak – meka. Jarka svjetlost koja oči bada, ali taj jar može se izdržati, a ovdje – srce puklo. Jedno jedino srce. Život i smrt. Mjesto gdje se pohranjuju i ravna svim našim međumrežjem – primaju i odašilju sve naše obavijesti – zove se SRCE. I u Zagrebu je. Srce je po statistici najčešće spominjana riječ u hrvatskoj književnosti. Središte našeg tijela i bića. Sr(e)dce! Naša sredica! I kora! Kruh! Za sve. I pjesme i igara. Da budu raspjevana, zaigrana naša *dobra dica*. Koje uz Krampuse pohodi i Sveti Nikola. Naš Sveti Mikulaš. Sveti Niko, zaštitnik pomoraca, djece i djevojaka koje se žele udati. Djelitelj zlatnih jabuka. Jabuka koje ne možeš zagristi, ali ne možeš niti pogriješiti – ali zato se možeš dobro udati i dobiti dobru popudbinu. Bit će sve kako Bog zapovijeda. Doduše, umjetnost i umijeće je uvijek dobro znalo kako poštovati i nadići zapovijedi, zakone i zabrane. Biti s one strane dobra i zla, rekao bi Nietzsche. Biti i s ove i s one strane, ka-

žemo mi. O Bože, razvedri se! Nemoj se smrkavati! Jer da nisi dao, jer da nisi znao – zar bi išta moglo biti i ovamo i onamo, i ovako i onako. Zajtjevi, želje, htijenja, zagledanost u drugu obalu – preplivati, preletjeti, premostiti – hodati po vodi! – prijeći – RECI! Ili hodati objema obalama istodobno i istodobno uzvodno i nizvodno. E taj četverostruki hod malo kome uspijeva. To bivanje u sveprisuću. Ili moraš imati puno djece ili shvatiti onaj Boškovićev apsolutni dinamizam – od onog jedva vidljivog pomaka i – ipak se kreće! – preko bujice i stihije, orljava, krkanja i zрманja, draganja i mrtvanja, jadrnanja i mirnog omblanja, zdravosavskog dunaja, kupskokoranskomrežničkog dobranja, sutlanja i muranja, bosutstva i sveopćeg prisustva – do savršene pokretljivosti i gipke postojanosti u svemu. Svega ima, sve imaš kad se latiš riječi – i ponovo stvaraš i počinješ i završavaš i nastavljaš i pretpostavljaš stanje, radnju zbivanje. Beskonačni pravac koji ipak obasja riječima na jednom dijelu puta sve svoje točke ili načičkani bučnom svjetlošću kubni metri i kilometri obujma i prostora – gust mošt beskraj koji se pretače u vinu u istinu – na kraju raja ulazna vrata – u još jedan raj, kraj, beskraj! Ove tri riječi mogu biti istoznačnice u nekom blagoslovljenom času tihe osame, a u društvu sa cijelim svijetom. Stari cvrčak u Kokićevoj pjesmi umro je jer mu je puklo srce, u Nazorovoj svi u jednome neumrlo me kucaju na nebeska vrata, pjani od života. U Preprekovoju pjevaju, pjevaju i žive pjesmom do nestanka. Sunce na prozoru izgleda. Gleda u sobu. Izjednačava se vani i unutra – polako zlateći kućni prah, kuće stabla, rijeke, ceste... Doista zvuči kao zborna pjesma ovoga i onoga svijeta. Otvorena vrata i vratašca. Širom otvorena. Nebo ulazi u nebo. Zemlja uznesena u zvuku. Zemlja dignuta ponad sebe i slavi to svoje uznesenje, taj svoj zanos. Stari cvrčak ponos. Kad cvrčci tako uzredaju slaviti – kao da melju svjetlost i ona, sipka, rasipa se svuda uokolo. Na tisuće molitvenih mlinova melju. Škrguće na tisuće žvrnjavih zubića koji nisu zubići. Štekću orlovi, psi i lisice, čagljevi i vjeverice tuku orahe i lješnjake – klikću sokolovi i galebovi – ali svi usitnjeni. Čuju se svi ljudi i sve životinje kad črčci črčkaju. U Nazorovoj pjesmi cvrčak je dio sveboštva koje slavi samo sebe – i u Kokićevoj cvrčak je očovječen, sveden na mjeru jednostavnog čovjeka koji ne traži mnogo i kojemu se stalno nešto oduzima što biva stariji i što je duže na životu sve više gubi. Srce je ono posljednje što se daje. Srce je posljednje ostalo braneci život – kad ono pukne – ide se na drugu stranu. Prijeko. Ipak je neprebolno kad s ove strane ostane jedno puknuto srce. Ne može se

Božica Zoko: Šokac i šokica

prežaliti. Hoće li i cvrčak iz Nazorove pjesme umrijeti? Jedan u mnoštvu cvrčaka. Hoće li i njima svima popucati srdašca usred ludog životnog slavlja? Tko zna! Ovjekovječiti se može trenutak, a vječnost može proći dok trepneš. Cijeli život može stati u šest-sedam kitica. A raspjevani trenutak ovjekovječen pozdravlja prolaznost i trajno obilježen njome još uvijek jest. Nazorova pjesma je vječna sadašnjica u kojoj život prolazi. Prolaznost života za sobom ostavlja prošlost. Kokićeva pjesma je većim dijelom u prošlom svršenom vremenu, ali ono prošasto uvijek iznova biva kad ga proštijemo i svi smo bili u njem. Svi smo u njoj, prošloj dobi. Samo nekoga oslobodi sebe, nekoga zarobi sobom – i kroz uzak sadašnji trenutak svak se ne prometne u budućnost. Ostane tamo. Svi budemo stari cvrčak. Odživimo njegov život. Svi se suočimo sa zadnjom točkom nakon zadnje rečenice. I oni koji ne žive nego samo pišu i čitaju knjige. Oni pogotovo. Što nam preostaje? Bezimeno trajati u braći? Ili srodnu dušu naći? I disati, disati, disati – do posljednjeg (u)daha skupa s njome. Bog je obećao ljubav, a ljubav je sve što nam treba. Za naše dobro. Svi smo pozvani, a oni odabrani pripravit će nam mjesto. Uvesti nas u otajstvo. U mir Božji – ljudsko mirbožanje – ljubav nad znanjima znanje – Bože budi naše imanjanje i tko te ima neka mu se još dade. Tebe nikad dosta! Tko znade, znade! Bio živ ili mrtav – mrtav ili živ – riječi su granice, unke, meje i međaši – mrginja između svjetova – čuju li nas i na ovoj i na onoj strani – znači da smo na pravom mjestu. Dobrosusjedski su odnosi kad se može čuti i tebe i susjeda kako svatko u svom svoju pjesmu pjeva. Postoje mjesta gdje se mrtvi i živi sriču i jedni drugih tiču. To je poezija. Svaka pjesma je tjesnac koji vodi u nepregledne širine, visine, dubine, u vječno vrijeme. Širok Dunav, ravan Srijem – zbogom diko ja idem! Ne reci mi dragi zbogom već me vodi sobom! Dokle god živiš pečeš zanat i nitko ne zna koja će mu biti

posljednja riječ niti čija će biti zadnja. Život je gradnja i skladnja i kad nije greda i kad nije sklad – nego je sve ravno i jednostavno – isto i drugačije – život jači je od smrti, zemlja se još vrti, bre-me se još prti – meso se još krti – pečeno i vareno – i neće nas nikad posve strti. Iza svakog nešto ostane. Neka građevina. Katedrala! Nikla usput, uzgredice – u duhu i sluhu – u uzduhu ako ne na zemlji. Temeljimo se u bitnom i ugrađujmo se u bitak. Isus u hramu razmota svitak i čita i tumači – Zar niste znali da je meni biti u kući oca mojeg? I nama. Ako ne možete poći u crkvu i biti na svetoj misi, možete uputiti istinitu riječ u život – Nisi nas ostavio, Bože, nisi!

Cvrčak

*I cvrči, cvrči cvrčak na čvoru crne smrče
Svoj trohej zagušljivi, svoj zvučni teški jamb...
Podne je. – Kao voda tišinom razl'jeva se.
Sunčani ditiramb.*

*I pjeva: «Ja sam danas ispio sunce plamno.
I žilice su moje nabrekle ko potoci.
U utrobi se mojoj ljuljuška more tamno.
Na leđima mi šuma, što nagli trgnu srh.
Dv'je st'jene, dva obronka postaše moji boci,
A glava- gorski vrh».*

*I cvrči, cvrči cvrčak na čvoru crne smrče,
Dok sunce s neba lije na zemlju žar i plam:
«Zemniče, ja sam himna što bruji za oltarom,
dok šuti gordi hram.*

*...Izađi! – što se kriješ pod krošnjom,
u rupama?*

*Na kamu puž se sunča, na travi grije crv!
Rominja s vedra neba ko kiša od iskara
Sunčana sveta krv.*

*...Izađi – ti, koj' niknu iz zuba ljuta zmaja,
Da budeš grm što gori, luk napet, plamen mač,
Al raznježi ti dušu milinje cvjetnog maja,
Al omekša ti srce jesenjih voda plač.*

*...Zaprznio te mrak,
Po zemlji sipaš žuč.*

*A tebe zemlja rodi da budeš čil i jak,
Da nosiš u njedrima radosti zlatni ključ.*

...Ja gutam žar sunčani.

*I osjećam u sebi, gdje struje šumne r'jeke,
Šumore zelen-luzi svjetlošću obasjani,
Klokoće vrelo, more pjeni se i krkoči,
Modri se grožđe, i zri bobulja sure smreke,*

*Niz bor se smola toči.
...Zemniče, ja sam pjan.
Oh sunca, sunca, sunca!
Još led mi noge trni,
Pred očima još se crni
Odurni zimski san.»*

*I cvrči bez prekida, šiba teškim ritmom
Goleti ugrijane, lug mrtvi, sparni zrak.
Trepeće oštra pjesma ko vjetra u krilima
Dugačak svilen trak.*

*I pjeva: « Slava zemlji i suncu i talasu!
Dajte mi kaplju rose na kori jasenovoj,
I kaplju žuta soka na bobi na smrekovoj.
Al velju snagu novu podajte mome glasu.»*

*...sunčeve žice idu od neba pa do zemlje,
Napete kao strune. Golema harfa sja.
Mnogo ju ruku dira. – Nebesa zabrujaše,
I sluša zemlja sva.*

*Mir je na vodi, muk je u docu i luzima,
Al čujem velje srce, gdje kuca sred dubine:
Bojiš se, zemljo majko, da onim pod prstima
Ne zamre pjev sunčani, žica se ne prekine.*

...Zemniče, čuješ poj?

*Šumi ko srebrn-more,
Zuji ko pčelâ roj.*

*I pjeva: « Svjet je lijep, a život dar je s neba,
Al žeđa nek ti bude velika, ljuta glad.*

*Pa gutaj vatru moju i siši ml'jeko moje,
I bit ćeš svedar mlad.*

...Oh, sunca, sunca, sunca!

I vonja sa doline

I vjetra sa vrhunca!

...Zemniče, ja sam pjan.

Gle, iza žbuna viri,

Pomamnu pjesmu sviri

Na fruli nagi Pan».

*I cvrči, cvrči cvrčak na čvoru crne smrče
Svoj trohej zagušljivi, svoj zvučni, teki jamb.
Podne je. – kao voda tišinom razl'jeva se
Sunčani ditiramb.*

Vladimir Nazor

Balada o starom cvrčku

Tratinčica je jutros rano prije zore rastvorila
latice bijele.

Još sva je vlažna od rose, meka i topla od daha
ljeta i čudom se čudi, kako cvrčak stari nepomi-

čan leži, i neće da glasnom pozdravi pjesmom pri rađanju sunce, uzljuljane klasove teške i cvijet, koji već cvjeta.

Tišinom odišu široki šorovi salaša...pšenica šušti...

Ali...nekada je cvrčak pun snage, mlađan, kao brza krilatica, letio preko rascvjetalih polja, žeteoce pozdravljao svirkom, na rubu šume čekala ga slatka kupina i jasna ivančica.

Ljeto je za njega bio život, u očima je nosio sunčevu vatru; u njegovoj pjesmi grožđe je zrelo, kapao med.

Pastiri su mu odzdravljali frulicom, cvrkutanjem ptice, pčele su ga zujanjem tihim pratile kroz lipov drvod.

Jesenji mrazevi bili su dani bježanja, straha i tuge.

Nije volio hukanje hladnoga vjetra, ni ledeni dah krizanteme; ostale crne su vrane da ga dosadnim graktanjem plaše, preduge su postale oblačne noći kišne...i nijeme...

Zimi se zavukao u koju siromašnu kućicu; nije trpio bogataše.

Hrana mu je bila mrvica kruha, brašno od proje, krevet toplo ognjište; Pokatkad se u podne popeo na prozor i buljio u snježne poljane, zapjevao glasno pjesmu o ljetu...i pošao tužno u tiho skrovište.

Ranim je proljećem iz kuta u kut skakutao po sobi svoga gostoprimca, izmamile ga u polje sunčeve zrake i prve nad krovom laste.

Raširenim krilima je poletio nad golim granama šume i s ljudima pratio, kako voćke cvjetaju, pupaju vrbe i žito raste.

Tako je cvrčak živio mnogo godina...jednom mu oluja slomila krilo.

S jednim je krilom lebdio manje, ali se još uvijek veselio suncu i ljetu...

Jednog je crnog dana kobac mu oštrim kljunom izbio desno oko; još se uvijek s jednim okom divio pastirima, trešnji, suncokretu...

Jutros su tišinom odisali široki šorovi salaša...šumjelo žito...

šuštjelo, lišće šuma i šaša...tužna je bila ravnicava sva...

Kraj procvale tratinčice puklo je veliko srce staroga cvrčka, u rosnoj je travi ostao mrtav...jer srca nije imao dva...

Aleksa Kokić

Pjesme zrička

I.

*Sviram u proljetnoj noći,
Sviram kapima tihe kiše,
Sviram sebi, svojoj radosti.
Začas prestanem.
Slušam braću iz bliza i daleka,
Okolo mene šušti mlada trava,
Da, i to je pjesma.
Naslonjen na malu ljubičicu,
Opijen mirisom sviram dalje.
Sviram sebi, sviram noći,
Braći u ovoj kiši,
Svima, svima.*

II.

*Pjevam tebi, mjeseče,
Što proviruješ kroz gustu travu
Čak do mogega busena.
Ti si vjeran drug.
Šutiš i slušaš.
Pretvaraš noćni mrak u svjetlo,
Zato te volim,
Zato ti pjevam.*

III.

*Danas huji vjetar,
Ali ja ipak pjevam
Sâm sam, sva braća šute.
Vjetre, ne razumijem tvoju pjesmu.
Ovo je tvoja noć,
Ali ja ipak pjevam
Jer znam da se i moja pjesma čuje.
Zato pjevam i pjevam
I borim se s tvojom nerazumljivom pjesmom.
Čas malakšeš ti,
Čas utihnem ja,
Ali zato ipak pjevamo dalje, ti velik i snažan,
Ja sitan i nevidljiv.
Borimo se tako i pjevamo, pjevamo
Cijeće noći.*

.....

*Mali moji pjevači i svirači,
S vama bih tako rado ležao
Izgubljen zauvijek.
Kako je to lako!
A kako je često teško biti živ
Pred tminama, nepoznatim tminama,
Kao pred crnim zavjesama,
A iza njih opet tmine
I uvijek tako
Bez kraja.*

Stanislav Prepek

TOKICA ILI HRVATKA U CVELFERSKIM SELIMA

Ivan Ćosić-Bukvin

Baveći se lokalnom poviješću već dugi niz godina te povodom toga dobivajući u ruke mnoštvo raznog slikovnog materijala niti sam nisam ponekada pridavao određenu pažnju nekim detaljima na pojedinim fotografijama, sve dok se s vremenom izravno ili neizravno ne zainteresiraš za neki detalj te se posvetiš istome. Tako je prošla i fotografija iz 1911. godine koju sam dobio u ruke još davne 1995. godine, te istu objavio u knjizi "Vrbanja III." godine 2008. kada je istu zapazio sada već pokojni Ivo Balentović-Beli, tadašnji predsjednik društva "Šokadija" iz Zagreba. Gospodin Balentović je uspoređujući tekst na poleđini tj. datum sa svojim saznanjima o osnivanju društva Šokadija došao do zaključka da je tih dana u zimu zaista osnovano to društvo, i da

su vrbanjci bili gosti povodom tog događanja u svojim bogatim nošnjama, zajedno s kojima je bio i sin jedne od gošći koji je na glavi nosio kapu zlatom vezenu, te je fotografija objavljena u monografiji o društvu Šokadija 2002. godine.

Slijedom toga kada se prije desetak godina (oko 2000) gospođa Marija Ćosić-Matić, rođena Spajić, godine 1944. u Otoku a udana u Vrbanju počela aktivnije baviti zlatovezom i posvećivati sve više pažnje narodnoj nošnji i izradi iste, tijekom čestih kontakata s autorom ovoga teksta sjetila se mnogih razgovora sa svojim svekrom Ivom Ćosić-Blaškovim (1904.-1988.) koji je njoj kao mladoj snahi (snaji) znao pričati o raznim zanimljivostima iz povijesti sela Vrbanje, a posebno o nekom neobičnostima u onodobnom odije-

vanju bogatih seljana, trgovaca, obrtnika, inteligencije i stranaca koji su tada diktirali modu u selu. Tako je čula i priču od njega o okrugloj plišanoj kapi zvanoj "Tokica" vezenom zlatom "Kuju su nosile i žene, i to većinom majstorske a ne samo muški, sve do I. svjetskog rata". Didak Iva kog su u selu zvali Mali Iva, je o tome slušavao od svoje majke Janje rođene 1884. godine, priča teta Marija. Nakon nekog vremena takvu kapu zvanu "Tokica" pokazala je te i dala teti Mariji da skine "mustru" s nje, sada pokojna snaša Seka Dement-Kudina, koja je istu pronašla u kući koju je njihova porodica dobila u nasljedstvo od obrtničke obitelji Pokas (kovači). (Danas je nepoznato gdje se taj original nalazi) Također svjedok o nošenju spomenute tokice je spomenuta fotografija iz 1911. godine, s gostovanja nekoliko vrbanjaca i vrbanjki u Zagrebu iste godine za poklade (kada je tih dana i osnovano društvo "Šokadija", te su povodom tog događaja ist bili i gosti) gdje se vidi da najmlađi na fotografiji (dječak) ima na glavi tokicu, a dotični je Slavko Cvetić sin ondašnjeg krčmara i trgovca iz vrbanje. Također još jedna fotografija snimljena oko ili za vrijeme I. svjetskog rata u vrbnji svjedoči o nošenju tokice ili sličnog pokrivala za glavu (jer je fotografija dosta mutna) kod ženskog svijeta. Na fotografiji se vidi da jedna od nekoliko ženskih osoba na glavi ima nešto kao "fes", dok su ostale djevojke spremite u nošnje ili u građansko odijelo.¹

Opisujući narodnu nošnju sela vrbanje za potrebe popratnog materijala tj. kataloga naslovom kao i postavljena izložba o nošnjama "Najljepše si selo Cvelferije, narodne nošnje Cvelferije na primjeru nošnje sela Vrbanje" etnologinja Katarina Bušić, nije mogla zaobići niti ovaj nekadašnji pomodni ili tradicijski (prije pomodni) detalj iz odjevanja u Vrbnji.

"Početkom 20. st. mladići iz bogatih i kulturno-politički aktivnih obitelji u svečanim su prigodama nosili poseban oblik pokrivala za glavu – hrvatku. To je crna plišana kapa bogato ukrašena zlatovezom. Ima formu crvenkape, koja je od davnina sastavni dio tradicijskog ruha u dinarskim krajevima. Porijeklo naziva „hrvatka“ nije poznato. Može se pretpostaviti da su, slično kao i tkanice - trobojnice, u određenom razdoblju bile simbol nacionalnog opredjeljenja i socijalnog položaja. U Vrbnji i Gunji sačuvano je samo nekoliko primje-

raka." Zatim autorica nastavlja se na tekst u iznesenim bilješkama o gore navedenom piše: "U dijelovima sjeverozapadne Bosne hrvatkama se nazivaju kapice, koje su ponegdje jedini, a ponegdje temeljni dio oglavlja hrvatskih djevojaka i udanih žena. Ove kapice isto imaju okrugli oblik, ali se po formi razlikuju od fesova (koje je u nekim dijelovima Bosne i Hercegovine također prihvatilo katoličko stanovništvo). Kapice su najčešće sukne i plišane, a ukrašavane su metalnim novcem, pozamanterijskim vrpcama, gajtanom i sl. Posebno su lijepi primjerci ukrašeni aplikacijama zlatne niti, koje su radili majstori terzije u varošima.

U Slavoniju su, posebice u krajeve uz Savu, tijekom 19. st. prodrli pojedini odjevni i ukrasni elementi iz Bosne, npr. zlatovez. Orijentalnog kroja su i rekle – ženski kaputići kakvi su se također nosili u Vrbnji. Reprezentativni primjerci su uz donji rub, na prednjem dijelu te na rukavima često bili ukrašeni zlatovezom.

Marija Ćosić-Maletova, vezilja zlatom iz Vrbanje, rekonstruirala je ovakvu kapu ukrašenu zlatovezom naskroz, koju prikazujemo na izložbi. U Vrbnji se jedan originalni primjerak nalazi u vlasništvu obitelji Dement - Kudinih.

Na Gospodarsko – obrtnu regionalnu izložbu u Osijeku 1889. godine seljak Ilija Taragđić iz Gunje poslao je, uz mušku košulju i gaće vezene zlatom, i jednu samtanu kapu vezenu zlatom (HDA Osijek, Fond: Kotar Županja 1869. – 1941.). Detaljnijeg opisa kape nema, ali možemo pretpostaviti da se radi o hrvatki.²

Također tokicu-hrvatku spominje i etnologinja Janja Juzbašić u svome radu (katalogu) o izložbi posvećenoj zlatovezu, te bilježi sljedeće "Potom smo u Gunji zabilježili i nekoliko podataka o neobičnom muškom pokrivalu za glavu nalik fesu, a nazivaju ga kapa hrvatka. Kazivači su na kazali da su ih nosili početkom 20. stoljeća, uz svečanu tra-

1 Autoru kazivala Marija Ćosić Matić. Fotografije u posjedu Ivana Ćosić Bukvina. Dokumentarna 44. emisija VTV-a "Gori lampa" od 9.11.2007. Autorica etnologinja Ljubica Gligorević.

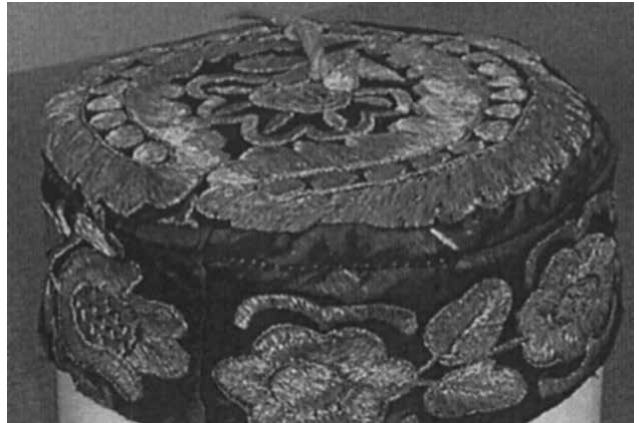
2 Katarina Bušić, Najljepše si selo Cvelferije, narodne nošnje Cvelferije na primjeru nošnje sela Vrbanje. Zagreb 2006.

dicijsku odjeću, samo bogati momci iz Gunje. Koliko nam je danas poznato, više ga uopće ne nose i samo jedna obitelj u Gunji ima sačuvani primjerak. Vezilja iz Vrbanje kaže da je 1998. izradila jednu repliku prema navedenom uzorku iz Gunje. S obzirom da ih više ne nose, kaže da poslije nije imala više niti jednu narudžbu. U našem muzeju sačuvana je samo jedna skupina fotografija (snimljeno pred II. svjetski rat) na kojoj dva momka iz navedenog mjesta, na glavi umjesto šešira, kape imaju ovakva pokrivala.”³ Najvjerojatnije takva kapa bila je izložena na Regionalnoj izložbi u Osijeku 1889. godine, o čemu je autor pisao. Tako stoji “Treći izlagatelj je Ilija Taradžić, seljak/ratar, s zaista rijetkim predmetima muškog “ruva” i to “1 somotna kapa zlatom vezena” i “muška košulja i gaće zlatom vezene” u vrijednosti 33 forinte. Svi ovi predmeti spadali su u VIII. skupinu (narodne rukotvorine, obrt).

Tokice - Gunja

Ne možemo a nešto ne reći o izložku “somotna kapa zlatom vezena”, takva okrugla somot-

na kapa se naziva “hrvatka” (stručno) ili “tokica” kako se kaže u vrbanji a koju je po predaji nosio i ženski svijet. Ista postoji još uvijek u selu Gunji s 2 originalna primjerka. U Obiteljima Bogutovac-Abadžijini i Taragdžić-Ice, te jedan original u Vrbanji i jedna kopija. Mogu reći da je to jedan veoma rijedak i jedinstven dio narodne nošnje, koji je opstao do danas ali s nepoznatom prošlošću i tradicijom u Cvelferiji.⁴

Da su tokice ili hrvatke, kako ih naziva etnologinja Janja Juzbašić, nošene u selu Gunji još pred II. svjetski rat svjedoči fotografija objavljena u prvome broju lista “Gunjanka” općina Gunja, na kojoj se nalazi “Dramska skupina Hrvatske seljačke čitaonice u Gunji 1936.” gdje se vidi da tokicu ili hrvatku nose dvojica mladića, najvjerojatnije iz kuća Bogutovac-Abadžijini i Taragdžić, gdje se iste i danas nalaze.⁵ (Postavlja se pitanje dali su iste spašene ili su nestale tijekom poplave u Gunji 18. svibnja 2014.)

³ Janja Juzbašić, Zlatovez na području istočne Hrvatske. Izložba 31. siječanj-1. ožujak, Županija 2008.

⁴ Ivan Ćosić Bukvin, Cvelferi na Gospodarsko – šumarskoj te gospodarsko – obrtnoj regionalnoj izložbi u Osijeku 1889. godine, Đakovačka revija 2008.

⁵ Gunjanka, br. 1. Gunja, 2001.

KOVINOPOJASAR

Đuro Bošnjak

Svoju prvu priču prije nekih petnaestak godina objavljenu u Reviji završih razmišljanjem mogega dobroga, sada već na žalost pokojnog, vrsnog kovača i potkivača, majstora Frole, kako će s njim umrijeti i zanimanje potkivača jer njegovim odlaskom počinje nagla „traktorizacija“ i nestadoše konji s naših sokaka. Bogu hvala, to ne potraja dugo, počеше se ponovo vraćati konji u mojem sokaku, samo među njima nema više pothranjene kljusadi niti neuglednih raga, sada su to dobro njegovana, plemenita, rasna grla, ljubimci i ponos svojih gospodara. Mojim sokakom među ljubimcima ponosno kaskaju dobro timareni dorati upregnuti u platon koji samo tiho klizi asfaltiranom cestom, nema klepetanja jer je na pneumaticima, čuje se tek uhu ugodan, ravnomjeran topot konjskih kopita. Vjerujem da majstor Frola i njegov partner majstor kolar, bači Gabro s nebeskih ravnica zadovoljno promatraju ovaj veličanstveni povratak..., jer, iako su prošla dobra stara vremena, ipak evo dođoše nova, bolja vremena...

Prošlo je podosta godina od početka objavljivanja serije priča o „zanatima našim zaboravljenim“, uz povratak konja na naše sokake povratit će se i mnogi zanati, među inima i kovač ali ponešto drugačiji. Uz standardnu opremu i alate došli su novi strojevi, a i uradci su drugačiji. Umjesto uradaka za svakodnevnu uporabu sve su češće uradci dekorativne namjene, umjetničke vrijednosti. Potkivače više ne vidam i ne srećem u mojem sokaku, iako sada već ima podosta plemenitih ljubimaca pa pretpostavljam da se na njihovo potkivanje odlazi u „kućne posjete“. Sada sam se pak našao u dvojbi kako nastaviti pisati kad se zaboravljeno ipak, Bogu hvala, ponovno vraća. Pokušat ću biti snalažljiv pa ću umjesto zaboravljenih i svezremenih pisati o neobičnim ili rijetkim zanatima. Evo priče o jednom takvom:

Mi vremešniji, nekako po prirodi rado bacamo poglede unazad, ne rijetko, i po nekoliko desetljeća. Sjetih se tako i ja svojih mlađahnih student-

Majstor kovino-pojasar

skih dana i jednog događaja s kraja šezdesetih godina prošloga stoljeća. Putujući tako sa cimerom starim tramvajem „četvorkom“ iz studentskog doma „Stjepan Radić“, ili kako ga mi nazivamo „Sava“, na fakultet, nekako pri kraju Vlaške ulice, jedna stanica prije Kvaternikova trga, ugledah na fasadi jedne zgrade improvizirani izlog s blještavim metalnim pokalima kojima se mogu dičiti samo šampioni. U svojoj neobuzdanoj i pomalo prepotentnoj mladenačkoj maniri pokušah biti duhovit pa na sav glas, iako bi me cimer dobro čuo da sam to rekao i normalnim tonom, dreknuh da je cijeli tramvaj mogao čuti:

„Gle, Stari, prepotentni se purger hvali svojim trofejima!“

Dobro, dobro cimeru, ne moraš se baš toliko derati“.

Pokušao me moj cimer prizemljiti, a ja uvrijeđeno krenuh prema kutu u stražnjem dijelu tramvaja. Nije mi promakao ironičan podsmijeh jednog starijeg gospodina i koju godinu mlađe gospođe. Bilo mi je odmah jasno da sam nešto zaribao, ali nisam slutio što. Po povratku s fakulteta sidoh na Kvaternikovom trgu i pješice se zaputih prema tadašnjem Trgu Republike, naravno, da bih se uvjerio što to nije bilo u redu s mojim

glasnim komentaram u tramvaju. Kad dođoh do improviziranog izloga s pokalima ne malo se razočarah. Pokali nisu bili zasluženi trofeji već su tek trebali biti. Naime, oni su se tu izrađivali i bili namijenjeni budućim šampionima, a ovi ovdje su bili samo izložena roba. Iznad izloga na povećoj ploči stilskim krupnim slovima stajao je natpis: *Havel Kovino-pojasarskli obrt*. Odmah su mi postali jasni ironični podsmjesi spomenute gospođe i gospodina. Umjesto duhovitog mladog sveučilištarca predstavih se primitivnim provincijalcem. Ugrizoh se za usnu i sam sebi obećah da se više nikada neću na takav način javno eksponirati i da ću se za svoj istup jednom već javno ispričati. Naravno, nije dolazilo u obzir da opet po tramvajima drečim kako sam se zaletio, ali siguran sam da postoji način da to jednoga dana ispravim. I eto, nakon punih četrdeset i kusur godina došao je i taj dan. Vozeći se neki dan istom trasom, također tramvajem „čtvorkom“, ali novom, klimatiziranom, na istom mjestu ugledah isti onaj izlog i isti natpis pa odlučih. Takvog zanata u mojem zavičaju nisam vidio, a kako od sadašnjeg vlasnika doznah, više se nigdje i ne izučava, pa računam, jednim ću udarcem ubiti dvije muhe: obraditi ovu rijetku profesiju i na neki način održati zadanu si riječ.

Kada bi me netko pitao kakav je to zanat, teško da bih znao točnu definiciju, ali ono što sam saznao mogao bih reći da se tu radi o metalopretrađivačkom obrtu za izradu specijalnih proizvoda, a naziv je dobio po specijalnim pojasevima kojima se majstor opasuje dok oblikuje buduće uratke.

Kovino-pojasarski obrt u zagrebačkoj Vlaškoj ulici na broju 76 utemeljio je gospodin Augustin Havel davne 1953. godine i od tada kontinuirano radi do današnjih dana. Do sada su ga vodile tri generacije: utemeljitelj deda August (kako

Alati u majstorskoj radionici

ga današnji vlasnik oslovljava), njegov sin Branko nastavlja tradiciju, do 1990. zajedno s ocem, a od 1990. do 2008. nastavlja samostalno. Tada vođenje prepušta svom zetu, gospodinu Draženu Radotoviću, a gospodin Dražen u posao uvodi svojega sina Luku koji je izučeni strojobravar. Da bi mogao nastaviti obiteljsku tradiciju mladi gospodin Luka mora proći proces prekvalifikacije na posebnim strojevima uz nadzor svog mentora, majstora i oca u istoj osobi jer škole po riječima gospodina Dražena za ovo zanimanje nema. Nakon toga, kad se steknu određeni uvjeti po već uhodanoj proceduri, pristupit će majstorskom ispitu. Kada sve to prođe i preuzme posao od oca, mladi gospodin Luka (s kojim sam imao prvi susret u njihovoj radionici) bit će četvrta generacija ove obiteljske tradicije.

Ulaskom u radionicu, gdje me vrlo ljubazno primio gospodin Dražen, nisu mogle proći nezapažene mnogobrojne diplome koje su osvajali sva trojica, naravno, svaki u svojem mandatu. Uz diplomu mi je posebno zapela za oko stara poštjela fotografija motorista iz pedesetih godina prošloga stoljeća, a pored nje postariji i veći lovorov vijenac. Primijetivši moje neskriveno iznenađenje, gospodin Dražen mi je objasnio da je na motoru deda August na svojem Horexu (dobro mi je poznata ta marka motora jer je to svojedobno bio najbolji i najjači motor u selu mojega djetinjstva i rane mladosti), a lovorov vijenac je njegov pobjednički trofej, dakle, osim spretnih ruku i poduzetničkog duha deda August bijaše i vrlo uspješan motorist.

Svaki majstor ponosi se priznanjima i diplomama kojima se dokazuje njegova stručnost

U vrlo srdačnom razgovoru, gospodin Dražen mi je objasnio što proizvode, od čega proizvode, tehnologiju proizvodnje te mi je na kraju pokazao strojeve i alate kojima proizvode. Danas ova radionica proizvodi čitavu paletu proizvoda, a ja sam ih po svojem nahođenju podijelio u tri skupine: uporabni proizvodi, dekorativni proizvodi te proizvodi specijalne namjene za industriju. Od uporabnih predmeta najčešće su to razne posude, plitice, kaleži, džezve, pepeljare, peke, peći za kotlovinu, aluminijske cijevi za plinska trošila... Kao što i sama riječ govori, dekorativni proizvodi su razni ukrasni predmeti, a za industriju proizvode predmete specijalne namjene, npr. za tvrtku Končar rade već više od četrdeset godina neke sklopove za njihove proizvode i postrojenja... Budući da slike govore puno više od riječi, iz priloženih se fotografija može vidjeti dio asortimana koji najbolje govori o čemu je riječ. Napomenuo bih samo to da pokale više ne izrađuju, ali sve ostalo još uvijek proizvode.

Za proizvodnju kao materijal koriste limove različitih metala (ponekad i legura) najčešće aluminij, bakar, željezo i pocinčano željezo i dr., različitih debljina.

Proizvodi iz majstorske radionice

Materijali se obrađuju posebno preuređenim tokarskim strojevima za kovino-pojasarstvo, izvlačenje. Kod zahtjevnijih proizvoda prvo se izrađuju (tokarenjem) drveni modeli, pomoću kojih se potom izvlačenjem oblikuju željeni proizvodi. Osim spomenutog specijalnog stroja koriste još i druge manje specijalizirane strojeve i alate poput škara za rezanje lima, stupnih bušilica, savijačica lima, preše, tračne pile...

S plasmanom nemaju većih problema jer dosta rade za poznate kupce, a sitniji uporabni i dekorativni predmeti nalaze svoje kupce „na kućnom pragu“, to jest u izložbeno-prodajnom dijelu radionice.

Prije nego li se rastadosmo, moj ljubazni domaćin mi je potvrdio ono što sam i pretpostavljao, a to je da je njihova djelatnost zaštićena kao tradicijski obrt.

Toliko o ovom nesvakidašnjem obrtu od moje malenkosti. U nadi da sam ispunio zadano si obećanje staro više od četrdeset godina preostaje mi još jedino da najmlađem majstoru radionice poželim da je i on produži barem za još toliko generacija koja je on po redu...

VILINSKE LIVADE

Adam Rajzl

Socem sam i tog ranog proljeća išao u šumu. Vrbe su pored potoka tek počele žutjeti i širiti cica-mace, a grab i hrast još uvijek su mirovali. Tražili smo divlje kruške i jabuke što će ih otac zasaditi u šljiviku, i kasnije okulirati. Za nekoliko godina izrast će ponovo mlade domaće kruške i jabuke. Kruška lubeničarka, crvenkasta i sočna, čiji su se plodovi topili u ustima i mirisali, bila je stara i valjalo ju je promijeniti. I kruška zvana tikvičarka što je imala plodove u obliku tikvice, žute i meke, te ječmenke, prve kruške što stižu na početku ljeta kad sazrijeva ječam, ispucale su i stare. Prvi bi ih jači vjetar mogao srušiti.

Kolima što su ih vukla naša dva obijesna vranca, uzdignutih glava, velike kovrčave grive i kože što se presavijala u suncu (danima nisu igdje izlazili, a otac ih je dobro hranio sijenom i zobi) stigli smo u blizinu Rokićevih livada. Otac, a i ostali susjedi te su livade najčešće zvali Vilinske livade.

„Vidit ćeš, sinko, livade i mjesta gdje se, kako stari vjeruju, skupljaju vile i noćima plešu.

Više puta našo sam krugove u sredini livade. No, više tamo ne idem. Sigurno bi krugove tamo ponovo našli. Ja sam u tim livadama dva puta loše prošo i ne bi tjeo da mi se to ponovi i po treći put. Uvijek sam te livade izbjegavo nakon dva neobična doživljaja.

Jednom su me čak i vile i nosile, ne samo mene nego i konja kojeg sam jahao.“

„Kako?“ - zapitah znatiželjno.

„Ja i tvoj djed Jakob“ - počeo je otac s nekim neobičnim sjajem u svojim modrim očima - „vraćali smo se sa sajma iz grada. Bio sam tada tvojih godina. Kupili smo nove konje. Pješačili smo kilometrima i već nas je uhvatila noć. Bila je to prava ljetna noć, puna mjesečine. Najprije smo prašnjavim putem stigli u šumu Svračnjak, prošli pored kuće gdje živi moj prijatelj Lugar Maksim. On se, to si već ranije čuo, družio i sa čuvenim razbojnikom Čarugom, koji je sa svojim hajducima i „Kolum gorskih tića“, kako su ga zvali, unosio strah i trepet na diljskim brdima.

Već sam se bio umorio. Noge su mi otežale od puta i nespavanja jer smo morali rano ustati kako bi stigli na brodski sajam.

„Sinko, popni se na konja i jaši. Bit će ti lakše, put će ti brže proći!“ - reko mi je otac, a tvoj djed Jakob. On je išao pored mene vodeći drugog konja.

O Rokićevim ili Vilinskim čudnim livadama još ranije ko dječak čuo sam puno priča.

Pričala mi je, recimo teta Marija, kako je sa svojim mužem Lajošem išla na sajam, i premrla od straha. Konji su se, na prosjeku, u šumi je još uvijek bilo mračno, u blizini tih livada, odjednom uznemirili. Zastali su na putu jer se ispred njih ispriječila neka bijela prikaza. Uzalud je Lajoš konje udarao bičem, povlačio uzde i vikao na njih. Oni su se, pjeneći propinjali, rzali, toptali nogama, razbacivali kopitima komade zemlje i prašinu i vrištali. Teta Marija tada se dosjetila.

Skinula je križić s lančića na vratu. Podigla ga je prema prikazi i njim ispred sebe nekoliko puta napravila znak križa. Viknula je glasno: „Oslobodi nas, Bože, napasti!“ toliko jako da je i šuma odjeknula te vratila njezine riječi: „Oslobodi nas, Bože, napasti!“ Prikaza se, valjda zbog križa, odjednom izgubila. Konji su tada ludo poskočili, potegli svom snagom i poletjeli iz šume toliko brzo da ih Lajoš više nije mogao držati na uzdama. Jedva ih je uspio smiriti na ulazu sajma. Natrag se Lajoš nije tjeo više vraćati istim putem. Konji, sinko, dobro zapamte mjesto gdje im se nešto tajanstveno i neobično dogodilo.

A, kad ti već pričam o konjima i vilama, evo još nešto što su mi stari govorili. Kažu, da su za ljetnih noći, često prije jutra i polaska na oranje, našli svoje konje s isprepletenom grivom u pletenice. Kao da ih je plela neka tajanstvena vješta ruka. To su uvijek pripisivali dobrim, kućnim vilama.

Pomislio sam odmah, a i danas tako mislim, da se konjska griva uplela tako jer su konji pomicali glave na sve strane braneći se od dosadnih komaraca i muha kojih je ljeti bilo jako puno. I mnogi su moji susjedi to govorili, ali su svjedoci uvijek ostajali pri svojoj priči da posve sigurno konji mahanjem glave ne bi nikako mogli isplesti tako lijepu i pravilnu pletenicu sličnu onima što su ih majke plele svojim djevojčicama. A, sad slušaj, šta se meni tada dogodilo.

Te mjesečinom obasjane noći, upravo tu u Rokićevim livadama, nešto me, iznenada, počelo nositi. Podiglo u zrak i mene i konja. Uzalud sam viko, vrištao, potezo uzde. Konj kojeg sam jahao je letio. I ja, naravno, s njim. Tvoj je djed prestrašen trčao za mnom. I drugi se konj uznemirio, ali on nije letio nego je samo jurio pored nas. Ne znam koliko dugo su me vile nosile. Odjednom sam se zaustavio, uznojen i blijed. I djed ti je bio zadihan.

„Ušli smo, sinko, u neki zli vjetar koji nas je nosio!” - pokušao me umiriti.

Znao sam da izmišlja jer sam već ranije čuo da je to prostor gdje se, barem se tako pričalo, vile sastaju i družu.

„Sinko, ovo nisu čista posla. Idemo odavle što prije. Nisam vjerovo drugima kad su pričali o Vilinskim livadama i čudima što se u njima događaju, al tad sam se uvjerio.”

„Bolje vjerovati, nego doživjeti!” - govorili su, a ja sam im se na to smijao. Kući sam se vratio drhteći.

„Još jednom susreo sam se s Vilinskim livadama i dobro ih zapamtio. Tad sam se zareko da na njih više nikada neću kročiti. Dođem u njihovu blizinu ko i sada, ali na njih ne idem.

„Šta ti se dogodilo?!” - zapitao sam oca.

„Eh, to ti je neobična priča. Ispričat ću ti onako kako je bilo. Ako nećeš, ne moraš vjerovati.

Nekada je nešto tako nevjerovatno da se mnogi pitaju je li to moguće ili onaj koji priča te priče sve izmišlja.

Bilo je ljeto uoči kosidbe livada. Sa mnom su kolima i konjima stigli tvoj ujak Đura i Antal Kovač, dugogodišnji pružni radnik. Došli smo kositi livade za sijeno što će gladnim kravama i konjima na zimu dobro doći. Mogli smo birati. Tražili smo mjesta gdje je trava najljepša i najveća, gdje ima puno divlje djeteline i vlasulje, meke poput perja, ukusne, gdje nema kokošnjeg trnja. Znali smo da će to sijeno, mirisno i ukusno, kad zapadne snijeg, krave i konji halapljivo jesti.

Koračali smo tako s kosama na ramenima i pokušavali naći najljepši dio livada. Onda nam se dogodilo upravo ono o čemu ti želim pričati. Slučajno sam pogledao prema šumi. Dvadesetak koraka ispred sebe ugledah zmiju. Izdigla je glavu visoko iznad trave. Glava joj bila velika poput glave djeteta, a oči krupne, staklenaste, prozirne, što su pod sunčanim zrakama izgledale još svjetlije.”

„Antale, pogledaj!” - šapnuo sam prestrašen. Antal je stao. Gledao je lijevo i desno, a da ništa nije vidio. Pokazao sam mu prstom.

„Bože, Martine, koja zmija!” - Antal je izrogačio oči. U odsjaju sunca zmija mu se činila još većom.

„Reko sam ja vama da se Vilinskih livada valja čuvati. One tu imaju svoja stanove, a zmiye ih čuvaju. Ima ih velikih poput kućne grede! Još mi je baka pričala da su pored tih livada, što ih okružuju veliki debeli hrastovi stariji i od dvisto godina nekada davno svinjari u drvenom kablju vode od derme naišli na dvije zmiye koje su imale glave poput malog psa.

Miša Mišin je k tome često prepričavo kako je vidio zmiye kako idu kroz šaš s jedne na drugu strane obale rijeke. Sve je šuštal pod njima pa se činilo da kroz šaš neko vuče balvan.

Ni ja, ni Antal, a ni Đura, nismo imali ništa drugo osim kose na ramenu. „Velikoj zmiyi zmijskom caru!” - nastavio je otac ozbiljno - nismo se stoga usudili ni približiti. Dvocijevku sam ionako ostavio u kolima, ali ne znam bi li i puškom toj zmiyi mogo nauditi, jer one, u Vilinskim livadama, često je ponavljala Baba Kolarica, imaju tri života.”

„Idemo Martine, pustimo vile i njihove livade, neka i dalje plešu, i uživaju. Nećemo više remetiti njihov mir” - reko je ozbiljno tvoj ujak Đura i krupnim koracima krenuo natrag.

Plašio se da ogromna zmija ne bili krenula prema nama.”

O divovskoj zmiyi u Vilinskim livadama i otac Martin, i ujak Đura i Antal Kovač, godinama su prepričavali na kirvajima na diljskim brdima i za vrijeme dugih zimskih snježnih večeri.

Toga proljeća u traženju mladica divljih krušaka i jabuka nismo se dugo zadržali. Otac je, valjda zbog nelagode i starih neugodnih sjećanja, ubrzo odlučio ostaviti ovo začarano mjesto.

„Divlje ćemo kruške, jabuke i trešnje potražiti u Lipovačkoj šumi!” - rekao je odlučno i rukom pokazao da se što prije vratimo.

Sada Vilinske ili Rokićeve livade čak i lovci izbjegavaju. U njih ne dolaze kosci i ne kose travu. Izrasla je gusta šikara u kojoj se sigurno legu nove zmiye, gnijezde crne rode i skupljaju jata šljuka dugačkih kljunova. Jedino zimi ili u kasnu jesen lovci dolaze u lov na veprove. Ali, ne mogu se pohvaliti uspjehom. Veprovi ih uvijek nadmudre. Iznenada izlete iz šikara i polete poput munje. Kada lovci podignu pušku i naciljaju, pucaju samo u njihove sjene. Veprovi odjure već nekud daleko i izgube se u visokoj travi, trnju i ostruzi.

Zaboravljena - nestala zanimanja

JAJČARI ILI JAJARI

Ivan Grizak

Oduvijek je bilo osoba koje su obilazile ljudske naseobine tražeći ili nudeći nešto. Njihovu ulogu danas su dobrim dijelom preuzeli elektronski mediji, pa nas radio i naročito televizija neprestano «bombardiraju» reklamiranjem raznih novih proizvoda i usluga.. Direktnije uživo, obraćaju nam se sakupljajući raznog otpada: glasom ili preko razglasa traže sve i sva. Naravno, svi su oni bolje ili lošije motorizirani...

Ali nitko više ne otkupljuje - jaja i to pješice prolazeći s kraja na kraj sela te zalazeći i u sporedne sokake . Bilo je to prije šezdesetak ili više godina kada je kokošje jaje bilo svojevrsno sredstvo plaćanja. U raznim vremenskim razmacima dolazili su muškarci s košarom srednje veličine preko ruke ili sa sepetom na leđima i iz sveg glasa vikali «jajaaa, jaajaaa ...». Domaćice ili djeca iznosili su po jedno ili više jaja i prodavali ih. Jaja su čuvana u pljevi koja je lagana i ima je u gotovo svakom gazdinstvu. Ali nitko od mojih sugovornika (ja pogotovo!) ne sjeća se cijene. Svi se sjećamo da se za te novce u seoskom dućanu moglo dobiti dvije kutije šibica ili bilo koje druge robe u protuvrijednosti jaja koje je i sam trgovac preuzimao i dalje prodavao. - Naravno i jajari su imali svoje nakupce i prekupce dok kokin proizvod nije stigao do svog krajnjeg potrošača .Po nekim sjećanjima za jaje se moglo dobiti stožasti papirni «škaničl» šećera (otprilike četvrt kilograma) odgovarajuću količinu germe, soli, riže, nekoliko cigareta, čavli, potkove, ponekad pivo i štošta drugo iz asortimana skromno ili bogatije opremljene prodavaonice, a potrebnog za domaćinstvo .

Osim jajčara ili jajara, kako su ih u nekim selima zvali nakupce jaja, kokošje proizvode umjesto novca uzimao je i putujući sladoledar . U svojoj dvokolici imao je sanduk sa slamom i ledom, a u sredini posudu sa sladoledom. Za jaje bi ravnom kašičicom natrpao slatko osvježenje u isto tako poželjan kornet i to po samo njemu poznatom mjerilu. Pošto je jaje najčešće bilo ukradeno

- svi su bili zadovoljni. Naime, mi djeca igrajući se pronalazila bi gnijezda, a i lude kokoši su jednodnevnu ili dvodnevnu dužnost. Domaćica te pojedine krađe nije ni primjećivala, osim ako neki stariji fakin nije za svoje pušačke potrebe opustošio čitavo gnijezdo...

Bilo je to u vrijeme primitivnog uzgoja peradi, kada se iz svakog dvorišta čulo glasanje domaće živadi uzgajane najviše za vlastite potrebe.

Uz malobrojne patke te poneku puru, brojne su bile guske, naročito ako je kući bilo djevojačka pred udajom., pa je trebalo kvalitetnog perja. Osim toga guske kao travojedi maltene da žive o svojoj «košti» uz eventualnu šaku kukuruza dnevno. Ujesen kad ih se silom hranilo, šopalo, trebalo je više nakvašenog kukuruza od kojeg su se dobro debljale i uspješno prodavale zbog velike količine mesa i čuvene gušćje đigerice.

Ipak, kokoši su bile najbrojnije. Nesle su gotovo svakodnevno ili bar svaki drugi dan, jaja su hranjiva i primjenjiva u gotovo svim jelima, a da se o kolačima i ne govori. Na brzinu ih se može skuhati ili ispeći i bez obzira na veličinu porodice objed je časkom na stolu. Osim toga, kokoši su privržene svom gospodaru, poznaju svoje dvorište po kojem čeprkaju, đubrište im je također interesantno, a ujutro i navečer dobiju po nekoliko šaka raznovrsnog zrnja. Rijetko kod koga spavaju na drveću, jer su zaštićeni smještajem u kokošinjce gdje nerijetko i odlažu jaja.

Da bi se koke privikle da nose jaja uvijek na istom mjestu, u gnijezdu se uvijek ostavljalo jedno jaje. To je najčešće bio mućak iz proljetnog liježenja to jest neoploženo jaje, takozvani mućak ,iz kojeg se nije izleglo pile. zv Drmusanjem porred uha unutar ljuske čulo se talasanje tekućine što sa svježim jajetom nije slučaj. Jednom prilikom dosjetiše se dokoni pastiri i nekoliko mućaka skuhaše i podvališe prolazećem sladoledaru. On je na neki način otkrio prijevaru i nikad više im nije dao sladoled makar mu donijeli i najsvježija jaja, takoreći još vruća ispod kokoši.

Slično transportno sredstvo imali su i ribari koji su gurali sanduk u kojem je bio šaš, pa red ribe dobro nasoljene, pa opet šaš i riba i sol, zatim opet šaš i tako koliko je stalo. Ribari su rjeđe dolazili u sela, ali su također prihvaćali jaja kao platežno sredstvo. Trebalo je niz godina da i jedni i drugi počnu koristiti konje, no tada su već jaja prodavana u trgovine i zadruga za gotovinu.

U prethodno vrijeme sladoledari su za jajce davali i takozvano okretajce s kojim su djeca jurcala sokakom ili stavljali uz vjetar, da se okreće. Bio je to svojevrsni četverokraki propeler ustvari kvadratni komad papira s vrhova prema središtu dijagonalno zarezan i savinut, te u središtu pribadačom učvršćen za dužu ili kraću šibu. Obavezno je bio od šarenog nešto čvršćeg papira i s odstojnikom u središtu. Ovaj posao sladoledarima je ubrzo propao kada smo i sami naučili praviti okretajca. Trebala je samo pribadača sačuvana od svatovskog ružmarina, šiblja je bilo u izobilju - problem je bio samo papir. Istrgnut iz bilježnice nije bio šaren, a usto je bio premekan. Eee da nam je tada bilo reklamnih kataloga s kojima nas sada svakog tjedna zatrpavaju...

Osim jajara i sladoledara selom su nešto rjeđe prolazili i robari. Na prsima su imali obješen otvoreni kofer s pregradama u kojima se nalazila najraznovrsnija dugmad, raznobojni konac i još koješta, a u poklopac su bile zabodene pripadače, igle, ziherice i slično. Pravi putujući izlog sitnica u kojem je svako žensko čeljade moglo za sebe nešto naći. Na cijeni je posebno bila velika sedefasta dugmad za posteljinu, a sve se također moglo obračunati s kokošjim jajima, koje je robar stavljao u sepet na leđima.

Cijene jaja su varirala ovisno o ponudi i potražnji. Domaće kokoši preko zime nisu nesle ili se povremeno moglo naći poneko jaje što se čuvalo za prvi nasad i za Uskrs. U tako primitivnom uzgoju koke su same brinule za nastavak svoje vrste. Kada bi neka koka počela kvocati domaćica bi je nasadila u posebni prostor, po mogućnosti

grijani i obavezno zaštićen od štetočina. Buduća ih je mamica (ovisno o svojoj veličini skrbila o 12 do 16 jaja) miješala radi jednolikog zagrijavanja i napuštala jedino radi prehrane, vode fizioloških potreba. Pilići su se legli pojedinačno i jatili se uz majku skrivajući se ispod krila, dok nije došlo vrijeme da izađu na tek ozeljeno dvorište, gdje su se žutili kao dukati. Veliko iznenađenje i radost bila je kad se pojavila još jedna koka sa svojim podmlatkom.

Ona je negdje pod kamarom slame imala vlastito gnijezdo, samo tamo odlagala svoja jaja i bez ičije pomoći izlegla piliće. Tek kad bi operjatali vidjelo bi koje su boje i jeli im isti pijetao otac! U seoskim dvorištima bilo je više mužjaka, pa tako i koka čisto bijelih, graorastih, crnih, crvenih i s raznim pripadajućim karakteristikama. Neke su ranije dorasle za klanje, druge ranije počele nesti, a osnovno je bilo očuvati ih od grabežljivaca, gmazova, lasica, tvorova, i opasnih nasrtljivaca, kobaca i sokolova raznih vrsta. Plašilo ih čegrtalkama, a najčešće vikom i pljeskanjem rukama...

Ali to nije naša tema. Bijelo jaje, penekad malo smeđkasto, rijetko pirlgasto, ali uvijek na cijeni. Sjećam se kakve je batine izvukao jedan moj mali susjed kada je za jaje mami trebao donijeti germu, a naišao sladoledar. Slagao je rekavši daj e pao i jaje se razbilo, ali netko ga je vidio kako se sladi...

Drugom prilikom uoči Božića u kući nismo imali niti jedno jaje. Ja sam na Badnjak išao u položaj kod rodbine čak na drugi kraj sela. Osim sitnica i možda ponekog dinara što se djeci daje u tim prigodama dobio sam i jedno jaje. Pazio sam ga kao oči u glavi, a moja baka je bila presretna jer je mogla zamijesiti svečane, žute, tanke rezance. Tadašnja jaja su imala žumanjak gotovo narandžaste boje zbog prirodne prehrane kokošaka. One su pojele sve ljuske svojih jaja, očopale okrećeni zid sve zbog kalcija, izvukle kojekakve crve i pasle travu koja im odgovara. Nekad bilo, sad se spominjalo...

Sada se prešlo na intenzivni uzgoj peredi i jaja su izgubila na cijeni. U sve modernijim peradarnicima izdvojeno žive, bez ispusta u skućenom prostoru više životare nesilice selekcionirane samo za proizvodnju jaja. Čim ispadnu iz inkubatora već je moguće odrediti im spol, pa muški idu za uzgoj mesa. Daljnjim križanjem pospješuju se poželjna svojstva, hrana i voda su im na dohvat kljuna, temperatura prilagođena kao i izmjena zraka propuhom i ventilatorima. Proizvodnja je toliko uznapredovala da je meso peradi najjeftinije, ali to nije naša tema.

HRVATSKE PUČKE PRIPOVIJETKE U MAĐARSKOJ

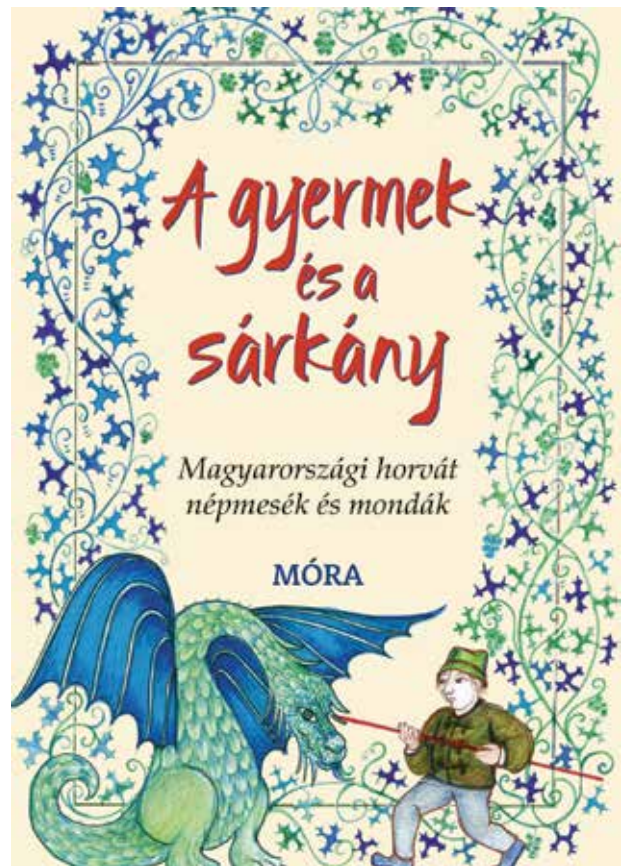
Đuro Franković

Za Tjedan mađarske knjige objavljena je zbirka pučkih usmenih pripovjedaka „A gyermek és a sárkány” u ediciji nakladnika Móra Ferenc Könyvkiadó u Budimpešti. Mađarski čitatelji ponovno imaju mogućnost za upoznavanje pripovijesti Hrvata u Mađarskoj; iz njihove baštinske riznice, naime rasuti biseri su sakupljeni, zahvaljujući valjanim i maštovitim kazivačima te sakupljačima. Zbirka sadrži 37 pripovjedaka. A za dječje oko privlačne ilustracije pripremila je Veronika Sinkó.

Nakon Prvoga svjetskoga rata na područjima zapadne Europe već se i nisu mogle sakupljati pučke usmene pripovijetke, odnosno repertoar kazivača bio je ograničen na svega nekoliko pripovijesti. U datim prigodama kazivane su stilizirane priče koje su prethodno bile tiskane. Očigledni tragovi izumiranja pripovjedaka zamjećeni su posvuda, no ne i tako na prostorima Srednje Europe, poglavito u slučaju Hrvata u Mađarskoj. Bili bi to krajevi ispod Sigetvara u Podravini te šokački i bunjevački u Baranji i Bačkoj, odnosno rackih Hrvata u okolici Kalače.

U hrvatskim naseljima diljem Mađarske još su i sedamdesetih godina 20. stoljeća živjeli nadareni pripovjedači s bogatim repertoarom, koji su okupljenoj publici, tj. znatiželjim slušateljima svako predvečer kazivali drugu i drugu pripovijetku, dakako i u drugim prigodama.

Hrvatske pripovijesti u Mađarskoj prvi je počeo sakupljati slavonski pisac i sakupljač folklornog blaga, Nikola Tordinac (1855.-1888.), koji je boraveći kod svoje rodbine u Pečuhu, u samom gradu i u obližnjem hrvatskom Kozaru (Nagykozár), odnosno, od kazivača i iz obližnjih naselja, zapisivao bogato folklorno nasljeđe, biser po biser, i na taj način spasio od zaborava uostalom i pripovijetke, među kojima i bajku *Dijete i šarkanj*. Ova sjajna bajka našla je svoje zasluženo mjesto u ediciji *Pet stoljeća hrvatske književnosti*. No pod istim, ali sada već je i s mađarskim naslo-

Naslovnica knjige hrvatskih pučkih pripovjedaka prevedenih na mađarski jezik. Naslovnu pripovijetku *Dijete i zmaj* zapisao je 1885. Nikola Tordinac

vom, *A gyermek és a sárkány* ugledala svjetlo dana, pored brojnih drugih hrvatskih pripovjedaka na mađarskom jeziku. Tordinčeva sakupljanja objavljena su pod naslovom *Hrvatski narodni običaji, pjesme i pripovijetke iz Pečuha i okolice* (Tankönyvkiadó, Budimpešta 1986.) te pod istim naslovom uz dodatak *Seoske bajke i bajalice – crtice* (Izdanje grada Đakova i Hrvatske samouprave u Pečuhu, Đakovo-Pečuh, 2010.) na hrvatskom i mađarskom jeziku.

Sakupljački rad među Hrvatima u dijaspori, tako i u Mađarskoj ne samo u Vojvodini, nastavio

je znameniti sakupljač pučkih usmenih pripovjedaka Balint Vujkov (1912.-1987.) iz Subotice, koji je među hrvatskim življem u Rumunjskoj, Slovačkoj, Italiji, Austriji i Mađarskoj obavljao magnetofonska sakupljanja, a njegova zbirka u izdanju Matice hrvatske objavljena je pod naslovom *Cvijetovi mećave* (Zagreb, 1971.). Iz zbirke izdvojene su vremenom hrvatske pripovijesti iz Mađarske te im dodate i srpske iz iste države i tiskane pod naslovom *Zlatni prag* (Tankönyvkiadó, Biblioteka Dunav, Budapest, 1990.) Iz prvotne zbirke dr. Robert Hajszan izdvojio je gradišćanske priče, po broju 45, te ih tiskao pod naslovom *Gradišćanske povijeske priče* (Panonski institut, Pinkovac, 2012.)

Naredna vrijedna zbirka vezuje se za neumornog Živka Mandića. Sakupljač služeći se magnetofonom sakupljao je i skidao s magnetofonske vrpce priče baranjskih i bačvanskih šokačkih Hrvata. Zbirka je tiskana pod naslovom *Latice ivančice* (Tankönyvkiadó, Budapest, 1984.), te je i na taj način obogaćeno i spašeno folklorno blago Hrvata u Mađarskoj.

Nemalo vremena zatim javlja se Zoltán Fehér sa zbirkom na mađarskom jeziku *Az ördögnek eladott lányok* (Djevojke prodane vragu) (Európa Könyvkiadó, Budapest, 1987.). Njegove valjane racke (hrvatske) kazivače, uz posredovanje i pomoći dra Fehéra u Baćinu potražio je i autor ovog teksta, koji je na mjesnom idomu skupljao iste pripovijetke, a koje još nisu tiskane.

Đuro Franković je objavio i više zbirki narodnih pripovjedaka, podjednako na hrvatskom i mađarskom jeziku. Najprije za škole u Baranji i Podravini, pod naslovom *Baranjski biseri* te javlja se i obuhvatnijom zbirkom *Drvo nasred Podravine* (Tankönyvkiadó, 1986.), potom i s naslovom *Zlatne niti* (Tankönyvkiadó, 1989.) te *Krikus-krikus* (lascivne pričice, u vlastitoj nakladi, Pécs, 1999.). U nakladništvu Móra Ferenc Könyvkiadó-a u Budimpešti objavio je zbirku predevenih podravske pripovjedaka *A gyöngyszemet hullató leány* (Djevojka kojoj je biser pado iz oka). Val-

ja uz ovo još navesti da je isti sakupljač od istih podravskih kazivača pribilježene sadržaje objavio i pod naslovom *Katona a majmok orszáágában* (Soldat u majmunske orsagu) u ediciji Napkút Kiadó u Budimpešti 2011. godine.

Podravina se pokazala plodnim terenom, naime, prve je pripovijetke ovdje zapisao dr. Ernest Eperjessy od iznimno značajnog kazivača, Andrije Hidega, zvanog Palitka, koje su se našle u zbirci *Šalje pismo Sibirjanin Janko* (Pečuh, 1998.). Naporedo donjoj Podravini Eperjessy je, kao dugogodišnji učitelj u Legradskoj Gori (Szentmihályhegy), u gornjoj Podravini, gdje se Mura ulijeva u Dravu, u najzapadnijem uglu također Šomođske županije sakupljao pripovijesti na mađarskom jeziku i od hrvatskih kazivača, a koje je objavio u zbirci *Az égig érő almafa* (Jabuka koja doseže do neba) (Magyar Néprajzi Társaság, Budapest, 2010.). Na nagovor Eperjessyja je uostalom autor ovog teksta započeo bilježiti folklorno blago Hrvata i Srba u Mađarskoj.

O sižeima mađarskih pripovjedaka valja navesti kako su oni u mnogome slični podravskim, baćinskim pripovjetkama, dokle od njih odudaruju bunjevačke i šokače.

U ovoj novoj zbirci našle su se podjednako iz svih tih krajeva bajke i druge priče, nadopunjujući i obogaćujući ih i poneka hrvatska bajka iz Gradišća. Bila bi to ustvari sakupljanja ovdje navedenih autora, iz njihovih zbirki preuzeti i prevedeni tekstovi, kao i jedna lijepa bajka, odmah prva, studentice Marte Ronte iz podravskih Martinaca.

Volja čitatelja za upoznavanje iracionalnog svijeta bajki, jednako tako i njegovo poistovjećenje s glavnim junacima ovih tekstova, dolazi do izražaja svakom prigodom, jest putem čitanja ili kazivanja, uz savladavanje koordinata prostora i vremena.

No, nakon realističkih uvodnih formula bajki, glavni će nas protagonisti voditi kroz fantastičan i iracionalni svijet, dabome iracionalnom lakoćom. A na samom kraju naše će pripovijetke postati «zlatne»!

ZALOGAJ

Franjo Džakula

Kao neka iznimka za ovo naše vrijeme svakojakih imena, ova nevelika trgovina od kojih četrdesetak kvadrata imala je ime "Zalogaj."

Inače, svuda oko nje u malim uličicama nevelikog grada, sve njene „druge“, imale su nad vratima napadnu mješavinu boja, čija je uloga valjda bila neukus krivih anglizama. Strancu koji bi tuda prošao po nekoj svojoj potrebi, moglo se učiniti, da je ova ulica sa sličnim trgovinama i oronulim fasadama, nekada židovskih kuća, sestra onih kubanskih fasada, koje imamo priliku ponekad vidjeti na ekranima.

U tim trgovinicama radile su mahom djevojke ili udate žene po cijeli dan, pa i noću, pri čemu je dakako ovim potonjim bilo puno teže, jer su morale buditi bunovnu djecu, i nositi ih kojekakvim rođakama, ako bi one bile voljne. Uz to, naknada za dvanaest satni posao, ili već koliko je to trebalo gazdaricama, nikada nije bila sigurna, često puta onako "na ruke", uz obveznu šutnju.

Jer u protivnom „nepoštivanje „gazdaričine milosti“ koštalo ih je otpusta. Uostalom, vani na nekoliko metara čekala je nova radna snaga ničim zaštićena, a vremena su bila nesigurna. Ne znam zašto je ova ulica preimenovana u „Aleju Svetoga Juraja?“ Nije imala niti jednog drveta, rundele ili bilo čemu sličnog. Čak sam pomišljao da bi tomu mogao biti uzrokom redovito izlaženje nedjeljom na misu nadobudnih vlasnica različitih butika, koje su se držale pod ruku i žurile među obeliske velike crkve.

Možda je ta ulica dobila ime prigodom nekog popodnevnog gospojinskog čaja, onako aklamativno, a gospoje su bile moćne i imućne, što je bilo presudno i spadalo, uostalom, u nepisano, ili napisano pravilo vlasti na svim razinama.

Po nekad sam i sam znao zaći među sitnice i prehrambenu bižuteriju ove nedaleke trgovine pune stranih namirnica, kojima je mahom iste-

kao rok, ili domaćih često puta sumnjivih i rijetkih proizvoda.

Tamo su me redovno dočekivala blijeda lica skoro djevojčica iz noćne smjene, ako bih uranio. S nateklim podočnjacima, blijedom kožom lica, meni su se činile kao da se njišu i da bi mogle svakog trena prijeći u mučninu, koju su jedva savladavale.

Domalo bi pristigla i spasonosna smjena, rano probuđenih i neispavanih žena. U isto vrijeme, svakoga dana bez i jednog izostanka pojavljivala bi se i Ona, gazdarica. Odnosno, kako su je sve od reda pognute glave i skoro sklopljenih vjeđa zvale Gospoja.

*

Dok bi onako pretila, uz pomoć jedne od njih prelazila prag, meni se jednoga jutra, dok me je ovlaš pogledala, činila kao netko tko je pokojni, pa se evo, svakog jutra pojavi da bi provjerio stanje računa, robe, discipline i ostaloga što spada u područje računovodstva.

Provlačeći svoja velika bedra kroz okvir vrata, meni se činilo da njena pretila stražnjica slična ugojenu gusku raširenih krila poput životinje, koju je ona osuđena nositi na sebi, kud god pošla.

Uostalom, tko zna, možda je tomu kriva i moja nelagoda, nešto što je bio samo moj utisak.

Po pravilu, kako sam vidio razvio bi se na početku paučinate tišine, teški i opori dijalog između noćne smjene i same gazdarice, u sivom jutarnjem ornatu ovog čudovišnog stvora. I nikada se nije moglo ni naslutiti kakve će biti posljedice ovog obavijesnog razgovora. Moglo je sve loše završiti po ove žene, a ponekad, veoma rijetko, kao da bi je obuzeo jedar i zaglušujući smijeh, komu je jedino mogao biti razlog strah u očima djelatnica. Glas bi ponekad sličio na režanje kuje,

koja brani svoju mladunčad, dok bi ovlaš gledala, gegajući svoje ogromno tijelo između polica i najrazličitijih kutija, upakiranih u jeftini šareni celofan, "stanje stvari" kako je znala ponavljati u nizu.

Nova smjena poslije jutarnje inventure, polako je preuzimala svoj dnevni uteg posla i to će tako biti do večeri. Umorna „noćna“ smjena sjedala je na bicikl i žurila kući, na mnoštvo novih obveza i nekoliko sati za težak i nervozan san, do večernje šihthe.

„Da gospođo, evo nas dvije... da sada će vreće biti na policama.“

Požurivale su jedna drugu, psovale i okrivljavale, ali ta srdžba koja je siktala jutarnjim zrakom, bila je zapravo upućena onoj koju su svi bez zabune zvali imenom koje je njoj godilo.

Sama Gazdarica, kao da nije primjećivala mušterije koje su ulazile, nego tek kao nekakav zbroj koji je navraćao amo, da i kupovao njene najrazličitije paketiće, čistio police, na koje su djelatnice metale novo ispisane cijene, i kao da tomu svakodnevnom i mučnom ritualu nema i ne može biti kraja.

Svuda u ovoj četvorini koja je nosila, kako već rekoh naziv "Zalogaj", vladala je tišina i uredno pretrčavanje, saginjanje za ne daj Bože popadanim artiklima, pod budnim okom neprikosnovenog apsoluta.

One koje nisu očvrsle ili one tek pridošle, nalazile su samo jedno mjesto gdje su, kada bi Gazdarica napokon odgegala, mogle gorko plakati, proklinjući po nekad i nju i svoj život. Taj kutak tuge nalazile su u malom magazinu, a do malo na poziv ostalih vraćale se, znajući da se zalogaj mora zaraditi, čekati na njega po nekad dugo i donijeti ga kući.

Apsolut je znao da ga mrze, da se ta mržnja sustavno razvija i kao odgovor tomu postepeno je razvila u sebi tešku mizantropiju, kojoj nije bilo oporavka.

Čak i u večeri prije sna, dok je pod maskom na licu raspremala postelju, ona se unaprijed radovala likovima iz petparačkih romana.

Voljela ih je više nego ljude, bila s njima u bliskijim odnosima, dok ju je polako usanjivao debeo namazani obraz, a grlo preuzimalo ulogu velikog i nesvjesnog basa.

Treći Dani Julija Njikoša

SJEĆANJE NA VELIKANA KOJI JE OBILJEŽIO I ĐAKOVAČKE VEZOVE

Đuro Šovagović

Bila je to večer – nezaborava! Gotovo tri sata trajao je program u prepunom osječkom Narodnom kazalištu trećih Dana Julija Njikoša u organizaciji osječke Šokačke grana čiji je Julije Njikoš Đula bio počasni član. Raskoš se razlijevala oduševljenim gledalištem: što slikom koja se pružala s pozornice, što raskošnim i umilnim glasovima djevojaka i momaka, što raspjevanih solista od Vere Svobode, Krunoslava Slabinca i Blanke Došen, do raskošnih djevojačkih i momačkih oprava zlatnim nitima izvezenim i dukatima ukrašenim.

U blagu gotovo proljetnu nedjeljnu večer, treću godinu za redom, spominjalo se ime Osječanina Julija Njikoša u riječima govornika, svirača i pjevača koji su gledateljima podarili čarobne zvuke tamburice, raskošne i raspjevane glasove i razigrane noge neumornih igrača iz svih sastava osječke Šokačke grane i neponovljivih u svojim opravama zlatom izvezenim Kapančani.

Sitnim zvucima svoje samice, program je najavio Franjo Verić iz Šokačke grane, da bi se na pozornici razlili u pjesmama glasovi svih sastava u Šokačkoj grani: od ženkih glasova do onih koji prosipaju baje Šokci pa do najmlađih koji su prikazali igru Filipovčice. Vera Svoboda svojim je umilnim glasom podsjetila Osječane na Đulinu skladbu „Osijek je duša duše moje“ koju su svi u gledalištu prihvatili i nagradili burnim pljeskom.

Kićo je svojom baladom „Otišao je moj otac polako...“ zahvalio Đuli na renesansi tamburice s kojom je i on prošao pola svijeta! I s osječkom „Ravnicom“ koja ga je i večer pratila. Na biser-nici se „Ravnici“ pridružio i njegov „pajdaš“ Antun Tuca Nikolić, koji je svoju glazbenu karijeru vezao za Kiću i pratio ga na mnogim svjetskim

meredijanima. Blanku Došen su pratili tamburaši „Ravničari“ u njezinim starogradskim šetnjama. Na glasoviru se uz njezin glas „uključio“ i Slaven Batorek, dok je Veru Svobodu u interpretaciji šansona pratio na glasoviru Julije Njikoš Mlađi.

O Juliju Njikošu lijepim se riječima prisjetila predsjednica „Šokačke grane“, profesorica Vera Erl. O svojim prisjećanjima o Juliju Njikošu govorio je i osječko baranjski župan, doktor profesor Vladimir Šišljagić potom i zamjenik osječkog gradonačelnika Vladimir Ham. Predstavnici Saveza hrvatske tamburaške glazbe u Osijeku i poklonici Julija Njikoša iz Šokačke grane položili su vijence i zapalili svijeće na grob Julija Njikoša na Aninom groblju.

NA GROBU JULIJA NJIKOŠA: najuži članovi obitelji, supruga Vera i kćerka Vesna, dan prije svečana koncerta posjetili su Julijev grob na osječkom Aninom groblju

Poletio četvrtom knjigom stihova Vojislav Nikolić, korijenima iz Slavonskog Šamca

SUNCU U SUSRET

Utonete u stihove Vojislava Nikolića, prosvjetara iz Slavonskog Šamca u zbirci «Let 4», već na prvo čitanje otkrivajte da je Vojislav u stihovima sve otkrio o – sebi! O čemu razmišlja kada je sam sa sobom, čemu se raduje, zbog čega je ponekad sjetan i nezadovoljan, što bi želio promjeniti, o čemu sanjari, u čemu uživa, u što sumnja, čega se najčešće sjeća iz prošlosti, koliko ga općinjava blizina i tijek velike rijeke Save – koja se uvoga proljeća useljavala i u njihove domove! - u čijoj je ulici svio i svoje obiteljsko gnijezdo. Jednostavno: stihovima knjige «Let 4» Nikolić nam otkriva svoju dušu i srce! Što hoćete više da svoju radoznalost utažimo utapanjem na stranice «Leta 4» i poletimo zajedno s Vojislavom u svemirske visine. Možda će nam se otkriti nešto što će nam taj let ostati dugo u našim sjećanjima...

Kao što je to priznao i znani pjesnik i vrsni kazivač svojih stihova Enes Kišević, koji je svoj potpis stavio ispod teksta «da se radi o autoru sudioniku Domovinskog rata, kojemu je riječ potrebna poput vode, poput djeteta koje ostavlja svijetu. Ponekad je dostatan jedan jedini vodopad ili tihak, pa da se po njemu upamti ime rijeke, a evo, u antologiji stihova darovanih mojem pamćenju, od sada će biti upamćeno i ime pjesnika Vojislava Nikolića Slavonskog.» Enes je urezao u svoje pamćenje ove Vojislavove stihove: «Što sam bliže Tebi, sve dalje sam zemaljskom poimanju Tebe...»

S tim Nikolićevim stihom i Kiševićevom preporukom, krenuli smo u približavanju njegovih osjećaja pretočenih u stihove. Za početak Nikolić ništa ne krije pred čitateljima: otkriva da je njegova duša i srce ranjivo. Eto i odgovora da pedeset devetogodišnji Vojislav, tamnijega tena i nekada tamne kose, danas nosi na glavi grumen – snijega! Pred nama je dva lica Nikolića: znanoga veseljaka koji se na javnim priredbama kad se okupljaju stihotvorci, milozvučnim prebiranjem po samici, prati kazivače stihova, ponekad udružen i sa svoja dva sina samičara, i onaj drugi koji se skriva i otkriva na drugi, zagonetniji način u svojom stihovima, pa tako i ovima koji su uknjiženi u «Let 4»! Dva Vojislava – dva svijeta u kojima živi i uživa – i pati! - Vojislav Nikolić!

Nije ništa neobično da se danas Vojislav sjeća prošlih dana, najčešće djetinjstva u rodnom Sla-

vonskom Šamcu: «Djetinstvo moje juri zelenim pašnjacima, suncu u susret. Djetinjstvo moje teče bistrom rijekom, umiva se mjesečinom. Ono ne zna prolaznost, vrijeme djetinjstvo moje, ukralo je mene!» U pjesnikovu meku dušu, zavirila je Osječanka Zlata Dasović, koja kao i Vojislav slaže stihove, pa nam otkriva svoje zapažanje u kojem zapisuje da je «Vojislav stasao u pjesnika, osobu duše meke, tople i opipljive, duše koja se vrlo rado vrati i sakrije pod obronke vlastitog djetinjstva i u tome svijetu bosonog prošušti sjećanjima koja u dobrom dijelu i svakodnevno nosi u sebi, ne dajući dječaku da odraste!»

Da, možemo se složiti sa Zlatom, jer mnogi su Vojislavovi stihovi natopljeni životnim spoznajama, koje su ponekad obojane gorčinom, gnjevom, neizvjesnošću, pa čak i razočaranjima koja su posljedica vremena i nevremena u kojem je i Vojislav živio, rastao, stasao i borio se za sebe i svoje bliže. Daje nam naslutiti gorku sudbinu koja je pratila njegove pretke: «I djed moj imao je četiri sina. Tri mu odvedoše i – ubiše! Za grob im se ne zna...Bio je rat ljudsko ludilo. Otac je ratovao, ranjen bio, pravicu htio. Majčini uginuše...I opet dođe rat, ljudsko ludilo. Raniše mene, pjesmama rane liječim i novo ludilo pokušavam da spriječim...Podižem tri sina. Zbog njih i svih kćeri i sinova ovoga svijeta, opraštam svima i crtu podvlačim - ratovima!» Usput: uz ova razmišljanja «paše» kratki stih kojim nas Vojislav pita:» Jesam li rođen u pogrešno vrijeme ili me Bog ispljunuo u lice ljudskoj gluposti?»

Dao je pjesnik oduška u trenucima zadovoljstva i radostima. Nije štedio svoje osjećaje i ushićenja kad je uplovjavao u sanjarske vode: «Jedina još mudrost je: uz pjev ptica i miris đurđica u sjeni starog hrasta – usnuti!» Ili se ogledati uz obale moćne rijeke Save kojoj Vojislav slaže odu:» Reci mi Savo, ljubavi, zašto plačeš, zašto su tužne obale tvoje?»Sava odgovara: «Ostala sam sama, umirem od srama! Ljudi su krivi, zbog njih plačem, po utrobi mi kopaju, ruju, bistru mi vodu mute, truju!»

Žal za svojom rijekom – i svakodnevno je ukotovljen u Savskoj ulici – ublažava kad ga proljetne boje i mirisi opijaju, zanesen i ponesen priznaje: «Teturam dalje hrastovom šumom netom propupanom. Jurim tragovima srndaća...» I tako nam pjesnik razdragan, ponesen, očaran stade «na osunčani proplanak mirisom ljubičica, opijen, tišinom sna zarobljen.» Eto, otkrivamo i meku lirsku dušu pjesnika koji u suglasju s prirodnim okruženjem – zaboravlja, istjeruje iz sebe manje drage životne trenutke. To su i oni doživ-

ljaji kad ga sjećanja i misli odvođe na majku, koje «odavno te među nama nema!» I kojoj se ispo-
vjedno povjerava: «Ja sam, evo, u kolu života!»
Opravdajući svoj česti odlazak na stan u društvu
svoje tamburice samice: «Kroz stoljeća prošetam
u trenu! Ispričam se s ratarima davnim. Pitaju me
tko otrova zemlju koju oni natapahu znojem!»
Otvarajući majci svoju dušu, kazuje: «Tad pože-
lim da zora ne svane, noć od ljudi vječno da me
skriva, da mi život u pjesmi zastane jer u njoj si ti,
majko – živa!»

PJESNIK I SAMIČAR: *Vojislav Nikolić uz već četiri knjige pjesama, organizator je i druženja pjesnika i samičara na čuvenu Plemića stanu u Slavonskom Šamcu. Ne odvaja se ni od svoje samice, prate ga dvojica od tri sina na samicama ali i životna suputnica*

Pjesnik nam otkriva i da u svojim stihovima plovi «kroz nedoglede nebosvoda na pramcu zvjezdoplova, plovim svemirem svemira, daleko, daleko od zemljonemira!» Daje nam do znanja da je pristao i na «patnju, bol, ne bi li među ljudima ostao – svoj!» Da, čitatelj njegove četvrte knjige stihova istoga naslova «Let», otkriva da Vojislav leti visoko, ne da bi odlepršao od životne svakodnevice, već da bi u letu što bolje zapazio našu svakodnevicu i bar na trenutke nam podario doživljaj te svakodnevice koja ostavlja tragove i na duši! Vojislav ima u svome letu i plemenite nakane, otkriva nam trenutak doživljaja «zvjezdama začinjjen, u pjesme pretočen...» Tješi nas: «Za svakoga od vas poneku pjesmu imam, i odgovore na sve nedoumice naše!» Bravo pjesniče! Čitatelji, «Ma ne bojte se, otvorite knjige. Pronađite se u pjesmama mojim» - to vas savjetuje pjesnik Vojislav Nikolić. Usput, uz pouke i savjete, pjesnik se odlučio i na neobičan stih u pjesmi «Ispričavam se» svima «koji su nevjerojatnom upornošću pokušavali osporiti moj rad pritom ne birajući riječi ni sredstva» ali «Ujedno im i zahvaljujem jer

potičaše time moju kreativnost, upornost, nepokolebljivost, tvrdoglavost, moj inat, moju ludost i hrabrost da idem dalje i stignem tamo gdje oni nikad bili nisu, niti će biti!»

Vjerujemo i nadamo se da nećemo dugo čekati na nove stihove Vojislava Nikolića iz Slavonskog Šamca, iz čuvene Savske ulice, kraj nemirne rijeke Save, stihove koji će poletjeti uknjiženi u «Letu pet»!

Pjesnički susret u Andrijaševcima

ĐURINA DESETA KNJIGA STIHOVA

U prostorima osnovne škole u Andrijaševcima – Rokovcima, uz prijatelje i ljubitelje lijepe pjesničke riječi iz Slavonije, predstavljena je deseta zbirka stihova Đure Smolčića, simbolična naslova «Životok». Svojim ugodnom i raspjevanim muškim glasovima, knjigu su popratili članovi pjevačke skupine iz Starog Topolja i to peti puta za redom. U «Životoku» Smolčić nas podsjeća kako «Teče život dan za danom. Otima se dan od noći, kao snovi od stvarnosti...I da nije ljubavi što nas čini svemogućim i otima od stvarnosti, ne bi znali u životu da l' postoje i radosti!»

Na tragu toga pjesnikova mudruslovlja, Smolčić rastače stihovima svoje osjećaje za životok na stotinu stranica u koje je smjestio sedamdeset i

ĐURO PODARIO DESETU KNJIGU: *pjesnik Đuro Smolčić proslavio je s prijateljima i svoju desetu zbirnu pjesama –simbolična naslova „Životok“*

UZ STIHOVE I PJESMA: predstavljaju Đurine knjige stihova «Životok» uz bajke iz Andrijaševaca dali su doprinos svojim glasovima i članovi muške pjevačke skupine iz Starog Topolja

I DIVE ZAPJEVALE: svojim raskošnim glasovima i ljupkim izgledom popratili su i ženska vokalna skupina „Dive“...

tri naslova svojih pjesama. Mnoge, doduše, kratke i bez naslova! Očekivano, njegovi su stihovi najčešće okrenuti proteklom vremenu zavičaja, otkrivajući današnjem čitateljima mudrosti življenja naših predaka. «Nekada su stari ljudi pred birtijom konje vezali. Lako im je bilo piti kada su konji uvijek trezni put do kuće poznavali!» - podsjeća nas stihom pjesnik. Otkriva nam i svoju lirsku dušu kada nas vodi u svoj zavičaj: «Najljepši su izlasci i zalasci Sunca, tamo gdje ravnica u nedogled puca. Tamo je rijeka, selo najmilije, moja prva ljubav, što me i sad grije!»

Lijepim su riječima govorili priređivači Đurinih stihova profesor Ivan Bušić, spisateljica Ana Cveni- nić, Damir Dekanić, načelnik općine Andrijaševci-Rokovci, dok su prijatelji po stihu Iva Čajkovac, Ivan Čičković i Mata Damjanović čitali Smolčićeve stihove. Na tragu Smolčićevih lirskih stihova, akademski slikar Željko Begović je mekom rukom ilustrirao knjigu i osmislio naslovnice kojom dominira na prvoj i zadnjoj stranici zimski pejzaž željeznička pruga u zavojima!

Slikarska kolonija u Prkvcima

SLIKARI ZA –CRKVU

Petu godinu za redom u malom selu Prkvcima, održana je slikarska kolonija koju organizira i potpomaže Marinko Markić, župnik župe Retkovi- ci pod koju pripada i prkovačka crkva. Slike koje su taj dan naslikali, najčešće s motivima zavičaja – pred očima im se sporo «vukao» ozelenjeli Biđ - podarili su mjesnoj crkvi u Prkvcima. Slike svećenik Markić daruje – u znak zahvalnosti – onima koji materijalno ili na drugi način pomažu mjesnu crkvu u Prkvcima. Istovremeno kolonija služi i onima još neafirmiranim slikarima – najčešće slikaricama! – da u jednodnevnom druženju upoznaju prijatelje po kistu i olovci i razmjene iskustva i saznanja i na taj način stječu sigurnost u svome daljem bavljenju slikarstvom.

UGODNO I KORISNO: slikarsko druženje odvijalo se u seoskom okružju – ispod sjenica – Hrvatskog doma kulture u Prkvcima

Raštrkani u središtu sela ispod idiličnih sjenica u okružju Hrvatskog doma kulture, svoje su radove, netko jednu a netko i po tri slike, ostavile Vinkovčanke Marija i Mirna Vidović, Osječanke Suzana Vartušek, Ranka Mirković, Katica Paić i Vlado Đurđević; Vinkovčanke Martina Ištván, Andrea Listeš i Ivan Ružić, zatim Ivana Jozić iz Cerne, Ivankovčani Zvone Perak i Vlatko Kordić. Doma- čin slikarima bio je brižni i sveprisutni prkovački pjesnik Ivan Čajkovac – Slavonski.

Pjesnički susreti u Belišću

PJESNICI POD ZVIJEZDAMA

Pjesnici iz Slavonije i Baranje, njihovi prijatelji i ljubitelji lijepje riječi, održali su u Belišću – na ledini uz Dom kulture – sedma po redu večer

pod zvijezdama. Nebo je bilo pravo ljetno, bez oblačka, samo se čekalo da zvijezde zasjaju iznad glava pjesnika i pučana koji su se okupili u velikom broju. Nošeni radoznalošću i željom da čuju mile pjesničke riječi, često i prečesto o nekom drugom ugodnijem vremenu od ovoga u kojemu danas živimo, uživali su u dvosatnom druženju.

Osjećajima srca i duše – u večeri pod zvijezdama – prva se obratila puku domaća pjesnikinja Blanka Karšić Šimunović, stihovima prigodna naslova „Zvijezde“ uz glazbenu pratnju Zlatka Krznarića. Za njom pjesnici su se redali jedan za drugim potaknuti da svoja događanja i dogodovštine podare radoznom puku kroz neke šaljive zgode i nezgode iz svoga života, što je razgalilo dušu gledatelja i poticalo ih da kazivačima pljeskom zahvale na darovima vedrine.

RADOZNALI I ODUŠEVLJENI: uživanje u stihovima pjesnika ali i u glazbi okupio je u večeri pod zvijezdama uz pjesnike i pjevače brojne njihove poklonike ne samo iz Belišća i susjednog Valpova već i iz cijele Slavonije i Baranje

Zamjenica predsjednice književne udruge „Vers“ iz Belišća – koja je okupila pjesnike na susret pod zvijezdama -Vlasta Sumarev, podsjetila je svoje prijatelje po stihu da tamo gore, jako, jako visoko i jako daleko, izvan svih dohvata, zapisane su i sudbine pjesnika i onih koji večeras otvaraju svoju dušu i osjećaje srca.

Darove osjećaja srca i duše stihovima ispod sudbonosnih zvijezda kazivali su pjesnici iz Đakova, Osijeka, Klokočevaca, Našica, Donjeg Miholjca i, naravno, najviše onih iz Belišća koji se druže u pjesničkoj udruzi „Vers“. Ugodnom pjesničkom druženju ispod zvijezdana neba pridonijela je i mlada Danijela Kudlaček Gregurić koja je svirala na gitari i pjevala popularne pjesme. Svojim glasom uplovio je u večeri pod zvijezdama i glazbenik Vladimir Salijević.

Pjesnički susret u Donjem Miholjcu

POTEKLA RIJEKA PJESAMA I PJEVANJA

Pjesnička reprezentacija Slavonije udružila se u stihu, osmi puta za redom, na već tradicionalnoj manifestaciji lirična naziva „Miholjac slavi – poezija teče!“ Ujedinili su se pjesnici iz gotovo cijele Slavonije – od Istoka pa do Zapada – da svojim osjećajima duše i srca poklone gradu za njegovu svakogodišnju svečanost pregršt pjesničkih uradaka, koji su često bili popraćeni glazbom i glasom Josipa Tamburaša i prpošnim ženskim pjevom vokalne šokačke grupe iz susjednih Šljivoševaca.

I pjesnici i svirači i pjevači bili su okruženi prepoznatljivim umjetničkim slikama čuvenog Ivana Francuza iz Marijanaca, koje su se svojim motivima uklopile u šokačke zgode i nezgode zavičaja. Svoje su osjećaje duše i srca prvo kazivali domaćini iz pjesničke udruge „Mihovil“, koju uspješno vodi Zdravko Živković. Poslije njih svoje su stihove interpretirali pjesnici iz Marijanaca, Valpova, Belišća, Bistrinaca, Osijeka, Feričanaca, Klokočevaca, Našica, Drenovaca, Vrbanje, Gunje, Županje, Berka, Đakova, Rešetara...

PJESNICI UDRUŽENI U RIJEKU STIHOVA: osmi put za redom pjesnički susreti okupili su u Donjem Miholjcu stihotvorce gotovo iz cijele Slavonije

U prvom dijelu večeri pjesnici su se sjetili nedavno preminule pjesnikinje iz Lacića Pavice Kusturić, dopredsjednice književne udruge „Mihovil“ govoreće njezine stihove ali i svoje koje su posvetili dragoj pokojnici. Tim sjećanjima na Pavicu, posebno su bili dirnuti suprug Slavko i kći Sanja, koji su bili dragi gosti pjesničkog susreta „Miholjac slavi – poezija teče!“

Sedmu godinu za redom u Nardu

UDRUŽENI GLASOVI PJSNIKA I PJEVAČA

U jesenjsku blagu večer u malome pridravskom selu Nardu, gotovo tri je sata trajao – sedmu godinu za redom – susret pjesnika iz Slavonije i domaćih pjevačkih glasova potpomognuti mladim tamburašima mjesnog kulturno umjetničkog društva „Kolo“. I jedni i drugi praćeni su pljeskom oduševljenih mještana sela Narda koji su ispunili mjesnu dvoranu kulture do posljednjeg mjesta. Sjedili su na novim klupama napravljenih od svijetlog i mekog vrbova drveta s dravkog priobavlja.

I dok su pjesnici kazivali svoje stihove, a pjevači brusili grla u šokačkim starinskim pjesmama – posebno se istakla novoosnovana ženska pjevačka skupina „Snaše“, ali i dvije sestre Perak: Ana i Sara i momci Matej Premac i Luka Šestan iz Ladimirevaca. Za to vrijeme, dok je trajao program u dvorani se širio ispred doma zamamni miris čuvena čobanca kojega je miješao, nadzirao i ložio vatru Nediljko Opačak.

JEDVA STALI NA POZORNICU: na kraju gotovo tro-satnog programa, pjesnici, pjevači i svirači jedva su svi stali na veliku pozornicu mjesnog doma

Svoje su stihove - najčešće posvećene zavičaju iz kojega su dolazili – kazivali pjesnici Manda Žužić, Marica Abramić, Katica Gazdić, Jozo Bogdanović (domaćin i glavni organizator pjesničkog susreta), Jozo Flegar, Ljubica Mandić, Zlatko Rođak, Blaženka Maglaić, Marija Hašpraj, Stjepan Žiha, Božidar Bolik Bole, Ivana Čosić, Blanka Karšić, Reza Stanković, Mladen Šarlija, Tomo Budić, Zdravko Kokorić, Franjo Kopecki, Stjepan Kokić, Silva Filipović, Darija Perošević, Jolanka Gereš,

MIRIS ČOBANCA: dok je trajao u dvorani program gdje su pjesnici kazivali svoje stihove i pjevači pjevali popularne pjesme, draškao ih je zamamni miris čobanca kojega je ispod prozora doma „vario“ najstor Nediljko Opačak

Zorislav Vidaković, Vlado Đurđević, Milenko Čorić, Ivan Benak, Miroslav Varžić Fajtin, Milenko Vasiljević Čiko, Nada Maletić, Mirko Novoselić, Ljiljana Elkazović Jovinčeva i Ana i Stjepan Šmit koji je spretno i duhovito vodio cjelovečernji program.

Prema dobrom običaju kad se sretaju pjesnici i pjevači, druženje je uz pjesmu i igru i ovaj puta uz tambure nastavljeno do kasnih noćnih sati.

Zimsko drugovanje pjesnika, pjevača i divandija u Andrijaševcima

JEDNI STIHOM, DRUGI GLASOM, TREĆI DIVANOM

Šesti puta za redom sretanje pučkih pjesnika, divandija i pjevača održano je u zimsku večer – s mirisima proljeća – u selu Andrijaševcima kraj usnulog Bosuta, pod nazivom Večer zavičajnih stihova i šokačkih divana. Otvorili su je domaći baje sa šubarama na glavi, svojim raskošnim bečarskim glasovima kojima su na početku uzburkali dvoranu ribičkog doma u pjesmi s porukom da im na grob posade šljivu da „zna mala di je grob bečara!“

U nastavku večeri za očekivati je bilo i stihova s mirisima šljivovice jer su za sve one koji su se ugurili u ribički dom na svim stolovima čekali i mamili čokanji sa žutom bojom preklanjske šljivke! Riječi pjesnika, glasovi pjevača i divandija, uz opojni miris šljivke, pratili su zvuci sitnih žica samičara Tihomira Nikolića iz Slavenskog

Šamca, njegova pajdaša iz susjedne Kruševice Ivana Šime Brankovića i Josipa Požege iz Mikalovaca. Na zvucima sitnih žica samica žuborili su zavičajni pjesnički stihovi baj Mate Damjanovića, Vojislava Nikolića, Dražena Strukara, Osječanina Vlade Đurđevića, Babogredca meštra Ilije Babića, Đure Smolčića, glavnog organizatora i voditelja večeri zavičajne poezije i divana, pod kapom kulturno-umjetničkog društva „Slavko Janković“ Rokovci-Andrijaševci.

Među divandijama najviše je oduševljenja gledateljstva pobrao meštar Jakob Horvatić iz Županje, korijenima Gundinčanin, ne samo svojim šokačkim izgledom (ima ga ohoho!) već i šokačkim govorom, a još više šokačkim zgodama i nezgodama! Za njim nije zaostao ni domaći pripovjedač Pavo Božićević kao kroničar zaboravljenog vremena. Njima se pridružio i mlađahni Babogredac Goran Vuković koji je vjerno „ilustrirao“ tekst Ilije Babića o djedi Lovri na stanu.

Iznenadjenje, ali i simpatije pobrali su gosti iz Istre iz kulturno umjetničkog društva Mate Balote iz mjesta Rakalj, posebice najmlađi članovi svirači na čuvenim istarskim roženicama. Svojim ljupkim glasovima i izgledom simpatije gledatelja osvojila je babogredska djevojačka skupina Dive s njihovim prvim glasom Denisom u pjesmama bliskih njihovu zavičaju.

PJESNICI MEĐU – PJESNICIMA: večeri zavičajne poezije i divana, odvijale su se šestu godinu za redom u ribičkom domu u Andrijaševcima uz stihove i kazivanja divandija, pjevanje uz samice i divanima o zgodama i nezgodama šokačke prošlosti

MUŠKI RASPJEVANI GLASOVI: domaćini članovi kulturno umjetničkog društva Slavko Janković, prvi su se oglasili bečarskom pjesmom u kojoj su poručili da im na grob posade šljivu, da „zna mala di je grob bečara!“

U crkvi svetih Petra i Pavla u Topolju, 24. svibnja 2014. održana je **TRINAESTA BARANJSKA SMOTRA CRKVENOGA PUČKOG PJEVANJA „MARIJO, SVIBNJA KRALJICE“**

Tekst i foto: Željko Vurm

Smotra je započela okupljanjem sudionika programa i gostiju u Šokačkoj kući u Topolju i razgledavanjem stalnog postava etnografske zbirke. Zatim su se svi sudionici uputili u crkvu svetih Petra i Pavla koja se nalazi izvan mjesta.

Ova smotra organizirana je s ciljem očuvanja i populariziranja pučkih crkvenih napjeva koje sve više potiskuju suvremene duhovne pjesme, ali i s ciljem afirmacije crkvenog prostora barokne

crkve svetoga Petra i Pavla koju je 1722. godine dao podići princ Eugen Savojski na spomen pobjede nad Turcima. U vrijeme održavanja prve smotre, zbog posljedica razaranja tijekom Domovinskog rata, crkva je bila potpuno devastirana, a u međuvremenu je obnovljena i glazbeni kritičari kažu da je ta crkva baranjski graditeljski i akustički biser, idealan za glazbu i muziciranje.

Na početku programa nazočnima se obratio načelnik općine Draž Stipan Šašlin koji je po-

Trinaesta smotra u Topolju

zdravio goste i pohvalio organizaciju smotre te izrazio suosjećanje s ljudima u Posavini koji su stradali u poplavi.

Župnik Bojan Slaviček je apelirao za pomoć jednoj obitelji na području njegove župe, odnosno samohranom majci koja ima petero djece. Izrazio je žalost zbog stradanja ljudi na poplavljenim područjima kako u Hrvatskoj, tako i u susjednim zemljama – Bosni i Hercegovini i Srbiji. Zamolio je sve nazočne za pomoć u prikupljanju sredstava.

U programu pučkoga crkvenog pjevanja sudjelovali su: Mješovita pjevačka skupina „Ižipci i ižipkinje“ Topolje, Mješovita pjevačka skupina KUD-a „Mladi Šokci“ Duboševica, Mješovita pjevačka skupina KUD-a „Sloga“ Draž, KUD „Seljačka sloga“ Gajić, Pučke pjevačice crkve svetog Lovre iz Baranjskog Petrovog Sela, Vokalna skupina

„Petrijevčanke“ Petrijevci, Ženska vokalna skupina „Ane“ pri KUD-u „Sveta Ana“ Odranski Obrež, Mješovita pjevačka skupina KUD-a „Vesela Šokadija“ Koritna, Muška pjevačka skupina „Starotopoljani“ Staro Topolje, Ženska pjevačka skupina „Seke“ Aljmaš i Muška pjevačka skupina KUD-a „Košutarica“ Košutarica.

Na kraju smotre sve skupine zajedno pjevale su pjesme „Marijo, svibnja kraljice“ i „Zdravo, Djevo“. Zatim su, predvođeni gajdašicom, izašli iz crkve i plesali Gajdaško kolo.

Domaćini su pripremili zajedničku večeru za sve sudionike i uzvanike smotre u mjesnom Domu kulture, uz pjesmu i ples i tamburaški sastav.

Tom prilikom praćene su i izabrane pojedine pjevačke skupine za nastup na smotri pučkoga crkvenog pjevanja koja se održava 4. srpnja u Đakovu, u okviru 48. „Đakovačkih vezova“.

SATIRICA

Vladimir Rešković Panonski

Revija Đakovačkih vezova nezamisliva je bez priloga Vladimira Reškovića Panonskoga, Davorca koji već godinama živi u Zagrebu. Ove godine bilježimo 37 godina njegove suradnje u našoj, i njegovoj Reviji Đakovačkih vezova, jer se prvi puta javlja u 1977. s pjesmom *Sokakom*. Od tada su Vezovi i Rešković Panonski nerazdvojni suputnici, a on je postao jedan od najplodnijih hrvatskih pučkih pisaca, uvijek prepoznatljiv, u šokačkom ruhu, uvijek spreman iz rukava izbaciti stih, aforizam, pitalicu, zanimljivost iz povijesti, priču, poslati pismo, boriti se za svoja uvjerenja. I ove godine primili smo pregršt njegovih priloga, a izdvojili smo ulomak iz njegove Satirice, suvremenog čitanja slavnoga epa njegovog Davorca Matije Antuna Relkovića.

Majka i Anka

*Majka ćerku jednu imala,
Pa u školu ona je poslala.
Idi ćeri u školu se učit,
Da ne moraš ko majka se mučit.
Dobro ti je biti doktorica,
Il još bolje mila pivačica.
Doktorica lika će ti dati
Pivačica pismom osvajati.
Dok je ana u školu odila,
Čitat, pisat, ona naučila.
Njemački je govor naučila
i engleski dobro razumila.
Al govori ta njezina stara
I ovako njojzi progovara:
Mi kada smo male bile
Nismo take škole naučile:
Još se sitim kasd si bila mala,
Ti po kruva mene si poslala.
Jer sa svačim kruva jisti moreš,
I kad kosiš i kad zemlju oreš.
Kad si, majko, nekad mlada bila,
Svašta drugo ti si naučila:
Eklat, štrikat to već dica rade,
Ko odraslo razumno čeljade.
Ljubenice i kad zriju dinje,
Čvala si i majke i svinje.
Gleda majka, sluša i bakica,
Što govori njima unučica.
Kad se kopa i zaliva cviče,
Svuda leđa vlastita podmiće-.
Tirali te tvoji kada rade,
Kad kopaju i kad krumpir vade.
Još kad sam onako bila mala,
Ti se mene majko varat znala.
Da je mene roda k vam donila
I kroz badžu u sobu pustila.*

OSVRT NA MONOGRAFIJU: „KONJOGOJSKA UDRUGA ŠIROKO POLJE“

Branka Uzelac

Iako naslov monografije „Konjogojska udruga Široko Polje“ tiskane 2013. godine upućuje samo na Konjogojsku udrugu, ona donosi i druge kulturno-povijesne podatke do kojih je autor uspio doći, a važni su za razvoj i opstanak sela. Riječ je o publikaciji u kojoj se jednostavno i sažeto iznosi najvažnije o predmetu knjige.

Tomislav Đambić, Širokopoljac, predsjednik Udruge, aktivan je član i sudionik raznih društvenih događanja svoga mjesta. U stvaranje ove monografije uložio je puno truda i vremena. Knji-

ga je napisana jednostavno i pristupačna je prosječnom čovjeku, a namijenjena je svima onima koji žele saznati nešto više o ovoj temi.

U svom istraživanju autor je zahvatio razne aspekte povijesti, opće i tradicijske kulture.

Velika prednost autora je ta što je vršio istraživanja u manjoj sredini gdje poznaje ljude, a i oni njega.

Monografija se sastoji iz više poglavlja, ali tematski je možemo podijeliti na dva dijela. U prvom dijelu nailazimo na puno povijesnih poda-

Konjogojska udruga Široko Polje odlikuje se brojnošću jahača i konja

taka koji se odnose na postanak, naseljavanje i razvoj sela, na organiziranje društvenog života i gradnju kapitalnih objekata (crkva sv. Izidora, školska zgrada, Mjesni dom...). U tom dijelu nailazimo i na značajne osobe iz svjetovnog i crkvenog života, opisan je i seoski kirvaj kao i organiziranje društvenog života u vrijeme i poslije Prvog i Drugog svjetskog rata. Autor je detaljno opisao i život sela za vrijeme Domovinskog rata.

Drugi dio knjige odnosi se na Konjogojsku udruhu koja je osnovana 1937. godine u Širokom Polju i najstarija je konjogojska udruga za uzgoj lipicanaca u Đakovštini. Seljaci u Đakovštini prihvatili su organizirani uzgoj plemenitih pasmina konja, naročito lipicanaca, koji su postali zaštitni znak ovog kraja.

Konj se na našim prostorima koristio za rad na njivi, pri transportu i za jahanje. Koristio se i u svečanim, svatovskim zapregama te posebnim prigodama. U vrijeme poklada saonicama, u koje su bili upregnuti konji, odlazilo se u druga sela.

U mnogim starijim objavljenim zapisima slavonskih etnografa, a posebice u monografiji Josipa Lovrečića iz 1897. godine, pronalazimo vrlo različite i iscrpne opise o načinu uzgoja konja. Navedeni autor donosi podatke o prehrani konja, postupku uprezanja konja, opisuje različite radne, prigodne i svečane običaje vezane uz konje, potom donosi opise različitih narodnih vjerovanja, liječenja konja, pjesme, plesove, dječje igre te mnoge zanimljivosti vezane za konje. Za nešto kasnije razdoblje, tj. početak i sredinu 20. stoljeća, niz podataka o konjogojsstvu Slavonije donosi veterinar dr. Marko Kadić. Uz mnogobrojne podatke o povijesnim i gospodarskim okolnostima u kojima se konjogojsstvo u Slavoniji razvijalo autor donosi i čitav niz etnografskih podataka o ovoj temi.

Upravo i u mnogim poglavljima Monografije nailazimo na opširne opise tradicijskih aktivnosti vezanih uz konja i nekadašnju obradu zemlje. Tu su detaljni opisi tradicijskog oranja, sjetve, žetve i vršidbe s povijesno-etnografskim elementima kao što su razvoj tehnike oranja od primjene drvenih plugova *drljača* do pojave parnih strojeva i traktora.

Autor bilježi da su osim konja kao zaprežna stoka na prijelazu iz 19. na 20. stoljeće služili i volovi. Zabilježeno je da su Zagorci koji su se u Slavoniju doseljavali prije Drugog svjetskog rata upotrebljavali krave za vuču.

Sjetva se obavljala u početku ručno da bi je kasnije zamijenio stroj, sijačica.

Autor daje detaljan opis kosidbe-žetve koja počinje oko Petrova.

Osnivanje Konjogojske udruge „Široko Polje“

U kolovozu 1936. godine žitelji sela Širokog Polja održali su osnivačku skupštinu i uputili zahtjev banskoj upravi Savske banovine u Zagreb. Zbog nekih formalnosti to im ne polazi za rukom te godine, ali uspješno osnivanje konjogojske udruge događa se sljedeće godine. Održana je Osnivačka kao i Izborna skupština, a Izvršni odbor podnosi 2. travnja 1937. zahtjev u kojem traže dodjelu jednog državnog pastuha. Udruga je brojala 39 članova. Po nekim izvorima 20 članova udruge držalo je 43 rasplodne kobile.

Donesen je i Statut Udruge s 25 članaka. Osim osnovnih odredbi Statut je sadržavao i odredbe vezane za uzgoj konja.

Uz udruhu u Širokom Polju i Vuki, pastuhe su uzgajali i udruhu u Gorjanima, Punitovcima, Prešlatincima i Jurjevcu.

Nakon Drugog svjetskog rata u Đakovštini se ponovo obnavlja uzgoj lipicanaca. Godine 1947. osnovana je Zemaljska pastuharna koju je vodio dr. Zvonimir Benčević koji se istakao podizanjem i unapređivanjem uzgoja slavonskih lipicanaca te obnavljanjem starih i osnivanjem novih konjogojskih udruha.

Konjogojska udruga u Širokom Polju opstala je i za vrijeme Drugog svjetskog rata. Godine 1952. Širokopoljci se pridružuju Konjogojskoj udruzi „Gorjani“.

Konjogojska udruga „Široko Polje“ ponovno je osnovana na osnivačkoj skupštini održanoj 6. svibnja 2010. godine. Ciljevi udruge su: zajednički rad na usavršavanju uzgoja konja lipicanske pasmine, organiziranje vlastitih manifestacija, nastupi u drugim mjestima u okruženju, edukacija u konjičkom sportu.

Udruga organizira konjičku manifestaciju „Zlatne jeseni“.

14. travnja 2012. godine održana je svečana skupština povodom 75. obljetnice osnivanja Konjogojske udruge u Širokom Polju.

Naime, članovi Konjogojske udruge „Široko Polje“ tražili su dopunu statuta u kojem se KU Široko polje osnovana 6. svibnja 2010. godine poziva na nastavak djelovanja Konjogojske udruge koja je osnovana 22. kolovoza 1937. godine u Širokom Polju.

Povorka lipicanaca uvijek je velika atrakcija

Aktivnosti Konjogojske udruge iz Širokog polja u 2012. godini su jako brojne i raznovrsne:

- organizacija vožnje Ljelja,
- povorka zaprega i jahača na Đakovačkim vezovima
- organizacija *Zlatnih jeseni* u Širokom Polju
- pokladno jahanje u Širokom Polju
- organizacija povorke jahača na manifestaciji Đakovački bušari

Đambićeva je monografija vrijedno i korisno djelo koje može biti poticaj novim istraživačima. Vjerujem da će knjiga imati svoje zapaženo mje-

sto među brojnim knjigama tiskanim u Đakovštini. Ona daje i veliki doprinos turističkoj ponudi jer je vrijedan suvenir za svakoga koji posjeti Đakovo, odnosno Široko Polje.

Konji su inspirirali našega autora, ali i mnoge umjetnike, a opjevani su i u mnogim pjesmama. Jedna od njih kaže:

*„Da je meni čaša vina
i mom konju šaka sina,
ja bi sio pa bi pio i
i mog konja nahranio.“*

HRVATSKI OVČAR

-naša nacionalna pasmina- Koliko znamo o ovoj pasmini, a kolijevka je upravo Đakovo, Đakovština?

Nikola Klemen

Za ove naše crne bisere ,kažu da su nacionalni ponos, koji su sa našim ljudima od doseljenja na današnja područja, sve od 7. stoljeća (prema povijesnim podacima, navedenih po prof. dr. Stjepanu Romiću).

Danas u kinološkoj literaturi neki to demantiraju, iako nemaju nikakve veze sa povijesti, a pogotovo sa uzgojem ove pasmine. Usuđujem se reći da nikada nisu uzgajali niti jednog psa ove pasmine.

Činjenica je da se uzgojem i selekcijom od 1935. godine počeo baviti prof. dr. Stjepan Romić, i to u Tmavi, kod Đakova, a poslije u Zagrebu. Zaslužan je za selekciju i priznanje, te ime ove pasmine

Pasmina je priznata doista kasno tek 1969. od Međunarodne kinološke federacije F.C.I. i upisana pod brojem standarda 277 u Skupini 1. - Pastirski i ovčarski psi Sekcija 1. - Ovčarski psi - bez radnog ispita.

Puno je priča oko imena ove pasmine, no konačno je pas priznat kao Hrvatski ovčar, iako su ga u narodu zvali „pulini“, „bujtar“ ili „pujtar“.

Činjenica je da je ovaj pas vezan uz našeg seljaka, selo i da je do danas nezamjenjivi radnik i čuvar seoskog dvorišta, ali ne samo to, naš seljak zaslužan je i za očuvanje ove pasmine. Uzgajan na selu, ne atraktivan za neznanca, pouzdan radnik i vjeran do groba svom gospodaru. Osamoostaljenjem i stvaranjem mlade hrvatske države, kinolozi Đakova među prvima su u državi prepoznali kinološku vrijednost ovog psa, i 1992. osnovali pasminski klub, pod nazivom „Matični klub „Hrvatski ovčar“ Đakovo.

Već 1993. godine ,kako bi prezentirao pasminu, klub učestvuje na „Đakovačkim vezovima“, sa malom zapregom i ovu tradiciju održava sve do danas.

Po prvi puta u povijesti klub odlazi na Svjetsku izložbu u Bem (Švicarsku) i svijetu je prvi puta prezentirana ova pasmina, na način kako i ona zaslužuje. U javnosti se malo znao tome, no danas, iako je činjenica, da mnogi stranci bolje poznaju pasminu nego mi sami, ova pasmina dobiva sve više na popularnosti, pogotovo u športu, a uspjeli smo je raširiti diljem svijeta, osim Australije.

Iako ne postoji opasnost za ugroženosti pasmine još uvijek Hrvatski ovčar se ne uzgaja u

onom broju, kao ostale autohtone pasmine, pogotovo lovačke. Tako imamo podatak da kod upisa i priznavanja pasmine 1969. godine upisano je u rodovne knjige 130 štenaca, da bi taj broj nakon 45 godina uzgoja bio manji, oko 120. Ovdje se moramo svi zapitati što smo radili ovih prošlih 45 godina.

Matični klub "Hrvatski ovčar" Đakovo, temeljem statistike koju vodi, od osnivanja, njegovi članovi uzgojili su preko 1000 štenadi, a Đakovački uzgoj predstavlja više od 50% uzgoja ovih pasa u Hrvatskoj poznati su kao đakovački uzgoj. Da bi pomogli ovoj pasmini i uzgajivačima Klub provodi projekt "Širenje i očuvanje pasmine Hrvatski ovčar. Zahvaljujući Županiji Osječko-Baranjskoj i gradu Đakovu, ovaj projekt je saživio i prepoznat je u Hrvatskoj i unatoč mnogim problemima uspješno se provodi već više godina.

No da ne ispada da se o ovoj pasmini brinu samo članovi đakovačkog kluba, postoje ljudi koji su cijeli svoj život posvetili ovoj pasmini, a jedan od njih uz pokojnog profesora Romića je i profesor Josip Vuković iz Karlovca. Ovaj moj pokojni prijatelj ostavi je svu svoju imovinu u korist

zaklade za ovog psa, koja još uvijek zbog naše birokracije nije u funkciji. Vjerujem da će do kraja ove godine sredstva biti oslobođena i da će je jedna od prvih ulaganja biti tiskanje knjige o Hrvatskom ovčaru, čiji sam autor, ali zbog birokratskih poteza naše krunske organizacije nije ranije tiskana. Vjerujem da će ova tiskovina prezentirati ovu pasminu, a i sam đakovački klub, čiji je 20 godišnji rad sažet u tu knjigu.

I danas, kada se našim šorovima više ne čuju laveži ovih pasa i blejanje stoke, koju su ranom zorom seljaci istjerali u tako zvanu čordi na pašu, ostao je ovaj pas, kao spomenik prošlih vremena, a sačuvan je upravo tom selu i seljaku, a mi svi ostali moramo se potruditi da ga očuvamo i za generacije iza nas jer oni predstavljaju baštinu i ostavštinu naših djedova i baka. I kada me mnogi danas zapitaju zbog čega je Hrvatski ovčar u svečanom mimohodu „Đakovačkih vezova“, mislim da ovaj moj napis daje odgovor svima.

Nikola Klemen - uzgajivač i kinološki sudac ove pasmine, na koju sam vrlo ponosan.

Hrvatski ovčar u vezovskoj povorci 2013.

VODIČ KROZ STALNI POSTAV KULTURNO POVIJESNOG RAZVOJA ĐAKOVA

Muzej Đakovštine, Đakovo, 2013.

Hrvoje Miletić

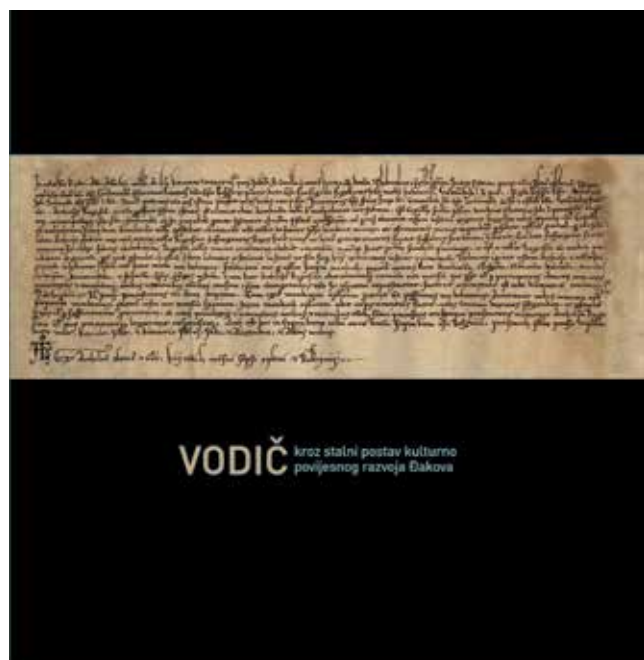
Nakon što se napokon, nakon niza seljenja i problema, Muzej Đakovštine udomaćio u novom i trajnom prostoru i reprezentativnom zdanju, koje je odnedavno i dograđeno novijim prijeko potrebnim sadržajem; Muzej je – eto, dobio i svoj tiskani reprezentant ovim dojmljivim Vodičem.

Podsjetimo; nakon osnivajuće 1951. godine, već naredne godine je postavljen prvi stalni postav te su oformljene arheološka zbirka, etnografska, kulturno-povijesna, numizmatička i zbirka umjetnina. Uz knjižnicu i fototeku te ove zbirke, sve je to današnja okosnica respektabilnog muzejskog fundusa od nekoliko desetaka tisuća predmeta koji zaslužuju i svoje tiskovno predstavljanje.

Ravnatelj Bijelić iskazao se dobrim vođenjem i agilnim upravljanjem, potvrđujući to uz izložbe, radionice, prezentacije knjiga, koncerte, predavanja, Noći muzeja i izdavanjem Zbornika Muzeja Đakovštine od 1997. godine, a od tada je u kontinuitetu tiskan već 11. kvalitetni Zbornik.

Pred nama je sada i ovaj Vodič kroz stalni postav kulturno povijesnog razvoja Đakova, kvalitetnog tvrdog uveza i sjajnog papira, na devetdesetak stranica prikladnog manjeg formata, s odabranim skladnim slikovnim materijalom i fotografijama u boji te je i bogato predočen – jer je uz hrvatski tekst popraćen i na engleskom i njemačkom jeziku. Uz eminentne recenzente i decantan dizajn Hrvoja Duvnjaka, Vodič već na prvi pogled plijeni pažnju i odiše vizualno ugodnim ostvarajem.

Uvodnim predgovorom autor nas uvodi u historijat Muzeja i prethodne smještajne lokacije. Potom se pojašnjava treći po redu stalni muzejski postav i njegova koncepcija. Na površini od sto-

tinjak kvadratnih metara šetnja muzejom počinje iz biljetarnice te se kružnim kretanjem obilaze četiri prostorije i hodnik u kojima su kronološkim nizom postavljene tri veće cjeline podijeljene u tematske blokove. Tako je predstavljeno Đakovo s najstarijom poviješću, turskim periodom te razvojem kroz 17. i 18. stoljeće. Uspon građanskog sloja tijekom 19. i početkom 20. stoljeća bogato je oslikan razvojem obrta, školstva i aktivnostima pojedinih udruga i institucija. Posebne sobe imaju bidermajerski salon i zasebna cjelina Domo-vinskog rata. Uz brojne izložke tu su i posebno dizajnirani poster i oblikovani metodom računalne animacije te kolor-print uvećanja primjerenog slikovnog sadržaja. Pohvala uz kustose ide i arhitektu profesoru Mariju Beusanu za recentnu vizualizaciju.

Pismo biskupa Ponse datirano u Đakovu 8. svibnja 1252. najstariji je fizički sačuvani srednjovjekovni dokument napisan u Đakovu i stoga je s(p)retno izabrano za naslovnicu Vodiča. Turski jatagani zorno oslikavaju tursko doba đakovačke povijesti, a Sparrov plan iz 1697. nastavlja kontinuitet, kao i veduta grada iz 18. stoljeća. Biskupi, katedrala, Mala crkva i sinagoga, cehovske zastave đakovačkih obrtnika, Dobrovoljno vatrogasno društvo, pjevačko društvo Sklad – Preradović, čitaonice, školski artefakti, kao i Sokolska društva,

razvoj sporta – sve to je skladno i reprezentativno predočeno uz dobar odabir slikovnog materijala i stručnih fotografija.

Dodanim izborom literature dan je i osnov znanstvenom praćenju, a na kraju Vodiča je priložen i plan grada Đakova koji tako upotpunjuje kulturno-povijesni i turistički potencijal.

Da zaključimo; dobar, bogat i vješto predočen Vodič, vizualno dojmljivo opremljen i posložen, bez sumnje je podigao i upotpunio prezentaciju Muzeja Đakovštine, ovog grada i podneblja.

Stalni postav kulturno povijesnog razvoja Đakova u zgradi Muzeja Đakovštine

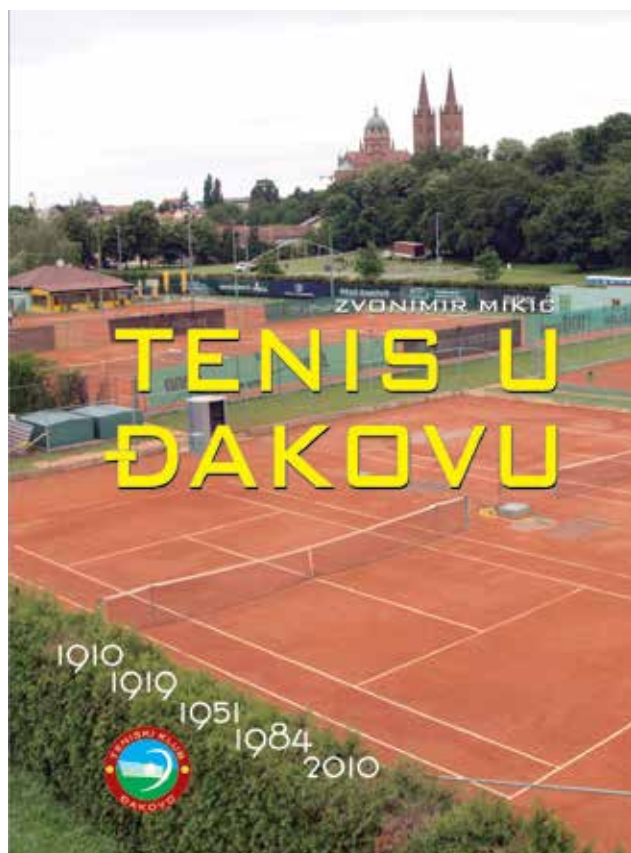

Vrijedan prilog istraživanju povijesti đakovačkog sporta

Zvonimir Mikić: Tenis u Đakovu 1910, 1919, 1951, 1984, 2010, Đakovo, 2013.

Borislav Bijelić

Od sredine 2013. godine đakovačko izdavaštvo bogatiji je za još jednu sportsku monografiju. Uz već objavljene knjige o košarci, plivanju, šahu i nogometu, danas nam na raspolaganju stoji i ambiciozno pisana knjiga Zvonimira Mikića *Tenis u Đakovu...* U radu na koj, koji nije bio lišen pozitivnog emotivnog zanos, autor je, nema sumnje, uložio puno truda. Da je to uistinu tako dovoljno je pogledati popis izvora i literature iz koje je vidljivo da su konzultirane sve, ili gotovo sve novine koje su izlazile u Đakovu od kraja 19. stoljeća do danas, jedan dio regionalnih dnevnih listova, kompatibilne publikacije monografskog tipa te arhivska građa Tenis kluba Đakovo i dijela drugih slavonskih tenis klubova. Osim spomenutih izvora i literature izrazito značajno za obradu teme bilo je i to što je autor jedan od osnivača, igrača i dugogodišnji član uprave Tenis kluba Đakovo. Koliko god je bliskost sa klubom olakšala pristup arhivskoj građi i mogućnost dobivanja dodatnih informacija od pojedinaca koji su dali svoj doprinos afirmaciji đakovačkog tenisa - bilo kao aktivni rekreativci, registrirani igrači, klupski funkcionari ili sponzori - ta činjenica mogla je imati i određene negativne konotacije. Naime, sve to moglo je radu dati jednu subjektivističku dimenziju u ocjeni mjesta i uloge pojedinaca - ali na sreću, nije. Mikić je očito bio duboko svjestan spomenute opasnosti i učinio je sve da je izbjegne. Za konačno, pozitivno profiliranje knjige, to je držao toliko značajnim da je na stranicama njenog predgovora istaknuo kako je u radu „primijenjen maksimalno dokumentaristički i kronološki pristup“, i to stoga da se izbjegne „davanje ocjena o pojedinim rezultatima i projektima.“

Kao rezultat upravo takvog pristupa nastala je knjiga *Tenis u Đakovu...* Otisnuta je na preko 250 stranica koje, osim osnovnog teksta, sadrže i velik broj fotografija nastalih u razdoblju od 1910. godine pa sve do naših dana. Iako to eksplicitno nije naznačeno, glavnoj temi prethodi nekoliko poglavlja koje možemo označiti kao uvod, a koja obuhvaćaju kraće prikaze razvoja teniskog sporta kroz povijest, u Hrvatskoj, i na kraju u Slavoniji i Baranji. U uvodna razmatranje ne možemo a da ne uvrstimo i dio teksta naslovljen *Sportsko Đakovo*.

Iako svi navedeni naslovi imaju svoje logično opravdanje s obzirom da su napisani s ciljem što kvalitetnijeg lociranja razvoja teniskog sporta u Đakovu u odnosu na druga mjesta u Slavoniji i Baranji, odnosno što kvalitetnije usporedbe mjesta i uloge tenisa naspram drugih sportovima u Gradu, čini se da su oni ipak mogli biti nešto kraći, ili čak objedinjeni u jednoj zasebnoj studiji. S obzirom da je autor odlučio svu prikupljenu građu objaviti na jednom mjestu, uvjeren sam kako će knjiga biti prepoznata ne samo kao cjelovit prikaz razvoja teniskog sporta u Đakovu već i kao dobar prikaz razvoja tenisa u regiji. Isto tako, svi oni čitatelji koji su u potrazi za kvalitetnim štivom o razvoju sporta u Đakovu zasigurno neće pogriješiti ako prelistaju Mikićevu knjigu. Tu će pronaći relevantne informacije o nogometu, hazzeni, rukometu, atletici, gimnastici, šahu, odbojci, plivanju, vaterpolu... i, naravno, tenisu.

Iako sam duboko svjestan činjenica da niti jedna tema nije, niti može biti u potpunosti apsorbirana samo jednom knjigom, nakon Mikićeve monografije zasigurno neće biti jednostavno, pogotovo ne na razini faktografije, ponuditi nešto novo o razvoju tenisa u Đakovu. Na osnovu već spomenutih izvora i literature autor je obradio

same početke rekreativnog igranja tenisa, potom organizirano igranje unutar pojedinih sportskih društava u periodu između svjetskih ratova kao i razvoj tenisa u Gradu pedesetih godina prošlog stoljeća. U poglavlju *Početak nove ere* obrađen je period koji je prethodio osnivanju Tenis kluba Đakovo 1984. godine, da bi nakon toga uslijedio kronološki prikaz događanja u klubu od 1987. do zaključno 2010. godine. Taj dio knjige pisan je izrazito minuciozno. Prikazi aktivnosti kluba u svakoj od godina spomenutog vremenskog intervala započinjali su obično iscrpnim osvrtima na godišnje skupštine, da bi nakon toga slijedili, isto tako iscrpni, prikazi svih ostalih aktivnosti, kako kluba, tako i njegovih pojedinih članova. Ti osvrti - osim možda kritičke valorizacije koju je autor svjesno nastojao izbjeći, i koja je upravo stoga izostala - sadrže sve ono što je potrebno znati o razvoj tenisa u Đakovu krajem prošlog i u prvoj dekadi 21. stoljeća.

Svi oni koji o razvoju teniskog sporta u Đakovu žele saznati nešto više dobili su knjigom Zvonimira Mikića nezaobilazno štivo koje će kao izvor pouzdanih informacija morati respektirati i svi budući istraživači, i to ne samo tenisa, već i cjelokupnog sportskog života Grada Đakova.

Teniski klub Đakovo jedan je od najmasovnijih i najorganiziranijih u Đakovu

In memoriam: ZVONKO BENAŠIĆ

Borislav Bijelić

Iz „sjene katedrale“ do vječnosti

U prošlom broju ove Revije objavljen je prilog o tri književne obljetnice, a u kontekstu priloga o 150 godina od smrti Luke Botića spomenut je i Zvonko Benašić koji je, zajedno sa suprugom Mirom, inicirao i financirao izradu njegovog spomenika. Spomenik je uz prigodnu svečanost postavljen na đakovačkom korzu 7. svibnja prošle godine i, čini se, za samo godinu dana, postao jednim od prepoznatljivih gradskih simbola. Upravo to je i bila želja gospodina Benašića koji je u emotivno intoniranom govoru prilikom otkrivanja spomenika istaknuo kako spomenik podiže u znak zahvalnosti prema pjesniku koji je bio jedan od najznačajnijih stanovnika Đakova druge polovice 19. stoljeća.

Svi mi koji smo se toga svibanjskog prijepodneva okupili da uveličamo čin otkrivanja spomenika nismo mogli niti pretpostaviti da prisustvujemo posljednjem javnom nastupu doktora Benašića. Nedugo nakon toga, 10. srpnja, umro je u osječkoj bolnici, a sahranjen na Gradskom groblju u Đakovu 13. srpnja 2013. godine. Podizanje spomenika Luki Botiću zasigurno nije najznačajnije što je Benašić učinio za Đakovo, ali je svakako indikativno s obzirom na okolnosti u kojima se to događalo.

Zvonko Benašić rođen je 4. prosinca 1931. godine u Đakovu, u „sjeni katedrale“, kako je to znao isticati, i tu je živio sve do svojih zadnjih dana. Osnovnu i srednju školu završio je u Đakovu, a Ekonomski fakultet u Osijeku. Na istom fakultetu kasnije će magistrirati i doktorirati. Osim kratko vrijeme koje je proveo u Osijeku, cijeli radni vijek, sve do mirovine, radio je u Đakovu, i to najduže u PIK-u Đakovo gdje je, između ostalog, obnašao i posao direktora komercijalnog sektora. Od toga vremena posebnu pozornost posvećivao je marketingu vina, disciplini koja je tada bila još u povojima, a koja će mu postati dominantna stručna i znanstvena preokupacija. U okviru svo-

jih marketinških preokupacija Benašić je osmislio dugogodišnji zaštitni znak PIK-a Đakovo i robnu marku „Tena“. U vrijeme početka bavljenja s marketingom bio je i inicijator, osnivač, i jedno vrijeme predsjednik Društva knjigovođa.

Paralelno s tim, stručnim aktivnostima, Benašić je iskazao i iznadprosječni interes za društveno-kulturno-sportske inicijative. Tako je početkom pedesetih godina bio jedan od osnivača Đakovačkog sportskog kluba (ĐŠK-a) i u njemu jedan od prominentnijih odbojkaša. U istom klubu kasnije će raditi i kao trener odbojkaške momčadi.

Iako nije za podcijeniti sve ono što je Benašić napravio na stručnom i sportskom planu, čini se da je na širem društvenom planu dao još i više. Tu ponajprije mislim na angažman oko Đakovačkih vezova, kulturne manifestacije koja je desetljećima zaštitni znak Grada. Članom Upravnog odbo-

ra Turističkog društva Benašić je postao 1967. godine, iste one godine kada su Vezovi i pokrenuti, da bi od 1971. godine bio izabran za njezinog predsjednika. Funkciju predsjednika Turističkog društva obnašao je sve do sredine osamdesetih godina. U tom periodu od posebne je važnosti i njegov doprinos pokretanju i uređivanju Revije Đakovačkih vezova koja je prvotno pokrenuta kao popratna manifestacija Vezova, kao tiskovina koja bi priložima u njoj objavljenim tumačila i bila svojevrsni promotor Vezova. U relativno kratkom vremenskom intervalu Revija će evoluirati u publikaciju koja će osim prvotno zacrtanih ciljeva postati i mjesto objavljivanja stručnih radova koji su za cilj imali pridonijeti što boljem upoznavanju slavonskog tradicijskog diskursa. U prvoj Reviji Đakovačkih vezova objavljenoj 1970. godine Zvonko Benašić javlja se kao autor jednog od priloga, da bi već od drugog broja Revije postao član njenog Redakcijskog kolegija u čijem se sastavu nalazio se sve do potkraj devedesetih godina, pa i kasnije. Na stranicama upravo Revije objavljivao je najviše, i bio jedan od njenih najaktivnijih suradnika.

Od prestižnih društvenih funkcija koje je obnašao treba spomenuti još barem funkciju potpredsjednika Skupštine općine Đakovo, predsjednika Zajednice vinogradara i vinara Jugoslavije, a jedno vrijeme bio je i predsjednik Društva za marketing Slavonije i Baranje.

Godine 1985. Benašić je inicirao osnivanje KUD-a Tena koji će pronijeti ime Đakova ne samo diljem Hrvatske već i šire. Na čelu Tene bio je sve do 2000. godine, a od tada njezin je doživotni počasni član. Samo koju godinu kasnije (1988.g.) pokrenuo je u Trnavi gospodarsko-turističko-vinarsku manifestaciju Bonavita, a u Đakovu 1993. godine rad Lions kluba kojemu je bio i prvi predsjednik.

Sve navedeno, dakako, izaziva, ako ne divljenje, onda sasvim sigurno respekt, baš kao što respekt izaziva i impozantna Benašićeva bibliografija. Kako je u jednoj od svojih knjiga napisao, objavio je više od 1000 novinskih i drugih članaka, šest knjiga s područja vinarstva i više knjiga s temama iz đakovačke povijesti i kulture: *Od ZPD-a do PIK-a Đakovo, Spomenica Tene kulturno umjetničkog društva PIK-a Đakovo* (tri izdanja), *Đakovački spomendani* (dva izdanja), *Desetljeće u službi humanosti, Hrvatski sokol u Đakovu, Povjesnica Đakovačkih vezova i Đakovački portreti*.

Za angažman u Lions klubu Benašić je dobio priznanje Lions Internacionala 1997. godine, a za cjelokupni društveni angažman tijekom više

desetljeća aktivnog djelovanja nagrađen je od Grada Đakova Strossmayerovom plaketom 1989. i Godišnjom nagradom 2004. godine. U dva navrata, za pripomoć u radu i donaciju šokačkih otaraka, zahvalnicu mu je uručio i Muzej Đakovštine. Iako broj dodijeljenih službenih nagrada i pohvala ne moraju uvijek biti pravi pokazatelj o tome koliko je pojedinac uistinu pridonio razvoju svoje sredine, činjenicu da ih netko još za života dobije tridesetak - a Benašić ih je upravo toliko dobio - svakako treba respektirati.

Na kraju ovog letimičnog osvrtu na društveni angažman Zvonka Benašića ne mogu, a da ne spomenem i njegovu posthumnu donaciju Muzeju Đakovštine. Kao pisac stručnih radova o različitim aspektima društvenog života našeg grada Benašić je uspio prikupiti bogatu arhivsku, knjišku i svaku drugu građu koja mu je omogućavala dobar uvid u predmete njegovih istraživačkih interesa. U toliko se naš donator razlikovao od klasičnih kolekcionara, iako su, dakako, i u njemu „čučale“ prikrivene kolekcionarske strasti. Sve ono što je posjedovao, ili barem veći dio toga, prikupio je kao inicijator i učesnik pojedinih događanja, a koristio kao prvorazredna vrela za svoje mnogobrojne novinske, revijske, monografske i druge radove.

Donacija koju smo preuzeli od dr. Benašića najveća je donacija koju je Muzej dobio od svoga osnutka 1951. godine. Kolokvijalno bi je mogla podijeliti u nekoliko zasebnih cjelina. Od materijala vezanog za Đakovačke vezove treba izdvojiti 18 zastavica Đakovačkih vezova koje datiraju od 1968. godine pa nadalje, a rađene su ručno, na svili. U tu skupinu možemo uvrstiti i 14 plakata, nekoliko prigodnih gramofonskih ploča, osobne plakete i medalje dobivene za dugogodišnji angažman u organizaciji te manifestacije, 133 Revije Đakovačkih vezova, oko 150 vezovskih „dukata“, četrdesetak pločica s natpisom „organizator“ te dio arhivske građe i publikacija o Đakovačkim vezovima. Između ostaloga, tu su i Benašićeve knjige *Povjesnica Đakovačkih vezova 1967.-2007.* i *Bibliografija radova i slika iz Revija Đakovačkih vezova 1967.-2009.*

Za Bonavitu, a posebice Tenu, preuzeli smo bogati arhivski materijal, kao uostalom i za rad ĐŠK-a i njegovih pojedinih sekcija. Riječ je o zapisnicima sa sjednica, odlukama, statutima, programima rada i drugim pisanim dokumentima. Bitnu stavku u cijeloj donaciji, dakako, čine i slikovni zapisi. Sveukupno, preuzeli smo oko 3 300 fotografija, razglednica i kompjuterskih preslika, 264 negativa, oko 300 dijapozitiva. Među njima,

kao vrednije, izdvojio bih fotografije Hrvatskog sokola, Katoličkog orla, Odbojkaškog kluba Đakovo, fotografije snimljene 1972. godine prigodom posjete engleske kraljice Elizabete Đakovu, ali i fotografije svih onih manifestacija u čijem radu je naš donator aktivno sudjelovao.

Posebnu, i to možda najznačajniju komponentu cijele donacije, čine knjige i brošure koje se mogu grupirati na zavičajne, one koje propituju duhovno i materijalno bogatstvo Slavonije i ostale.

Među zavičajne knjige svrstali smo sve one koje za predmet interesa svojih autora imaju Đakovo i Đakovštinu. Tu se nalaze gotovo svi objavljeni naslovi zadnja dva desetljeća, ali i one prije toga. Sveukupno ovako definirana Benašićeva zavičajna zbirka broji oko 70 knjiga. Nešto manja je naslova vezanih za prošlost Slavonije, kao i drugih knjiga iz nacionalne i svjetske povijesti,

turističkih monografija, književnosti... Spomenutim publikacijama svakako treba pribrojiti u ovom osvrtu već spomenute Revije Đakovačkih vezova, 28 brojeva Kalendara Čiča Gрге Grginog, dva godišta (1926. i 1927.) Hrvatskog sokola - glasila Hrvatskog sokolskog saveza te gotovo kompletna izdanja novina koja su izlazila u Đakovu nakon 1993. godine.

Osim već spomenutog u muzejske zbirke uvrstili smo i 53 ručnika (koja su nam donirana prije nekoliko godina), 9 starih sokolskih plakata i nekih drugih sokolskih „rekvizita“, oko 1000 vinskih etiketa, 125 novijih značaka (mahom PIK-a Đakovo), više desetaka medalja, diploma, plaketa, zahvalnica i sličnog materijala.

Kao zahvalu za spomenutu donaciju Muzej Đakovštine je u travnju mjesecu ove godine organizirao izložbu na kojoj je predstavio odabir spomenute građe.

Otvorenje izložbe iz ostavštine Zvonka i Mire Benašić u Muzeju Đakovštine

In memoriam: PETAR STRGAR

Mirko Ćurić

U Đakovu je 31. kolovoza 2013. sahranjen svećenik i profesor, dugogodišnji ravnatelj Dijecezanskog muzeja i Spomen-muzeja biskupa Strossmayera - Petar Strgar. Bio je, među ostalim, i suradnik Revije Đakovačkih vezova, a od 1993. je redovito priređivao likovne izložbe u Spomen-muzeju biskupa Strossmayera na „vezovsku“ subotu. To je bila lijepa i važna vezovska, ali i đakovačka likovna tradicija.

Prof. Petar Strgar je rođen u Ivancima, u ilačkoj župi, 23. siječnja 1938., a preminuo je 28. kolovoza u KBC-u Osijek, u 76. godini života i 47. godini svećeništva. Osnovnu školu je polazio u Ilači i Kukujevcima, a srednju je školu završio u Šidu. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu stekao je zvanje profesora povijesti. Pred kraj studija došao je u đakovačku Bogosloviju gdje je završio studij teologije. Za svećenika je zaređen 29. lipnja 1967. Vršio je službu duhovnog pomoćnika u Vinkovcima, Drenovcima i Županji. U Liceju je predavao povijest od 1968. do 1990., a povremeno i njemački jezik. Na đakovačkoj Teologiji

(danas Katoličkom bogoslovnom fakultetu) predavao je predmet crkvena umjetnost. Dužnost prefekta u Liceju obnašao je od 1968. do 1973., a dužnost ravnatelja Gimnazije J. J. Strossmayera od 1974. do 1990. Obnašao je dužnost tajnika biskupijskog Vjesnika od 1968. do 1975., a bio je i prosinodalni sudac crkvenog sudišta. Od 1991. pa do smrti bio je ravnatelj Spomen-muzeja biskupa Strossmayera.

Osim svećeničkih i odgojno-obrazovnih dužnosti, prof. Petar Strgar jedna je od najznačajnijih osoba đakovačke kulturne scene na razmeđu između XX. i XXI. stoljeća. Organizirao je više od

stotinu likovnih izložaba, uredio desetak knjiga, organizirao kazališne predstave, predstavljajući knjiga. Obogatio je zbirku Spomen-muzeja biskupa Strossmayera s nekoliko stotina likovnih djela, među kojima se ističe donacija Zdravka Čosića od više od stotinu slika. Stručne članke objavljivao je u biskupijskom Vjesniku i Reviji Đakovačkih vezova. Poticao je mlade umjetnike tako da je rezultat njegova rada zasigurno i procvat likovne umjetnosti u Đakovu. Početkom devedesetih godina XX. stoljeća u Đakovu nije bilo slikara, a danas imamo oko dvadesetak mladih umjetnika koji su završili ili završavaju likovne akademije.

Najplodnije godine djelovanja profesora Strgara, bile su godine stvaranja samostalne hrvatske države i Domovinskog rata. Spomen-muzej biskupa Strossmayera pretvorio je u jedan od najvažnijih izlagačkih prostora u napadnutoj Hrvatskoj u koji su dolazili i svi tadašnji ministri kulture. Kulturom je odgovarao na ratna razaranja: izložba je smjenjivala izložbu.

Još nam je u sjećanju onaj

prekrasan križ koji je 1991. načinio od tenkovske zapreke, urešene cvijećem. Taj je križ postao simbolom Đakova u Domovinskom ratu, a našao se i na omotu knjige Đakovština u Domovinskom ratu, potom je preoblikovan u umjetničko djelo Petra Barišića hrvatskim braniteljima, spomenik koji je u Đakovu postavljen 2001. Prof. Strgar je bio članom ocjenjivačkog suda koji odabrao taj rad, kasnije proglašen najboljim hrvatskim likovnim djelom u 2001. i jednim od najboljih spomenika Domovinskom ratu uopće. Prof. Strgar je zaslužan što je u potkrovlju Muzeja otvoren lijep izložbeni prostor, kao i za konačno uređe-

Smiljan Popović: Poretret Petra Strgara, ulje na platnu

nje stalnog postava posvećenog velikom biskupu Strossmayeru koji je u ratno vrijeme iseljen iz Đakova u Maribor. Posljednje životno ostvarenje profesora Strgara bilo je objavljivanje pretiska znamenite monografije Josip Juraj Strossmayer Matije Pavića i Milka Cepelića, s kazalom imena i pojmova. Godinama je želio nadopuniti kazalom tu iznimnu knjigu, ali nije ni slutio kako će mu to biti posljednje životno ostvarenje. A nije na njemu mislio stati. Planirao je ove godine postaviti izložbu rukotvorina koje je sakupio đakovački svećenik i etnograf Milko Cepelić, planirao veliku izložbu njemu iznimno dragog umjetnika i prijatelja Ivana Rabuzina, planirao je..., ali Bog je odlučio drugačije i pozvao ga k sebi.

Za svoje iznimne zasluge primio je niz priznanja među kojima su nagrada za kulturnu osobu godine Grada Đakova (1997.), Nagrada Grada Đakova (2000.), Povelja zahvalnosti Spomen-muzeju biskupa Strossmayera 42-45a (2008.), a posebno se ponosio Spomenicom Domovinskog rata koje je zaslužio ne samo svojim kulturnim djelovanjem već i humanitarnim i dušebrižničkim: kao potpora potrebitima, napose hrvatskim braniteljima i njihovim obiteljima. Prof. Strgar je bio istinski domoljub kojemu je samostalna hrvatska država bila jedno od ostvarenih životnih snova i za taj san je bio spreman dati sve od sebe. Samo je Bog bio veći od domovine, a prosvjeta i kultura bili su način na koji im je služio.

Valja spomenuti kako je prof. Strgar sve u životu postigao unatoč bolestima koje ga nisu štedjele cijeloga života, a napose zadnjih nekoliko godina kada je bio gotovo nepokretan. Svi koji su ga poznavali znali koliko se mučio i koliko je patio. Unatoč bolestima neumorno je radio i dalje uspješno vodio Muzej. Naravno, vidjelo se da mu snage polako popuštaju i da ga napušta onaj silni životni optimizam i entuzijizam. Početkom kolovoza završio je u bolnici, a prije nekoliko dana čuli smo tu vijest koja nas je silno ražalostila i u našim srcima ostavila duboku prazninu. Ostala su nam brojna sjećanja i nada da ćemo se jednom sresti, tamo gdje svaka tuga nestaje. Ostala je praznina koju će biti teško ispuniti jer za prijatelje Petra Strgara Spomen-muzej biskupa Strossmayera bio je više od Muzeja: bilo je to mjesto koje nadahnjuje i ispunjava:

Prije deset godina sam zapisao ove riječi, o profesoru i o Muzeju: "...ovamo dolaze mnogi ljudi, sjediti u proljeću i blistavim bojama, u svakom godišnjem dobu, diviti se daru koji je Bog dao ljudima. U ovom muzeju, shvaćas kako se ne

trebaš bojati neumitnog vremena koje nas polaganom satire, jer na svijetu punom tolike čudesne ljepote, nitko i ništa ne postoji uzalud..." "

PROF. STRGAR I VEZOVI

Đakovački vezovi bili su iznimno važni za prof. Strgara koji se u vezovsku povijest upisao i kao autor nekoliko članaka u Reviji Đakovačkih vezova, te kao stalno organizator likovnih izložaba u sklopu Đakovačkih vezova. U pravilu je vezovska subota bila rezervirana za likovnu izložbu u Spomen-muzeju biskupa Strossmayera. Prvu vezovsku izložbu priredio je prof. Strgar još 1986. - prigodom 20. obljetnice Đakovačkih vezova 5. srpnja 1986. otvorena je izložba nacrtana za vitraje Ivana Tune Jakića. Zatim su uslijedile sljedeće izložbe:

- 1992.:** IZLOŽBA MARKA ŽIVKOVIĆA (13. 6.- 15. 7. 1992.)
- 1993.:** IZLOŽBA TAPISERIJA, PORCULANA I AKVARELA IVANA RABUZINA (19. 6. – 17. 7. 1993.)
- 1994.:** IZLOŽBA SLIKA «GOSPI OD UTOČIŠTA ALJMAŠ» (9. 7. – 31. 8. 1994.)
- 1995.:** IZLOŽBA SLIKA IZ DONACIJE LIKOVNIH UMJETNIKA RAZORENOM VUKOVARU. (8. 7. – 3. 8. 1995.)
- 1996.:** IZLOŽBA SLIKA IZ DONACIJE ZDRAVKA ČOSIĆA (8. 6. – 30. 8. 1996.)
- 1997.:** IZLOŽBA « HRVATSKI CRTEŽ « IZ ZBIRKE IVANA RABUZINA (5. 7. – 5. 9. 1997.)
- 2002.:** IZLOŽBA SLIKA «STEČEVINE SPOMEN – MUZEJA 1991. – 2001.» (7. 07.- 15.9. 2001.)
- 2003.:** IZLOŽBA PLAKATA HNK-A IZ ZAGREBA (5. 7. – 30. 8. 2003.)
- 2004.:** IZLOŽBA FOTOGRAFIJA MARKA PERIĆA, ZLATKA MESIĆA I OSSERVATORE RAMANO NA OBLJETNICU POSJETA PAPE IVANA PAVLA II. OSIJEKU I ĐAKOVU (7. 6 – 18. 9. 2004.)
- 2005.:** IZLOŽBA SLIKA SLAVKA KOPAČA (2. 7. – 30. 9. 2005.)
- 2006.:** IZLOŽBA SLIKA MARINA TOPIĆA U POVODU 500 GODINA ERGELE I 200 GODINA UZGOJA LIPICANACA U ĐAKOVU (8. 7. – 9. 9. 2006.)
- 2007.:** IZLOŽBA SLIKA ANTUNA HORVATOVIĆA (8. 5. – 1. 9. 2007.)
- 2008.:** IZLOŽBA SLIKA VLADIMIRA PANDŽIĆA (5. 7. – 10. 9. 2008.)
- 2009.:** IZLOŽBA SLIKA IVANA DOMCA «PJESNIK TONSKOG SLIKARSTVA» (3. 7. – 01. 9. 2009.)
- 2010.:** IZLOŽBA SLIKA STJEPANA JOZIĆA (4. 7. – 3. 8. 2010.)
- 2011.:** IZLOŽBA SLIKA IZ STROSSMAYEROVE GALERIJE U ZAGREBU PRIGODOM 150. OBLJETNICE HAZU I 20. OBLJETNICE SPOMEN – MUZEJA U ĐAKOVU (2. 7. – 30. 9. 2011.)
- 2012.:** TREĆA IZLOŽBA UMJETNINA IZ ZBIRKE SPOMEN – MUZEJA (19. 5. – 30. 8. 2012.)
- 2013.:** IVAN TIŠOV – CRTEŽI, ULJA I OLEOGRAFIJE (13. 4. – 30. 8. 2013.)

In memoriam: ANA PERIĆ

(27. 06. 1944. - 03. 01. 2014.)

Mato Ručević

Ana Perić, naša teta Ana, jedna je od osnivačica KUD-a Tena. Tamo davne 1985. godine je sa skupinom entuzijasta, zaljubljenika u folklor i svojih radnih kolega u tadašnjem PIK-u Đakovo odlučila pokrenuti kulturno-umjetničko društvo.

21. travnja te godine rođeno je Radničko Kulturno-umjetničko društvo PIK-a Đakovo.

Jedna od osobina koja je krasila našu teta Anu je i ta da se nije zadovoljavala prosječnošću. Zajedno je sa svojim suradnicima odlučila od novoosnovanog društva nešto napraviti i samo koji mjesec kasnije u društvo je stigao dr. Enrih Merdić. Godinama je teta Ana i plesala, a poslije i brinula o svim nošnjama. Nebrojene su slavonske zlatare, izvezene njenom rukom otputovale u daleke krajeve svijeta. Tu je ljubav prema nošnjama uspjela prenijeti i na svoju kćer Anitu koja danas nastavlja njezin rad.

Nakon 29 godina rada u društvu početkom ove godine naša nas je teta Ana napustila..., ali vjerujem..., zapravo znam, da je bila sretna jer je njezino društvo uistinu postalo nešto...

A što je to danas Tena? Tena je društvo kojem je tamo neke 2003. godine predsjednik festivala i čelnik meksičkog CIOFF-a, oduševljen onime što

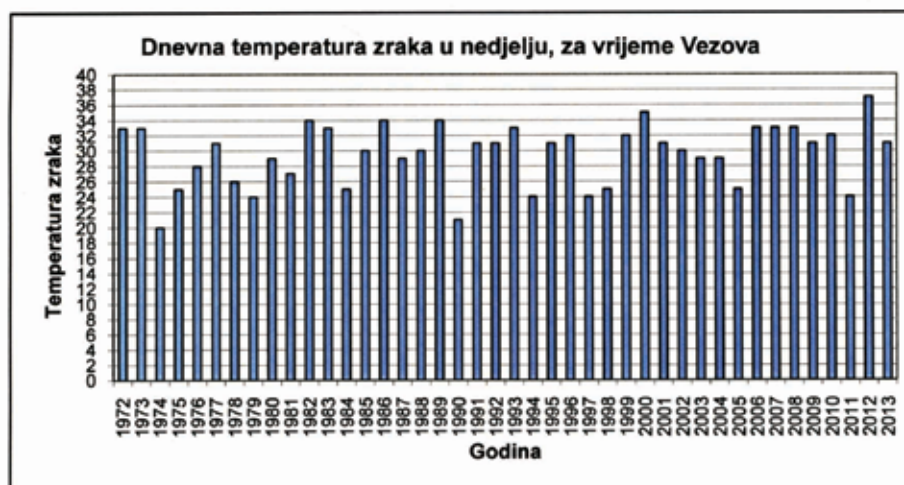

je vidio, skinuo sa sebe jaknu i dao... Tena je društvo koje je, kad je čuo našu pjesmu 2004. godine, predsjednik egipatskog CIOFF-a i festivala, odlučio da se na našoj pjesmi bazira cijela ceremonija zatvaranja festivala...Tena je društvo kojem je predsjednik kineskog CIOFF-a rekao „kad god hoćete vrata su vam u Kini uvijek otvorena“...Tena je društvo koje je čak tri puta gostovalo u Finskoj, jer se eto, hladni Skandinavci ne mogu zasititi tople slavonske duše... sve je to Tena... svemu tome je nekad davno naša teta Ana udarila temelje... vjerujem i znam da je i sada ponosna jer nastavljamo ono što je oduvijek voljela – rad na očuvanju slavonske i hrvatske tradicije – hvala joj na svemu tome!

VREMENSKE PRILIKE U VRIJEME ODRŽAVANJA ĐAKOVAČKIH VEZOVA

Bartol Bačić

RbR	Godina	temp	Godina	temp	Godina	temp
1	1972	33	1974	20	2012	37
2	1973	33	1990	21	2000	35
3	1974	20	1979	24	1982	34
4	1975	25	1994	24	1986	34
5	1976	28	1997	24	1989	34
6	1977	31	2011	24	1972	33
7	1978	26	1975	25	1973	33
8	1979	24	1984	25	1983	33
9	1980	29	1998	25	1993	33
10	1981	27	2005	25	2006	33
11	1982	34	1978	26	2007	33
12	1983	33	1981	27	2008	33
13	1984	25	1976	28	1996	32
14	1985	30	1980	29	1999	32
15	1986	34	1987	29	2010	32
16	1987	29	2003	29	1977	31
17	1988	30	2004	29	1991	31
18	1989	34	1985	30	1992	31
19	1990	21	1988	30	1995	31
20	1991	31	2002	30	2001	31
21	1992	31	1977	31	2009	31
22	1993	33	1991	31	2013	31
23	1994	24	1992	31	1985	30
24	1995	31	1995	31	1988	30
25	1996	32	2001	31	2002	30
26	1997	24	2009	31	1980	29
27	1998	25	2013	31	1987	29
28	1999	32	1996	32	2003	29
29	2000	35	1999	32	2004	29
30	2001	31	2010	32	1976	28
31	2002	30	1972	33	1981	27
32	2003	29	1973	33	1978	26
33	2004	29	1983	33	1975	25
34	2005	25	1993	33	1984	25
35	2006	33	2006	33	1998	25
36	2007	33	2007	33	2005	25
37	2008	33	2008	33	1979	24
38	2009	31	1982	34	1994	24
39	2010	32	1986	34	1997	24
40	2011	24	1989	34	2011	24
41	2012	37	2000	35	1990	21
42	2013	31	2012	37	1974	20

Sustavio: Bartol Bačić, mob:098-212-902

Godina	Petak				Subota				Nedjelja				Godina
	Temperatura °C		Vrijeme		Temperatura °C		Vrijeme		Temperatura °C		Vrijeme		
	U jutro	Dnevna			U jutro	Dnevna			U jutro	Dnevna			
1972	21	27			22	30			23	33			1972
1973	22	32			22	33			22	33			1973
1974	18	29			20	32			16	20			1974
1975	20	31			21	25			19	25			1975
1976	21	30			22	30			21	28			1976
1977	22	34			24	32			20	31			1977
1978	18	24			14	18			15	26			1978
1979	18	26			17	26			20	24			1979
1980	15	22			18	27			20	29			1980
1981	19	31			18	25			18	27			1981
1982	18	27			21	34			24	34			1982
1983	20	30			20	32			21	33			1983
1984	14	22			15	22			13	25			1984
1985	17	28			18	28			17	30			1985
1986	20	32			22	33			22	34			1986
1987	23	29			21	30			19	29			1987
1988	23	35			21	32			20	30			1988
1989	21	31			22	30			23	34			1989
1990	19	23			15	23			15	21			1990
1991	20	28			21	31			22	31			1991
1992	19	30			20	32			21	31			1992
1993	21	31			17	32			21	33			1993
1994	20	30			18	26			18	24			1994
1995	20	26			19	28			20	31			1995
1996	17	30			21	32			21	32			1996
1997	22	32			22	31			19	24			1997
1998	18	30			17	25			17	25			1998
1999	19	29			20	31			21	32			1999
2000	18	25			18	31			22	35			2000
2001	15	27			19	30			20	31			2001
2002	14	26			16	28			19	30			2002
2003	17	26			16	26			19	29			2003
2004	18	26			17	27			17	29			2004
2005	23	32			16	17			17	25			2005
2006	20	32			20	31			20	33			2006
2007	13	26			18	30			20	33			2007
2008	23	32			20	28			18	29			2008
2009	19	30			20	30			21	31			2009
2010	20	33			22	33			22	32			2010
2011	15	24			13	22			11	24			2011
2012	25	38			25	37			25	37			2012
2013	20	31			20	30			19	31			2013
2014													2014

sunčano
 djelomično oblačno
 oblačno
 magla
 snijeg
 kiša
 kiša i grmljavina
 poledica
 tuča, grad

48. ĐAKOVAČKI VEZOVI

Osobne karte KUD-ova - sudionici

Marija Burek

THE VITER UKRAINIAN DANCERS AND VITER UKRAINIAN FOLK CHOIR

MJESTO: EDMONTON
DRŽAVA: KANADA

Ukrajinska grupa plesača Viter i ukrajinski folklorni zbor Viter istaknuli su se kao jedni od glavnih izvođača u Kanadi, spajajući tradicionalni folklor i pjesmu Ukrajine sa modernim elementima. Njihova izvedba njeguje tradicionalne elemente ukrajinske kulture s elementima modernog štih.

U skoro više od dvadeset godina postojanja grupe, pravac djelovanja se razvio i evoluirao. Pod umjetničkim ravnanjem Tashe Orysiuk, grupa Viter je privukla talentirane plesače raznih smjerova. Vještine tih plesača omogućuju inovativnim koreografima proširenje mogućnosti plesnog izvođenja uz očuvanje izvornih kulturnih vrijednosti i obilježja.

Nastupi grupe Viter su poboljšani kada je voditeljica zbora Lesia Pohoreski formirala grupu iskusnih ukrajinskih pjevača. Rezultat toga jest grupa glazbenika koji u interakciji s plesničima stvaraju zabavni i harmonični spoj plesa i glazbe.

Od svog osnutka Viter nastoji svoj rad prezentirati publici u Edmontonu, diljem Kanade i diljem Svijeta. U ljeto 2010. godine grupa je nastupila u Brazilu i Argentini. Ponosni su što su prošle godine po treći puta boravili u domovini svojih predaka, gdje su nastupili u prepunom kazalištu i gdje su učili od majstora ukrajinskog plesa i glazbe u Kijevu, Odesi, Chernivtsi-ju i Lavovu u Ukrajini.

Ukrajinska grupa plesača Viter je ponosna što će ovom prilikom moći u hrvatskoj predstaviti svoju ukrajinsko-kanadsku kulturu.

VODITELJI DRUŠTVA: NICK PAWLUK, PREDSEDNIK
TASHA ORYSIUK, UMJETNIČKA VODITELJICA
TERRY MUCHA, KOORDINATOR TURNEJE

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 45

HKUD "BILOŠEVICA"

MJESTO: RASNO / ŠIROKI BRIJEG
DRŽAVA: BOSNA I HERCEGOVINA

HKUD "Biloševica" – Župa Rasno i Dužice utemeljeno je u veljači 2011. godine na inicijativu zaljubljenika u folklor. Oni su oko sebe okupili mladost iz sela, kako bi ih barem djelomično odvojili od modernih poroka današnjice, te u njih ugradili ljubav prema svom rodnom mjestu, svojoj Hercegovini i kulturnoj baštini svojih predaka.. Društvo broji 60 aktivnih članova svih dobnih skupina, koji djeluju u nekoliko sekcija.

Iako su mladi po radu i djelovanju, iza njih su mnogi nastupi u BiH i RH.

Svoje Rasno i Dužice, svoj Široki Brijeg, te svoju Hercegovinu svugdje predstavljaju ponosno, prkosno i dostojanstveno.

VODITELJI DRUŠTVA: MARIOFIL ČOLAK, PREDSEDNIK
IVANA BORAS, VODITELJICA

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 34

TROYANDA UKRAINIAN DANCE ENSEMBLE

MJESTO: SELKIRK / MANITOBA
DRŽAVA: KANADA

Riječ "troyanda" prevedena s ukrajinskog znači "krevet od ruža", za mnoge simbol ljubavi. Ansambl je osnovan 1979. godine te je postao jedan od najaktivnijih ukrajinskih plesnih ansambala u Kanadi.

Troyanda često putuje te zanosi i intrigira publiku diljem Svijeta svojom preciznošću i gracioznošću. Njihova elegancija i energija u plesu ističe bit ukrajinske kulture.

Danas, pod umjetničkim vođenjem Kristine Washchyshyn, Troyanda se sastoji od 25 plesača koji ponosno prenose publici njihovu ljubav prema ukrajinskoj kulturi, ljubav prema plesu te ljubav i predanost ansamblu. Zaljubite se u Troyandu, ukrajinski plesni ansambl.

VODITELJI DRUŠTVA: KRISTINA WASHCHYSHYN, UMJETNIČKA VODITELJICA
CHRIS BOYCHUK, KOORDINATOR PROMOCIJE I TURNEJE

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

TAMBURAŠKO PLESNA SKUPINA "HRVATSKA LOZA"

MJESTO: CHICAGO
DRŽAVA: SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE

"Hrvatska loza" je osnovana 1979. godine u Chicagu pod pokroviteljstvom Hrvatskog kulturnog centra (Croatian Cultural Center) i Hrvatske crkve Anđela Čuvara (danas Župe Blaženoga Alojzija Stepinca).

Grupa je osnovana s ciljem stvaranja kulturne organizacije koja će čuvati bogato hrvatsko kulturno nasljeđe i pružiti priliku hrvatskoj mladosti da nauče izvornu glazbu i plesove iz različitih dijelova Hrvatske. Takva grupa čuva hrvatsku tradiciju ali i motivira djecu da uče hrvatski jezik i upoznaju Hrvatsku i njezine prirodne ljepote.

Izvođači su u dobi od 8 do 18 godina i obično nastavljaju s aktivnim radom u grupi tijekom gimnazijskoga obrazovanja. U skladu s dobi i sposobnostima djece, grupa je podijeljena na početnike, srednji uzrast i izvođački ansambl. Izvođački ansambl je sudjelovao na različitim festivalima na širem području Chicaga, u SAD-u i Kanadi, a također su nastupali tri puta na turnejama po Hrvatskoj, posljednji puta u ljeto 2010. godine.

Tamburaško plesna skupina "Hrvatska loza" uspješno postoji u Chicagu više od 30 godina. Nadaju se i vjeruju da će tambure i folklor, koje je Hrvatska loza ugradila u svoje mlade generacije, nastaviti rasti i napredovati i u generacijama koje dolaze.

VODITELJI DRUŠTVA: MARIJA FUMIC-SKUKAN, DJANA KRPAN, VODITELJI PLESA
JELENA ZIVKO I MAYA JAMBRUSIC, VODITELJI TAMBURAŠA

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 46

KUD "VINAC"

MJESTO: STANKOVCI
ŽUPANIJA: ZADARSKA

KUD "Vinac" Stankovci osnovano je 1998. godine. Broji 40 aktivnih članova. Nastupilo je na svim važnijim smotrama u Republici Hrvatskoj – više puta na smotri folkloru u Metkoviću, Brodsko kolo – dva puta u Slavonskom Brodu (izbor najljepše snaše), na 42. Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu, u Bobovcu na izboru najljepše djevojke (treće mjesto), u Pirovcu svadbeni običaji (prvo mjesto). Sudjelovali su na snimanju emisije "Lijepom našom" i u poljoprivrednoj emisiji snimanoj u Stankovcima.

Nastupili su na Vinkovačkim jesenima, Đakovačkim vezovima, na županijskim smotrama u Zadru te na mnogim smotrama diljem Lijepe naše. U mjesecu lipnju 2013. godine, u Zagrebu, sudjelovali su na proslavi ulaska Republike Hrvatske u Europsku Uniju te su u rujnu iste godine sudjelovali na Sajmu županija u Zagrebu.

Izdana su dva nosača zvuka (snimljeni svadbeni običaji) i knjiga povodom proslave deset godina postojanja KUD-a.

Na drugoj županijskoj smotri Zadarske županije KUD je osvojilo jedno od prva tri mjesta te predstavlja Zadarsku županiju na ovogodišnjim Đakovačkim vezovima.

Uz čuvanje od zaborava starih običaja njihovog kraja te prenošenje na mlađe naraštaje, KUD posebno gaji nijemo (stupačko) kolo i ojkavicu (orzenje) koji se nalaze pod zaštitom kao nematerijalno kulturno dobro.

VODITELJI DRUŠTVA: MOMIR MORIĆ, PREDSEDNIK DRUŠTVA ANA ORLOVIĆ, VODITELJICA

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

HKUD "FRA JOZO KRIŽIĆ"

MJESTO: ROŠKO POLJE / TOMISLAVGRAD

DRŽAVA: BOSNA I HERCEGOVINA

H KUD "Fra Jozo Križić" Roško Polje utemeljeno je 17. veljače 2008. godine, na 250. Obljetnicu spomena Župe sv.Ivana Krstitelja Roško Polje.

Grupa entuzijasta potaknuta željom za očuvanjem starih običaja i tradicije utemeljuje HKUD "Fra Jozo Križić". Ime dobiva po svećeniku rođenom u Rošku Polju, kojega su komunističke vlasti zatvarale i progonile, a koji se između ostaloga zalagao za očuvanje starina duvanjskog kraja.

Društvo broji 50-ak članova, raspoređenih u tri grupe. U društvu djeluju pjevačka, gangaška, plesna, guslarska i sviračka sekcija. Nastupa sa kolima i pjesmama duvanjskog kraja i Zapadne Hercegovine.

Bilježe brojne nastupe diljem BiH i Hrvatske. Spominju značajnije: Neorić, Zagvozd, Zagreb, Stari Mikanovci, Primorski dolac u republici Hrvatskoj te Tolisa, Lepenica, Čitluk, Aladinići, nastup u Berlinu i Münchenu, u emisiji "Lijepom našom", na županijskoj smotri folkloru u Tomislavgradu, te na međunarodnoj smotri folkloru u Vidošima.

Tradicionalno svake godine organiziraju Večer folkloru, gdje ugoste mnogobrojna društva iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske.

Postali su prepoznatljivi čuvari tradicije svoga kraja, gdje se okuplja najveći broj mladih željnih učenja i druženja.

VODITELJ DRUŠTVA: IVA KRAJINA

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

HKUD "DRIJEVA"

MJESTO: GABELA / ČAPLJINA

DRŽAVA: BOSNA I HERCEGOVINA

HKUD "Drijeva" Gabela - Čapljina osnovano je 9. veljače 2007. godine s ciljem ponovnog buđenja i daljeg njegovanja pomalo zanemarenih tradicijsko-kulturnih vrijednosti hercegovačkoga kraja.

Gabela se nalazi na obali Neretve uz samu granicu sa Hrvatskom. Godine 1910. u Gabeli je živjelo 1053 žitelja, a na mjestu današnjega naselja je opstojalo srednjovjekovno naselje, koje se do druge polovice 15.stoljeća nazivalo imenom **Drijeva**.

Kroz povijest su djelovala mnoga kulturno umjetnička društva. Među njima je najpoznatije bilo društvo "Sv. Ante" koje je djelovalo od 1918. do 1944. a trenutno sad djeluje ovo društvo, HKUD "Drijeva".

Društvo trenutno broji oko 80 članova koji su raspoređeni u 4 sekcije: muška bečarska skupina "TROJANI", ženska bečarska skupina "NEVE", folklorna sekcija i mandolinsko-tamburaški orkestar.

Glavni cilj društva je očuvanje tradicije hrvatskoga puka u Hercegovini. Budući da je Gabela kroz povijest imala važnu ulogu u trgovini i razmjeni dobara, sve te kulture i utjecaji i događanja ostavili su trag i do dan danas, bilo na nošnjama ili u pjesmama i plesovima. Društvo je do sada ostvarilo preko 100 nastupa diljem Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske i u inozemstvu, a željeli bi istaknuti neke nastupe na smotrama folkloru kao što su nastup na Brodskom kolu 2011.god., smotri folkloru u Bilogori, susretu folkloruša u Ogušinu, na Neretvu misečina pala 2013. godine.

HKUD „DRIJEVA“ je i organizator tradicionalne višednevne kulturne ljetne manifestacije pod nazivom "Jel' Gabela gdje je prije bila" koja je trenutno najjača kulturna manifestacija takvoga tipa u Hercegovini, a održava se svake godine u zidinama Staroga grada u Gabeli i okuplja najjače folklorne skupine iz Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, a na manifestaciji su nam redoviti gosti i poznate hrvatske klape poput klape Intrade i klape Maslina, dok svoje mjesto u programu manifestacije redovito imaju i kazališne predstave sa najpriznatijim hrvatskim glumcima.

VODITELJ DRUŠTVA: VIKTOR BEGIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 32

KUD "GORJANAC"

MJESTO: GORJANI

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUD "Gorjanac" Gorjani osnovano je 1966. godine. Njeguje pjesme, plesove i običaje sela Gorjani i Đakovštine.

Nositelj je nematerijalnog kulturnog dobra RH uvrštenog na UNESCO-vu listu svjetske nematerijalne baštine "Proljetni ophod ljelja".

Organizator je dvije folklorne manifestacije u Gorjanima.

Pored folklornih nastupa diljem Domovine i inozemstva, od čega posebno treba spomenuti gostovanja u Japanu i Južnoj Koreji, društvo je tijekom djelovanja izdalo i nekoliko knjiga te nosač zvuka, sudjeluje na brojnom promidžbenim manifestacijama te video snimanjima.

Društvo je jedini sudionik svih do sada održanih Đakovačkih vezova.

VODITELJI DRUŠTVA: MARIJA ILAKOVAC I TOMICA IVANOVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

HKUD "DINARA"

MJESTO: LIVNO

DRŽAVA: BOSNA I HERCEGOVINA

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo "Dinara" Livno iz Livna, jedno je od starijih, gradskih, kulturno umjetničkih društava na prostoru BiH, osnovano davne 1895. godine.

Društvo danas okuplja oko 150 članova od kojih je najviše mladih ljudi, najrazličitijih interesa, područja obrazovanja, ali sa zajedničkim nazivnikom ljubavi prema pjesmi, svirci, igri i plesu, organiziranih u slijedeće sekcije: Gradske limene glazbe, Mješovitog pjevačkog zbora, Livanjskih mažoretkinja, Gradske folklorne sekcije i Gradskog harmonikaškog orkestra.

Zahvaljujući kvaliteti svojih nastupa ostvarena su gostovanja i prijateljstva diljem države BiH, pa i susjednih zemalja od kojih ističu i gostovanje Gradske limene glazbe na Međunarodnom karnevalu Carnaval d'Albi koji se održao u gradu Albiju u Francuskoj od 7-9. ožujka 2014. godine.

Od mnogobrojnih nagrada i priznanja treba spomenuti i 2. osvojeno mjesto na Europskom prvenstvu mažoretkinja u Pragu 1999. godine, kao i osvojeno 1. mjesto u kategoriji B Gradskog harmonikaškog orkestra na Međunarodnom natjecanju harmonike Bela pl. Panthy u Slavonskom Brodu 2012. godine.

Sve sekcije su nezaobilazan dio programa održavanja važnijih svečanosti i obljetnica koje se održavaju u gradu i okolini.

Gradska folklorna sekcija, koja se nalazi u sastavu HKUD-a "Dinara" Livno, okuplja oko 30-ak članova koji igrom, pjesmom i plesom nje-

guju i čuvaju izvorne pjesme i plesove livanjskog kraja. Pri folklornoj sekciji djeluje i škola folklor za djecu, iz koje se nakon godina i godina napornog rada i vježbanja stvara kvalitetan kadar koji će nastaviti njegovati i čuvati bogatu kulturnu baštinu grada Livna i okolice.
VODITELJI DRUŠTVA: BOŽICA BRALO, PREDSEDNICA
DANKO RIMAC, TAJNIK
IVANA VUKADIN, VODITELJICA

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

KULTURNO DRUŠTVO ZA OČUVANJE TRADICIJE "ÉNEKES LENKE"

MJESTO: VITNYÉD
DRŽAVA: MAĐARSKA

Narodni ples u Vitnyédu ima veliku prošlost. Djeluju već od 1934. godine a od 1953. godine imaju društvo u selu pod nazivom "Narodni Ansambli Vitnyéda". U selu djeluje i pjevački zbor čiji članovu su u mirovini. Pjevačko društvo je osnovala Lenke Énekes godine 1987.

Plesno društvo se ponovno osnivalo godine 1996. kada su današnje ime uzeli od osnivača nekadašnjeg Narodnog Ansambla: Lenke Énekes. Od tada neprekidno rade i sudjeluju na raznim državnim kvalifikacijama gdje su postignuli lijepe uspjehe (više puta srebrna i zlatna kvalifikacija).

Plesno društvo je steklo državno – istaknutu zaslugu u 2010. i 2013. godini. Od 2006. godine radi i pomladak – sekcija.

Tri društva broje 50 članova. Zajedno čuvaju narodne običaje Vitnyéda a od 2010. godine. Djeluju kao udruga.

VODITELJI DRUŠTVA: ŠTEFAN KOLOSAR, LÁSZLÓ ZSÁMBOKI

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

HKD "VESELI GRADIŠĆANCI"

MJESTO: UND
DRŽAVA: MAĐARSKA

Na zapadnom dijelu Mađarske, u Undi, djeluje HKD "Veseli Gradišćanci". Od 310 stanovnika sela društvo ima 60 aktivnih članova.

Ovo malo naselje ima poseban čar s bogatom kulturom, odnosno šarenim kulturnim žitkom.

Hrvatsko folklorno društvo "Veseli Gradišćanci" je utemeljeno 1974. godine pod vodstvom Štefana Kolosara, iako je kulturno djelovanje sela bilo bogato i ranije, u 1930-im godinama.

Unutar društva djeluju tamburaški orkestar, ženska vokalna skupina i plesači u tri sekcije: djeca iz čuvarnice, školarci i odrasli. Najbolji rezultat je zlatna kvalifikacija na državnom natjecanju.

U rujnu 2005. godine dobili su zlatnu diplomu od Hrvatskog sabora za tridesetogodišnji uspješan rad HKD-a. Godine 2013. dobili su zlatnu kvalifikaciju na folklornom natjecanju u Kapuvaru za očuvanje tradicije.

Nastupili su na internacionalnim folklornim festivalima u Hrvatskoj, Austriji, Slovačkoj, Njemačkoj, Rumunjskoj i Poljskoj. Najvažnije priznanje su dobili na folklornim festivalima u matičnoj zemlji u Varaždinu, Pitomači, smotri folkloru u Zagrebu, 2004. i 2005. godine u Pribislavcu, 2005. i 2007. godine na Vinkovačkim jesenima i 2006. na Đakovačkim vezovima.

Svako ljeto imaju ukupno oko 40 nastupa u mađarskoj i izvan nje. Redovno nastupaju na seoskim danima u susjednim selima, na balovima i na domaćim festivalima i folklornim smotrama u inozemstvu.

VODITELJ DRUŠTVA: ŠTEFAN KOLOSAR

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

KUD "GRANIČAR"

MJESTO: LUŽANI
ŽUPANIJA: BRODSKO-POSAVSKA

Kulturno-umjetničko društvo "Graničar" iz Lužana osnovano je davne 1925. godine pod nazivom "Hrvatski sokol". Nekoliko godina kasnije mijenja ime u "Graničar" i pod tim nazivom djeluje i danas. Primarne djelatnosti KUD-a temelje se na izvornim napjevima i igrokazima kojima na vrlo živopisan način žele doprinijeti očuvanju izvornog hrvatskog kulturnog izričaja. Danas, KUD broji sedamdesetak članova, koji kontinuirano tijekom cijele godine marljivo rade i nastupaju na smotrama folkloru diljem Lijepe naše.

Svake godine tijekom mjeseca siječnja organiziraju sada već tradicionalno "Čijalo perja" kao jedno u nizu događanja kojim članovi KUD-a žele doprinijeti očuvanju tradicijskih običaja slavonskoga sela. Iako je čijanje perja u našim selima odavno izumrlo, KUD "Graničar" uspio je sačuvati od zaborava ovu aktivnost koja je svojevremeno bila uobičajena u seoskim domovima za vrijeme dugih zimskih večeri. Žene bi se okupile u jednoj kući i uz pjesme i pripovijedanje dogodovština čijale perje koje bi domaćica pripremila, dok bi se muškarci zabavljali uz slasni zalogaj i dobru kapljicu, a ako se ukaže prilika i uz koju snašu.

VODITELJI DRUŠTVA: JADRANKA PETRIK

DANIJELA VINKOVIĆ, TAJNICA

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

HKD "NAPREDAK"

MJESTO: VITEZ
DRŽAVA: BOSNA I HERCEGOVINA

Obnoviteljski rad HKD Napredak podružnica Vitez počeo je 1991. godine. Međutim, rat i ratna zbivanja su prekinuli rad da bi isti ponovno bio nastavljen 1995. godine. U društvu djeluju folklorna, tamburaška i izdavačka sekcija kao i orkestar harmonika. Društvo ima i fond za stipendiranje studenata, a organizatori su i književne nagrade Anka Topić. Vrijedno je reći da je ova nagrada postala veoma značajan kulturni događaj u cijeloj Bosni i Hercegovini.

Zbog odlaska braće Kupreškić u Den Haag, folklorna skupina prekidala svoj rad, a ponovno počinje sa radom 2003. godine. Danas folklorna skupina broji oko 200 članova raspoređenih u tri skupine. Za sobom imaju brojne nastupe širom Bosne i Hercegovine, a gostovali su i u nekoliko gradova u Hrvatskoj i Švicarskoj. S ponosom ističu nastup na Vinkovačkim jesenima 2011. godine.

Izvođači izvorno narodno kolo pod nazivom Đuture i Zavrzlama sa muškom pjevačkom skupinom iz Krčevina koja će se predstaviti sa izvornim narodnim bečarcem. To su plesovi koji su jako rašireni i omiljeni ne samo u Srednjoj već i u Zapadnoj Bosni i na sjeveru Hercegovine.

HKD Napredak Vitez pokušava očuvati narodnu hrvatsku kulturnu baštinu i tradiciju viteškog kraja, kao i nacionalni identitet Hrvata Bosne i Hercegovine. "Vrijeme prolazi, a naše tek dolazi" poruka je ovih mladih koji zahvaljuju na pozivu i raduju se novim susretima. Ženska nošnja - na glavi imaju šarene marame s cvjetnim motivima, a na sebi nose duge bijele tkane haljine - košulje svojih baka, od kojih su neke stare i po 50 i više godina. Tkane su od lana u novije vrijeme i pamuka, po rubovima rukava i dna košulje šivene raznobojnim gajtanima. Preko košulje nose jelek načinjen od kadife i ukrašen našivenim gajtanima i šarenim vezom. Na nogama imaju bijele pletene čarape od pamuka i viteške kožne opanke.

Muška nošnja - se sastoji od bijele košulje tkane od lana i pamuka, preko koje ide prsluk ukrašen gajtanom – obično crne boje. Od istog materijala crne vune ili čohe rađene su i gaće zvane čakšire sa uskim nogavicama. Čakšire su ukrašene crnim ili crvenim gajtanom oko džepova i nogavica. Oko pojasa imaju široki tamnocrveni šal. Na nogama nose vunene pletene čarape i viteške kožne opanke.

VODITELJ DRUŠTVA: ZORAN KUPREŠKIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 50

UDRUGA "ĐIRAN"

MJESTO: UGLJAN
ŽUPANIJA: ZADARSKA

Udruga "Điran", kojoj je ime odabrano prema cvijetu koji uljepšava terase i balkone stanovnika Ugljana, osnovana je 14.2.2004. godine

sa osnovnim ciljem da obnovi i sačuva tradiciju i običaje mjesta Ugljan.

Njihovo sjedište nalazi se u mjestu Ugljan, koji broji tisuću duša, a koje se nalazi na istoimenom otoku, nasuprot grada Zadra, na sjeverozapadnom dijelu koji zbog svojih reljefnih karakteristika ima najviše sunčanih sati na cijelom zadarskom akvatoriju. U različitim kutcima i mnogobrojnim uvalama smjestilo se devet idiličnih malih dijelova koji zajedno tvore cjelinu mjesta Ugljana.

Rad udruge u ovih 10 godina bio je intenzivan i usmjeren, prije svega, na obnovu narodne nošnje, koja je bila posve nestala. Taj je cilj ostvaren prepoznavanjem njegove vrijednosti od strane Etnografskog muzeja u Zadru, što je zatim omogućilo formiranje aktivne folklorne skupine koja se danas prezentira ne samo na lokalnoj razini nego i šire. Sudjelovali su na nekoliko folklornih manifestacija u Hrvatskoj (Metković, Vinkovci...) i u inozemstvu (Slovačka, Francuska, Italija, Češka,...).

Udruga organizira večeri posvećene poeziji, različite tečajeve, seminare, tribine s različitim temama, koje su vezane, nadasve, uz probleme žena i mladih u ovo naše doba, promovira ekološke akcije sa ciljem da se sačuva mjesto, ali ponajviše, u suradnji sa odgovornima iz institucija školstva, nastoji približiti i aktivirati mlade generacije u očuvanju tradicije.

VODITELJ DRUŠTVA: INGRID VUCHICH

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 32

KUD "KOLO"

MJESTO: NARD

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BRANJSKA

Kulturno - umjetničko društvo "Kolo" Nard osnovano je 1983. godine a do tada je djelovala "folklorna grupa pri aktivu žena iz Narda". Nard sa svojih 500 stanovnika prigradsko je naselje grada Valpova, a smješten je na samoj obali rijeke Drave.

Nakon Domovinskog rata, 2006. godine KUD kreće sa vrlo intenzivnim radom. Broje oko 80-tak aktivnih članova u nekoliko skupina: djeca (20 članova), A-sekcija plesača (30 članova), starija skupina-veterani (14 članova), te sekcija tamburaša (9 članova).

KUD okuplja velik broj mladih ljudi (prosjeck 20 godina) i nosilac je društvenog i kulturnog života u Nardu. Ne samo da čuvaju tradiciju i običaje Narda, Valpovštine i Slavonije, već, za sada, izvode pjesme i plesove Baranje, Posavine, Banata, Bunjevaca, Dalmacije-Ražanca, Zagorja. Za sve koreografije posjeduju vlastitu narodnu nošnju.

Dostojno predstavljaju svoj kraj na lokalnim, državnim i međunarodnim smotrama folklor, a Lijepu našu sa brojnim koreografijama na cjelovečernjim koncertima u zemlji i inozemstvu. Osim nastupa u RH gostovali su u Mađarskoj, Švicarskoj, Češkoj, Bosni i Hercegovini.

Svake godine članovi KUD-a održe po 20-30 nastupa što je za jedno malo društvo jako velika brojka. Jedna od značajnijih manifestacija je godišnji koncert koji se održava svake godine na Uskršni ponedjeljak, izvode ga samostalno i prikazu po 7-8 koreografija A-sekcije te točkama ostalih sekcija, a druga je smotra folklor u Nardu. Izuzetno su ponosni na svoju smotru folklor "Aoj Nardu selo pokraj Drave" koja se svake godine održava po dva dana. Prvi dan dječja smotra na kojoj sudjeluju društva iz bliže okolice, a u zadnje vrijeme i šire. Drugi dan održava se "velika smotra" koja započinje svečanim mimohodom brojnih društava te konjskih zaprega i konjanika ulicama Narda, a zatim nastupi društava na pozornici u velikom šatoru u centru sela.

Voditelj i koreograf društva je g. Damir Perak, voditelji dječjih sekcija Zoran Gazdić i Ana-Marija Tomin Gazdić, a voditelj tamburaške sekcije Andrej Gazdić, predsjednik KUD-a Mario Šaronić, a rad svih članova i voditelja isključivo je volonterski.

VODITELJ DRUŠTVA: DAMIR PERAK

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 50

KUD "ZAGORCI"

MJESTO: BELJEVINA

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BRANJSKA

Udruga KUD "Zagorci" Beljevina osnovana je 2009. godine radi očuvanja običaja, tradicije i kulture mještana sela koji potječu iz Zagorja.

Dolazeći trbuhom za kruhom iz raznih krajeva Zagorja sa sobom su donijeli i svoje plesove, običaje i kulturu koja je godinama bila zaboravljena.

Kako na području općine Đurđenovac djeluju dva KUD-a koji njeguju svoju šokačku tradiciju, odlučili su se da pokažu u ovoj našoj okolini običaje i ljepotu prelijepog Zagorja. Nakon osnutka udruge okupili su pedesetak odraslih članova i tridesetero djece. Udruga je podijeljena na odraslu skupinu, dječju skupinu te tamburaše. Iste godine uspjeli su sašiti trideset zagorskih narodnih nošnji po usmenoj predaji najstarijih mještana sela. Te nošnje su specifične po tome što predstavljaju njihovo selo i po tome su poznati u široj okolini. Također su uspjeli i sami pribaviti instrumente.

Unatoč tome što su krenuli od nule i djeluju samo nekoliko godina iza njih su mnogi nastupi: "Na Gospu Veliku" Koška, 6. i 8. Smotra folklor Šćitarjevo, 4. Međunarodna smotra folklor "Golubica Bela" Suhopolje, "Folklorni susreti" Neudorf, Dani općine Jarmina, "Legenda o Ijeljama" Gorjani, Antunovska smotra folklor "Našice, "Šaptinovačke ljetne večeri", "Zimske večeri" Našice, "Čljanje perja" Zokov Gaj, "Božićni koncerti" Šaptinovi, Zdenci, Dani općine Đurđenovac, "Ižimača" Beravci, Humanitarna akcija u Našičkom Novom selu i Đurđenovcu, nastupi u: Beničancima, Đakovačkoj Satnici, Stupničkim Kutima, Radikovcima, Sušinama, Beretincu i mnogi drugi. Dječja skupina veliki je prijatelj dječjem vrtiću "Jaglac" Đurđenovac i Osnovnoj školi J. J. Strossmayera te se rado odazove svakom njihovom pozivu. Organizatori su manifestacija: "Beljevina i Zagorje vu srcu" te "Dobro nam došiel prijatelj" gdje svake godine ugošćuju folklorna društva iz raznih krajeva. Želja im je da im se pridruži što više članova te da nastave s još kvalitetnijim radom u vremenima koja nadolaze.

VODITELJ DRUŠTVA: NATALIJA ERŠETIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "SKLAD"

MJESTO: ĐAKOVO

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BRANJSKA

KUD "Sklad" - Kulturno umjetničko društvo "Sklad" osnovano je 1863. godine kao pjevačko društvo, a članovi su mu ugledni Đakovčani; intelektualci, svećenstvo, obrtnici, trgovci.

U duhu ondašnjih društveno političkih zbivanja i nacionalnog zanosna osniva se društvo s ciljem njegovanja hrvatskog jezika kroz pjesmu. Prvi mecena Društva bio je biskup Strossmayer koji mu je od samih početaka davao veliku materijalnu i moralnu potporu. Na ovome mu se Skladovci zahvaljuju davanjem koncerata njemu u čast.

Ispoljavanje nacionalne ideje kroz pjesme na hrvatskom jeziku, o čemu svjedoči i geslo Društva "Budimo pjesmom rodu svijest", vrlo brzo nailaze na otpor ondašnjih vlasti te se Skladu zabranjuje rad. No, vrlo brzo rad društva se nastavlja ali pod imenom Hrvatsko pjevačko društvo Preradović te pod tim imenom djeluje sve do pred kraj 2. svjetskog rata. Uz pjevačke koncerte članovi se predstavljaju operetama i komedijama.

Kontinuitet u radu Sklada nastavlja se 1948. godine osnivanjem KUD-a "Ivo Lola Ribar". Važnu ulogu u životu društva imao je glazbeni pedagog Franjo Josip Kosina koji osniva tamburašku, a nešto kasnije i dramsku sekciju. Na mnogim nastupima i natjecanjima zbor osvaja brojna priznanja. Na žalost, ponovno dolaze godine u kojima se društvo mora nositi s brojnim nedaćama i nerazumijevanjem. No, duh Sklada i slavni pjevačkih dana i dalje živi u građanima tako da se 70-ih godina pri Udruženju zanatlija osniva pjevačko društvo koje 1979. godine vraća staro ime Sklad.

Već 1981. pokreće se folklorna i tamburaška sekcija, a nešto kasnije i dramska. Za noviju povijest društva značajna je 1985. godina kada društvo dobiva staru zgradu DVD-a te time rješava problem nedostatka prostora. Nedaće tijekom Domovinskog rata ostavile su i na Skladu traga. Ipak, društvo se revitalizira, pomlađuje, osnivaju se nove sekcije; mažoretkinje (koje ove godine obilježavaju 20-tu obljetnicu djelovanja), ritmika, jazz dance, break dance čime po-

kazuju da idu u korak s vremenom pokušavajući i na ovaj način udovoljiti zahtjevima mladih sugrađana.

Vrijedno je istaknuti da je iz Sklada potekla ideja o pokretanju pojedinih đakovačkih manifestacija kao što su Ivanjski krijesovi, Smotra dvorskih i starogradskih pjesama i plesova. Tijekom 151 godine postojanja Sklad je dao nebrojeno nastupa kako u svome gradu tako i diljem domovine i inozemstvu. Izdvajaju samo nekoliko iz bliže prošlosti, a to su gostovanja folklorne sekcije 80-ih godina u Njemačkoj i Švicarskoj, nastup u Bosni i Hercegovini, višegodišnji nastupi na Samoborskom fašniku, Riječkom karnevalu, Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu, Varaždinu.

Od ostalih sekcija izdvajaju sudjelovanje mažoretkinja na Državnim i Regionalnim natjecanjima.

Trenutno je u Skladu tristotinjak članova koji se okupljaju u sekcijama; odrasli i dječji folklor, tamburaška, pjevačka (ŽPS Skladovke), mažoretkinje, ritmika, jazz dance, breakdance i dramska.

VODITELJ DRUŠTVA: DRAGAN DRAŽIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 45

KUD "ZORA"

MJESTO: PIŠKOREVCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUD "Zora" Piškorevci osnovan je davne 1927. godine kao pjevačka sekcija, da bi s vremenom proširio rad i djelovanje u plesne i tamburaške sekcije.

KUD je redoviti predstavnik kulturne baštine svog područja na svim većim i renomiranim smotrama diljem Republike Hrvatske, uz mnoštvo osvojenih nagrada od kojih se izdvajaju Grand Prix u Italiji, te prvo mjesto na međunarodnoj smotri u Parizu. Gostovali su u Češkoj, Mađarskoj, Austriji, Bosni i Hercegovini...

Neovisno o teškim vremenima i smjenama generacija djeluje u tri sekcije: odrasloj, dječjoj (oko 45 članova) te tamburaškoj sa 20-ak polaznika.

VODITELJI DRUŠTVA: ZLATKO MEZEJI, PREDSEDNIK

MATO RUČEVIĆ, VODITELJ ODRASLE SKUPINE

MAJA NIKAČEVIĆ, MATEJA LONČAREVIĆ, VODITELJICE DJEČJE SKUPINE

MARKO FUNARIĆ, VODITELJ TAMBURAŠKE SKUPINE

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 105

ZAVIČAJNA UDRUGA KORDUNAŠA "KORANA"

MJESTO: ZAGREB

ŽUPANIJA: GRAD ZAGREB

Zavičajna udruga Kordunaša "Korana" Zagreb osnovana je 2003 godine u Zagrebu.

Široj javnosti prezentira bogatu kulturnu baštinu Korduna. Udruga broji stotinjak članova od kojih 45 aktivnih u više sekcija: folklornoj, tamburaškoj i dramskoj.

Sudjelovanjem na mnogim manifestacijama u Lijepoj Našoj i u susjednim državama obilježili su proteklo razdoblje. Ovog puta žele izdvojiti sudjelovanje na završnoj smotri folkloru amatera grada Zagreba gdje su odabrani među deset najboljih u domu Ministarstva obrane, te državnu manifestaciju "Vinkovačke jeseni" a posebno izdvajaju nastup u kolijevci hrvatske kulture Hrvatskom Narodnom Kazalištu u Zagrebu.

VODITELJ DRUŠTVA: ANTON BIONDA

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 45

KUU "GACKA"

MJESTO: LIČKO LEŠĆE

ŽUPANIJA: LIČKO – SENJSKA

Kulturno-umjetnička udruga "Gacka" Ličko Lešće okuplja zaljubljenike u narodne običaje i folklor Gacke doline, a u svom radu dugom

30 godina nastoji očuvati od zaborava tradicijsku kulturnu baštinu svoga kraja.

Osnivačka skupština održana je 20. travnja 1980. godine na kojoj je društvo dobilo naziv KUD "Ružica Brkljačić". Prvih godina svog djelovanja društvo je okupljalo 80-ak članova iz cijele Gacke doline i to u tamburaškoj, folklornoj, dramskoj i recitatorskoj sekciji i sekciji zbornog pjevanja. Kako bi se stvorili bolji uvjeti za rad krenulo se u izradu ličkih narodnih nošnji i nabavu instrumenata. To je rezultiralo većim brojem nastupa, a snimljena je i LP ploča i audio-kazeta na kojima su se nalazile pjesme i kola iz Like i Gacke doline. Društvo nastupa i na Međunarodnoj smotri folkloru 1982. godine i na Vinkovačkim jesenima 1985. godine.

Godine 1994. održana je izborna skupština na kojoj je Društvo dobilo i novi naziv: Kulturno-umjetnička udruga "Gacka" Ličko Lešće. Iste te godine učlanjeno je 120 članova.

U nastavku svog djelovanja sa 30-ak članova Udruga sudjeluje na brojnim nastupima na lokalnoj i regionalnoj razini te na Ličkim večerima u domovini i inozemstvu (Zürich, Schaffhausen, Stuttgart/Ditzingen). Od mnogobrojnih nastupa ističe se sudjelovanje na Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu (1999. i 2008. god.), Vinkovačkim jesenima (2002. i 2006. god.), na Međunarodnom festivalu izvornog folkloru na Kupresu (2009.), u Metkoviću na 28. Smotri folkloru "Na Neretvu misečina pala" (2012.), u Otočcu – Hotel Park "Zlatna Penkala" 2012.. Redoviti je sudionik i Smotre folkloru Ličko-senjske županije u Otočcu gdje bilježi vrlo visoke ocjene stručnih povjerenstava i manifestacije "Jesen u Lici". U svibnju 2012. snima običaje Gacke doline u emisiji "Moje skitnje" za VOX TV Zadar. Svoj doprinos Udruga je dala i pri snimanju CD-a "Hrvatska glazbena tradicija" u izdanju Instituta za etnologiju i folkloristiku iz Zagreba te u seriji radnog naziva "Kolo" Hrvatske radio televizije – Programa za kulturu. U želji da se zabilježi tradicijska glazba ovoga kraja 2010. godine o 30. obljetnici djelovanja snima nosač zvuka na kojem se nalazi 20 pjesama.

Za svoj rad Udruga je 2008.godine dobila plaketu Grada Otočca. Udruga već 30 godina nastoji sačuvati od zaborava tradiciju, običaje i kulturu kako Gacke doline i Like tako i cijele Lijepe nam naše Hrvatske. To čine kroz pjesmu i plesove te prikazivanjem narodnih običaja svoga kraja diljem zemlje i inozemstva. Njihov trud i ljubav prema tradiciji i povijesti života ljudi ovog područja, koje je kroz prošlost pogođeno svakojakim teškim vremenima prepoznao je i UNESCO dodijelivši im 2011.godine Povelju za očuvanje nematerijalne kulturne baštine.

VODITELJ DRUŠTVA: IVAN MARKOVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "DR. VINKO ŽGANEC"

MJESTO: VRATIŠINEC

ŽUPANIJA: MEĐIMURSKA

Kulturno umjetničko društvo "dr. Vinko Žganec" Vratišinec osnovano je na inicijativu Komisije za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu Mjesne zajednice Vratišinec, 13. siječnja 1970. godine. Tada je naime sazvana osnivačka skupština "Kulturno umjetničkog društva Vratišinec". Međutim samo nekoliko mjeseci kasnije društvo je preimenovano i nosi naziv "Kulturno umjetničko društvo dr. Vinko Žganec" Vratišinec.

Sam dr. Vinko Žganec dao je u pismenom obliku pristanak da ovo društvo može još za života nositi njegovo ime.

KUD od samog osnutka do danas ponosno nosi ime neumornog sakupljača pučkih popijevki, etnomuzikologa svjetskog glasa, njihovog sumještana, rođenog vratišinčara, akademika doktora Vinka Žganca.

Društvo djeluje u folklornoj i tamburaškoj sekciji. Društvo broji pedesetak aktivnih članova. Bilježe brojne nastupe u Hrvatskoj i inozemstvu.

VODITELJI DRUŠTVA: MARTINA KURETIĆ SEDLAR, FOLKLORNA SEKCIJA

NIKOLA KRALJIĆ, TAMBURAŠKA SEKCIJA

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 48

KUD "SLAVONIJA"

MJESTO: ĐURĐANCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUD "Slavonija" Đurđanci osnovano je u svibnju 2008. godine. KUD okuplja 40-ak aktivnih članova i djeluje kroz dvije sekcije: folklorna i tamburaška.

Cilj KUD-a je obnavljanje, očuvanje i prezentiranje narodnih običaja, pjesama i plesova uže i šire okolice. KUD je nastupalo na mnogim pozornicama Republike Hrvatske a realiziralo je i nekoliko inozemnih nastupa.

VODITELJI DRUŠTVA: JOSIP VINKEŠEVIĆ, FOLKLORNA SEKCIJA
ADAM PAVIĆ, TAMBURAŠKA SEKCIJA

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

KUD "VESELA ŠOKADIJA"

MJESTO: LAPOVCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUD "Vesela šokadija" dolazi iz Lapovaca. Dana 1. listopada 2013. prvi puta u povijesti sela osniva se KUD. KUD radi pri udruzi "Žene veselog srca". Broji 50-tak članova, ističe nastupe u Republici Hrvatskoj i inozemstvu.

Iznimno su ponosni na svoju manifestaciju "Jesen u Lapovcima" s ciljem očuvanja tradicije sela. Djeluju u tri sekcije: dječjoj, odrasloj i tamburaškoj.

VODITELJ DRUŠTVA: IVAN BOŠNJAK

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

KUD "PODRAVINA"

MJESTO: ČAĐAVICA

ŽUPANIJA: VIROVITIČKO-PODRAVSKA

Kulturno-umjetničko društvo "Podravina" Čađavica osnovano je 1979. godine.

Sudjelovali su na brojnim smotrama, sijelima i drugim manifestacijama diljem Hrvatske, ali i izvan nje. Ističu sudjelovanje na Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu, redovito višegodišnje sudjelovanje na Đakovačkim vezovima i Vinkovačkim jesenima te nastupe u Mađarskoj i Crnoj Gori.

Godine 2003. KUD je prestao s radom. Ta stanka trajala je do prošle godine, kada su se ponovno pokrenuli i zabilježili petnaestak nastupa, organizirali manifestaciju povodom zaštitnika Općine gdje su ugostili 8 KUD-ova.

Trenutno KUD broji preko 40 članova u 5 različitih sekcija: tamburaškoj, vokalnoj, plesnoj, etnografskoj i literarnoj sekciji. Voditelj KUD-a je Đuro Beg, a predsjednica Marina Klen.

Cilj im je očuvati tradiciju i ponos njihovih starih, potaknuti mlade na poštovanje starih običaja i očuvanje starina, razvijanje socijalnih odnosa i prijateljstva u današnjem urbanom društvu.

VODITELJ DRUŠTVA: ĐURO BEG
MARINA KLEN, PREDSEDNICA

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

KUD "CARZA"

MJESTO: POLIČNIK

ŽUPANIJA: ZADARSKA

KUD "Carza" osnovano je 2003. godine. Kroz KUD je prošlo stotinjak članova. Stalnih članova ima 25-30.

Svake godine u kolovozu organizira smotru folkloru pod imenom "Poličniku lipši si od grada".

Do sada je sudjelovalo na svim smotrama folkloru u Zadarskoj županiji, a gostovali su i širom Domovine: Lovas, Slavonski Brod, Komarevo itd... nastupilo je u emisiji "Lijepom našom".

VODITELJ DRUŠTVA: ŠIME LONČAR

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

KUD "JASEN"

MJESTO: ŠAPTINOVCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

KUD "Jasen" Šaptinovci je društvo bogate tradicije, osnovano je 1978. godine sa namjerom da očuva stare običaje, pjesme, narodne nošnje i sve one vrednote i starine koje su potisnute od raznih industrijskih proizvoda i ostalih naprednih tehnologija.

Društvo ima šezdesetak članova različite dobi i uzrasta, od predškolske djece do ljudi starije životne dobi. Rad u KUD-u "Jasen" se odvija u grupama: dječja grupa, grupa mladeži i seniora je glavna reprezentativna grupa KUD-a dok izvorna grupa ima zadatak predstaviti nastupima autohtone Šaptinovačke običaje, pjesme i plesove.

U organizaciji KUD-a "Jasen" deset godina održavala se manifestacija izbora najljepše narodne nošnje pod nazivom "Šokica".

"Jasen" u svom tridesetogodišnjem radu ostvaruje niz nastupa i koncerata u okvirima bivše države i inozemstva: Austrija, Njemačka, Švicarska, a tijekom turističke sezone nastupao je po turističkim ja-dranskim gradovima: Rovinj, Novigrad, Rab, Umag, Vodice itd.

Za potrebe snimanja školskog programa i stručnih emisija o etničkom i folklornom životu u Slavoniji, članovi Društva sudjelovali su u radijskim i TV emisijama HRT-a Zagreb.

KUD "Jasen" je dao i svoj doprinos odazvavši se pozivu organizatora najvećih folklornih manifestacija u državi: Smotri folkloru Zagreb i Đakovačkim vezovima. Isto tako sudjelovali su na svim folklornim manifestacijama u okruženju sjevernog dijela Slavonije: Orahovačko proljeće, Miholjačko sijelo, Smotra folklornih društava grada Našica, Folklorna manifestacija Podgorač.

Za vrijeme Domovinskog rata društvo je bodrilo branitelje nastupivši prilikom osnivanja i obilježavanja ratne 132 Našičke Brigade. U teškim poratnim vremenima 2003. godine društvo zapada u malu krizu i prestaje sa nastupima, gubi se jedna plesna generacija i nakon pet godina pauze organizira se rad sa novim plesničima i počnje se sa nastupima.

Ciljevi Društva su ostvariti suradnju sa drugim društvima i udrugama kojima je cilj njegovanje folklorne baštine. Cilj Društva je i okupljanje mladih te njihovo usmjeravanje ka očuvanju tradicije i običaja.

A "Jasen" će, kao što kaže stara pjesma, u mirisnoj livadi svojom širokom i gustom krošnjom pokraj bistrog izvora ispuniti sve Vaše želje i dušu okrijepiti.

VODITELJ DRUŠTVA: JELENA PRITIŠANAC

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

UDRUGA "PREKODRAVSKI ZVON"

MJESTO: GOLA

ŽUPANIJA: KOPRIVNIČKO – KRIZEVAČKA

Udruga "Prekodravski zvon" iz Gole osnovana je 1996. godine.

Djeluje u četiri sekcije: tamburaška, dramska, zbor i folklor. Do sada su nastupali na mnogim lokalnim, županijskim i državnim susretima i smotrama. Bili su dva puta na snimanju HRT-ove emisije "Lijepom našom" iz Đurđevca i iz Gole. Svake godine sudjeluju na Danima travnjaka, Podravske motivima i Županijskoj smotri folkloru.

Udruga njeguje plesove i pjesme izvornog folkloru. Sudjelovali su na Đakovačkim Vezovima, a prošle godine bili su na 48. Vinkovačkim jesenima na Državnoj smotri folkloru.

Udruga ima 60 članova a voditelji su Davor Cvetanović i Jurica Hrenić.

VODITELJ DRUŠTVA: DAVOR CVETANOVIĆ, JURICA HRENIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUD "HRVATSKA ČITAONICA"

MJESTO: SELCI ĐAKOVAČKI

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

Kulturno-umjetničko društvo utemeljeno je 1969. godine s ciljem očuvanja narodne i kulturne baštine sela i šire okolice (Đakovštine).

KUD broji 80 članova koji djeluju u tri sekcije: dječjoj skupini, skupini odraslih i tamburaškoj skupini.

KUD je sudjelovao na brojnim nastupima u Slavoniji, Dalmaciji, Zagrebačkoj smotri folkloru te je nastupio u Mađarskoj, Grčkoj, Bosni i Hercegovini...

VODITELJ DRUŠTVA: ĐURO ŠERFEZI

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 50

KUD "CROATIA"

MJESTO: ST. PÖLTEN

DRŽAVA: AUSTRIJA

Društvo je osnovano u rujnu 2002. godine na prostorima Hrvatske katoličke misije St.Pöltena.

Prvobitna ideja osnivača, don Nikole Vidovića, je bila da se mladima Hrvatske katoličke misije St.Pöltena pruži mogućnost okupljanja i druženja. Njegovim entuzijazmom formira se prvo folklorno društvo s ciljem da se sačuvaju identitet i kulturna baština Hrvata izvan Domovine.

Društvo je u prostorijama franjevačkog samostana dobilo mjesto i prostor za osnovne uvjete rada, kako bi se mogao oblikovati organizirani oblik druženja s umjetničkim ambicijama.

Uz pomoć šjora Branka Šegovića i don Nikole Vidovića polako ovo druženje prerasta u KUD.

Prvi nastup Društva bio je na smotri folkloru 2003. godine u Gornjoj Austriji u Attnang Puchheimu.

Društvo obustavlja djelovanje povodom premještanja don Nikole Vidovića u grad Tulln. U međuvremenu sazrijeva ideja o vlastitom "Klubu" za Hrvate grada St.Pöltena i ponovno oživljavanje KUD-a. Tako se 2012. godine u St.Pöltenu formira u sklopu osnivanja Hrvatskog Kluba "Croatia" istoimeni KUD.

Umjetničkim voditeljem postaje opet don Nikola Vidović, a Klub nastavlja priređivati različite priredbe, kulturne večeri sa zadatkom očuvanja Hrvatskog identiteta i promicanja Hrvatske izvan Domovine.

Društvu se 2013. godine pripojio i zbor "St.Stjepan" mladih Hrvata iz Tullna, koji nakon glasanja prihvaća ime i društvo KUD Croatia St.Pölten. Dva društva su se stopila u jedno slijedeći zajednički cilj, a to je očuvanje i njegovanje Hrvatske kulture i običaja.

Društvo nastupa većinom na hrvatskim večerima u St.Pöltenu i Tullnu, na smotrama Austrijskog folklornog amaterizma i raznim gradskim manifestacijama koje se odnose na kulturu i integraciju.

Uz poznatog koreografa šjora Branka Šegovića, koreografije im je postavljao i gosp. Igor Duraković iz Osijeka.

VODITELJ DRUŠTVA: DON NIKOLA VIDOVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 24

HKUD "VRILO"

MJESTO: LOVINAC

ŽUPANIJA: LIČKO – SENJSKA

Kulturno-umjetnička djelatnost na području općine Lovinac seže još u vrijeme prije Drugog svjetskog rata, zbog ratnih i poslije ratnih situacija u općini Lovinac KUD prestaje s radom. Dana 25. ožujka 1985. KUD ponovno počinje aktivno s radom te odlazi na razne smotre, vrlo uspješno, od Vinkovačkih jeseni, Zagrebačke smotre do svih lokalnih smotri.

Ponovno se tijekom ovog Domovinskog rata gasi te se nakon oslobođenja opet formira i danas djeluje u pet grupa; sviračkoj, plesnoj, dramskoj, pjevačkoj i dječjoj grupi.

HKUD "Vrilo" Lovinac danas broji oko 30 odraslih i 20 najvažnijih dječjih članova kojima žele, kao i ostatku Svijeta, pokazati običaje Lovilačkog kraja.

VODITELJ DRUŠTVA: PEĐO JURJEVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

HKUD "UZARIĆI"

MJESTO: UZARIĆI, ŠIROKI BRJEG

DRŽAVA: BOSNA I HERCEGOVINA

HKUD je osnovan 1978. godine, djeluje do početka rata. Rad je obnovljen 2006. godine.

Ima 70-ak aktivnih članova podijeljenih u stariju i mlađu skupinu. Čuvaju običaje Hrvata iz svih krajeva. Društvo broji mnoge nastupe u BiH, Slavoniji, Dalmaciji, Makedoniji, Slovačkoj...

VODITELJI DRUŠTVA: BOŽE ZOVKO – BOLE, PREDSEDNIK

KATARINA LOVRIĆ, DOPREDSJEDNICA

IVA ZOVKO, TAJNICA

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

KUD "VESELI ŠOKCI"

MJESTO: PUNITOVCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

KUD "Veseli šokci" iz Punitovaca 1967. godine kreće s radom i održava se sve do ratnih godina kada se u nekoliko navrata ponovno osniva. Nakon dugogodišnje stanke ponovno je, na inicijativu gđe. Jasne Matković, osnovan u listopadu 2012. godine.

KUD narednih nekoliko mjeseci djeluje u jednoj dječjoj skupini u kojoj broji 30-ak članova. U svibnju 2013. KUD se dijeli na dvije dječje skupine: "Dukati", za djecu od 6. do 12. godine, koja njeguje tradicijske igre te "Biseri", za djecu od 12. do 18. godine, koja njeguje tradicijske plesove i pjesme samih Punitovaca, ali i ostatka Đakovštine. Obje dječje skupine vodi gđica. Ivana Škegro, dugogodišnja članica KUD-a "Tena" iz Đakova.

Vrlo brzo se osnovala i skromna sekcija tamburaša, koji su i prijašnjih godina sudjelovali u radu KUD-a, koja broji četiri stalna člana. Kroz dosadašnje djelovanje KUD "Veseli šokci" sudjelovao je na Đakovačkim bušarima, Smotri folkloru u Đakovu, Dječjoj smotri folkloru u Josipovcu Punitovačkom, Đakovačkim vezovima, Vinkovačkim jesenima, smotri folkloru u Gabeli (BiH) te na nekoliko nastupa u Punitovcima.

VODITELJ DRUŠTVA: IVANA ŠKEGRO

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 50

SKUD "BRAĆE BANAS"

MJESTO: JOSIPOVAC PUNITOVAČKI

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

Društvo je osnovano 1967. godine usporedno s utemeljenjem Đakovačkih vezova i kontinuirano djeluje do danas, u posljednjih 10 godina pod okriljem Matice Slovačke Josipovac.

U radu SKUD-a djeluju tri skupine, mlađa i starija dječja skupina koja je najbrojnija s 50-tak članova, odrasla plesna skupina te pjevačka i tamburaška.

Orjentirani su na njegovanje tradicija koje su razvili u vlastitoj, ovdašnjoj sredini ali i tradicija iz Slovačke, naročito područja Kysuca, odakle Josipovčani vuku svoje podrijetlo.

VODITELJI DRUŠTVA: MARIJAN BATOUREK, ZDENKO KOMAR

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

HKUD "SVETI IVAN KRSTITELJ"

MJESTO: RUŽIĆI, GRUDE

DRŽAVA: BOSNA I HERCEGOVINA

Društvo je osnovano i utemeljeno 2003. godine s ciljem čuvanja običaja svoga kraja, pjesama i plesova i svega onoga što su naslijedili od starih, kao i sviranje na tradicijskim glazbalima. Sekcije u društvu su pjevačka, gangaška, guslarska, diplarska i folklorna. U Ružićima su organizirali nekoliko radio emisija. Objavili su nosač zvuka (CD) pod nazivom "U Ružićima rodila me mati".

Svake godine u Zagrebu organiziraju tradicionalnu večer Ružićana na kojima sudjeluju brojni Ružićani i Gruđani koji žive u Zagrebu,

a i šire. U mjesecu srpnju u Ružičima organiziraju folklornu večer na kojima ugoste brojna kulturno – umjetnička društva iz BiH i RH. U svojih 11 godina rada i djelovanja imali su brojne i značajne nastupe, a neki od njih su: Međunarodne smotre folklora: u Pušći kod Zagreba; u dvorani Vatroslava Lisinskog; u Muću kod Splita, u Tenji kod Osijeka; u Pazinu; zatim mnoge smotre folklora po raznim dijelovima Dalmacije, Zagorja, Istre i Slavonije. Društvo je na "Danima grada Slunja" osvojilo prvu nagradu za najljepši uređeni štand u izložbi starina svoga kraja. Članica ovoga društva je na smotri folklora u Tenji kod Osijeka osvojila prvo mjesto za najljepšu djevojku odjevenu u narodnu nošnju svoga kraja. Također, nastupili su i na brojnim folklornim večerima u Bosni i Hercegovini.

VODITELJI DRUŠTVA: IVICA ILIČIĆ, PREDSEDNIK
TONI ILIČIĆ, FOLKLORNI VODITELJ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

KUD "SV. ANA"

MJESTO: RADIKOVCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO – BARANJSKA

KUD "Sv. Ana" Radikovci, osnovano 17. siječnja 2010. godine, danas broji 60 članova i djeluje u dvije osnovne skupine: plesači i tamburaši. Tijekom 2013. godine formirana je i dramska skupina koja je već imala tri premijerna nastupa na veliku radost samih aktera, ali i na opće oduševljenje publike.

Duge nedjelje u mjesecu svibnju Društvo organizira i svoju manifestaciju pod nazivom "Kolo oko bare", koja je ove godine organizirana po četvrti puta.

Iako nemaju bogatu i dugu tradiciju, osnovani su tek prije četiri godine, imaju pino volje, entuzijazma i iznad svega ljubav prema svojem mjestu, običajima i tradiciji.

Treba istaknuti činjenicu da u Radikovcima do 2010. godine nikada nije postojalo kulturno-umjetničko društvo, stoga su im počeci bili teški. Na tragu starih fotografija, priča i sjećanja, izradili su narodne nošnje. Svjesni vremena u kojima živimo na Osnivačkoj skupštini 2010. godine donijeli su odluku da će izradu nošnji financirati vlastitim sredstvima, što su i učinili i danas ih s ponosom nose na svojim nastupima, a ponosni su ina činjenicu da se u njihovim ormarima ponovno nalaze oplećci, krilca, šamije, pregače, šeširi, gaće, suknje, opanci itd...

Njeguju pjesme i plesove Slavonije i svojega kraja, i na taj način pokušavaju od zaborava sačuvati stare običaje, kola, pjesme i plesove, a dramska skupina od zaborava pokušava otrgnuti karakterističan radikovački govor i poneke već zaboravljene riječi svojih djedova i baka.

Tijekom četiri godine imali su preko 30 nastupa, najmanje tri puta godišnje nastupaju pred svojom publikom u Radikovcima, tako da su svojim marljivim radom kulturno obogatili život svojega mjesta i svojega Grada, a čemu u prilog govori i Povelja grada Donjeg Miholjca koju su dobili za posebne zasluge u kulturi. Gostovali su diljem Osječko-baranjske županije, zatim u Vukovarsko – srijemskoj županiji, Brodsko-posavskoj županiji, Zagrebačkoj županiji, sudjelovali su na susretu KUD-ova koji nosi ime "Sv. Ana". Gostovali su i u Republici Mađarskoj, sudjelovali su ina revijama narodnoga ruha na Smotri folklora u Semeljcima, a priključili su se i Najvećem Kolu na svijetu 15.9.2013. godine ispred njihove crkve sv. Ane.

Inače, Radikovci su maleno, pitomo, slavonsko selo koje prema teritorijalno-političkom ustroju pripada gradu Donjem Miholjcu i koje danas broji oko 290 stanovnika.

VODITELJ DRUŠTVA: SLAVKO KNEŽEVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

KUD "VELIKO TROJSTVO"

MJESTO: VELIKO TROJSTVO

ŽUPANIJA: BJELOVARSKO – BILOGORSKA

KUD "Veliko Trojstvo" iz Velikog Trojstva u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji izvorna je folklorna skupina, koja od 1924. godine skrbi o vrijednoj bilogorskoj baštini. Okupljajući mlade i stare, zajedno

su cijele obitelji. KUD trenutno broji pedesetak članova u folklornoj, glazbenoj i pjevačkoj skupini. Istražuju, zapisuju, obnavljaju i predstavljaju osobitost i izvrsnost savršene jednostavnosti njihove bjelne.

Nastupali su diljem Domovine i izvan nje, na radiju, javljali se brojnim napisima u tisku, časopisima, na seminarima.

Ponose se knjigama koje su izdali: "Narodna nošnja Bilogore – Veliko Trojstvo", "Ljubav je dar" – monografija KUD-a 1 i 2, "Djeca se šale" – dječje igre Bilogore, "Bilogorski običajnik – Božićnica" – božićni bilogorski običaji, a u pripremi su i Uskrsnica, Pripjevki...

Izdali su CD sa 59 trošćanskih napjeva i snimili više cjelovitih TV emisija i sudjelovali u serijalima HTV-a s temama iz tradicijske kulture Bilogore. U ovih svojih prvih 90 godina postojanja su im dika i ponos svi dosadašnji vrijedni članovi. Osobito cijene prijatelje koje su stekli na brojnim susretima.

Ljubav i prijateljstvo se sije, niče, cvjeta, donosi rod i sjeme na svakom iskrenom susretu ljudi.

VODITELJI DRUŠTVA: SINIŠA KOVAČIĆ, KARMELA IVANKO

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUD "ŠOKADIJA"

MJESTO: BUDROVCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Kulturno-umjetničko društvo "Šokadija" Budrovci postoji i djeluje od 1983. godine, te je prošle godine proslavilo 30. obljetnicu neprekidnoga postojanja i uspješnog djelovanja. Sudionik je svih važnijih folklornih smotri i manifestacija u Hrvatskoj (Državna smotra folklora u Metkoviću, Međunarodna smotra u Zagrebu, "Đakovački vezovi", "Vinkovačke jeseni", "Brodsko kolo" i druge). Svakogodišnji je sudionik "Đakovačkih bušara" i nastupa na karnevalskim manifestacijama u Hrvatskoj. Razvija i međunarodnu suradnju te surađuje s društvima iz Austrije, Mađarske, Njemačke, Vojvodine, Bosne i Hercegovine i Makedonije. Društvo je domaćin folklorne manifestacije "U Budrovci, na Nedilju bilu" koja se održava svake godine na Mladi Uskrs, a u okviru folklornoga programa održava se i smotra pučkoga crkvenog pjevanja. Domaćin je i Dječje smotre folklora "Rubina zlatne jeseni".

U Društvu djeluje folklorna, pjevačka i tamburaška skupina, te tamburaška škola. Polaznici su djeca predškolskog uzrasta, učenici nižih i viših razreda osnovne škole, srednjoškolci, studenti i ostali mještani.

Voditelj Tamburaške škole je Damir Čondić, voditeljica dječjih folklornih skupina je Gordana Zetović a voditelj folklorne skupine odraslih Miro Damjanović. Rad Društva je prezentiran u sredstvima javnog priopćavanja, te na web stranici <http://web.comhem.se/budrovci>.

VODITELJI DRUŠTVA: TOMISLAV VUKOVIĆ, ŽELJKO VURM, MIRKO DAMJANOVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 46

KUD "VESELA ŠOKADIJA"

MJESTO: KORITNA

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUD "Vesela šokadija" Koritna osnovano je 1950. godine.

Bilježi brojne nastupe u zemlji i inozemstvu.

Organizator je smotre "Poklade su milo janje moje" koja se održava zadnju pokladnu nedjelju.

Djeluje u folklornoj, dječjoj i pjevačkoj sekciji.

VODITELJ DRUŠTVA: MATO GRADIŠTANAC

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "PETŐFI SÁNDOR"

MJESTO: IVANOVCI ĐAKOVAČKI

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUD je osnovan 1975. godine. Radi u tri grupe. Obrađuje izvorne mađarske plesove. Sudjeluju u Državi i inozemstvu na raznim smotrama i svečanostima.

VODITELJ DRUŠTVA: MAGDOLNA ALEKSA

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 25

KUU "NAŠA GRANA"

MJESTO: BUDROVCI

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUU "Naša grana" Budrovci osnovano je 9.10.2005. godine.

Društvo trenutno broji 39 aktivnih i 64 podupirajućih članova s tendencijom rasta. Osnovna djelatnost je očuvanje narodne baštine ovoga kraja; pjesme, plesa, narodnih nošnji, izvornog šokačkog govora kao i običaja i svega što spada u tradicijsku kulturu Đakovštine i sela Budrovaca.

U svim tim godinama koliko Udruga djeluje uspješni su ostvariti zavidne rezultate kako na smotrama u Hrvatskoj tako i izvan nje. Tako su ostvarili međunarodnu suradnju s Hrvatskim kulturno umjetničkim društvom "Vladimir Nazor" iz Sombora, s Hrvatima iz BiH na smotri folklor "Posavsko kolo" u Odžaku kao i na mnogim drugim smotrama u hrvatskoj od Metkovića do Vinkovačkih jeseni.

Muška i mješovita pjevačka skupina na koju su naročito ponosni ostvarila je zavidne rezultate na smotrama acapella pjevanja kako na Đakovštini tako i na Osječko-baranjskoj županiji i međužupanijskim smotrama.

VODITELJI DRUŠTVA: MARKO SLOBOĐANAC, DAVOR ĐUDIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "TENA"

MJESTO: ĐAKOVO

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Kulturno umjetničko društvo "Tena" je osnovano 21. svibnja 1985. godine. Bazira se na bogatoj folklornoj tradiciji Slavonije i samog grada Đakova.

Kulturno umjetnički i socijalni program rada društva usmjeren je prema osnovnim principima glazbenog scenskog amaterizma te organiziranog edukativnog okupljanja i uvežbavanja mladih ljudi iz Đakova i okolice. Osnovna rada društva je očuvanje folklorne tradicije naročito Slavonije ali i ostalih regija Hrvatske, te usmjeravanje mladih ljudi da uoče i prihvate vrijednosti tradicionalnog u novom načinu života.

Sve plesne koreografije bazirane su na običajima, pjesmama i plesovima te tradicijskim instrumentima pojedinog područja. Dobra plesačka tehnika, izražajno pjevanje i virtuozno sviranje karakteristika su ovog ansambla koji će gledatelju pružiti potpuno zadovoljstvo. Dvosatni program sastavljen od folklorne svih četiriju folklornih regija (Dinarske, Alpske i Jadranske) koje postoje u Hrvatskoj. Životopisne originalne nošnje čine program još atraktivnijim.

Vrlo uspješan plesni i umjetnički voditelj FA Slavonkih kraljica dr. Enrih Merdić, Voditelj FA – Dukati Anemarija Ručević, Voditelj FA – Zvončića i Pčelica Stjepan Juriša, Voditelj MVS Bečarina Tomislav Radičević te glazbeni voditelji Tomislav Klasan i Tomislav Seiter, omogućuju da njihove umjetničke i pedagoške savjete i ideje slijedi oko 70 članova pjevača, plesača i glazbenika okupljeni u reprezentativni ansambl "Slavonske kraljice" i oko 250 aktivnih članova u ostalim sekcijama društva (tamburaški orkestar, dječje folklorne sekcije i muška vokalna skupina "Bečarine").

Predsjednik društva ing. Dinko Hrehorović, tajnik Zora Mijošević te organizacijski voditelj i garderobijer Anita Delić, svojim radom omogućuju da društvo posjeduje originalne nošnje te organiziraju turneje na mnogim pozornicama Hrvatske i na međunarodnim festivalima diljem Europe.

Do sada su nastupili izvan Hrvatske u Belgiji, Bugarskoj, Njemačkoj, Mađarskoj, Italiji, Nizozemskoj, Sardiniji, Vatikanu, Španjolskoj, Portugalu, Meksiku, Grčkoj, Egiptu, Finskoj, Poljskoj, Italiji – Siciliji, Kini...

Neposredno prije 48. Đakovačkih vezova KUD "Tena" je predstavljalo Republiku Hrvatsku u Indoneziji.

Članovi su CIOFF-a.

VODITELJ DRUŠTVA: DR. ENRIH MERDIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 150

KUD "DINARA"

MJESTO: KIJEVO

ŽUPANIJA: ŠIBENSKO-KNINSKA

KUD "Dinara" iz Kijeva osnovano je 3.5.1999.godine. Trenutno ima 86 registriranih članova, od čega je 40 aktivnih.

Od svojih nastupa ističu: Smotre folklor u Polači kod Zadra, Smotra folklor u Metkoviću. Međunarodna smotra folklor u Zagrebu, Olimpijada starih športova u Brođancima, October fest München, Županijska smotra folklor, Vinkovačke jeseni 2012., Folklorni susreti Zadarske županije u Bibinjama, Miljevačke užance, Festival ojkavice u Miljevcima, Smotra folklor u Kninu povodom Dana zahvalnosti te gostovanja u Skradinu, Mirloviću, Koprnu, Vrlici, Gradcu.

Kijevska nošnja proglašena je najljepšom u emisiji "Lijepom našom", njihova autorska izvedba "Vučari iz Kijeva" proglašena je jedinstvenom na međunarodnoj smotri folklor u Zagrebu.

Osim sviranja na diple u njihovom repertoaru je ojkavica muška i ženska, pivanje na "bas" koje izvode žene, ali i pivanje "po lički" koje izvode muškarci. Djeca i mladi izvode staro Kijevsko kolo tipično za Dalmatinsku zagoru bez glazbene pratnje.

VODITELJI DRUŠTVA: MARKO GAŠPAR, MARTINA GUTIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

SKUD "IVAN BRNJIK SLOVAK"

MJESTO: JELISAVAC

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

SKUD "Ivan Brnjik Slovak" osnovano je 1967. godine od strane Jelisavčana, koji su na čelu s učiteljem Tomislavom Rajkovićem odlučili održati slovačke narodne običaje i tradicije svojih predaka te ih prenijeti na pozornicu putem pjesme, glazbe i plesa. Od samog početka su generacije folklorista težili k očuvanju, njegovanju i prezentaciji ne samo bogate slovačke tradicije, već i izvornih jelisavčanih običaja i navika.

Tijekom vremena se folklorno društvo razvilo u vodećeg predstavnika očuvanja kulturnih vrijednosti Slovaka u Hrvatskoj. Prezentira slovački folklor na raznim kulturnim događajima, festivalima i smotrama u svim krajevima Hrvatske, kao i u inozemstvu: Slovačka, Češka, Poljska, BiH, Makedonija, Njemačka, Švicarska.

Društvo danas ima oko 100 članova - pjevača, svirača, plesača. Osim odrasle plesne i glazbene skupine, u društvu se odgaja i nadolazeća mlada generacija, pri čemu se razvija odnos prema tradicijama već od djetinjstva, zahvaljujući dječjoj glazbenoj i plesačkoj skupini. U sklopu društva također djeluje i crkveni orkestar i pjevački zbor, koji redovito nastupa na svim većim euharistijskim slavljenjima.

Neprekidno se radi na poboljšavanju koreografije plesa, prikupljanju i obradi novih, kao i tradicijskih elemenata i pjesama iz svih krajeva Slovačke. Ponuda društva je stoga vrlo bogata, a glazbeno-plesni repertoar čine, osim spomenutih jelisavčanih izvornih napjeva i plesova, i koreografije iz područja Kysuce, Orave, Liptova, Terchova, Horehronia, Šariša i Zemplina, dopunjene posebnim umjetničkim stilom jelisavčanih glazbenika.

Danas je SKUD Ivana Brnjika Slovaka stabilna i atraktivna udruga, koja svojim izvedbama plijeni pozornost svih ljubitelja folklor te je zasigurno najvećim ponosom Jelisavca.

Voditelj/predsjednik SKUD-a je Slavko Hulak, dopredsjednik i voditelj odrasle glazbene skupine je Kristijan Zavada, voditelj male glazbene i pjevačke skupine je Samir Slička a glazbeni pedagog i koreograf je Darina Labudíková.

VODITELJ DRUŠTVA: SLAVKO HULAK

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 36

MATIČNI KLUB "HRVATSKI OVČAR"

MJESTO: ĐAKOVO
ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Matični klub "Hrvatski ovčar" Đakovo djeluje već preko 20 godina (od 1992.). Sa ponosom mogu reći da su uspjeli sačuvati ovu pasminu i proširiti je.

Uzgoj preko 1000 štenaca u ovim teškim vremenima nije mala stvar. Promovirajući ovu pasminu učestvovali su na Svjetskoj izložbi u Budimpešti, odakle su njihovi ljubimci ponovno donijeli svjetska odličja.

Da ovi psi predstavljaju nacionalno i kulturno blago, prepoznali su i drugi, a posebno im je čast što ih mogu predstaviti ovdje u koljevci pasmine u Đakovu na Đakovačkim vezovima.

VODITELJI DRUŠTVA: KREŠIMIR LUKIĆ, NIKOLA KLEMEN

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 15

KUD "SELJAČKA SLOGA"

MJESTO: KUTINA
ŽUPANIJA: SISAČKO-MOSLAVAČKA

KUD "Seljačka sloga" Kutina osnovano je 1953. godine. Društvo je djelovalo još prije 2. svjetskog rata. Danas društvo okuplja mlade i stare u tri sekcije: ženskoj pjevačkoj, plesačkoj i tamburaškoj. Njeguju i čuvaju od zaborava izvornu pjesmu, ples, običaje i nošnje moslavačkog kraja.

Nastupali su na svim značajnijim smotrama u Hrvatskoj, Đakovačkim vezovima, Vinkovačkim jesenima, Brodskom kolu, Međunarodnoj smotri folkloru u Zagrebu i brojnim županijskim smotrama i dostojno predstavili tradicijski folklor Moslavine, s posebnim naglaskom na kutinski kraj. Godine 1986. nastupali su u Njemačkoj, a iste godine ih je Božo Potočnik snimio za Zagrebačku televiziju za emisiju o narodnom blagu.

Poznati su po dobroj pjesmi njihove ženske pjevačke skupine, a posebno su ponosni što su početkom 2009. godine izdali nosač zvuka "Moslavino, lijep si kraju" na kojem su zabilježili 30 starih napjeva. Promocija je održana na priredbi "Selo moje, po pjesmi si znano" na kojoj u njihovoj organizaciji svake godine osim moslavačkog folkloru se može vidjeti folklor iz raznih krajeva naše zemlje u izvođenju kako domaćina tako i gostiju.

Uz njihov KUD vezana je tradicija fašnika koji je u novije vrijeme preuzela Turistička zajednica Grada Kutine.

Prošle godine KUD Seljačka sloga iz Kutine proslavio je vrijedan jubilej 60 godina rada. S njim isto toliko slavi i duša ovog društva počimalja, plesačica i kazivačica Marija Lenart - baka Mara.

VODITELJ DRUŠTVA: LJERKA JEVREMOVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 15

PUHAČKI ORKESTAR DVD-a ĐAKOVO I PUHAČKI ORKESTAR DVD-a RETFALA OSIJEK

MJESTA: ĐAKOVO I OSIJEK
ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Puhački orkestar DVD-a Đakovo osnovalo je DVD Đakovo 1882. god. Prvi kapelnik bio je Josip Keller, iza njega Mijo Matajs stariji, a zatim do 1947. godine Hinko Šroubek. Poslije Drugog svjetskog rata kapelnik je Antun Šroubek do 1982. godine, iza njega Miroslav Kirhmajer od 1922. godine kada je za dirigenta doveden prof. Branko Meden, koji je vodio orkestar do 2002. godine kada se vraća Miroslav Kirhmajer sve do 2012. godine kada tu dužnost preuzima Tomislav Kruljac. Puhački orkestar od svog osnutka pa sve do danas, kroz razdoblja dva svjetska rata i Domovinskog rata radi bez prekida. Najveći uspjeh postiže od 1924. god. do 1936. kada je bio najbrojniji. Orkestar je tada imao preko 100 glazbenika te nije bio isključivo puhački već simfonijski, a upošljavao je više profesionalnih glazbenika. Od poznatih nastupa treba istaknuti: 1925. 1000. obljetnica Hrvatskog kraljevstva; 50. godišnjica Hrvatsko-Slavenske vatrogasne zajednice- 1929. – sudjeluje na proslavi zaslužnog radni-

ka na polju vatrogastva u Hrvatskoj Mirka Kolarića u Zagrebu- 1930. – sudjeluje na Sveslavenskom kongresu vatrogastva u Ljubljani, a iste godine gostuje i u Budimpešti- Od 1950. gostuje u: Varaždinu, Križevcima, Korčuli, Arandelovcu (Srbija), Makarskoj, Šibeniku i mnogim drugim mjestima- 1994. – orkestar sudjeluje na otvaranju prve Skupštine Hrvatske VatrogasneZajednice. Sudjeluje na svim smotrama puhačkih orkestara Slavonije i Baranje, te na smotrama vatrogasnih orkestara RH. U Domovinskom ratu orkestar je nastupao na svim značajnijim manifestacijama, kao i na sahranama poginulih u Domovinskom ratu. Za sudjelovanje u Domovinskom ratu 14 članova orkestra nositelji su Spomenica Domovinskog rata. Za svoj rad orkestar je primio više priznanja i odlikovanja:- 1973. god. Orden zasluga za narod sa srebrnim zrcicama- 1986. god. Nagradu oslobođenja Grada Đakova- 1994. god. Povelju kulturno-prosvjetnog vijeća Sabora RH i niz drugih priznanja i odlikovanja. Danas orkestar broji 29 članova i 7 članova pričuve. Sudjeluje na svim gradskim i regionalnim manifestacijama.

Dobrovoljno vatrogasno društvo Retfala koje je osnovano 1890. godine ima i dugogodišnju tradiciju njegovanja puhačke glazbe. Pretpostavlja se da je i puhački orkestar osnovan iste godine jer se već na prvim dokumentima društva spominje voditelj glazbe. Orkestar radi sve do 1941.godine kada zbog rata prekidaju sa radom. Godine 1946. orkestar nastavlja sa radom. Zbog osipanja članova orkestra pokrenuto je nekoliko glazbenih škola u sklopu DVD-a iz kojih su došli i današnji članovi orkestra. Zbog domovinskog rata 1991.godine je došlo do još jednog kraćeg prekida u radu glazbe jer je većina glazbenika bila u nekoj od postrojbi Hrvatske vojske. Današnji orkestar broji petnaestak članova. Nastupi tijekom godine obuhvaćaju božićni koncert, budnice, nastupe za poklade, Cvjetnicu i bakljadu povodom proslave Dana domovinske zahvalnosti te nastupe na drugim proslavama u gradu.

VODITELJI DRUŠTVA: TOMISLAV KRULJAC, Đakovo ŽELJKO BATRNEK, Osijek

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUD "ŠOKADIJA"

MJESTO: STRIZIVOJNA
ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Društvo je osnovano davne 1925. godine, a kontinuirano djeluje od 1974. godine.

Unutar Društva djeluje ŽPS Druge, MPS Strossmayer, folklorna, tamburaška i dramska sekcija.

KUD čuva običaje, kola i izvorno pučko pjevanje svoga kraja te uvelike doprinosi očuvanju tradicijske šokačke kulture.

Iza njih je dugogodišnji uspješan rad koji je rezultirao izdavanjem tri nosača zvuka, osvajali su brojne nagrade na takmičarskim smotrama kako u pjesmi tako i u plesu.

Nastupali su na svim smotrama diljem Lijepe naše, a od inozemnih gostovanja nastupali su u Mađarskoj, Italiji, Njemačkoj, Makedoniji, Turskoj, Grčkoj i Bosni i Hercegovini.

VODITELJ DRUŠTVA: MIRKO DAMJANOVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 65

KUD "SLAVONIJA"

MJESTO: GORNJI ANDRIJEVCI
ŽUPANIJA: BRODSKO-POSAVSKA

KUD "Slavonija" Gornji Andrijevcima dolazi iz Općine Sibinj, Brodsko-posavska županija, a nastalo je na temeljima dugogodišnje folklorne tradicije Gornjih Andrijevaca.

Djeluje od 1984. godine, čuva od zaborava i dostojno prezentira pjesme, plesove i tradicijske običaje.

Društvo okuplja 60 članova - u dvije sekcije: folklornoj i tamburaškoj. Aktivno je 35 članova, a ostali redovito pomažu u svim potrebama društva. Uz redovno sudjelovanje na regionalnim i županijskim smotrama, društvo se rado odaziva i na pozive za sudjelovanje na folklornim priredbama diljem Hrvatske, a ljepotu i raskoš njihove narodne nošnje pokazuju članice društva na natjecanjima za izbor najljepše.

KUD je organizator tradicionalne folklorne manifestacije pod imenom "Kukuruzijada" koja se održava svake godine u kolovozu. Cilj

je okupljanje mladih, oživljavanje tradicijskih običaja vezanih uz obradu kukuruza, izlaganje starih alata i nastup mnogih folklornih grupa i pučkih pripovjedača.

VODITELJ DRUŠTVA: KATICA NOVAK

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

KUD "IVAN GORAN KOVAČIĆ"

MJESTO: BERAVCI

ŽUPANIJA: BRODSKO-POSAVSKA

Kulturno-umjetničko društvo "Ivan Goran Kovačić" iz Beravaca pod tim imenom kontinuirano djeluje od 1967. godine. Društvo njeguje izvorni folklor svoga kraja i tijekom djelovanja nastupalo je na mnogim smotrama folkloru kao što su: Međunarodna smotra folkloru u Zagrebu, Brodsko kolo, Đakovački vezovi, Vinkovačke jeseni i sl. Osim nastupa na smotrama folkloru u Hrvatskoj, KUD je više puta gostovao i nastupao na različitim manifestacijama izvan granica države.

Od 1978. godine KUD je organizator kulturne manifestacije pod nazivom "Ižimača" - smotre folkloru i starih običaja koja se održava druge nedjelje u mjesecu rujnu.

U sastavu KUD-a djeluje više [sekcija](#): folklorna, dramska, tamburaški sastav i dječja skupina.

VODITELJ DRUŠTVA: MARIJA ILAKOVAC

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 30

VITEŠKO UDRUŽENJE "KUMPANIJA"

MJESTO: ČARA

ŽUPANIJA: DUBROVAČKO - NERETVANSKA

Viteško udruženje "Kumpanija" Čara je kulturna udruga koja službeno djeluje od 9.1.1998. godine.

Tradicija mjesta Čara je kumpanija; stara viteška igra proizašla iz organizirane narodne vojske koja je branila otok od raznih osvajača u nemirnim vremenima prošlosti. Ples od boja je posebno atraktivan ples s mačevima.

Osim kumpanije također se izvodi i starinski ples "Tanac".

Čarska kumpanija nije samo zanimljivi lokalni plesni običaj, turistička atrakcija ili slikovito sjećanje na gusarske napade, već je važan dio baštine.

VU "Kumpanija" – Čara je odradila brojna gostovanja u Hrvatskoj, tako su bili gosti u Samoboru, Remetincu, Metkoviću, sudjelovali su kao predstavnici Dubrovačko – neretvanske županije na "Vinkovačkim jesenima", a također i u Passau u Njemačkoj.

VODITELJ DRUŠTVA: IVAN KRAJANČIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 45

KUD "LUKA LUKIĆ"

MJESTO: BRODSKI VAROŠ

ŽUPANIJA: BRODSKO-POSAVSKA

KUD iz Brodskog Varoša ima dugu tradiciju; bez prekida djeluje od 1973. godine do Domovinskog rata.

KUD nosi naziv učitelja, etnografa i etnomuzikologa Luke Lukića, rođenog Varoša. Po njegovim zapisima obogaćuje svoj program, njegujući baštinu Brodskog Varoša i Brodskog Posavlja.

Izbornost i tradicija važna su polazišta u izboru sadržaja: pjesme, kola, scenskih prikaza običaja, očuvanih originalnih nošnja. Ponosni su na to blago kojim su kroz zadnjih 10 godina djevojke, snaše i momci osvojili 19 nagrada na revijama diljem Hrvatske.

Osim izvornog folkloru, u svom program KUD njeguje crkveno pučko pjevanje, dječiji folklor, dramski program, školu tambure i etno-radionice tradicijskog češljanja, izrade nošnja, spremanje u nošnju i izrade nakita.

Uspješno predstavljaju i koreografije drugih krajeva Hrvatske, a nastupaju na svim značajnijim smotrama folkloru u Hrvatskoj, BiH i Vojvodini.

VODITELJ DRUŠTVA: ANTUN TONKIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 45

KUD "SLOGA"

MJESTO: SATNICA ĐAKOVAČKA

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

KUD je osnovan 1996. godine. Njeguje izvorni folklor, pjesmu, nošnju i običaje svoga kraja.

Broji 80 članova koji rade u dječjim i odraslim skupinama.

Marljivim radom uvrstili su se među vodeće kudove Đakovštine što dokazuju višegodišnjim osvajanjima vodećih mjesta na takmičenjima.

Svoj program predstavljaju širom lijepe naše i BiH te inozemstvu.

Posebno su ponosni na smotru folkloru za djecu i odrasle "Satnica u igri, pjesmi i plesu" koja je ove godine održana po šesti put i na njoj se predstavilo oko 700 izvođača.

VODITELJ DRUŠTVA: MARIJA ILAKOVAC

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 45

KUD "SLOGA"

MJESTO: DRAŽ

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Mjesto Draž nalazi se u Osječko – baranjskoj županiji i sjedište je istoimene općine smještene na krajnjem sjeveroistoku Lijepe naše uz granicu s Mađarskom i rijeku Dunav.

Korijeni današnjeg kulturno – umjetničkog društva "Sloga" iz Draža sežu u daleku 1938. godinu. Osnovano kao folklorna skupina pri "Ogranku seljačke sloge" nastupa na lokalnim smotrama folkloru u Dražu i obližnjim mjestima, a kasnije kao kulturno – umjetničko društvo s folklornom, dramskom i tamburaškom sekcijom. Do danas su kroz društvo prošle mnoge generacije folkloruša, tamburaša, recitatora i dramskih umjetnika.

Aktivnost društva usmjerena je na očuvanje izvornih narodnih nošnji, starina, običaja, tambura, pjesme i plesa te prenošenje baštine na mlađe naraštaje.

U svom sedamdesetogodišnjem radu društvo se može pohvaliti brojnim nastupima kako u Lijepoj našoj tako i van njenih granica. Sudionici MSF u Zagrebu već 1966., te redoviti gosti Đakovačkih vezova, Vinkovačkih jeseni, Baranjskog bečarca, Ljeta valpovačkog... Zapaženu aktivnost društvo bilježi i tijekom Domovinskog rata kad je sjedište KUD-a premješteno u Osijek. Godine 1992. u suradnji s djelatnicima Radio Osijeka članovi KUD-a snimaju nosač zvuka pod nazivom "Ej, Baranjo".

Nakon ratnih zbivanja uslijedio je povratak u dragi im Draž. Našli su svoje mjesto među seljanima, obnovili prostorije, nošnju i instrumente te uspješno nastavili rad.

Druženje, ljubav prema starinama, nošnji, glazbi, pjesmi i plesu održali su ovo društvo do današnjih dana što je i najveći razlog današnjeg djelovanja i jamstvo da će mlađi naraštaji nastaviti rad.

Članovi društva nastupaju u svojim vlastitim nošnjama koje su naslijedili od svojih predaka i koje s ljubavlju čuvaju i prezentiraju na brojnim nastupima.

Društvo organizira i svojevrsnu turističko-kulturnu manifestaciju pod imenom "Berem grožđe i crno i bilo" na kojoj se predstavljaju kulturno umjetnička društva, vinari i vinogradari te razni tradicijski obrti.

VODITELJ DRUŠTVA: BOBAN ĐURIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

ĐAKOVAČKE MAŽORETKINUJE KUD-a "SKLAD"

MJESTO: ĐAKOVO

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Đakovačke mažoretkinje KUD-a "Sklad" osnovane su kao Skladova sekcija davne 1994. godine otkada neprekidno djeluju. Jedan su od najstarijih mažoret timova u Hrvatskoj i članice su Hrvatskog mažoret saveza.

Ove će godine obilježiti svojih 20 godina od osnutka i neprekidnoga rada. Mažoretkinje sudjeluju na svim priredbama u Đakovu i okolici, humanitarnim koncertima, sportskim događanjima, kulturnim priredbama, smotrama folkloru i sl.

Osim standardnih nastupa naše mažoretkinje sudjeluju i na natjecanjima u mažoret plesu Hrvatskog mažoret saveza. Na ovogodišnjem Regionalnom prvenstvu mažoretkinja istočne Hrvatske u Iloku naše juniorke osvojile su izvrsno drugo mjesto, a na Državnom prvenstvu u Vinkovcima bile su odlične 13.

U njihovu sekciju uključeno je više od osamdeset djevojčica i djevojaka od 4 do 23 godine podijeljenih u pet skupina. To su: početnice, dječji sastav, kadetkinje, juniorke i seniorke. Voditeljica početnica i kadetkinja je Matea Čuljak, a dječjeg sastava, juniorki i seniorki Kristina Svalina. Upisi u sekciju vrše se u kolovozu i rujnu i pozivaju sve zainteresirane djevojčice i djevojke da im se pridruže.

VODITELJ DRUŠTVA: KRISTINA SVALINA

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 40

KUD "DRENJANCI"

MJESTO: DRENJE

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA

Društvo je osnovano 1979. godine sa željom da sačuvaju tradiciju Drenjanštine, da na mlade generacije prenesu sve ono vrijedno što se godinama stvaralo na tom području.

Počeli su skromno, no danas Društvo broji 151 člana svrstanih u 3 folklorne grupe, 2 pjevačke grupe (muška i ženska) te grupe tamburaša.

Društvo je u svom trajanju sudjelovalo na velikom broju smotri širom Republike Hrvatske, a 5 puta su predstavljali Republiku Hrvatsku na međunarodnim smotrama te smo 2001. osvojili GRAND PRIX u Češkoj.

VODITELJ DRUŠTVA: VIDA BLAŽEVIĆ

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 35

KUU "CERNIK"

MJESTO: CERNIK

ŽUPANIJA: BRODSKO-POSAVSKA ŽUPANIJA

Kulturno umjetnička udruga "Cernik" iz Cernika mlada je udruga, osnovana 29. travnja 2004. godine s ciljem njegovanja i očuvanja folklorne i glazbene baštine te običaja Cerničkog kraja i Lijepe naše. Članovi plesnog ansambla podjeljeni su u tri skupine; reprezentativna, pripremna te dječja grupa, dok u sastavnom dijelu tamburaškog orkestra je i sekcija tradicijskih instrumenata.

Osim plesova Cerničke župe i Novogradiškog kraja, na programu se nalaze vrhunska koreografska ostvarenja raznih etnokoreologa iz cijele Hrvatske: Stari Splitski plesovi, Pjesme i plesovi Baranje, Međimurja, Posavine, Brodskog posavlja, Vrlike te Hrvata Bunjevaca Na državnom natjecanju u Krapini, Hrvatskog sabora kulture, u kategoriji izvorna pučka glazba KUU "Cernik" je osvoji prvo mjesto, te postao državni prvak.

KUU "Cernik" je punopravna članica CIOFF-a, Hrvatske sekcije, te je predstavljala svoje boje na mnogo-

brojnim festivalima diljem Lijepe naše i inozemstva. U organizaciji Hrvatskog sabora kulture, na Prvoj smotri koreografinog folkora Brodsko posavske županije, osvojila je prvo mjesto, te čast prestavljanja na Državnom natjecanju folklornih ansambala. Na Županijskoj smotri pjevačkih skupina, Vesna Valentić Runjaš, proglašena je počimaljom županije, te dobitnicom nagrade Dorin. Posebna pozornost se poklanja ispravnom scenskom oblačenju, tako da Udruga posjeduje vlastite narodne nošnje za sve spomenute točke.

KUU Cernik je i organizator Folklornih susreta "Lipa moja Slavonijo" koji se održavaju svake godine u rujnu, gdje nastupaju mnogobrojni ansambli i KUD-ovi njegujući scenski oblikovani folklor.

Promišljenim radom i zalaganjem svakog pojedinog člana, KUU "Cernik" postiže vrhunske rezultate u svijetu folklorne umjetnosti, zasluživši mnoge pozitivne kritike struke, kao i mnogobrojna priznanja. www.kuu-cernik.hr

VODITELJI DRUŠTVA: IVAN IVANOVIĆ, PREDSDJEDNIK
NIKOLA KRAMAR, VODITELJ FOLKLORNOG ANSAMBLA

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 45

KUD "ŠIROKOPOLJAC"

MJESTO: ŠIROKO POLJE

ŽUPANIJA: OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA

KUD "Širokopoljac" iz Širokog Polja osnovan je 1974. godine. Okupljaju 50 starijih članova i 50 mlađih članova. Ova Udruga okuplja ljubitelje folklor djece, mladeži i starije uzrasti, njeguje folklornu baštinu Slavonije, odnosno cijele Hrvatske.

Cilj KUD-a je kulturno umjetničko djelovanje na amaterskoj osnovi, koji će se amaterski baviti plesom, glazbom i pjevanjem. U svom radu imamo određene sekcije: Folklorna odrasla sekcija; Folklorna dječja sekcija (mala i srednja); Pjevačka sekcija; Tamburaška sekcija. Važniji nastupi su: redovito Đakovački vezovi, Grab kod Sinja, Pitomača, Pleternica, Našice, Donji Miholjac, Ludbreg, Zaprešić, Sveta Nedjelja, Požega, Kaštel, Solin, Dubrovnik (2013.), Čitluk, Stolac, Domaljevac, Neum, Čapljina (BiH), Austrija, Prag (Češka), Lido di Jeselo-Venecija (Italija), Beograd, Sombor (Srbija), Budimpešta (Mađarska), Grčka (2013.) i mnogi drugi, a organizirali su 2 humanitarna koncerta u Đakovu.

Organizatori su Međunarodne smotre izvornog folklor "Tebi pjevam polje moje zlatno" u Širokom Polju. Organizatori su Dječje smotra grada Đakova u okviru SAKUD-a Grada Đakova. Redovito sudjeluju na pokladnoj manifestaciji "Đakovački bušari".

<http://kud-sirokopoljac.hr/>

VODITELJ DRUŠTVA: IVAN LONČAREVIĆ, VEDRAN ĐAMBIC

BROJ SUDIONIKA NA 48. ĐAKOVAČKIM VEZOVIMA: 75

*Izvor: Prijavnice za 48. Đakovačke vezove pristigle do 15. lipnja 2014. godine.

Neumorni čuvari tradicije... Hvala Vam!

Kroz Reviju 48. Đakovačkih vezova KUD "Seljačka sloga" iz Kutine zahvaljuje svojoj počimalji i kazivačici Mariji Lenart, baki Mari, koja je prošle godine zajedno s KUD-om obilježila vrijedan jubilej - 60 godina rada, ne samo kao počimalja i plesačica, već i kao glumica u igrokazima i prezentatorica tradicije svoga kraja.

Marija Burek, mag.oec.
TZG Đakova

